

ΝΕΟΣ
ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΣΥΝΤΑΞΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΙ ΕΘΝΙΚΩΙ ΠΑΝΗΓΥΣΤΗΚΙΩΙ

*Ἐξιάθη τοῦ Ζαπτείου βραβείου ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου
πρὸς διδασκίαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων*

ΤΟΜΟΣ ΕΝΑΤΟΣ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
1912

ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΑ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 64 χαρτίῳ κώδικι τῆς ἐν Ἀγίῳ Ὀρει μονῆς Καρακάλλου, γεγραμμένῳ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα καὶ περιέχοντι Ἐκλογὴν γνωμῶν καὶ ἀποφθεγμάτων πατέρων, λόγους τινὰς Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ Ἡσαΐου τοῦ Ἐγκλειστοῦ καὶ τινὰς κανόνας τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Συνόδων, προσήρτηται ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν τέλει ἀνά ἐν φύλλον πλῆρες ἀρχαιοτέρου ἐπὶ περγαμηνῆς κώδικος τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος (φ. 2 καὶ 276), πρὸ δὲ τοῦ ἐν ἀρχῇ φύλλου καὶ ἕτερον ἡμισυ, ἀποκεκομμένον ἄνω καὶ κάτω (φ. 1). Ἐν δὲ τῇ περιγραφῇ τοῦ κώδικος τούτου ἐν τῷ ἐμῷ Καταλόγῳ τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἀγίου ὄρους ἑλληνικῶν κωδίκων ἐσημείωσα, ὅτι ἐν τοῖς φύλλοις τούτοις περιέχονται μέρη τοῦ Χρονικοῦ Γεωργίου τοῦ ἁμαρτωλοῦ¹. Ἀλλ' ἀκριβεστέρᾳ ἐξέτασις τῶν ἔκτοτε ληφθέντων ἀπογράφων τῶν φύλλων ἐκείνων ἐπεισέ με, ὅτι ἡ γνώμη μου ἐκείνη δὲν εἶχεν ὀρθῶς καὶ ὅτι ἔχομεν πρὸ ἡμῶν ἀποσπάσματα συνδεόμενα πρὸς ἄλλας τῶν παρὰ Βυζαντινοῖς ἐπιτομῶν ρωμαϊκῆς ἱστορίας. Διὸ θεωρῶ σκόπιμον νᾶντιπαραβάλλω τὰ σωθέντ' ἀποσπάσματα τοῦ καρακαλλινοῦ κώδικος πρὸς ἀνάλογα χωρία Βυζαντινῶν συγγραφέων πιστῶς συμπίπτοντα πρὸς αὐτά. Καὶ ἡ μὲν τάξις τῶν φύλλων δὲν εἶνε ἐν τῷ κώδικι ἡ προσήκουσα, πρέπει δὲ νᾶ ταχθῶσιν ὡδε· φ. 1^{α-β}, φ. 276^{α-β}, φ. 2^{α-β}. τὰ δὲ εἰρημέν' ἀποσπάσματα, ὄντα συνεχῆ ἐν τῷ κώδικι, μόνον δ' ἐν τῇ κατωτέρῳ ἐκδόσει χάριν τοῦ πρὸς τοὺς ἄλλους συγγραφεῖς παραλληλισμοῦ χωρισθέντα, ἔχουσιν ὡδε·

¹ Τόμ. Α' σ. 135.

φ. 1^α || [Α]ντωνίνο[ς]
Α]δριανῶ] υἱοποι[ι]-
θβεις πρώτος] τῶν
αὐτοκρατορῶν
εὐσεβῆς ἐπεκλήθη·
πᾶσαν γὰρ ἀρετὴν
ἐκτήσατο. Ὡς φη-
σι¹ δὲ Κλήμης ἐπὶ
αὐτοῦ Οὐαλεντίνος
καὶ Κέρδων καὶ
Μαρκίων ἐπὶ τῆς
Ῥώμης αἰρεσιάρ-
σιάρχαι γνωρίζον-
ται. Πολύκαρπος
δὲ ἐπίσκοπος Σμύρ-
νης εἰς ὄψιν ἔλθὼν
Μαρκίωνα², πρὸς
αὐτὸν φησὶν³ ὁ
Μαρκίων· Ἐπιτί-

1) ὡς φησὶ 2) μαρ-
τυρῶν 3) αὐτὸν
σησὶν

Ἄντωνίνος ὁ εὐ-
σεβῆς ἐδασίλευσεν
ἔτη κδ', υἱοποιθεις
τῷ Ἀδριανῶ καὶ
πρώτος αυτοκρα-
τωρ εὐσεβῆς ἐπε-
κλήθη· πᾶσαν γὰρ
ἀρετὴν ἐπεκτήσα-
το. Ὡς φησι δὲ
Κλήμης, ὅτι ἐπ'
αὐτοῦ Οὐαλεντίνος
καὶ Κέρδων καὶ
Μαρκίων ἐν Ῥώμῃ
αἰρεσιάρχαι ἐγνω-
ρίζοντο καὶ Τατι-
νὸς καὶ Βαρδοσά-
νης καὶ Πρισκίλλα
καὶ Μαξιμίλλα αἱ
ψευδοπροφήτιδες
τῶν κατὰ Φρύ-
γας ἐγνωρίζοντο.
Καὶ Γαλιηνὸς ὁ ἱα-

Ἄντωνίνος ὁ εὐ-
σεβῆς ἐδασίλευσεν
ἔτη κδ', υἱοποιθεις
τῷ Ἀδριανῶ, καὶ
πρώτος τῶν αυτο-
κρατόρων εὐσεβῆς
ἐπεκλήθη· πᾶσαν
γὰρ ἀρετὴν ἐπε-
κτήσατο. Θνήσκει
δὲ προβαλλόμενος
εἰς βασιλέα Μάρ-
κον Ἄντωνίνου τὸν
ἴδιον γαμβρόν·

Ἄντωνίνος ὁ εὐ-
σεβῆς ἐδασίλευσεν
ἔτη κδ', καὶ πρώ-
τος τῶν αυτοκρα-
τόρων εὐσεβῆς ἐπε-
κλήθη· πᾶσαν γὰρ
ἀρετὴν ἐκτήσατο.
Ὡς φησι δὲ Κλή-
μης, ὅτι ἐπὶ αὐτοῦ
Οὐαλεντίνος καὶ
Κέρδων καὶ Μαρ-
κίων ἐπὶ τῆς Ῥώ-
μης ἐγνωρίζοντο.
Πολύκαρπος δὲ ἐ-
πίσκοπος Σμύρνης
εἰς ὄψιν ἔλθὼν τὸς
Μαρκίωνα, πρὸς
αὐτὸν φησὶν ὁ
Μαρκίων· Ἐπιτί-
νωσκε ἡμᾶς, ἢ
καλὲ Πολύκαρπε.
Ὁ δὲ Ἐπιγινώσκω
σε, ἔφη, τὸν πρω-
τότοκον τοῦ Σα-
τανᾶ. Θνήσκει δὲ
Ἄντωνίνος προβα-
λλόμενος εἰς βασι-
λέα Μάρκων Ἄν-
τωνίνου τὸν ἴδιον
γαμβρόν.

Ἄντωνίνος ὁ εὐ-
σεβῆς ἤσχεσ ἔτη
ὡς ἐδασίλευσε ἔτη
κδ' υἱοποιθεις τῷ
Ἀδριανῶ, καὶ πρώ-
τος αυτοκρατορεὺς
σεβῆς ἐπεκλήθη·
πᾶσαν γὰρ ἀρετὴν
ἐπεκτήσατο. Ὡς
φησι δὲ Κλήμης,
ὅτι ἐπ' αὐτοῦ Οὐα-
λεντίνος καὶ Κέρ-
δων καὶ Μαρκίων
ἐν Ῥώμῃ αἰρεσι-
άρχαι ἐγνωρίζον-
το. Καὶ Γαλιηνὸς ὁ
ἱατρὸς τότε θου-
μάζεται. Πολύκαρ-
πος δὲ ἐπίσκοπος
Σμύρνης εἰς ὄψιν
ἔλθων Μαρκίων ἤ-
κουσεν Ἐπιγίνω-

νωσκε ἡμᾶς, ἢ
καλὲ Πολύκαρπε.
Ὁ δὲ Ἐπιγινώσκω
σὲ ἔφη] τὸν πρω-
τότοκον¹ τοῦ Σα-
τανᾶ. Θνήσκει² δὲ
Ἄντωνίνος προ-
βαλλόμενος³ εἰς [βα-
σιλέα Μάρκον] Ἄν-
τωνίνου τὸν ἴδιον
γαμβρόν.

πρὸς τότε ἔθαυμά-
ζετο... Πολύκαρ-
πος δὲ ἐπίσκοπος
Σμύρνης εἰς ὄψιν
ἔλθων Μαρκίωνι
ἤκουσεν «Ἐπιγι-
νώσκεις ἡμᾶς, ἢ
καλὲ Πολύκαρπε;»
Ὁ δὲ «Ἐπιγινώ-
σκω σὲ» ἔφη «τὸν
πρωτότοκον τοῦ
Σατανᾶ». Θνήσκει
δὲ Ἄντωνίνος προ-
βαλλόμενος εἰς βα-
σιλέα Μάρκον Ἄν-
τωνίνου τὸν ἴδιον
γαμβρόν.

σμε ἡμᾶς, ἢ καλὲ
Πολύκαρπε. Ὁ δὲ
Ἐπιγινώσκω σὲ, ἔ-
φη, τὸν πρωτότο-
κον τοῦ Σατανᾶ.
Θνήσκει δὲ Ἄντω-
νίνος προβαλλόμε-
νος εἰς βασιλέα
Μάρκον Ἄντωνί-
νου τὸν ἴδιον γαμ-
βρόν.

σε, ἔφη, τὸν πρω-
τότοκον τοῦ Σα-
τανᾶ. Θνήσκει δὲ
Ἄντωνίνος προβα-
λλόμενος εἰς βασι-
λέα Μάρκων Ἄν-
τωνίνου τὸν ἴδιον
γαμβρόν.

1) πρωτότοκον
2) θνήσκει 3) προ-
βαλλόμενος

τῆς μονῆς Κασακάλλου.

Ἐκδ. Βόννης σ. 439, 14-22.

Ἐκδ. Βόννης σ. 70, 6-7 και 12-21.

(Praechter σ. 521-522).

(Praechter σ. 522).

Μάρκος Ἀντωνίνος.

Μάρκος Ἀντωνίνος ἔδασλευσεν ἔτη ιθ' μετὰ Βήρου τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ. Π[ολε]μῶντος δὲ Μάρκου Γερμανοῦς [καὶ Σαυρομά]τας δῖψει τῆς στρα[τια]ς πιεζομένης] καὶ διὰ τοῦτο κινδυνευούσης]

· · · · ·

· · · · ·

· · · · ·

φ. 1^β || [ἄμ]βρω δὲ] τοὺς Ῥωμαίους παραμυθῆσασθαι ὅπερ] ὡς φασι· σφό[δρα]

1) διατοῦτο 2) ὡς

Μάρκος Ἀντωνίνος ἔδασλευσεν ἔτη ιθ', μετὰ μὲν Σεδῆρου τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ ἔτη ι' καὶ μῆνας θ'. Πολεμῶντος δὲ Γερμανοῦς καὶ Σαρμάτας, δῖψει τῆς στρατιᾶς πιεζομένης καὶ διὰ τοῦτο κινδυνευούσης, τοὺς ἐπὶ τῆς Μελιτινῆς οὗτω καλουμένης λεγεῶνας, Χριστιανοὺς ὄντας, δι' εὐχῆς ἔκτενοῦς πρὸς τὸν θεὸν γενομένης τοὺς μὲν πολεμίους κεραυνῶ βληθῆναι, ὁμοίω δὲ τοὺς Ῥω-

Μάρκος Ἀντωνίνος ὁ φιλόσοφος καὶ Βήρος ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ.

Μάρκος Ἀντωνίνος ἔδασλευσεν ἔτη ιθ' μετὰ Βήρου τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ.... Πολεμῶντος Μάρκου Γερμανοῦς καὶ Σαυρομάτας, δῖψει τῆς στρατιᾶς πιεζομένης καὶ διὰ τοῦτο κινδυνευούσης, τοὺς μὲν ἐπὶ τῆς Μελιτινῆς οὗτω καλουμένης λεγεῶνας Χριστιανοὺς ὄντας, δι' εὐχῆς ἔκτενοῦς πρὸς τὸν θεὸν γενομένης, ἰστορεῖται τοὺς μὲν

Οὗτος σὺν ὁ Μάρκων ζήσας ἔτη ιθ' ἔδασλευσε ἔτη ιθ' μετὰ μὲν τοῦ Βήρου τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ ἔτη ι' καὶ μετὰ θάνατον Βήρου μόνος θ'. Πολεμῶντος δὲ Μάρκου Γερμανοῦς καὶ Σαρμάτας, δῖψει τῆς στρατιᾶς πιεζομένης καὶ διὰ τοῦτο κινδυνευούσης, τοὺς ἐπὶ τῆς Μελιτινῆς οὗτω καλουμένουσ λεγεῶνας, Χριστιανοὺς ὄντας, δι' εὐχῆς ἔκτενοῦς πρὸς θεὸν γενομένης τοὺς μὲν πολεμίους κεραυν-

Μάρκος Ἀντωνίνος ὁ φιλόσοφος ἔδασλευσεν ἔτη ιθ' μετὰ Βήρου τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ. Πολεμῶντος Μάρκου Γερμανοῦς καὶ Σαρμάτας, δῖψει τῆς στρατιᾶς πιεζομένης καὶ διὰ τοῦτο κινδυνευούσης, τοὺς ἐπὶ τῆς Μελιτινῆς οὗτω καλουμένουσ λεγεῶνας Χριστιανοὺς ὄντας, δι' εὐχῆς ἔκτενοῦς πρὸς τὸν θεὸν γενομένης τοὺς μὲν πολεμίους κεραυνῶ βληθῆναι, ὁμοίω δὲ τοὺς Ῥωμαίους παραμυθῆ-

· · · γράφει πρὸς κατάπληξιν¹),... τιμῆσαι Χριστιανούς, τὴν δὲ λεγεῶνα κεραυνόβολον προσαγορεύσαι².

μαίους παραμυθῆσασθαι. Ὅπερ σφόδρως καταπλήξαν τὸν βασιλέα, γράφει τιμᾶν Χριστιανούς, τὴν δὲ λεγεῶνα κεραυνόβολον προσαγορεύσαι.

πολεμίους κεραυνῶ βαλεῖν, ὁμοίω δὲ τοὺς Ῥωμαίους παραμυθῆσασθαι ὅπερ, ὡς φασι, σφόδρως καταπλήξαν τὸν Μάρκων, γράφει τιμῆσαι Χριστιανούς, τὴν δὲ λεγεῶνα κεραυνόβολον προσαγορεύσαι.

νῶ βληθῆναι, ὁμοίω δὲ τοὺς Ῥωμαίους παραμυθῆσασθαι. Ὅπερ ὡς φασὶ σφόδρως καταπλήξαν τὸν Μάρκων, γράφει τιμῆσαι Χριστιανούς, τὴν δὲ λεγεῶνα κεραυνόβολον προσαγορεύσαι.

σασθαι ὕπερ ὡς φασὶ σφόδρως καταπλήξαι τὸν Μάρκων καὶ γράψαι τιμῆσαι Χριστιανούς, τὴν δὲ λεγεῶνα κεραυνόβολον προσαγορεύσαι.

Κώδιξ
τῆς μονῆς Κα-
ρακάλλου.

Ἐπὶ τούτου δὲ Βαρδασάνης τις¹ Σύρος, ὡς φησι² Κλήμης, διαλεκτικώτατος καὶ σοφός ἦν³, ὡς τε θαυμάζομαι αὐτοῦ τὸν πρὸς Ἀντωνίου κατὰ εἰμαρμένης λόγον.

Κεδρηνοῦ
Ἐκδ. Βόννης Τόμ. Α' σ. 439, δ-ζ.

Καὶ Βαρδισάνης δὲ τις Σύρος διαλεκτικώτατος καὶ σοφός ἦν, ὥστε θαυμάζομαι αὐτοῦ πρὸς τοῦ Ἀντωνίου τὸν κατὰ εἰμαρμένης λόγον.

Λέοντος Γραμματικοῦ
Ἐκδ. Βόννης σ. 70, 1-3.

Ἐπὶ Ἀντωνίου Οὐήρου Βαρδισάνης τις Σύρος διαλεκτικώτατος καὶ σοφός ἦν, ὥστε θαυμάζομαι αὐτοῦ τὸν πρὸς Ἀντωνίου κατὰ εἰμαρμένης λόγον.

Παρισιακοῦ
κώδικος 1712.
(Praechter σ. 522).

Ἐπὶ τούτου καὶ Βαρδισάνης τις Σύρος διαλεκτικώτατος καὶ σοφός ὥστε θαυμάζομαι (τὰ ὧστε θαυμάζομαι) διαγεγραμμένα διὰ συγμῶν κατωθεν ὑπὸ νεώτερας χειρὸς) ὥστε θαυμάζομαι αὐτὸν τὸν πρὸς Ἀντωνίου κατὰ ἡμαρμένης λόγον.

3) βαρδισάνης τις
2) ὡς φησι 3) ἦν

Κώδιξ
Καρακάλλου.

Οὗτος δὲ ὁ Μάρκος σοφός ἦν πάνυ καὶ ἐνάρετος¹, καὶ τὴν Ῥώμην ἐκ πολλῶν πολέμων διασωσάμενος καὶ ἀγαπηθείς ὑπὸ τῶν πολιτῶν σφόδρα ἀπέθανε φαρμακευθεὶς ὑπὸ Κομόδου² τοῦ ἰδίου υἱοῦ. Τὴν δὲ μνήμην τῆς ἀρετῆς ἡ βουλή ἔχουσα μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευταίην χρυσῶν ἀνδριάντι αὐτὸν ἐτίμησαν³.

Κεδρηνοῦ

Ἐκδ. Βόννης Τόμ. Α' σ. 440, 20-441, 2.

Οὗτος ὁ Μάρκος πάνσοφος ἦν καὶ ἐνάρετος, καὶ τὴν Ῥώμην ἐκ πολλῶν πολέμων διασωσάμενος ἡγαπήθη σφόδρα ὑπὸ τῶν πολιτῶν. Ἀπέθανε δὲ φαρμακευθεὶς ὑπὸ Κομόδου τοῦ ἰδίου υἱοῦ. Τὴν δὲ μνήμην τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ ἡ βουλή ἔχουσα μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευταίην χρυσῶν ἀνδριάντι αὐτὸν ἐτίμησε.

Λέοντος Γραμματικοῦ

Ἐκδ. Βόννης σ. 70, 2-12.

Οὗτος ὁ Μάρκος σοφός ἦν πάνυ καὶ ἐνάρετος, καὶ τὴν πόλιν ἐκ πολλῶν πολέμων διασωσάμενος καὶ ἀγαπήθη σφόδρα ὑπὸ τῶν πολιτῶν σφόδρα ἀπέθανε φαρμακευθεὶς ὑπὸ Κομόδου τοῦ ἰδίου υἱοῦ. Τὴν δὲ μνήμην τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ ἡ βουλή ἔχουσα μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευταίην χρυσῶν ἀνδριάντι αὐτὸν ἐτίμησε.

Παρισιακοῦ
κώδικος 1712
(Praechter σ. 522).

Οὗτος δὲ ὁ Μάρκος σοφός ἦν πάνυ καὶ ἐνάρετος καὶ τὴν Ῥώμην ἐκ πολλῶν πολέμων διασωσάμενος διὸ καὶ ἡγαπήθη σφόδρα ὑπὸ τῶν πολιτῶν. Ἀπέθανε δὲ φαρμακευθεὶς ὑπὸ Κομόδου τοῦ ἰδίου υἱοῦ. Τὴν δὲ μνήμην τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ ἡ βουλή ἔχουσα μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευταίην χρυσῶν ἀνδριάντι αὐτὸν ἐτίμησαν.

Βατικανικοῦ

κώδικος 163
(Praechter σ. 522).

Οὗτος δὲ ὁ Μάρκος σοφός ὦν πάνυ καὶ ἐνάρετος, καὶ τὴν Ῥώμην ἐκ πολλῶν πολέμων διασωσάμενος καὶ ἀγαπηθείς ὑπὸ τῶν πολιτῶν σφόδρα ἀπέθανε φαρμακευθεὶς ὑπὸ Κομόδου τοῦ ἰδίου υἱοῦ. Τὴν δὲ μνήμην τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ ἡ βουλή ἔχουσα μετὰ τὴν τελευταίην χρυσῶν ἀνδριάντι αὐτὸν ἐτίμησαν.

Κώδις Κα- της μονῆς Κα- ρακάλλου.	Ἐκδ. Βόννης Τόμ. Α΄ σ. 441, 3-13.	Κεδρηνου	Δέοντος Γραμ- ματικοῦ	Παρισιακοῦ	Βατικανικοῦ
Κόμοδος ¹ . [Κόμο]δος υἱὸς Μάρκου ἑβασλευ- σεν ἔτη δώδεκα [μῆνας πέντε. Οὐ- τος εἶχε ² τρίχας ξανθὰς εὐκρυίας χρυσῶ, ἦν ³ δὲ φι- λοκύ[νιγος]	Κόμοδος υἱὸς Μάρκου ἑβασλευ- σε ἔτη ἰδ' μῆνας θ΄. Οὗτος εἶχε τρίχας ξανθὰς, εὐκρυίας χρυσῶ. Ἦν δὲ φι- λοκύνητος καὶ μοι- χικώτατος πάνυ, ὄν καὶ φασὶν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ δώδεκα λέ- οντας φονεῦσαι. Γέγονε δὲ καὶ πο- δαλγὸς καὶ κατω- δαρῆς. Συνέθη δὲ πολλὰ κακὰ πα- θεῖν τὴν Ῥώμην ἐν ταῖς ἡμέραις αὐ- τοῦ λιμοῦ γὰρ γε- νομένου δις ἑξήμισι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἑτε- λεύτησαν. Ἄφρι- κανὸς δὲ φησὶν ὅ χρονογράφος ὅτι	Κόμοδος υἱὸς Μάρκου ἑβασλευ- σεν ἔτη ἰδ' μῆνας ε΄. Οὗτος εἶχε τρί- χας ξανθὰς εὐκρυ- σμένας χρυσῶ, ἦν δὲ μοιχικώτατος πάνυ καὶ φιλοκύ- νητος ὄν φασὶν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ δώδεκα λέοντας φονεῦσαι. Γέγονε δὲ ποδαλ- γὸς καὶ καταδα- ρῆς. Συνέθη δὲ πολλὰ τοὺς κατὰ τὴν Ῥώμην παθεῖν ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ. Ἐπὶ Κόμοδου Κλή- μησ ὁ Στρωματεὺς ἐ- ὦν Ἀλεξανδρεὶα ἐ-	Κομώδης υἱὸς Μάρκου ζήσας ἔτη λδ' ἑβασλευσε ἔτη ιδ' μῆνας θ΄. Οὗτος εἶχεν τρίχας ξαν- θὰς, μικροῦ ὄν εὐκρυίας χρυσῶ. Ἦν δὲ φιλοκύνυ- γος καὶ μοιχικώ- τατος πάνυ, ὄν καὶ φασὶν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ δώδεκα λέοντας φονεῦσαι. Γέγονε δὲ ποδαλγὸς καὶ κατωδαρῆς. Συνέ- θη δὲ πολλὰ κακὰ παθεῖν τὴν Ῥώμην ἐν ταῖς ἡμέραις αὐ- τοῦ λιμοῦ γὰρ γε- νομένου δις ἑξήμισι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἑτε- λεύτησαν. Ἄφρι- κανὸς δὲ φησὶν ὅτι	Κόμοδος ὁ υἱὸς Μάρκου ἑβασλευ- σεν ἔτη ἰδ' μῆνας ε΄. Οὗτος εἶχε τρί- χας ξανθὰς εὐκρυίας μικροῦ ὄν χρυ- σῶ, ἦν δὲ φιλοκύνυ- γος ὄν καὶ φα- σὶν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ δώδεκα λέοντας φονεῦσαι. Γέγονε δὲ ποδαλγὸς καὶ κατωδαρῆς. Συνέ- θη δὲ πολλὰ κακὰ παθεῖν τὴν Ῥώμην ἐν ταῖς ἡμέραις αὐ- τοῦ. Ὡς φησὶ δὲ Ἄφρικανὸς ὁ σο- φώτατος ὅτι ἐπὶ τούτου Κλήμησ ὁ Στρωματεὺς ἐν Ἀ- λεξανδρεὶα ἐγγω- ρίζετο. Κλήμεντος	

φ. 276_a || δὴ δὲ πολλὰ κακὰ
παθεῖν τὴν Ῥώμην
ἐν ταῖς ἡμέραις αὐ-
τοῦ. Ὡς φησὶ⁴ δὲ
Ἄφρικανὸς ὁ σο-
φώτατος, ὅτι ἐπὶ
τούτου Κλήμησ ὁ
Στρωματεὺς ἐν Ἀ-
λεξανδρεὶα ἐγγω-
ρίζετο.
1) Κόμοδος
2) εἶχε
3) ἦν
4) ὡς φησὶ

ρίζετο. Κλήμεντος δὲ φοιτητῆς Ὀρι- γένης ἐγένετο. Ἀλ- λὰ καὶ Μοντανὸς ¹ αἰρεσιάρχης τότε ἦν ² , ὃς ἑαυτὸν πα- ράκλητον εἶναι ἐ- λεγεν.	ἐπὶ τούτου Κλήμησ ὁ Στρωματεὺς ἐν Ἀλεξανδρεὶα ἐ- γνωρίζετο. Κλή- μεντος δὲ φοιτητῆς Ὀριγένης ἐγένετο. Ἀλλὰ καὶ Μοντα- νὸς αἰρεσιάρχης τότε ἦν, ὃς ἑαυτὸν παράκλητον ἔλε- γεν εἶναι.	γνωρίζετο. Κλή- μεντος δὲ φοιτητῆς Ὀριγένης ἐγένετο. Ἀλλὰ καὶ Μον- τανὸς αἰρεσιάρχης τότε ἦν, ὃς ἑαυτὸν παράκλητον ἔλε- γεν εἶναι.	ἐπὶ τούτου Κλή- μησ ὁ Στρωματεὺς ἐν Ἀλεξανδρεὶα ἐ- γνωρίζετο. Κλή- μεντα δὲ φοιτητὴν Ὀριγένης ἐγένετο. Ἀλλὰ καὶ Μον- τανὸς αἰρεσιάρχης τότε ἦν, ὃς ἑαυτὸν παράκλητος ἔλε- γεν εἶναι.	δὲ φοιτητῆς Ὀρι- γένης ἐγένετο. Ἀλ- λὰ καὶ Μοντανὸς αἰρεσιάρχης τότε ἦν, ὃς ἑαυτὸν πα- ράκλητον ἔλεγεν εἶναι.	
Κώδις Κα- της μονῆς Κα- ρακάλλου.	Ἐκδ. Βόννης Τόμ. Α΄ σ. 441, 13-14.	Κεδρηνου	Δέοντος Γραμ- ματικοῦ	Παρισιακοῦ	Βατικανικοῦ
Ἰὸν δὲ Κόμοδ ³ Νάρκισσός τις τῶν οἰκείων αὐτοῦ ἀπ- ἐπνίξεν ⁴ ἐν τῷ λου- τρῶ.	Τοῦτον Νάρκισ- σός τις τῶν οἰκείων αὐτοῦ ἐν λουτρῶ ἀπέπνιξε.	Νάρκισσός δὲ τις τῶν οἰκείων αὐ- τοῦ ἀπέπνιξεν αὐ- τὸν ἐν τῷ λουτρῶ.	Τοῦτον Νάρκισ- σός τις τῶν οἰκείων αὐτοῦ τῷ λουτρῶ ἀπέπνιξεν.	Ἰὸν δὲ Κόμοδον Νάρκισσός τις τῶν οἰκείων αὐτοῦ ἀπ- ἐπνίξεν ἐν τῷ λου- τρῶ.	

1) μονιάνος 2) ἦν
3) κόμοδος
4) ἀπέπνιξεν

Κώδις
τῆς μονῆς Καρακάλλου

Περτίνας¹.

Περτίνας² ἔδρασι-
λευσεν ἡμέρας π^ς,
μήτε τὴν γυναῖκα
ἢ τὰ τέκνα αὐτοῦ
εἰς τὸ παλάτιον εἰς-
αγαγὼν, ἀλλ' ἔά-
σας³ παρὰ πάππῳ
διαϊτάσθαι. Ἐπὶ δὲ
Περτίνακος, ὡς φη-
σιν⁴ Εὐσέβιος, ἦν
Σύμμαχος, εἰς τῶν
ἐρμηνευτῶν τῆς
τῶν Ἑβραίων γρα-
φῆς, Ἑβιωναῖος
τὴν αἵρεσιν⁵, ἀλλὰ
καὶ Πορφύριος ὁ

1) Περτίνας διορ-
θωθὲν ἀνωθεν διὰ τῶν
γραμμάτων π καὶ ξ
εἰς Περτίνας 2) Περ-
τίνας 3) εἰώσας
4) ὡς φησὶν 5) ἦν
6) αἵρεσιν

**Λέοντος Γραμ-
ματικοῦ**

Ἐκδ. Βόννης
σ. 71, 13-18.

Περτίνας.

Περτίνας ἔδρασι-
λευσεν ἡμέρας π^ς,
μήτε τὴν γυναῖκα
μήτε τὰ τέκνα εἰς
τὸ παλάτιον ἀγα-
γὼν, ἀλλ' ἔάσας πα-
ρὰ τῷ πάππῳ δι-
αιτάσθαι. Οὗτος ἐ-
σφάγη παρὰ τῶν
στρατιωτῶν. Ἐπὶ
Περτίνακος εἰς τῶν
ἐρμηνευτῶν Ἑβιω-
ναῖος τὴν αἵρεσιν
ἦν ἀλλὰ καὶ Πορ-
φύριος φιλόσοφος
ὁ κατὰ Χριστιαν-
τῶν γράψας καὶ
Ἀφρικανὸς ὁ συ-
φώτατος.

Παρισιακοῦ

κώδικος 1712
(Praechter σ. 523).

Περτίνας (τοῦ ξ
διαξενθέντος καὶ
ἀντικατασταθέν-
τος εἴτα νεωτέροι
χειροὶ διὰ ξ) ἕως
ἐτη ξς' μῆνας ὁ ἔ-
δρασίλευσε ἡμέρας
π^ς, μήτε τὴν γυ-
ναῖκα ἢ τὰ τέκνα
εἰς τὸ παλάτιον ἀ-
γαγὼν, ἀλλ' ἔάσας
παρὰ τῷ πάππῳ δι-
αιτάσθαι. Ἐπὶ τού-
του, ὡς φησὶν Εὐ-
σέβιος, ἦν Σύμμα-
χος, εἰς τῶν ἐρμη-
νευτῶν τῆς τῶν
Ἑβραίων γραφῆς,
Ἑβιωναῖος τὴν αἵ-
ρεσιν, ἀλλὰ καὶ
Πορφύριος φιλόσο-
φος ὁ κατὰ Χρι-
στιανῶν γράψας.

Βαβυλωνιοῦ

κώδικος 163
(Praechter σ. 523).

Περτίνας ἔδρασι-
λευσε ἡμέρας π^ς:
μήτε τὴν γυναῖκα
ἢ τὰ τέκνα εἰς τὸ
παλάτιον ἀγαγὼν,
ἀλλ' ἔάσας παρὰ
τῷ πάππῳ διαϊτά-
σθαι. Ἐπὶ τούτου,
ὡς φησὶν Εὐσέβιος,
ἦν Σύμμαχος, εἰς
τῶν ἐρμηνευτῶν
τῆς τῶν Ἑβραίων
γραφῆς, Ἑβιωναῖος
τὴν αἵρεσιν, ἀλλὰ
καὶ Πορφύριος φι-
λόσοφος ὁ κατὰ
Χριστιανῶν γρά-
ψας. Ὁ δὲ Περτί-
νας ἔσφάγη ὑπὸ
τῶν στρατιωτῶν.

φιλόσοφος ὁ κατὰ
Χριστιανῶν' γρά-
ψας. Ὁ δὲ Περτί-
νας ἔσφάγη ὑπὸ
τῶν στρατιωτῶν.

νοὺς πατὴρ ἐμαρ-
τύρησεν. Οὗτος
Περτίνας ἔσφάγη
ὑπὸ τῶν στρατιω-
τῶν.

Κώδις
τῆς μονῆς Καρακάλλου.

Ἰουλιανὸς Δίδιος.
Ἰουλιανὸς Δίδιος
ἔδρασίλευσεν ἡμέ-
ρας ξς', φαυλότα-
τος ὢν τοῖς τρόποις
καὶ τοῖς ἔργοις
ἀνοσιουργὸς καὶ
—
στίης ὅς διὰ τὸ αἰ-
σχρῶς βιοῦν καὶ
ἀπανθρώπως ὑπὸ
τῆς βουλῆς θανά-
τῳ ψηφισθεὶς ἐ-

φ. 276β

**Λέοντος γραμ-
ματικοῦ.**

Ἐκδ. Βόννης
σ. 72, 1-5.

Ἰουλιανὸς Δίδιος.
Ἰουλιανὸς Δίδιος
ἔδρασίλευσεν ἡμέ-
ρας ξς', φαυλότα-
τος τοῖς τρόποις
καὶ τοῖς ἔργοις
ἀνοσιουργὸς καὶ
χρημάτων ἔρα-
στής. Οὗτος διὰ
ταῦτα ἔσφάγη ψή-
φῳ τῆς βουλῆς με-
γάλα ἐπιδοσώμενος
ἔτι γὰρ δεῖνόν ἐ-
παύσα·

Παρισιακοῦ

κώδικος 1712
(Praechter σ. 523).

Οὐλιανὸς Δίδιος
ἕως ἐτη ξ' μῆνας
ἔδρασίλευσε ἡμέ-
ρας ξς'. Δίδιος δὲ
ἐπεκλήθη διὰ τὸ
ὑπὸ δώρων λαθεῖν
τὴν βασιλείαν.
Φαυλότατος δὲ ἦν
τοῖς τρόποις καὶ
τοῖς ἔργοις ἀνοσι-
ουργὸς καὶ χρημά-
των ἔραστής ὅς διὰ
τὸ αἰσχρῶς βιοῦν
καὶ ἀπανθρώπως
ὑπὸ τῆς βουλῆς θανά-

Ἐπὶ τούτου Λεο-
νίδης ὁ τοῦ κακό-
φρονος Ὀριγένους
πατὴρ ἐμαρτύρη-
σεν. Ὁ δὲ Περτί-
νας ἔσφάγη ὑπὸ
τῶν στρατιωτῶν.

Βαβυλωνιοῦ

κώδικος 163
(Praechter σ. 524).

Ἰουλιανὸς Δίδιος
ἔδρασίλευσεν ἡμέ-
ρας ξς'. Φαυλότα-
τος δὲ ἦν τοῖς τρό-
ποις καὶ τοῖς τρό-
ποις ἀνοσιουργὸς
καὶ χρημάτων ἔ-
ραστής ὅς διὰ τὸ
αἰσχρῶς βιοῦν καὶ
ἀπανθρώπως ὑπὸ
τῆς βουλῆς θανάτῳ
ψηφισθεὶς ἔσφάγη
μεγάλα βόδιος
ἐν τῷ σφάττεσθαι
ἔτι γὰρ δεῖνόν ἐ-

1) καταχριστιανῶν

σφάγη, μεγάλη ἐπίδωμένος ἐν τῷ σφάττεσθαι. Τί γὰρ δεινὸν ἐποίησα;

Κωδίξ
τῆς μονῆς Καρακάλλου.

Σεβήρος¹.
Σεβήρος² ἔδωκεν ἔτη ἑξήκοντα ἑπτὰ, καὶ τῶν θρακικῶν³ πολῶν ἀρχομένους καὶ ἐπὶ τὴν ἀρκτικήν θάλασσαν καὶ καθήκοντας, καὶ

1) Σενήρος 2) Σενήρος 3) τείχει 4) θρακηκῶν

ψηφισθεὶς ἐσφάγη.

Κεδρηνοῦ
Ἐκδ. Βόννης Τόμ. Α' σ. 442, 6-17.

Σεβήρος ἔδωκεν ἔτη ἑξήκοντα ἑπτὰ. Σεβήρος δὲ ἀίρετικὸς λέγειται. Οὗτος τὸν ἐν Βρετανίᾳ νικήσας πόλεμον ἀπὸ θάλασσης εἰς θάλασσαν περιετείχισε τὴν νῆσον σταδίοις χιλίοις. Οὗτος, τὸ Βυζάντιον παραλαβὼν, τὰ τείχη αὐτοῦ καθεῖλεν. Εἶχε δὲ τὸ Βυζάντιον πύργους ἑπτὰ, ἐκ τῶν θρακικῶν⁴ πολῶν ἀρχομένους καὶ ἐπὶ τὴν ἀρκτικήν θάλασσαν καὶ καθήκοντας, καὶ τούτων εἶ τις ἐν ἐτέρῳ πύργῳ προσήλθεν, οὐδεμία αἰσθησις τοῖς ἄλλοις ἐγένετο. Οὗτος καὶ τὸ Ζεῦξιππον λαιπίους ἐπέδωκε, καὶ τὸν κτίσμα τῷ ἵπποδρόμῳ παρέδωκε, καὶ κυνήγιον κατεσκεύασεν.

νάτω καταψηφισθεὶς ἐσφάγη μέγα ἐπίδωμένος. Τί γὰρ δεινὸν ἐποίησα;

Παρισιακοῦ
κώδικος 1712
(Praechter σ. 524).

Σεβήρος ἢ Σενήρος. Σεβήρος γὰρ ἀίρετικὸς λέγεται. ἑξήκοντα ἑπτὰ καὶ τῶν θρακικῶν⁴ πολῶν ἀρχομένους καὶ ἐπὶ τὴν ἀρκτικήν θάλασσαν καὶ καθήκοντας, καὶ τούτων εἶ τις ἐν ἐτέρῳ πύργῳ προσήλθεν, οὐδεμία αἰσθησις τοῖς ἄλλοις ἐγένετο.

ποίησα;

Βατικανικοῦ
κώδικος 163
(Praechter σ. 524).

Σενήρος ἔδωκεν ἔτη ἑξήκοντα ἑπτὰ. Οὗτος δὲ, ἔκ τῶν θρακικῶν⁴ πολῶν ἀρχομένους καὶ ἐπὶ τὴν ἀρκτικήν θάλασσαν καὶ καθήκοντας, καὶ τούτων εἶ τις ἐν ἐτέρῳ πύργῳ προσήλθεν, οὐδεμία αἰσθησις τοῖς ἄλλοις ἐγένετο.

τούτων εἶ τις ἐν ἐτέρῳ πύργῳ¹ προσήλθεν, οὐδεμία αἰσθησις τοῖς ἄλλοις ἐγένετο. Οὗτος καὶ τὸ Ζεῦξιππον λαιπίους ἐπέδωκε, καὶ τὸν κτίσμα τῷ ἵπποδρόμῳ παρέδωκε, καὶ κυνήγιον κατεσκεύασεν.

1) πύργῳ 2) ἐγένετο 3) βυζάντιον 4) κυνήγιον

πολῶν ἀρχομένους καὶ ἐπὶ τὴν ἀρκτικήν θάλασσαν καθήκοντας. Καὶ τούτων εἶ τις ἐν ἐτέρῳ πύργῳ προσήλθεν, οὐδεμία αἰσθησις τοῖς ἄλλοις ἐγένετο. Οὗτος καὶ τὸ Ζεῦξιππον λαιπίους ἐπέδωκε, καὶ τὸν κτίσμα τῷ ἵπποδρόμῳ παρέδωκε, καὶ κυνήγιον κατεσκεύασεν.

ἄλλοις ἐγένετο. Καὶ τούτων εἶ τις ἐν ἐτέρῳ πύργῳ προσήλθεν, οὐδεμία αἰσθησις τοῖς ἄλλοις ἐγένετο. Οὗτος καὶ τὸ Ζεῦξιππον λαιπίους ἐπέδωκε, καὶ τὸν κτίσμα τῷ ἵπποδρόμῳ παρέδωκε, καὶ κυνήγιον κατεσκεύασεν.

Καὶ τούτων εἶ τις ἐν ἐτέρῳ πύργῳ προσήλθεν, οὐδεμία αἰσθησις τοῖς ἄλλοις ἐγένετο. Οὗτος καὶ τὸ Ζεῦξιππον λαιπίους ἐπέδωκε, καὶ τὸν κτίσμα τῷ ἵπποδρόμῳ παρέδωκε, καὶ κυνήγιον κατεσκεύασεν.

δὲ ἐν τῷ πρώτῳ πύργῳ ἐδόξεν ἢ καὶ λίθον ἐσάλευσεν, αὐτὸς τε ἤγει καὶ τῷ δευτέρῳ καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν ἐφεξῆς μετέδωκε τῆς ἡχῆς. Ἐκτίσε δὲ καὶ τὸ δημόσιον λαιπίον τὸ λεγόμενον Ζεῦξιππον διὰ τὸ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ πρότερον στήλην χαλκίην τοῦ ἡλίου ἵστασθαι ἦν αἱ θράκες τῆ ἰδία γλώσση Ζεῦξιππον ἐλεγον, ὃ κοδόμῃσε δὲ καὶ γὰρ ἐν τῇ ἀκροπόλει τῷ Ἡλίου πλῆσιον τῶν ἐκείσε ὄντων οὐοῖν τῆς τε Ἀρτέμιδος καὶ τῆς Ἀφροδίτης, καὶ κυνήγιον πᾶν μέγα καὶ θέατρον κατέ-

γινῆτι τοῦ ἑσπεροῦ τῆς Αφροδίτης καὶ τοῖς ἀποδόρομιον αὐτῶς ἔκτισεν.

Κώδιξ

τῆς μονῆς Καρακάλλου.

Ἐπὶ τούτου ἤκουμας καὶ Ὀριγένους¹, ὃς πονηρῶν ζιζανίων ὑψηλῆς τῆς² γενόμενος αἰρέσεις³ ἐνέσπειρε, λόγοις πιθανοῖς τοὺς ἀφελεστέρους πείθων καὶ πρὸς (τέλος τοῦ φύλλου)

Δέοντος γραμματικοῦ

Ἐκδ. Βόννης σ. 72, 16-18.

Ἐπὶ τούτου ἤκουμας καὶ Ὀριγένους, ὃς ἐνέσπειρεν ἐπὶ τῆς γῆς πονηρὰ ζιζάνια καὶ πάσαν ἀκαθαρσίαν ἐπέδειξατο.

Κεδρηνοῦ

Ἐκδ. Βόννης Τόμ. Α' σ. 442, 21.

Ἐπὶ τούτου ἤκουμας ἐν Ὀριγένους, ὅστις εἰς Ἀλεξάνδρειαν ὦν μεγίστην εἰς τὸν θεῖον λόγον σπουδῆν κατεδάλλετο . . .

Βατικανικοῦ

κώδικος 163
(Praechter σ. 524).

Ἐπὶ τούτου ἤκουμας καὶ Ὀριγένους¹, ὃς πονηρῶν ζιζανίων ὑψηλῆς τῆς γενόμενος αἰρέσεις ἐνέσπειρε, λόγοις πιθανοῖς τοὺς ἀφελεστέρους πείθων καὶ πρὸς ἐαυτὸν τῆς τούτου κομψείᾳ ἐπισυρόμενος καὶ μετεμψύχων ἐδόξαεν ἀπ' ἄλλου εἰς ἄλλον τῆν ψυχὴν μεταδαίνουσαν.

1) ὠριγένους 2) ὑψηλῆς 3) αἰρέσεις

Κώδιξ τῆς μονῆς Καρακάλλου

(Ἄβριος).

φ. 2^α . . . || ἀκολασίας ἐσφάγη, καθὼς τὸ ζῆν ἀπορρήξας, καὶ ἐδασίλευσεν αὐτὸν Ἀλέξανδρος ὁ τούτου ἐξάδελφος¹.

Κώδιξ τῆς μονῆς Καρακάλλου.

Ἀλέξανδρος ὁ Μαμαίας. Ἀλέξανδρος ὁ Μαμαίας ἐδασίλευσεν ἐτη γ' μήνας τῆς. Ἐπὶ αὐτοῦ γέγονε λιμὸς ἐν Ρώμῃ καὶ ἐς Βυζαντινῶν.

Κεδρηνοῦ

Ἐκδ. Βόννης Τόμ. Α' σ. 450, 1-2.

ὅς διὰ τὰς ἀκαθαρσίας καὶ μιαιρίας καὶ ἀκολασίας αὐτοῦ ἐσφάγη, καθὼς τὸ ζῆν ἀπορρήξας.

Δέοντος γραμματικοῦ

Ἐκδ. Βόννης σ. 74, 7-8.

Ἐσφάγη δὲ διὰ τὰς ἀκαθαρσίας αὐτοῦ, καθὼς τὸ ζῆν ἀπορρήξας, καὶ ἐδασίλευσεν Ἀλέξανδρος ἐξάδελφος αὐτοῦ.

Παρισιακοῦ

κώδικος 1712
(Praechter σ. 526).

ὅς διὰ τὰς ἀκαθαρσίας καὶ μιαιρίας ἀκολασίας αὐτοῦ ἐσφάγη, καθὼς τὸ ζῆν ἀπορρήξας.

Βατικανικοῦ

κώδικος 163
(Praechter σ. 526).

οὕτως ἐσφάγη διὰ τὰς μιαιρίας ἀκολασίας αὐτοῦ, καὶ ἐδασίλευσεν Ἀλέξανδρος ἀδελφός αὐτοῦ.

Κεδρηνοῦ

Ἐκδ. Βόννης Τόμ. Α' σ. 450, 3-9.

Ἀλέξανδρος ὁ Μαμαίας υἱός, ἐξάδελφος Ἀδίου, ἐδασίλευσεν ἐτη γ' μήνας τῆς. Ἐπὶ αὐτοῦ γέγονε λιμὸς ἐν Ρώμῃ, ὅστε καὶ κρεῶν αὐτοῦς ἀνθρώπων ἀψασθαι.

Παρισιακοῦ

κώδικος 1712
(Praechter σ. 527).

Ἀλέξανδρος ὁ τῆς Μαμαίας υἱός ἐξάδελφος Ἀδία ἤσρας ἐτη κδ' ἐδασίλευσεν ἐτη γ' μήνας τῆς. Ἐπὶ αὐτοῦ γέγονεν λιμὸς ἐν Ρώμῃ, ὅστε καὶ κρεῶν αὐτοῦς ἀν-

Βατικανικοῦ

κώδικος 163
(Praechter σ. 527).

Ἀλέξανδρος ὁ Μαμαίας ὁ ἀδελφός Ἀδίου ἐδασίλευσεν ἐτη δεκατρία μήνας ὁκτώ. Ἐπὶ αὐτοῦ γέγονε λιμὸς ἐν Ρώμῃ, ὅστε καὶ κρεῶν αὐτοῦς ἀνθρώπων

μη, ὥστε καὶ κρεῶν αὐτοῦ ἀνθρωπείων ἄψαθαι¹. Οὗτος ἐκστρατεύσας κατὰ Περσῶν ἠττήθη κατὰ κράτος, καὶ καταφρονήβεις ἐσφάγη, καὶ προεδάλοντο² οἱ στρατιῶται Μαξιμίνον³. Μαμαία δὲ ἡ Ἀλεξάνδρου μήτηρ, ὡς φησὶν Ἐυσέβιος, θεοσεβής⁴ ἐτύγχανε καὶ τὸν Ὀριγένην⁵ ἐν Ἀντιοχείᾳ διατρίβοντα πρὸς ἐαυτὴν⁶ καὶ τὸν Ἐπιφάνιον⁷ διὰ τὸν μυστήριον θέλουσα.

1) ἀνθρωπείων ἀψαθαι 2) κατακράτος 3) προσβάλλοντο 4) ὡς φησὶν 5) θεοσεβής 6) ὡριγένην 7) διὰ δεχθῆναι

τος ἐκστρατεύσας κατὰ Περσῶν, προεδάλοντο οἱ στρατιῶται Μαξιμίνον. Μαμαία ἡ Ἀλεξάνδρου μήτηρ θεοσεβής ἐτύγχανε, καὶ τὸν Ὀριγένην ἐν Ἀντιοχείᾳ διατρίβοντα μετεπέμψατο πρὸς αὐτήν τοῦ διδάσκειν αὐτὴν κατὰ Χριστὸν μυστήριον.

θρωπίων ἄψαθαι. Οὗτος ἐκστρατεύσας κατὰ Περσῶν ἠττήθη κατὰ κράτος, καὶ καταφρονήβεις σφάττειται μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἦτις καὶ Χριστιανὴ ἐτύγχανεν, ὡς φησὶν Ἐυσέβιος, καὶ τὸν Ὀριγένην ἐν Ἀλεξανδρείᾳ διατρίβοντα μετεπέμψατο πρὸς ἐαυτήν κατὰ Χριστὸν μυστήριον.

ἄψαθαι. Οὗτος ἐκστρατεύσας κατὰ Περσῶν ἠττήθη κατὰ κράτος καὶ καταφρονήβεις ἐσφάγη. Μαμαία ἡ Ἀλεξάνδρου μήτηρ θεοσεβής ἐτύγχανε καὶ τὸν Ὀριγένην ἐν Ἀντιοχείᾳ διατρίβοντα μετεπέμψατο πρὸς ἐαυτήν, τοῦ διδάσκειν αὐτὴν κατὰ Χριστὸν μυστήριον.

ἄψαθαι. Οὗτος ἐκστρατεύσας κατὰ Περσῶν ἠττήθη κατὰ κράτος καὶ καταφρονήβεις ἐσφάγη. Μαμαία ἡ Ἀλεξάνδρου μήτηρ θεοσεβής ἐτύγχανε καὶ τὸν Ὀριγένην ἐν Ἀντιοχείᾳ διατρίβοντα μετεπέμψατο πρὸς ἐαυτήν, τοῦ διδάσκειν αὐτὴν κατὰ Χριστὸν μυστήριον.

Κώδις Κα- της μονῆς Κα- ρακάλλου.

Μαξιμίνος.

Μαξιμίνος ἐβασίλευσεν ἔτη 5'. Οὗτος¹ ποιμὴν ὦν τὸ πρότερον, εἶθ' οὗτως στρατιώτης γεγονὼς καὶ μετὰ ταῦτα στρατηγὸς Ἀλεξάνδρου, δι' ἀνδρίαν² σώματος καὶ σὺνεσιν καὶ φρόνησιν ὑπὸ τοῦ δήμου καὶ τῆς βουλῆς προεβασίλευσεν. Ὅς ἔχθει τῷ πρὸς Ἀλέξανδρον καὶ πολλοὺς Χριστιανούς ἔχοντα καὶ τμῶντα³,

1) οὗτος 2) εἶθ 3) μεταταῦτα 4) διὰ ἀνδρίας 5) προέβασεν 6) ἔχοντα καὶ τι-

Λέοντος γραμ- ματικοῦ

Ἐκδ. Βόννης σ. 75,1-9.

Μαξιμίνος.

Μαξιμίνος ἐβασίλευσεν ἔτη 5'. Οὗτος¹ ποιμὴν ὦν καὶ μετὰ ταῦτα στρατιώτης γεγονὼς, εἶθ' οὗτως στρατηγὸς Ἀλεξάνδρου, δι' ἀνδρίαν² σώματος καὶ σὺνεσιν καὶ φρόνησιν ὑπὸ τοῦ δήμου καὶ τῆς βουλῆς προεβασίλευσεν. Ὅς ἔχθει τῷ πρὸς Ἀλέξανδρον καὶ πολλοὺς Χριστιανούς ἔχον-

Παρισιακοῦ κώδικος 1712

(Praechter σ. 527).

Μαξιμίνος ζήσας ἔτη 5'. Οὗτος¹ ποιμὴν ὦν τὸ πρότερον, εἶθ' οὗτως στρατιώτης γεγονὼς καὶ μετὰ ταῦτα στρατηγὸς Ἀλεξάνδρου, δι' ἀνδρίαν² σώματος καὶ σὺνεσιν καὶ φρόνησιν ὑπὸ τοῦ δήμου καὶ τῆς βουλῆς προεβασίλευσεν. Ὅς ἔχθει τῷ πρὸς Ἀλέξανδρον καὶ πολλοὺς Χριστιανούς ἔχοντα καὶ τμῶντα³,

Βασικανικοῦ

κώδικος 163

(Praechter σ. 527).

Μαξιμίνος ἐβασίλευσεν ἔτη 5'. Οὗτος¹ ποιμὴν ὦν τὸ πρότερον, εἶθ' οὗτως στρατιώτης γεγονὼς, μετὰ ταῦτα στρατηγὸς Ἀλεξάνδρου, δι' ἀνδρίαν² σώματος καὶ σὺνεσιν καὶ φρόνησιν ὑπὸ τοῦ δήμου καὶ τῆς βουλῆς προεβασίλευσεν. Ὅς ἔχθει τῷ πρὸς Ἀλέξανδρον καὶ πολλοὺς Χριστιανούς ἔχοντα καὶ τμῶντα³,

διωγμὸν ἤγειρε μέ-
γαν κατὰ Χριστιανί-
ων¹. Ἐπάξιον δὲ
τῆς ἐαυτοῦ ἀγο-
σιουργοῦ² γνώμης
τὸ τέλος εὖρατο,
σφαγεῖς³ δολίως
παρὰ Μαξίμου⁴
καὶ Βαλδίνου.

**Κωδὶξ
τῆς μονῆς Κα-
ρακάλλου.**

Μάξιμος καὶ Βαλ-
βίνος.

Μάξιμος καὶ Βαλ-
βίνος⁵ ἐδασίλευσαν

μῶντι. Πρὸς. ἔχοντι
καὶ τιμῶν⁶ τοῦ κώ-
δικος Λέοντος γραμ-
ματικῶν.

1) καταχριστιανῶν

2) ἀποσιουργοῦ καθ'

ἃ παρὰ Κεδρήνῳ

3) εὖρατο σφαγίς

4) παραμαξίμου

5) βαλβίνος

τα καὶ τιμῶντα (ἔ-
χοντι καὶ τι-
μῶν δὲ κώδιξ, ἀλλὰ
διωρθώθη ἐν ταῖς
ἐκδόσεσι κατὰ Κε-
δρήνῳ). διωγμὸν
ἤγειρε μέγαν κατὰ
Χριστιανῶν.

**Λέοντος γραμ-
ματικῶν**

Ἐκδ. Βόννης
σ. 75, 10 18.

Μάξιμος καὶ Βαλ-
βίνος.

Μάξιμος καὶ Βαλ-
βίνος ἐδασίλευσαν
ἡμέρας κθ'. τῷ αὐ-
τῷ δὲ τρόπῳ ἀπε-
σφάγησαν καὶ οὐ-
τοι ὑπὸ τῶν στρα-
τιωτῶν. Ὁμοίως
καὶ Γορδιανὸς δ
προγεγονῶς καὶ-
σαρ παρὰ Μαξίμου
καὶ αὐτὸς βασιλευ-

ἀνοσιουργοῦ γνώ-
μης τὸ τέλος εὖ-
ρατο, σφαγεῖς δολί-
ως παρὰ Μαξι-
μου καὶ Βαλδίνου.

**Παρισιακῶν
κώδικος 1712**

(Praechter σ. 527).

Μάξιμος Βαλδί-
νος καὶ Γορδιανὸς
ἐδασίλευσαν ἡμέ-
ρας κθ'. τῷ δὲ αὐ-
τῷ τρόπῳ ἀπεσφά-
γησαν καὶ οὗτοι
ὑπὸ τῶν στρατιω-
τῶν. Ὁ δὲ Γορδια-
νὸς προγεγονῶς
καίσαρ παρὰ Μα-
ξιμίνου. Φίλιππος

μης τὸ τέλος εὖ-
ρατο, σφαγεῖς δολί-
ως ὑπὸ Μαξίμου
καὶ Βαλδίνου.

**Βατικανικῶν
κώδικος 163**

(Praechter σ. 527).

Μάξιμος καὶ Βαλ-
βίνος ἐδασίλευσαν
ἡμέρας εἰκοσιδύο.
Τῷ δὲ αὐτῷ τρόπῳ
ἀπεσφάγησαν οὐ-
τοι ὑπὸ τῶν στρα-
τιωτῶν. Ὁμοίως
καὶ Γορδιανὸς δ
προγεγονῶς καὶ-
σαρ παρὰ Μαξιμί-
νου καὶ αὐτὸς βα-

ἡμέρας κθ', τῷ δὲ
αὐτῷ τρόπῳ ἀπε-
σφάγησαν καὶ οὐ-
τοι ὑπὸ τῶν στρα-
τιωτῶν. Ὁμοίως
καὶ Γορδιανὸς δ
προγεγονῶς καὶ-
σαρ παρὰ Μαξιμί-
νου² καὶ αὐτὸς βα-
σιλεύσας ἀνηρέθη,
ὡς κωλύσαντος Φι-
λίππου τοῦ ἐπάρ-
χου τὸν σίτον δια-
κομισθῆναι τῷ
στρατῷ. Οὗτος³ δὲ
ὁ Φίλιππος ἦν πα-
τήρ τῆς ἁγίας μάρ-
τυρος Εὐγενείας.
Ἐπὶ δὲ⁵ Μαξίμου
καὶ Γορδιανοῦ, ὡς
φησὶν⁶ Εὐσέβιος,
Ἄφρικανὸς ὁ συγ-
γραφεὺς ἐγνωρί-
ζετο.

1) οἱ 2) καίσαρ
παραμαξίμου 3) οὐ-
τος 4) ἦν 5) ἀπὸ δὲ
6) ὡς φησὶν

σας ἀνηρέθη, ὡς
κωλύσαντος Φι-
λίππου τοῦ ἐπάρ-
χου τὸν σίτον δια-
κομισθῆναι τῷ
στρατῷ. Οὗτος δὲ
ὁ Φίλιππος ἦν πα-
τήρ τῆς ἁγίας μάρ-
τυρος Εὐγενείας.
Ἐπὶ Μαξίμου καὶ
Γορδιανοῦ Ἄφρι-
κανὸς ὁ συγγρα-
φεὺς ἐγνωρίζετο.

στρατῷ ἐκώλυσεν.
Οὗτος δὲ ἦν πατήρ
τῆς ἁγίας μάρτυ-
ρος Εὐγενείας.

δὲ ὁ ὑπαρχος τὸν
σίτον διακομισθῆ-
ναι τῷ στρατῷ ἐ-
κώλυσεν. Οὗτος δὲ
ἦν πατήρ τῆς ἁ-
γίας μάρτυρος Εὐ-
γενείας. Ἐπὶ Μα-
ξιμίου καὶ Γορδια-
νοῦ, ὡς φησὶν Εὐ-
σέβιος, Ἄφρικανὸς
ὁ συγγραφεὺς ἐ-
γνωρίζετο.

σιλεύσας ἀνηρέθη,
ὡς κωλύσαντος Φι-
λίππου τοῦ ἐπάρ-
χου τὸν σίτον δια-
κομισθῆναι τῷ
στρατῷ. Οὗτος δὲ
ὁ Φίλιππος ἦν πα-
τήρ τῆς ἁγίας μάρ-
τυρος Εὐγενείας.
Ἐπὶ δὲ Γορδιανοῦ,
ὡς φησὶν Εὐσέβιος,
Ἄφρικανὸς ὁ συγ-
γραφεὺς ἐγνωρί-
ζετο.

Κώδιξ τῆς μονῆς Καρακάλλου.	Κεδρηνοῦ	Λέοντος γραμματικοῦ	Παρισιακοῦ	Βατικανικοῦ
Φίλιππος ἐδάσει- λευσεν ἔτη ε'. Ὅς ὑπῆρχε μὲν τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως σπουδα- στής, συνέσει καὶ ἐπεικεία κεκο- σμημένος ὄρματο ² δὲ ἀπὸ Βόστρας, ³ ἔνθα καὶ πόλιν ἠ- κοδόμησεν, ὀνομά- σας αὐτὴν Φιλίπ- πούπολιν. Οὗτος σπονδὰς εἰρηνικὰς ἐποίησε μετὰ Σα- πύρου ⁴ βασιλέως (τέλος τοῦ φύλλου). . . .	Ἐκδ. Βόννης Τόμ. Α' σ. 451, 20-24. Μετὰ τοῦτον ἐ- δάσειλευσεν Φίλιπ- πος ἔτη ζ', ὅς ὑπ- ῆρχε τῆς τῶν Χρι- στιανῶν πίστεως σπουδαστής, συνέ- σει καὶ ἐπεικεία κεκοσμημένος. Ὁρματο δὲ ἀπὸ Βόστρας τῆς Εὐ- ρώπης, ἔνθα καὶ πόλιν ἠκοδόμησεν, ὀνομάσας αὐτὴν Φιλίππούπολιν. Οὗτος σπονδὰς εἰ- ρηνικὰς ἐποίησε με- τὰ Σαπύρου βασι- λέως Περσῶν. . . .	Ἐκδ. Βόννης σ. 76, 4-8. Φίλιππος ἐδάσει- λευσεν ἔτη πέντε, ὅς ὑπῆρχε μὲν τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως σπουδα- στής, συνέσει καὶ ἐπεικεία κεκο- σμημένος, ὄρματο δὲ ἀπὸ Βόστρας, ἔνθα καὶ πόλιν ἠ- κοδόμησεν, ὀνομά- σας αὐτὴν Φιλίπ- πούπολιν. Οὗτος σπονδὰς εἰρηνικὰς ἐποίησε μετὰ Σα- πύρου βασιλέως Περσῶν. . . .	Φίλιππος ζήσας ἔτη ζ' ἐδάσειλευσεν ἔτη ζ', ὅς ὑπῆρχε τῆς τῶν Χριστιαν- ῶν πίστεως σπου- δαστής, συνέσει καὶ ἐπεικεία κεκο- σμημένος. Ὁρματο δὲ ἀπὸ Βόστρας, ἔνθα καὶ πόλιν ἠ- κοδόμησεν, ὀνομά- σας αὐτὴν Φιλίπ- πούπολιν. Οὗτος σπονδὰς εἰρηνικὰς ἐποίησε μετὰ Σα- πύρου βασιλέως Περσῶν. . . .	Φίλιππος ἐδάσει- λευσεν ἔτη πέντε, ὅς ὑπῆρχε μὲν τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως σπουδα- στής, συνέσει καὶ ἐπεικεία κεκο- σμημένος, ὄρματο δὲ ἀπὸ Βόστρας, ἔνθα καὶ πόλιν ἠ- κοδόμησεν, ὀνομά- σας αὐτὴν Φιλίπ- πούπολιν. Οὗτος σπονδὰς εἰρηνικὰς ἐποίησε μετὰ Σα- πύρου βασιλέως Περσῶν. . . .

1) σπουδαστής

2) ὄρματο 3) βώ-
στρας 4) μετασπατό-
ρον

Ἐν τοῖς ἀνωτέρω παρατεθείσι χωρίοις τὰ ἐκ τοῦ Παρισιακοῦ κώδικος 1712 καὶ τοῦ Βατικανικοῦ 163 συνέθεσα ἐκ τῶν παρὰ τῷ κ. Καρόλῳ Praechter ἀκριβῶν σημειωμάτων καὶ τῆς δηλουμένης ὑπ' αὐτοῦ ἀντιστοιχίας πρὸς τὸν Κεδρηνοῦ καὶ τὸν Λέοντα μετὰ τῶν ἑκασταχοῦ διαφορῶν τῶν εἰρημένων κωδίκων¹. Ἀμφότεραι αἱ ἐν τοῖς κώδιξι τούτοις ἐπιτομαὶ χρονικῶν ἀπαδείχθησαν διὰ τῶν μελετῶν τῶν τελευταίων ἐτῶν ἀξιολογώταται ἐν σχέσει πρὸς τὰς χρονογραφίας τοῦ Κεδρηνοῦ καὶ τοῦ Λέοντος καὶ τὰς πηγὰς αὐτῶν. Καὶ δὴ πρῶτος ὁ κ. Patzig ἀπέδειξεν, ὅτι τὸ κείμενον τοῦ Παρισιακοῦ 1712, αἶον περιλαμβάνοντο ἐν ἀοχαιοτέρῳ κώδικι ὀρθότερον τούτου παραδεδομένῳ, εἶνε ἢ κυρία πηγή τοῦ Κεδρηνοῦ, ἐξήγαγε δὲ καὶ νέα συμπεράσματα ἐκ τῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ κ. De Boor ἀποδείξεως², ὅτι Λέων ὁ γραμματικὸς καὶ ὁ Κεδρηνὸς ὡς καὶ ὁ Γεώργιος Μοναχὸς κατὰ τὴν ἐν τῷ Βιενναίῳ κώδικι 40 καὶ τῷ Βατικανικῷ 153 ἐν ταῖς ἀφηγήσει τῶν κατὰ τοὺς Ῥωμαίους αὐτοκράτορας ἀπὸ τοῦ Καρακάλλα μέχρι τῆς ἀναρρήσεως τοῦ Διοκλητιανοῦ εἶχον πηγὴν ἄλλο βραχὺ χρονικόν, οὗ ἀπήχησις εἶνε σὺν τοῖς ἄλλοις ἢ ἐν τῷ Βατικανικῷ 163 ἐπιτομῇ, ἧς τὴν σημασίαν πρῶτος εἶχε καταστήσει ἐμφανῆ ὁ αὐτὸς De Boor³. Ὅποια δὲ ἢ σημασία τῶν δύο κωδίκων, τοῦ Παρισιακοῦ 1712 καὶ τοῦ Βατικανικοῦ 163, ἐν σχέσει πρὸς τὰ ζητήματα ταῦτα ἔτι καταφανέστερον καταδείχθη διὰ τῆς λεπτομεροῦς ἐξετάσεως τοῦ κ. Praechter⁴. Τὰ δὲ παρακαλλινὰ βραχέα ἀποσπάσματα προσθέτουσι νέαν διασκευὴν τοῦ ἀρχεγόνου χρονικοῦ, ὅπερ

¹ Praechter Die römische Kaisergeschichte bis auf Diokletian im cod. Paris. 1712 und cod. Vatic. 163 ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift Τόμ. Ε' (1896) σ. 484 κ. ε.

² De Boor Römische Kaisergeschichte in byzantinischer Fassung ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift Τόμ. Β' (1893) σ. 195 κ. ε.

³ Patzig Leo Grammaticus und seine Sippe ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift Τόμ. Γ' (1894) σ. 470 κ. ε. — Τοῦ αὐτοῦ Über einige Quellen des Zonaras ἀπόθ. Τόμ. Ε' (1896) σ. 24 κ. ε.

⁴ Ἐνθ' ἀν.

ὑπῆρξεν ἡ πηγὴ τοῦ Κεδρηνοῦ καὶ τοῦ Λέοντος γραμματικοῦ, καὶ εἶνε λυπηρὸν, ὅτι μόνον τὰ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν σπαράγματα περιεσώθησαν καὶ δὲν ἔχομεν πλέον ἀκέραιον τὸν κώδικα, εἰς ὃν ταῦτ' ἀνήκον. Ἀλλὰ καὶ τοιαῦτα ὄντ' ἀρκοῦσι μετὰ τὴν γενομένην ἀνωτέρω ἀντιπαραβολὴν πρὸς τὰ χωρία τοῦ Κεδρηνοῦ, τοῦ Λέοντος γραμματικοῦ, τοῦ Παρισιακοῦ καὶ τοῦ Βατικανικοῦ κώδικος, ὅπως λάβωμεν ἔννοιάν τινα τῆς πρὸς τὰ τέσσαρα ταῦτα χρονικᾶ σχέσεως τοῦ καρακαλλινοῦ κώδικος.

Καὶ εἶνε μὲν προφανῶς μεγίστη ἡ συγγένεια αὐτοῦ πρὸς τὸν βατικανικὸν, ἀλλ' ἔχει οὐχ ἥττον καὶ ἀξίας λόγου ἀπ' αὐτοῦ διαφορὰς, αἵτινες εἶνε τοιαῦται, ὥστε νὰ μὴ δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν τοὺς δύο τούτους κώδικας ὡς δύο ἀπόγραφα ἀπορρεύσαντα ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἀρχετύπου, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ὡς δύο διαφόρους διασκευὰς ἀναγούσας τὴν ἀρχὴν εἰς τὸ αὐτὸ ἐκεῖνο ἀρχαῖον χρονικόν, ἐξ οὗ ἐξεπήγασαν ὡς διάφοροι διασκευαὶ ὅ τε Κεδρηνὸς καὶ ὁ Λέων, ὁ Παρισιακὸς καὶ ὁ Βατικανικὸς καὶ τὰλλα συγγενῆ χρονικὰ ἀποτελοῦντα τὸ ὑπὸ τοῦ Patzig κληθὲν συγγενολόγιον (Sippe) τοῦ Λέοντος.

ΙΣΙΔΩΡΟΥ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΟΚΤΩ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ

Οὐδένα βεβαίως τῶν μητροπολιτικῶν θρόνων τοῦ κλίματος Κωνσταντινουπόλεως ἐκόσμησαν κατὰ τοὺς βυζαντιακοὺς χρόνους τοσοῦτοι λόγιοι ἱεράρχαι ὅσοι τὸν τῆς Θεσσαλονίκης. Ἦδη τὸν ἕβδομον αἰῶνα εὐρίσκομεν τοὺς ἀγιογράφους μητροπολίτας Πλωτῖνον καὶ Ἰωάννην, εἰς οὓς ἐπακολουθεῖ τὸν ἑνατον αἰῶνα ὁ γνωστότατος ὑμνογράφος καὶ συγγραφεὺς ὀμιλιῶν Ἰωσήφ, ὁ ἀδελφὸς Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου. Τελευταῖοντος δὲ τοῦ ἑνδεκάτου αἰῶνος ἠκμασαν ὁ Μιχαὴλ Χοῦμνος καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Βέστης, καὶ μεσοῦντος τοῦ δωδεκάτου ἐμφανίζεται ὁ ἐκ Μαρωνείας μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Νικήτας, ὅστις, στοιχῶν εἰς τὰς περὶ ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν ἐνεργείας Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, ὑποστηρίζει αὐτὰς διὰ συγγραφῶν δικαιολογούσων τὸ λατινικὸν δόγμα. Ἰδιάζουσα δ' αἴγλη λαμπρύνει τὴν Θεσσαλονικὴν διὰ τῆς εἰς τὸν θρόνον αὐτῆς ἀναρρήσεως τοῦ πολλοῦ Εὐσταθίου, ὅστις εἶνε μετὰ τῶν φίλων αὐτοῦ καὶ μαθητῶν ὁ ἡγήτωρ τῆς δευτέρας μετὰ τὴν ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς Ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων. Ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ καὶ μέχρι σχεδὸν τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων δουλώσεως τῆς Θεσσαλονίκης ἀναδεικνύεται πλειὰς ὅλη ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, διαχεόντων ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης ὡς ἀπὸ ἀειρρύτου πηγῆς τὰ νάματα τῆς ὀρθοδοξίας. Ὁ Γρηγόριος Παλαμᾶς, ὁ Νεῖλος Καβάσιλας, ὁ Ἰσίδωρος, ὁ Γαβριὴλ, ὁ Συμεὼν οἶονεὶ ἐξ ὑπαμοιβῆς λαμπαδηφοροῦσιν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας.

Τῶν συγγραφέων τούτων εἰς τῶν ἐλάχιστα μέχρι τοῦδε

γνωστών εἶνε δ' Ἰσιδώρος Γλαβᾶς¹, ἀκμάσας περὶ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος. Τούτου εἶνε ἐκδεδομένοι ἤδη μόνον τέσσαρες λόγοι εἰς τὴν Θεοτόκον, καὶ δὴ εἰς τὴν γέννησιν, εἰς τὰ εἰσόδια, εἰς τὸν εὐαγγελισμόν καὶ εἰς τὴν κοίμησιν². Ἀλλὰ πλὴν τῶν λόγων τούτων ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ Ἰσιδώρου καὶ τὰ ἐξῆς· α') Μέθοδος τοῦ εὐρίσκαι τὸν κύκλον τοῦ Πάσχα (Ratio inveniendi cyclum paschalem), ἣτις σώζεται ἐν φ. 45^a - 47^b τοῦ κώδικος F 79 sup. τῆς Ἀμβροσιακῆς βιβλιοθήκης. Ἄρχ. Ὁ χρόνος ἔχει μῆνας ιβ' καὶ ἡμέρας τξε'³. β') Ὑπομνήματα εἰς τὸν εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν, σωζόμενα ἐν τινὶ κώδικι τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ⁴. γ') Περὶ τῆς ἀρχιερωσύνης Ἀνθιμου Οὐγγροβλαχίας ἐν φ. 54^b τοῦ κώδικος τῆς ἀγιορειτικῆς

¹ Καὶ ἄλλος μητροπολίτης Θεσσαλονίκης πρὸ τοῦ Ἰσιδώρου ἔφερεν ὁμοίως τὸ ἐπώνυμον Γλαβᾶς, βλέπομεν δὲ τοῦτον ἀρχιερατεῦοντα ἐν Θεσσαλονικῇ περὶ τὸ 1839 καὶ 1840. Εἰς τοῦτον πιθανῶς ἐγράφη ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Νικηφόρου Γρηγοῦ ἢ ἐπιγραφομένη «Τοῦ φιλοσόφου τῆς μητροπολίτης Θεσσαλονίκης τῷ Γλαβᾶ», ἣτις νῦν εἰρήνεται ἐκδεδομένη παρὰ τῷ Migne (Patrologia graeca τόμ. ΡΜΘ' σ. 658). Ὁρθῶς ἤδη εἶχε διῶδει ὁ Lequien (Oriens christianus σ. 57), ὅτι δὲν ἠδύνατο γὰν ἀφεῖρηται εἰς τὸν ἡμέτερον Ἰσιδώρον. Ὁ δὲ σεβασμιώτατος κ. Λουδοβίκος Petit (Echios d'Orient τόμ. Ε' σ. 57) πειστικώτατα θεωρεῖ αὐτὴν ἀποσταλείσαν εἰς τὸν ἀρχαιότερον ἐκεῖνον μητροπολίτην Θεσσαλονίκης τὸν Γλαβᾶν.

² Ἐξέδωκεν αὐτοὺς τὸ πρῶτον μόνον ἐν λατινικῇ μεταφράσει τοῦ Ἰωάννου Ματθαίου Καρνοφύλλη ὁ Ἰππόλυτος Maraccius (Marialis S. Isidori. Ἐν Ῥώμῃ. 1651). Τούτων δὲ τὸν εἰς τὰ εἰσόδια ἐπενέλαθε λατινιστὴ ὁ Cambesius ἐν τῇ Bibliotheca conciniatoria. Ἴδε Fabricius - Harles Bibliotheca graeca τόμ. I σ. 498. Ἑλληνιστὴ δ' ἐξέδωσαν τὸ πρῶτον ἐκ τοῦ Vaticanus graecus 651 ὑπὲρ τοῦ A. Ballerini (Sylloge monumentorum. Ἐν Ῥώμῃ. 1851. τόμ. Α' σ. 205 κ. ε., 418 κ. ε., Β' σ. 377 κ. ε., 597 κ. ε.), ἀξ οὗ παρέλαθεν αὐτοὺς ὁ Migne (Patrologia graeca τόμ. ΡΛΘ' σ. 12-164), ὅστις λατινικὴν μετάφρασιν δὲν παρέθηκε, καθ' ἃ τὸ κατ' ἀρχὰς προετίθετο, τὴν τοῦ Καρνοφύλλη, ἅτε μὴ οὖσαν ἀκριβῆ.

³ Martini - Bassi I manoscritti greci della Bibliotheca Ambrosiana. Ἐν Μεδιολάνῃ. 1906. τόμ. Β' σ. 1127.

⁴ Μνημονεύει τούτων ὁ Sixtus Senensis ἐν βιβλίῳ IV τῆς Bibliotheca Sancta κατὰ τὸν Fabricius - Harles ἐνθ' ἀν. — Ὁ Montfaucon (Bibliotheca Bibliothecarum τόμ. Α' σ. 12 D) ἀναγράφει κώδικα ὡς σωζόμενον ἐν τῷ Βατικανῷ. — Ὁ Moroni Dizionario di Erudizione Storico-Ecclesiastica. Ἐν Βενετίᾳ 1846. τόμ. Λζ' σ. 142, ἐν ἀρθρῷ Isidoro, συγγέμυ τὸν Θεσσαλονίκης Ἰσιδώρον πρὸς τὸν Ἰσιδώρον Ῥωσῆς τὸν μετασχόντα τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνέδου καὶ ἔπειτα καρδινάλιον, προσγράφει εἰς τοῦτον τὰ εἰς τὸν Λουκᾶν ὑπομνήματα.

μονῆς Ἰσθῆρων¹. δ') Περὶ τῆς ἐρωσύνης Εὐγενικοῦ ἀναγνώστου ἐν φ. 55^b τοῦ αὐτοῦ κώδικος². ε') «Σύντάγμα ψηφοφορικὸν καὶ σύνοδος πανσελήνου, ἐκλείψεις ἡλίου καὶ σελήνης εὐρεσις ἀκριβῆς» ἐν τῷ κώδικι 696 τῆς αὐτῆς μονῆς³ καὶ ἐν φ. 161 τοῦ κώδικος Reginae Svecorum 43 τῆς βατικανικῆς βιβλιοθήκης⁴. Ἄρχ. Γινώσκεις σε χρῆ ὅτι κύκλος τῆς σελήνης· ς') Ὁμιλίαι καὶ ζ') Ἐπιστολαί⁵.

Καὶ ὁμιλίαι μὲν τοῦ Ἰσιδώρου περιλαμβάνουσιν ὁ Παρισιακὸς 1192, γεγραμμένος τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα, εἰκοσι καὶ ἐννέα τὸν ἀριθμὸν⁶, ὁ Vaticanus graecus 651, τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος, δεκαεξί⁷, ὁ Ἀμβροσιακὸς I 91 inf., τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος, ἐν φ. 1-62^b ἑπτὰ⁸, καὶ ὁ τῆς ἐν Ῥώμῃ Ἀγγελικῆς βιβλιοθήκης (Bibliotheca Angelica) 51, γεγραμμένος μεταξὺ τοῦ δεκάτου ἔκτου καὶ τοῦ δεκάτου ἑβδόμου αἰῶνος, τὰς αὐτὰς ἑπτὰ⁹. Πλὴν δὲ τῶν κωδίκων τούτων ἡ ὁμιλία εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν περιλαμβάνεται ἐν κώδικι

¹ Σπυρ. Π. Λάμπρου Κριτικὸς τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου ὄρους ἑλληνικῶν κωδίκων τόμ. Β' σ. 71.

² Αὐτόθι σ. 71.

³ Αὐτόθι σ. 207.

⁴ Montfaucon ἐνθ' ἀν. σ. 83 ἀρ. 892. — Henr. Stevenson Senioris Codices manuscriptorum graecorum Reginae Svecorum et Pii PP II bibliothecae Vaticanae. Ἐν Ῥώμῃ. 1888 σ. 81.

⁵ Ἴδε περὶ τῶν ἔργων τοῦ Ἰσιδώρου Θεσσαλονίκης καὶ Labbaeus Bibliotheca ecclesiastica σ. 246, 651.

⁶ Omont Inventaire sommaire des manuscrits grecs de la Bibliothèque Nationale τόμ. Α' σ. 259 κ. ε.

⁷ Krumbacher Geschichte der byzantinischen Litteratur σ. 176. ἑλλ. μεταφρ. Σωτηριάδου τόμ. Α' σ. 352.

⁸ Martini - Bassi ἐνθ' ἀν.

⁹ Costantino Mues Saggio dell'intero catalogo di centosei codici greci della Biblioteca Angelica in Roma. Ἐν Ῥώμῃ. Tipografia della Pace di Filippo Caggini. 1894 σ. 28 κ. ε. — Franchi de' Cavalieri e G. Muccio Index codicum graecorum Bibliothecae Angelicae ἐν τῷ Studi Italiani di Filologia classica τόμ. Δ' (1896) σ. 99 κ. ε. Ἴδε κατωτέρω τὰς ἐπιγραφὰς καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν ἑπτὰ τούτων ὁμιλιῶν, κίτνες συμπίπτουσι πρὸς τὰς τοῦ Ἀμβροσιακοῦ κώδικος, καθ' ἃ ἐξάγεται ἐκ τῆς παρὰ Martini - Bassi ἐνθ' ἀν. ἀνακοινομένης ἀρχῆς αὐτῶν.

τῶν τοῦ Voss (Vossianus) τῆς ἐν τῷ ὀλλανδικῷ Λουγδούνῳ βιβλιοθήκης¹ καὶ ἐν φ. 256 κ. ἐ. τοῦ Βιενναίου Theol. graecus XXXV². Σποράδην δὲ μνημονεύονται παρὰ τῷ Φαβρικίῳ ἄνευ μνείας τῶν κωδίκων ἐν οἷς περιλαμβάνονται πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἀναγραφέντων λόγων εἰς τὰ γενέθλια τῆς Θεοτόκου ("Αρχ. Μωϋσῆς ἐκεῖνος, ὡ θάλασσα)³, εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν ("Αρχ. Εὐφρανθήτωσαν οἱ οὐρανοί)⁴ καὶ εἰς τὴν Κοίμησιν ("Αρχ. Εἰ δὲ οὐρανῶν κάλλος)⁵ καὶ ἄλλαι ὁμιλῖαι τοῦ Ἰσιδώρου, καὶ δὴ εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν ("Αρχ. Ἀρρητα τῆς τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας)⁶, εἰς τὰ Φῶτα ("Αρχ. Νῦν ἡμέρα φωτογενῆς καὶ σωτήριος)⁷ καὶ εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ("Αρχ. Καθάπερ τῆ ἱερᾶ τραπέζῃ)⁸.

Αἱ ἐν τοῖς διαφόροις ἀνωτέρω ἀναγραφείσι κώδιξι περιλαμβανόμεναι ὁμιλῖαι τοῦ Ἰσιδώρου Θεσσαλονίκης πρέπει νὰ διεξακριβωθῇ κατὰ πόσον εἶνε αἱ αὐταὶ ἐν τισὶ καὶ πόσαι ἐν ὄλῳ ἐκκαθαρίζονται. Ζήτημα δὲ εἶνε καὶ ἂν τὰ Ὑπομνήματα εἰς τὸν εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν τὰ ὑπὸ τοῦ Sesto Senese καὶ τοῦ Montianconi μνημονευόμενα⁹ εἶνε ἄλλο τι ἢ αὐταὶ αἱ ἀλλαχοῦ εὐρισκόμεναι ὁμιλῖαι αἱ ἀφορμώμεναι ἀπὸ χωρίων τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Λουκᾶ. Ἄλλ' ὅπωςδῆποτε ἀνέρχονται εἰς ἰκανὸν ἀριθμὸν, καὶ κατὰ ταῦτα δὲν εἶχεν ἄδικον Εὐγένιος ὁ Νομοφύ-

¹ Catalogus librorum tam impressorum quam manuscriptorum bibliothecae publicae Universitatis. Ἐν Λουγδούνῳ. 1716 σ. 42 ἀρ. 2. Πρβλ. Fabricius - Harles ἐνθ' ἄν.

² Kollar Petri Lambecii Commentariorum Supplementum. Liber primus postumus. Ἐν Βιέννῃ. 1790 σ. 261 κ. ἐ. — Πρβλ. Fabricius - Harles ἐνθ' ἄν. Ἐν τῷ κώδικι τούτῳ περιλαμβάνεται μόνον «Ἰσιδώρου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης εἰς τὴν σωτήριον καὶ κατὰ σάρκα γέννησιν τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ λόγος».

³ Fabricius - Harles Τόμ. Γ' σ. 278.

⁴ Fabricius - Harles Τόμ. Γ' σ. 280.

⁵ Fabricius - Harles Τόμ. Γ' σ. 283.

⁶ Fabricius - Harles Τόμ. Γ' σ. 288.

⁷ Fabricius - Harles Τόμ. Γ' σ. 242.

⁸ Fabricius - Harles Τόμ. Γ' σ. 321.

⁹ 12e ἀνωτέρω σ. 344 στήμ. 4.

λαξ, ἐγκωμιάζων ἐν τῷ Συνοδικῷ τῆς ἐκκλησίας Θεσσαλονίκης τὸν Ἰσιδώρον ἐπὶ τῷ ὅτι καθ' ἡμέραν διὰ τοῦ λόγου καὶ τῶν συγγραφῶν παρεθάρρυνε τὸ ποιμνιον αὐτοῦ εἰς τὸν κατὰ Χριστὸν βίον¹. Καὶ ὑπὸ ἱστορικὴν δ' ἔποψιν εἶνε ἄξιαι μελέτης αἱ ὁμιλῖαι αὐταί, ἐπειδὴ τινες αὐτῶν δὲν εἶνε ἄσχετοι πρὸς τὰ γεγονότα τῆς ἡμέρας. Ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος περιορίζομαι ἐκδίδων ἐνταῦθα τὸν πίνακα τῶν ἐν τῷ Ἀγγελικῷ κώδικι ἐν φ. VIII^a—IX^a περιλαμβανομένων εἴκοσιν, ὧν αἱ ὑπ' ἀριθμὸν ιζ', ιη' καὶ κ' εἶνε τῶν ἐκδεδομένων εἰς τὴν Θεοτόκον λόγων.

«Πίναξ ἀκριβῆς τῆς παρουσίας πηκτιδος».

α. Πρώτη ὁμιλία τοῦ 3ου βιβλίου τοῦ ἁγίου Ἰσιδώρου εἰς τὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Λουκᾶ. Τῷ ἐλθόντι τῷ Ἰησοῦ εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν ἠπήντησεν αὐτῷ ἄνθρωπος τις ἐκ τῆς πόλεως».

β. Τοῦ αὐτοῦ ὁμιλία. Τὸ ἄνθρωπος τις προσήλθεν τῷ Ἰησοῦ. ὃ ὄνομα Ἰάειρος».

γ. Τοῦ αὐτοῦ ὁμιλία. Τὸ νομικός τις προσήλθεν τῷ Ἰησοῦ πειράζων αὐτὸν καὶ λέγων».

δ. Τοῦ αὐτοῦ ὁμιλία. Τὸ ἄνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα».

ε. Τοῦ αὐτοῦ ὁμιλία. Τὸ ἦν διδάσκων ὁ Ἰησοῦς ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν ταῖς Σάββασιν».

ς. Τοῦ αὐτοῦ ὁμιλία εἰς τὸ ἀναγινωσκόμενον εὐαγγέλιον τῆ Κυριακῆ τῶν ἁγίων πατέρων: [Τὸ ἄνθρωπος τις ἐποίησε δεῖπνον (ἔπεται μέγα διαγεγραμμένον)]».

ζ. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν σωτήριον κατὰ σάρκα γέννησιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ».

η. Τοῦ αὐτοῦ ὁμιλία. Ῥηθεῖσα ἐν τῇ ἱερᾷ τῶν Φώτων ἑορτῇ».

¹ Παρὰ τῷ Λέοντι Ἀλλατίῳ De Symeonum scriptis σ. 187: Ἰσιδώρου τοῦ ἐν μακαρίῳ τῇ λήξει γενομένου ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, τοῦ δίκην ἀστέρου λαμπροῦ τὴν ποιμνὴν αὐτοῦ ταύτην καταφωτίσαντος ταῖς καθ' ἡμέραν ἱσραῖς διδασκαλίαις καὶ εἰσηγήσειν καὶ κατὰ τὸν καλὸν καὶ πρώτον ποιμένα Χριστὸν τοῦ ποιμνίου πάντα τρόπον πεφρονηκότος καὶ μακροῦς ὁδοιπορίας ὑπενεγκόντος καὶ πᾶν εἴ τι θεῖον καὶ πρὸς σωτηρίαν ἐνάγον καὶ λόγοις διδάξαντος καὶ λόγοις ἐνδειξαμένου καὶ τῷ ὄντι τοῖς ἐπ' ἀρετῇ καὶ σοφίᾳ πρὸ αὐτοῦ διαλάμψαν ἐξισωθέντος τοῖς ἴλοις αἰωνία ἡ μνήμη. Πρβλ. Krumbacher ἐνθ' ἄν. σ. 175. ἑλλ. μεταφρ. Σωτηριάδου Τόμ. Α' σ. 351.

«θ. Τοῦ αὐτοῦ ὁμιλία Ἐν μετὰ τῶν Φώτων Κυριακῆ. Τὸ ἀκούσα-
 ὲ Ἰησοῦς ὅτι ὁ Ἰωάννης παρεδόθη καὶ ἀνεχώρησεν».

«ι. Τοῦ αὐτοῦ ὁμιλία Τὸ εἰσερχομένῳ τῷ Ἰησοῦ εἰς τινὰ κώμην
 ἀπήντησαν αὐτῷ δέκα λεπροὶ ἄνδρες».

«ια. Τοῦ αὐτοῦ ὁμιλία [Τ]ὸ ἄνωγος τις προσήλθεν τῷ Ἰησοῦ πειρά-
 ζων αὐτῶν καὶ λέγων, διδάσκαλε ἀγαθέ».

«ιδ. Τοῦ αὐτοῦ ὁμιλία Τὸ ἐγένετο ἐν τῇ ἐγγίξει τὸν Ἰησοῦν εἰς
 Ἰεριχὸν, τυφλὸς τις ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδόν».

«ιγ. Τοῦ αὐτοῦ ὁμιλία Τὸ διῆρχετο ὁ Ἰησοῦς τὴν Ἰεριχὸν καὶ
 ἰδοὺ ἀνὴρ καλούμενος Ζακχαῖος».

«ιδ. Τοῦ αὐτοῦ ὁμιλία, Περὶ ἐνώσεως πνευματικῆς καὶ κατὰ τῶν
 συγγενικῆς τρόπῳ συναπτομένων τοῖς εὐσεδέσι».

«ιε. Τοῦ αὐτοῦ, Κατὰ τῶν ἀθέσμως ἐνουμένων τοῖς ἀσεδέσι».

«ις' Τοῦ αὐτοῦ ὁμιλία διαλαμβάνουσα ὅπως ἡ περὶ ἐννεια καὶ τὰ
 θεῖα ῥήματα τροφή ἐστὶ καὶ σύστασις ψυχῆς, καὶ ὅτι ὡς περ βίβλος τὰ
 ὅσα παρὰ τοῦ θεοῦ τοῖς ἀνθρώποις προτέθησαν καὶ διὰ τοῦ βραχέως
 ῥήματος, Τοῦ, Κύριε ἐλέησον οἰκειώσθαι θεῷ καὶ φωτίζεσθαι, [κ]αὶ
 περὶ τῆς εἰς τὸν πλησίον ἀγάπης καὶ παθῶν ἀποχῆς».

«ιζ. Τοῦ αὐτοῦ Εἰς τὴν γέννησιν τῆς Θεοτόκου καὶ δεσποίνης
 ἡμῶν».

«ιη. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων».

«θ. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν».

«κ. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν κοίμησιν τῆς παναγίας Θεοτόκου».

Καὶ ὁ μὲν Πίναξ περιέχει τὰς ἄνω εἴκοσιν ὁμιλίαις, ἀλλ' ὁ
 βιβλιογράφος περιέλαβεν ἐν τῷ σώματι τοῦ κώδικος μόνον τὰς
 πρώτας ἑπτὰ, ἐπιγραφομένας ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει ὡδε:

φ. 1^α. «Τοῦ ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Ἰσιδώρου
 ὁμιλία εἰς τὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Λουκᾶ Εὐαγγέλιον. Τῷ ἐλθόντι Ἰη-
 σοῦ εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηγῶν, ὑπήντησεν αὐτῷ ἄνθρωπος ἐκ
 τῆς πόλεως».

Ἄρχ. Ἰατρῷ μὲν εἶπου τις ὑπῆντισεν (ἐν τῇ ᾠξ¹¹) ἐρχομένῳ.

φ. 27^α. «Τοῦ αὐτοῦ ὁμιλία εἰς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον τὸ Ἀνθρωπὸς
 τις προσήλθε τῷ Ἰησοῦ ᾧ ὄνομα Ἰάειρος».

Ἄρχ. Ἄριστον μὲν οὖν καὶ πάνυ τῶν ἀναγκαίων.

φ. 52^α. «Τοῦ αὐτοῦ ὁμιλία εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τὸ νομικὸς τις προς-
 ἦλθε τῷ Ἰησοῦ περάζων αὐτὸν καὶ λέγων».

Ἄρχ. Ζωὴν μὲν τὴν λυομένην.

φ. 78^β. Τοῦ αὐτοῦ ὁμιλία Τὸ ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρη-
 σεν ἡ χώρα».

Ἄρχ. Νῦν ἀτεχνῶς καὶ σικὰ τὰ κρόντα.

φ. 95^β. «Τοῦ αὐτοῦ ὁμιλία εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τὸ, ἦν διδάσκων ὁ
 Ἰησοῦς ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς Σάββασιν καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἦν
 πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας».

Ἄρχ. Καθὰπερ ἐπικινετὸν καὶ κερπῶν πρόξενον πνευματικῶν.

φ. 117^β. «Τοῦ αὐτοῦ ὁμιλία εἰς τὸ ἀναγινωσκόμενον Εὐαγγέλιον
 τῆ Κυριακῆ τῶν ἁγίων πατέρων τὸ ἄνθρωπος τις ἐποίησε δείπνον
 μέγα καὶ ἐκάλεσε πολλοὺς».

Ἄρχ. Μεγίσται μὲν αἱ τοῦ θεοῦ περὶ ἡμᾶς δωρεαί.

φ. 143^β. «Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν σωτήριον καὶ κατὰ σάρκα γέννησιν
 τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Ἄρχ. Ἄρρητα τῆς τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας ὑπὲρ ἡμῶν τὰ γνωρίσματα.

Εἶπε δ' ἄπασαι αὗται αἱ ἑπτὰ ὁμιλίαι καθαρῶς κατηχητι-
 καί· μόνον δὲ τὰ ἐξῆς χωρία εὐρίσκονται ἐν αὐταῖς ἔχοντα ὑπαι-
 νιμοὺς εἰς σύγχρονα γεγονότα ἢ ἄλλως ἄξια σημειώσεως.

1 (Ἐν τῇ τρίτῃ Ὁμιλίᾳ φ. 67^β–69^β).

Διὰ τοῦτο νῦν ὀρώμεν ἀγαπητοὶ καὶ τὰς συνεχεῖς συμφορὰς πι-
 κρῶς καθ' ἡμῶν ἐπιούσας, ὅτι τῆς τοῦ θεοῦ δυστάμενοι ἀγάπης πάσας
 τε τὰς αὐτοῦ παρορώμεν ἐντολάς· ὁ γὰρ μένων φησὶν ἐν τῇ ἀγάπῃ
 τὰς ἐντολάς μου τηρήσει· καὶ τὰς φθοροποιούς ἐκτελοῦμεν ἁμαρτίας,
 καὶ τοῖς ἐπιτάγμασι πειθόμεθα τοῦ παμπονήρου διαδόλου· ἐνθεν καὶ ὁ
 μνησικαχοῦμεν καὶ ἀλλήλοις φθονοῦμεν καὶ διαβάλλομεν καὶ ψευδό-
 μεθα καὶ ἀρπάζομεν τὰ ἀλλότρια, καὶ παντοίοις ἄλλοις ἀτοπήμασιν
 ὑποπίπτομεν· δι' ἃ καὶ τοῖς ἔθνεσιν ἐλεεινῶς ὑπετάγγημεν, καὶ ἡμῶν οἱ
 μὲν αἰχμάλωτοι πικρῶς ἔλκονται, αἱ δὲ τοῖς ξίφεσι τῶν ἀσεβῶν ὀδυ-
 νηρῶς κατατέμνονται, ἡμεῖς δὲ οἱ μήπω τάχα ὀλοσχερῶς ὑπ' αὐτῶν
 ἀρπαγέντες ταῖς καθ' ἑκάστην ἀπειλαῖς καὶ τῇ τῶν φόρων ὑπὲρ δύ-
 ναμιν καταβολῇ ὡς περ τοῖς ἄλλοις πιεζόμεθα καὶ μαστιζόμεθα κο-
 λαστηρίοις· ἐπάντων δὲ τούτων αἴτιον τῶν δεινῶν τὸ τῶν θεῶν ὑπερ-
 ορᾶν ἐντολῶν, μάλιστα δὲ τῆς ἀληθινῆς ἀγάπης δίστασθαι ταῦτό δὲ

1. διατοῦτο 4. τὰς ἁμαρτίας 7. ἀρπάζομεν 8. οἱ 9-10. ὀδυ-
 νηρῶς 12. ὡς περ τοῖς 13. ἀπάντων 14. μάλιστα ταυτο

εἶπεν τοῦ θεοῦ ἐντεῦθεν καὶ κατ' ἀλλήλων μαινομένων δίκην ἐχωρή-
 σαμεν καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἐκόντες τοῖς ἀσεβέσι προὔδωκαμεν καὶ πολυ-
 πληθέσιν ἄλλοις περιεπέσαμεν δεινοῖς. Ἐἰ γὰρ τὴν αἰτίαν τῆς κατὰ
 τῶν Χριστιανῶν συντριβῆς ζητήσεις καὶ φθορᾶς οὐκ ἄλλην εὐρήσεις
 ὃ ἢ τὴν [τῆς] πρὸς τὸν θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπης διάστασιν. Ἐκεῖθεν
 γὰρ καὶ κατὰ τῶν ὁμοφύλων πολλάκις ἡμῖν πόλεμος συγκεκρότηται, καὶ
 πατέρες τὴν φύσιν ἠγγνόησαν καὶ κατὰ παίδων θυρίων ἠμότερον διε-
 τέθησαν, καὶ ἀδελφὸς ἐξέστη τοῦ φυσικοῦ φίλτρου καὶ οἷς κοινή γα-
 στήρ σαρκῶν μετέδωκε τῶν αὐτῶν, οὗτοι κατ' ἀλλήλων δεξιάν ἠπλι-
 10 σαν, καὶ πάντα συνεσχέθη τὰ καθ' ἡμᾶς· καὶ νῦν ἐλευσινῶς τοῖς ποσὶ
 συμπατούμεθα καὶ πιεζόμεθα τῶν ἀσεβῶν. Ἀπὸ γὰρ τοῦ μὴ τὸν ἀδελ-
 φὸν ἀγαπᾶν καὶ φιλεῖν τὸν θεὸν ἠγγνόησαμεν, τῆς δὲ τοῦ θεοῦ χωρι-
 σθέντες ἀγάπης καὶ ὁρατοῖς καὶ ἀοράτοις παίγνιον γεγόναμεν πολε-
 μίοις. Ὅτι δὲ καὶ οὐρανὸν δρᾶν ἔτι καὶ ἥλιον καὶ γῆν ἡμῖν πατεῖν
 15 συγκεχώρηται, τῆς τοῦ θεοῦ καὶ τοῦτο μακροθυμίας καὶ οὐκ ἐξ ὧν
 ἡμεῖς πρὸς αὐτὸν νεύομεν. Ἄξιοι γὰρ ἀφ' ὧν πράττομεν καὶ τῆς τού-
 των ἐσμέν στεργιθῆναι ψυχαγωγίας καὶ προσέτι δίκην ὑποσχεῖν τὴν
 ἐσχάτην.

2 (Ἐν τῇ αὐτῇ τρίτῃ ὀμιλίᾳ φ. 73^a-74^b).

Ἦ οὐχ ὁρᾶς ὅτι καὶ δένδρα μὴ ὑπὸ τὸ αὐτὸ καὶ ταῦτα εἶδος
 20 ὄντα ἀλλήλοις συνάπτομεν καὶ εἰς φιλίας ὡς περ συνδέομεν, ὃ κατὰ
 κοινὸς φιλίασμι καλεῖται, καὶ καρπὸν ἀποτίκτουςιν.

3 (Ἐν τῇ αὐτῇ τρίτῃ ὀμιλίᾳ φ. 76^b-77^b).

Ἐἰ γὰρ ἂν τηρεῖν ἀψαυστά σοι προσῆκε, τὰ θεῖα φημί ἀναθήματα.
 ταῦτα ὑπὲρ σῆς ἀφαιρῶν βοήθειας, ὡς φῆς, ἄλλοις εἰς τράπεζαν παρα-
 σκευάζεις, παραπλήσιόν τι ποιεῖς, ὡς περ ἂν εἴ τις ἰατρὸς φάρμακον,
 25 ὃ καὶ τὸν ἀψάμενον χειρὶ καὶ τὸν γευσάμενον θανάτῳ, τοῦτο οἰκείαις
 χερσὶν εὐληφῶς τοῖς κάμνουσιν ὠρεγεν, ἵνα τούτους λύσῃ τῆς νόσου.
 Οὔτε γὰρ τοῖς νοσοῦσιν ὁ ἰατρὸς ἐκεῖνος βοήθειαν χορηγήσει, καὶ
 ἑαυτὸν προσαπόλλυσι. Λέγειν δὲ ἀναγκάζομαι ταῦτα δι' ἐκείνους ἔσαι
 τὸν δικαιοτάτον τοῦτον ὠλοῦσι βασιλέα μετακινεῖν τὰ τῶν ἱερῶν. Ἴγν
 30 γὰρ αὐτοῦ περὶ τὰ θεῖα σπουδῆν καὶ ὄσην τρέφει τὴν ἐφῆσιν τὰ τῶν

2. προὔδωκαμεν 4. ἄλλην εὐρήσεις 7. ἠμότερον 8. οἷς 11. συμπα-
 τούμεθα ἐκ τοῦ συμπατιοῦμεθα 12. ἠγγνόησαμεν 19. ἢ ἴσοι
 20. ἀλλήλοι 22. προσῆκε 26. εὐληφῶς ἐκ τοῦ εὐληφῶς 30. ταῦτων

ἐκκλησιῶν ἐπὶ μείζον αἴρειν ἐν πολλοῖς μὲν καὶ ἄλλοτε θύλην πε-
 ποίηκε, παρίστησι δὲ τῶν φθασάντων οὐκ ἔλαττον καὶ ὁ πολὺς νῦν
 ἀγὼν ὑπὲρ τοῦ Ἁγίου Σώζοντος, τοῦθ' ὅπερ ἴστα, λέγω τὸ κτήμα τὸ
 πάλαι τῇ καθ' ἡμᾶς προσκυρωθὲν ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ· ἐν ὧστε τὸ
 ἴδιον τῇ ἐκκλησίᾳ παραμένειν ἐνεδείξατο, πολλῶν τῶν ἐν ἀξίαις προὔ-
 5 χόντων ἀνθελκόντων πρὸς ἕτερα. Ἐἰ δὲ καὶ μὴ τὰ κατὰ γνώμην ἑαυτῷ
 ταχέως νῦν ἐτέλεσε, τοῦ καιροῦ τοῦτο βιασαμένου, ἀλλ' οὐ μικρὰ τῆς
 θεοφιλίας αὐτοῦ καὶ τούτῳ παρέχει γνωρίσματα. Ἐγὼ δὲ οὔτ' ἐλέγ-
 χειν ἀποστήσομαι τὰ θεομισῆ, εἰ καὶ τὴν γλώτταν τὴν ἐμήν ἐκτεμεῖν
 τις ἠπείλησεν, οὔτε κηρύττων εἰς θύναμιν παύσομαι τὰ θεοφιλή. 10
 Τοῦτο δὲ ὁ βέων ἐφεξῆς ἀπαράγραπτα μαρτυρήσει χρόνος, εἴπερ
 ἡμᾶς ὧδε μένειν καὶ ἔτι θεῖα κεκύρωκε ψῆφος. . .

4 (Ἐν τῇ ἑβδόμῃ ὀμιλίᾳ φ. 131^b-132^a).

Ἐπειδὴ δὲ, ἀδελφοί, καὶ ἀγὼν ἡμῖν οὐ μικρὸς πρόκειται κατὰ
 τῶν ἀσεβῶν, νῦν εἴπερ ποτὲ ἀναγκαῖον φανῆναι μὲν τοὺς πρώτους ἢ
 τὴν τῆς ψυχῆς ἀρετὴν ἢ τοῦ σώματος βίωμην ἢ στρατηγίας ἐμπειρίαν 15
 ἢ περιουσίας εὐπορίαν πρώτους περιφανῶς καὶ ἀπαραμίλλους πρὸς
 τροπαίων περιδόξων ἐπίδειξιν, τοὺς δ' ἐσχάτους τῶν καθ' ἡμᾶς μὴ
 κατὰ τοὺς ἀγῶνας ἀπολειφθῆναι τῶν πρώτων, ἀλλὰ φιλοτίμως διανασ-
 στήναι τῇ τῶν γενναίων ἔργῳ τροπαιουχίᾳ. Οὕτω γὰρ καὶ οἱ πρῶτοι
 καλῶς ἀπειληφέναι μαρτυρήσουσι τὸ πρωτεῖον ταῖς κατ' ἐξοχὴν κατ'
 20 ἐχθρῶν ἀριστελαῖς, καὶ οἱ ἔσχατοι λαμπρῶς εἰς τὴν τῶν πρώτων ἀνα-
 βήσονται βαθμίδα τοῖς ἴσοις τῶν πρώτων κατορθώμασι τὴν αὐτὴν
 ἐκείνοις ἀνάρρησιν κομιζόμενοι.

Καὶ τοιαῦτα μὲν τὰ κατὰ τὰς ὀμιλίαις, ὧν θέλω ἐκδώσει ἀρ-
 γότερον τὸ ὄλον κείμενον τῆς ἐν τῷ Παρισιακῷ κώδικι 1192
 εἰκοστῆς ἑβδόμης, (φ. 311^a-315^b) καὶ τῆς εἰκοστῆς ἐνάτης
 (φ. 320^a-322^b), αἵτινες ἐκ τῶν παρὰ τῷ Οἰμοῦ¹ ἐκδεδομέ-
 νων περιλήψεων τῶν ἐπιγραφῶν, De gratiis agendis, dicta a.
 1394 καὶ De pueris Amuratis jussu raptis, dicta a. 1395,
 ἐμφαίνονται περιέχουσαι ἀξίαν γνώσεως ὕλην.

2. παρίστησι 5-6. προὔχοντων 6. ἑαυτῷ 8. θεοφιλίας
 11. τοῦ δε' ὄρε 14. ἀσεβῶν εἴτε ποτε 17. παραδόξων 18-19. ἀλλα-
 φιλοτίμως διαναστήναι 21. πρῶτῳ 22. βαθμίδα τῶν πρωτορθώμασι

¹ Inventaire sommaire a. 260.

Αἱ δ' ἐπιστολαὶ τοῦ Ἰσιδώρου εἶνε ὀκτὼ καὶ περιλαμβάνονται α') ἐν φ. 236^a-262^a τοῦ ὑπ' ἀριθ. 651 Vaticanus graecus, γεγραμμένου τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα, περὶ οὗ καὶ ἀνωτέρω ὁ λόγος¹, β') ἐν τῷ Ἀμβροσιακῷ κώδικι J 91 inf., φ. 63^a-78^b, τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος², γ') ἐν τῷ Ὀττοβονιανῷ κώδικι 379 τῆς βατικανικῆς βιβλιοθήκης, φ. 146-200, τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος³, δ') ἐν τῷ Ἀγγελικῷ κώδικι 51 φ. 169^a-224^b, γεγραμμένῳ μεταξὺ τοῦ δεκάτου ἔκτου καὶ τοῦ δεκάτου ἑβδόμου αἰῶνος, περὶ οὗ καὶ ἀνωτέρω ὁ λόγος⁴. Ταύτας δὲ παραθέτων ὅλας ἐνταῦθα, ἐπισυνάπτω ἐν τέλει τῆς ἐκδόσεως τινὰς παρατηρήσεις. Ἐλήφθησαν δ' ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν ἐκδοσιν μόνοι οἱ ἐν Ῥώμῃ κώδικες Β (Βατικανικός) ὁ καὶ πάντων ἄριστος, Ο (Ὀττοβονιανός) καὶ Α (Ἀγγελικός). Ὁ δὲ Ἀμβροσιακός, καθ' ὅσον δύναμαι νὰ κρίνω ἐκ μικροῦ δείγματος, δὲν παρέχει ἀξίας λόγου γραφᾶς συντεινούσας εἰς βελτίωσιν τοῦ κειμένου. Ἄξιον δὲ σημειώσεως εἶνε τοῦτο, ὅτι φέρει ἐν τῇ ὡς διορθώσεις λέξεων κακῶς γεγραμμένων ἐν τῷ κειμένῳ.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΤΟΥ ΑΓΙΩΤΑΤΟΥ ΙΣΙΔΩΡΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

1.

Εἰς τὸν μητροπολίτην Σερρών
κύριον Ματθαῖον τὸν Φακρασῆν

Ἐπιστολὴ α'.

Πανιερώτατε μητροπολίτα Σερρών καὶ ὑπέριτε, σεβασμιώτατε, θειότατε, ἐν Χριστῷ ὑπερήδιστε καὶ ποθεινότατέ μοι πάτερ, δέσποτα, ἀδελφεὲ καὶ συλλειτουργε, δέομαι τοῦ παναγάθου Θεοῦ καὶ τοῦ τίμιου καὶ Θεόσωστον σῶμα τῆς σῆς ἁγιότητος κρεῖττον νόσου διατηρεῖσθαι τῆς παρὰ πολλῶν τῶν ἀφορήτων σχεδὸν αὐτῷ συμπιπτόντων ἀνιάρων, ὡς εἰκός, φρομένης. Ἵγιαίνομεν καὶ ἡμεῖς τὸ δοκοῦν. Γαῖς γὰρ κοιναῖς ἀεὶ καὶ βαρυτάταις σύρρεούσαις συμφοραῖς καὶ τῷ ἄλλως ἐξιτήλῳ τῆς ἐμῆς σωματικῆς ἕξεως οὐδέποτε ἀλγῆθως ὑγιαίνομεν.

Τὰ γράμματα δεξάμενοι τῆς μεγάλης ἁγιασύνης σου ἠνιάθημέν τε ὁμοῦ καὶ ἥσθημεν. Πρὸς μὲν γὰρ τὰ τῆς ἀλχμαλωσίας ἀπιδόντες δεῖ- 10
νὰ, ὡς καὶ τὰ γράμματα ἐμήγυε, μᾶλλον δὲ πρὸ τῶν γραμμάτων αὐτὰ τὰ πράγματα ἐδίδασκε· τί γὰρ δουλείας, καὶ τοιαύτης, ἢ περιπέπτω-
κας, ὀδυνηρότερον; σφόδρα ἐπλήγημεν τὴν καρδίαν καὶ πικρὸν ἐκ
βάθους ἀνεπέμψαμεν στεναγμὸν καὶ θρηνοῦντες ἤμεν ἐπὶ μακρὸν καὶ

Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ Ἐπιστολαὶ τοῦ ἁγιωτάτου ἰσιδώρου ἀρχιεπισκόπου θεσσαλονίκης Α : λείπει ΒΟ

1. Ἐπιγραφῇ· Εἰς τὸν μητροπολίτην Σερρών $\overline{\pi\tau}$ ματθαῖον τὸν φακρασῆν. Ἐπιστολὴ $\overline{\mu\alpha}$ Α : Τοῦ ἁγιωτάτου ἰσιδώρου ἀρχιεπισκόπου θεσσαλονίκης εἰς τὸν μητροπολίτην Σερρών (διωρθωμένον νεωτέρῃ χειρὶ εἰς Σερρών) $\overline{\pi\tau}$, ματθαῖον τὸν φακρασῆν ἐπιστολὴ $\overline{\mu\alpha}$ Ο : Εἰς τὸν Σερρών κύριον ματθαῖον τὸν φακρασῆν Β

1. μητροπολίτα ΒΟΑ Σερρών ΒΟ : Σερρών ἐκ τοῦ βερρών Α 2. θειότατε Β : θειώτατε ΟΑ ποθεινότατέ ΒΟ : ποθεινότατε Α 3. ἀφορήτων ΒΑ : ἀφορηῶν Ο 4. ἀνιάρων ΒΑ : ἀνιάρων Ο 5. συρρεούσαις Β : συρρεούσαις Ο : συρρεούσαις ἐν τῷ κειμένῳ, ἐν δὲ τῇ ὡς πρόσθετον ρ Α 6. τὰ ΒΑ : τα Ο

σου ἠνιάθημεν Β : σου ἠνιάθημεν Ο : ἠνιάθημεν Α 10. τὰ τῆς Β : τατῆς ΟΑ 11. ἀνεπέμψαμεν ΒΟ : ἀναπέμψαμεν Α ἐπὶ μακρὸν Ο : ἐπιμακρὸν ΒΑ

¹ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 345 σημ. 7.

² *Martini-Bassi* I manoscritti greci della Biblioteca Ambrosiana Τόμ. Β' σ. 1127.

³ *Feron-Battaglini* Codices manuscriptorum graecorum Ottobonianorum Bibliothecae Vaticanae. Ἐν Ῥώμῃ 1893 σ. 193.

⁴ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 345 σημ. 9.

δακρύνοντες. Ἰὺ γὰρ ἐπὶ τοῦ τυχόντος ἡμῖν ὁμοδόξου χειρὶν ἀπειγῶς ἐλκομένου πολέμιων ἐκεῖνα πάσχομεν, ὅταν ὁ βαρβάρους ἐαλωκῶς καὶ τῶν ὁμοδόξων ὁ πρῶτος ἢ καὶ διδασκάλων, ἔτι δὲ καὶ φίλων καὶ ἀδελφῶν, οὐ τῶν ἐκ σαρκὸς καὶ γήϊνης ἄλλης αἰτίας συναπτομένων, ἀλλὰ τῶν θεῶν πνεύματι συμφροσμένων, ὧν ὁ δεσμός ἀσυγκρίτως ἐκείνου τοῦ χοῦκου κρείττων καὶ ὑψηλότερος, πρὸς δὲ καὶ τῶν ἀτήθων πόνους ἐπιρρίπτειν τὸ σῶμα τραχέει καὶ δουλικῶς καὶ ἤθεσι βαρβαρικῶς καὶ φωναῖς καὶ διαίτη προσομιλεῖν, τούναντίον δὲ μᾶλλον τῶν ἐλευθερίως ἐκ νέου καὶ εὐγενῶς ἄχρι πολλοῦ τῆς ἡλικίας παιδαγωγηθέντων, ὅταν τούτων ὁ οὕτως ἔχων ὑπὸ χεῖρα γένηται τὴν αἰμοχαρῆ καὶ ἀντίπαλον, τί λοιπὸν πάσχειν τοὺς ὑπὲρ τούτου τοιαῦτα λογιζομένους; Ταῦτα μὲν οὖν ἡμῖν τὰ τῆς λύπης παραίτια. Πρὸς δὲ τὸν καρπὸν σκοπίσαντες, ὅν οἱ πειρασμοὶ χορηγεῖν εἰώθασι τοῖς πιεζομένοις, εἰς πνευματικὴν ἐτρέπημεν ἡδονὴν καὶ τὴν καλυποῖκilon ἐδοξάσαμεν τοῦ θεοῦ σοφίαν ὅπως προσκαίρων ἕνεκα πειρασμῶν τοῖς πρὸς τούτους δυνατῶς ἔχουσιν ἄρρητα καὶ αἰώνια ἀντιδίδωσιν ἀγαθὰ καὶ ὅπως μαστιγοῖ μὲν μετρίως, εὐεργετῆ δὲ ἀμέτρως καὶ ἀφαιρεῖ μὲν ἀξίαν καὶ βέουσαν δόξαν, ἀντιχορηγεῖ δὲ ὕψος θεῖον καὶ λαμπρότητα διαμένουσιν καὶ σῶμα μὲν πρὸς βραχὺ τήχει, αἰωνίως δὲ ψυχὴν λαμπρύνει καὶ ἀπλῶς ἐπάγει τὰ λυπηρὰ, ἵνα τὰ τέρποντα ἀντιδῶ, καθάπερ καὶ γῆν καλύπτει χιόνι καὶ εἰς ἀμορφίαν μεταποιεῖ, ἵνα μετὰ μικρὸν τῆ ποιικιλομόρφῳ χροῖα τῶν φυτῶν λαμπρὰν ἀπεργάσῃται καὶ ὠραίαν. Ὡς γὰρ ἐπὶ δένδρου, ἐπειδὴν καὶ ὑετοῖς καὶ βολαῖς ἀνέμων καὶ χιόνος προσπαλαίτη, τότε δεικνύται καρποφόρον, οὕτω καὶ ἐπ' ἀνθρώπου, ὅπότεν κατ' αὐτοῦ χειμῶνα ὁ θεὸς ἐπαφῆ πειρασμῶν, τότε κατάκομον τοῖς πνευματικῶς τούτον προτίθησι καρποῖς. Πρὸς τοῦτο γὰρ καὶ ὁ θεὸς ἀφορῶν Ἰάκωβος «πᾶσαν, φησί, χαρὰν ἠγάθησαθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις» καὶ «Μακάριος ἀνὴρ, ὃς ὑπομένει πειρασμὸν» καὶ «Ἰὺ ἀνειδίξεσθε, φησὶν ὁ κορυφαῖος Πέτρος,

1. δακρύνοντες B1 : δακρύνοντες O 2. ἐλκομένου B : ἐλκομένου OA ἐαλωκῶς B : ἐαλωκῶς OA 5. ὧν BO : ὡς A 6. κρείττων BO : κρείττων ἐκ τοῦ κρείττων A 7-8. βαρβαρικῶς B : βαρβαρικῆς OA 8. διαίτη BO : διαίτης ἐκ τοῦ διαίτης A τούναντίον B : τουναντίον OA 10. αἰμοχαρῆ B : αἰμοχαρῆ OA 11. ὑπὲρ τούτου BO : ὑπερταύτου A 13. πιεζομένοις B : πιεζομένοις OA 16. αἰώνια BA : αἰώνια O 17. ἀφαιρεῖ B : ἀαιρεῖ OA 19. σῶμα BO : σῶμα ἐκ τοῦ σώμα A πρὸς βραχὺ BA : πρὸς βραχὺ O 21 (καὶ κατωτέρω) μεταμικρὸν BO : μειωμικρὸν A 24. προσπαλαίση BA : προσπαλαίση ἐκ τοῦ προσπαλαίση O 27. φησὶ B : φησιν OA

ἐν ὀνόματι Χριστοῦ, μακάριοι καθὼ γὰρ κοινωνεῖτε τοῖς τοῦ Χριστοῦ παθήμασι χαίρετε, ἵνα καὶ ἐν τῇ ἀποκαλύψει τῆς δόξης αὐτοῦ χαρῆτε ἀγαλλιῶμενοι. Μὴ γὰρ τις ὑμῶν πασχέτω ὡς φονεὺς ἢ κλέπτης ἢ κακοποιὸς ἢ ὡς ἀλλοτριοεπίσκοπος· εἰ δὲ ὡς Χριστιανὸς μὴ κίσχυνέσθω, δοξαζέτω δὲ τὸν θεὸν ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ὅτι μετὰ μικρὸν κομίζεται τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον. Ταῦτα δὲ οὐ παρ' ἐαυτῶν κηρύττουσιν οἱ ἅγιοι, ἀλλὰ παρὰ τοῦ κοινοῦ παιδευθέντες διδασκάλου. Οὗτος γὰρ καὶ μακαρίους καλεῖ τοὺς ἀνειδιζομένους καὶ διωκομένους καὶ λοιδορούμενους ἕνεκεν αὐτοῦ· ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ τῆς τοιαύτης ὑδρεως ἐπαθλον σαφέστατα προαναφωνεῖ, λέγων «Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Οὕτω γὰρ ἐδίωξαν καὶ τοὺς προφῆτας τοὺς πρὸ ὑμῶν. «Οἱ τοίνυν <οἱ> κατὰ τὴν σὴν ἀγιότητα πάσχοντες καὶ μακάριοι καὶ κατὰ τοὺς ἄλλους προφῆτας καὶ πολὺν ἔξουσιν ἐν οὐρανοῖς τὸν μισθὸν καὶ χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν. Πῶς οὐ χαίρειν καὶ τούτους εἰκὸς καὶ τοὺς φιλοῦντας αὐτούς : Διὰ ταῦτα ὧν τὴν μνήμην τὰ γράμματα ἔτεκε τὰ σὰ καὶ εὐφράνθημεν καὶ μακάριόν σε νομίζομεν τῶν δεσμῶν καὶ τῆς δουλείας ἢ προσπαλαίεις· δι' ἣν τῆς αἰωνίου κληρονομῆσεως ἐλευθερίας σὺν τοῖς δικαίοις καὶ προφήταις. Εἰ γὰρ τοῖς πολλὰ παθοῦσιν ὑπὲρ δικαιοσύνης τῶν ἐσομένων ὁ θεὸς ἀγαθῶν κοινωνεῖ, διότι λοιπὸν τῆς ἀδιαδόχου χαρᾶς ἀξιὸν σε κέχρικεν ὁ δεσπότης, διὰ τοῦτο καὶ τοῖς παροῦσιν ἐμπεσεῖν συνεχώρησε πειρασμοῖς.

Οὐκοῦν χαίρε, σεβάσμιε δέσποτα, καὶ μὴ ἀθύμει ταῖς τῶν χαλεπῶν ἐπιφοραῖς. Εἰ γὰρ καὶ λογισμὸν ἀνθρώπινον συνεχρυσενεγκεῖν δεῖ, ὑπὲρ τίνος λυπεῖσθαι χρὴ ὅτι δόξαν ἀνθρωπεῖαν ἀπώλεσας; Ἀλλ' οὐ συνδιακρινίσειν αὕτη σοι ἔμελλε· διότι «πᾶσα, φησὶ, σὰρξ ὡς χόρτος καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου· ἐξηράνθη ὁ χόρτος καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε, τὸ δὲ ῥῆμα Κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα». Τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν εἰς ἡμᾶς ἐγὼ νομίζω, τὸ Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε ὅτι

4. χριστιανὸς BO : χριστιανὸς A 8. ἀνειδιζομένους B : ἀνειδιζομένους OA 8-9. καὶ διωκομένους B : λείπουσιν OA 10. προαναφωνεῖ BO : προαναφωνεῖ ἐκ τοῦ προαναφωνεῖ A 11. οὕτω BA : οὕτω O 12. πρὸ BO : πρὸς A 13. καὶ κατὰ BO : καὶ καὶ A 19. ὑπὲρ δικαιοσύνης BO : ὑπερδικαιοσύνης A 21. ἀξιὸν BO : ἀξιον A διὰ τοῦτο BO : διαταῦτο A, κατωτέρω δὲ συνήθως ἐν ἅπασιν τοῖς κώδιξι διαταῦτο ἢ διαταῦτο 25. ἀπώλειας B : ἀπώλειας OA 26-27. ὡς χόρτος καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου· ἐξηράνθη ὁ χόρτος B : ὡς χόρτος OA 28. δέ BA : δέ O

ἑμισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ἄλλως τε καὶ δόξα μὲν ἄνθρωπον ἐνίοτε διαφθείρει διὰ τὸ τῆς ἀνέσεως ἀχαλίνωτον, δεσμὰ δὲ οὐδαμῶς· ὁ γὰρ ἐλευθέρως τῆδε κάκεισε μεταπηδῶν ἔστιν ὅτε καὶ εἰς κρημνὸν ὀλισθαίνει, ὁ δὲ κατὰ χώραν δεσμευθεὶς οὐκέτι τὸν ὀλισθὸν δέδοικεν.

5 Ἔτι δὲ καὶ δόξα ἀληθῆς ἢ τῶν ἐκλεκτῶν καὶ ἁγίων κοινωνία, δεσμὰ δὲ καὶ στρεβλώσεις καὶ λιμὸς καὶ δίψα καὶ ἄτιμοι περιαγωγαὶ τὰ τῶν ἁγίων αὐχίματα. Καὶ σὺ οὖν πληροφωρήθητι, κάλλιστε δέσποτα, ὡς εἴπερ ἐκείνη τῆ δόξῃ τὸ ζῆν συνεμέτρεις, οὐδ' ἂν οὕτω περιδοξα ἐτύγχανε καὶ σεμνὰ τὰ κατὰ σέ, ὡςπερ ἐκ τῆς δοκούσης διαλάμπει νῦν

10 ἀδοξίας. Ἀλλὰ λυπεῖσθαι ἔχεις ὅτι σου τῆς ζωῆς ἀφῆρέθη τι παρὰ τῶν μαστίγων; Καὶ μὴ οὐκ ἔμελλε παρρησῆναι τῶν μαστίγων ἄνευ; Ποία γὰρ φησὶν ἔστιν ἡ ζωὴ ἡμῶν; ἀτιμὴ γάρ ἐστιν ἢ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα ἀφανιζομένη· καίτοι γε οὐδὲ ἀφελεῖν τις δύναται τὴν ἡμετέραν ζωὴν παρὰ τὸν θεῖον ὄρον, καὶ τὰ δεινότατα ἐπινοήσῃ.

15 Ὅθεν οὕτω τοῦ ζῆν ἐστέρησαι ταῖς μαστίξι, καὶ τούτων ἕξεις ἐκεῖ τὴν κάλλιστην ἀντίδοσιν. Ἀλλὰ τροφῶν εὐχρηστοτέρων καὶ ἱματίων ἀπαιωτέρων καὶ πολλῶν ἀκολούθων λυπεῖ στέρησις; Ἄλλ' εἰ μὲν δίχα τούτων οὐδὲ ζῆν ἡμῖν προῦκετο, ἀνιαρὸν ἦν ἂν ἢ στέρησις· νῦν δὲ ζῶμεν κάκεινων ἀπόντων καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τῶν παρόντων. Οὐκοῦν

20 οὐ τῶν ἀνγκυαίων γέγονε στέρησις, ἀλλὰ τῶν περιττῶν, ἀφ' ὧν καὶ κίνδυνος ὑφέρπει πολλάκις ἐπὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ψυχῆς. Ἐπειτα καὶ διὰ τὴν τῶν ἐπικινδύνων τούτων στέρησιν τερπνῶν ἄλλων ἀπόκειται ἀμειδίη. Ἔως μὲν γὰρ ἂν τῶν δοκούντων ἀποκλύωμεν τερπνῶν, οὕτε τῶν ἀληθινῶν ἀξιούμεθα καὶ τοῖς λυπηροῖς περιπίπτομεν. Ἐπεσθαι γὰρ

25 φησιν τοῖς τερπνοῖς εἴωθε καὶ τὰ λυπηρὰ, ἀποδαλλόμενοι δὲ ἐκεῖνα τῆς ἀληθινῆς ἐπιτυγχάνομεν εὐφροσύνης. Πῶς οὖν ἐπὶ τούτοις λυπεῖσθαι δίκαιον, ἄπερ οὕτε < τὰ > παρόντα βέλτεω τὴν ψυχὴν ποιεῖ καὶ ἀπόντα βασιλείαν οὐρανῶν προξενεῖ; Ἄλλ' ἀνιαρὸν ὁ τῆς δουλείας

ζυγός; Ἄλλ' οὐδὲν ἔστι πρὸς τὴν ἀντιμισθίαν. Οὐ γὰρ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν κειροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς. Καὶ σὺ μὲν ἔοικας ἄνθρωπον πρὸς οἰκοδομίαν ποιοῦντι καὶ πηλῶ καὶ φόρτοις ὑλῶν ἄλλων πιεζομένῳ, ἵνα μετ' ὀλίγον λαμπρὰν οἰκίαν οἰκοδομήσῃ, ἐσκέει ταύτῃ ἀναπαυόμενος καὶ χαίρων· οἱ δὲ μὴ κατὰ σέ τῆ δουλείας κακουχούμενοι ἄνθρωποι εἰσι παραπλήσιοι ἀπόνως ὑπνώττοντι καὶ μηδένα περὶ οἰκίας ποιουμένῳ λόγον, ὅν μετὰ βραχὺ καύτων φλογώδης καὶ κρύος ἀνύπιστον ἀφόρητα διηνεκῶς πικρανοῦσι. Πῶς οὖν, εἰπέ μοι, τῶν εἰρημένων μακαριστότερος; Παντὶ πῶς δῆλον ὅστις. Ἔλτα οὐδὲ παρὰ τῶν ὁμοφύλων τὰ παρόντα πάσχεις ἀνιαρὰ καὶ

10 οικείων, ἀλλὰ τῶν φύσει πολεμίων, ὃ δὴ καινὸν οὐδὲν· λίαν μὲν γὰρ ἀλγεινὸν ἐκεῖνο, ὅταν τις παρ' ὧν εὐεργετῆσθαι ἐχρῆν τὰ τῶν ἐχθρῶν ὑπομένη, τὸ δὲ μαστιγοῦσθαι παρὰ τῶν ἐναντίων, τοῦτο τῶν ἀκολούθων. Πόσοι δὲ τῶν ἁγίων παρὰ τῶν ὁμοφυῶν καὶ ὁμοτρόπων καὶ πολλάκις εὐπαθόντων μαστιγὰς ἐκαρτέρησαν; τοῦτο γὰρ οὐ μόνον διὰ

15 τὸν πόνον λυπεῖ τοὺς πάσχοντας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν μαστιγούντων. Ἄλλ' οἶμαι καθάπερ ὅτι σε ἱκανὸν πρὸς καρτερίαν εἰδώς ὁ θεὸς τοῖς παροῦσιν ἐπέρριψε πειρασμοῖς, οὕτως ὅτι καὶ καλὴν ἀναστροφὴν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἕξεις προεγνωκῶς τῆς παρ' αὐτῶν συνεχώρησε πειραθῆναι μαστιγῶς, ἵνα ἐν ἢ καταλαλώσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν,

20 ἐκ τῶν καλῶν ἔργων ἐποπτεύσαντες, δοξάσωσι τὸν θεὸν ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς. Ὡστε καὶ ὑπὲρ τούτου δίκαιον χαίρειν καὶ τῷ θεῷ τὴν εὐχαριστίαν ἀνάγειν, ὅς πολλαχόθεν πολυπληθῆ τὰ σπέρματα τῆς πνευματικῆς καταβάλλεται καρποφορίας.

Ἄλλ' οἶδα μὲν ὡς οὐ μακρὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ περιττὰ τὰ εἰρημέ- 25 να. Πρὸς γὰρ τηλικούτον ἱατρὸν οἶον τὴν σὴν ἱερότητα παῖον ἂν τις δείξειε φάρμακον, ὃ μὴ ἐφευρεῖν καὶ παρ' ἑαυτοῦ δύναται; Ἄλλ' ὅμως τὸ πνευματικὸν καὶ πρὸς ταῦτα ἠνάγκασε φίλτρον, ἐκεῖνο λογισαμέ-

2. ἐνίοτε BA : ἐμισθε O 3. τῆδε BA : τῆδε ἐκ τοῦ τῆδε O κάκεισε BO : κακεῖσε O 4. ὀλισθαίνει BA : ὀλισθαίνει O 6. Μετὰ τὸ στρεβλώσεις ἐπεται καὶ λιμὸς καὶ δίψα καὶ δίψα καὶ ἄτιμοι περιαγωγαὶ τὰ τῶν ἁγίων κοινωνίᾳ διαγεγραμμένῃ διὰ στιγμῶν κάτωθεν A περιαγωγαὶ B : περιάγωγαὶ OA 10. τι AO : τί A 10-11. παρὰ τῶν μαστίγων BA : παρατωμαστίγων O 12. φησιν ἔστιν BOA προσολίγον BOA 13. ἔπειτα BA : ἔπειτα O 14. παρατὸν BOA τὰ δεινότατα BA : ταδεινότατα O 18 (καὶ κατωτέρω). προῦκετο BOA στέρησις BO : στέρησις ἐκ τοῦ στέρησις A 23. ἀποκλύωμεν B : ἀπολάβωμεν O : ἀπολάβωμεν A 24. καὶ BO : καὶ καὶ διαγεγραμμέντος τοῦ πρώτου A γὰρ B : γὰρ OA 25. φῆ B : φησὶν OA 26. ἀληθινῆς BA : ἀληθινῆς O

1. ζυγός B : ζυγος OA οὐδὲν BA : οὐδὲν O 4. πιεζομένῳ B : πιεζομένῳ BA (καὶ κατωτέρω). μεταλίγον BOA 5. ταύτην OA : ταυτην A οἱ BA : οἱ O 6. εἰσι O : εἰσι BA 7. μεταβραχὴ BOA 10. οὐδὲ BO : λείπει A 11. φύσει B : φύσει OA δὴ BA : δὴν O 12. ὅταν BOA 13. μαστιγοῦσθαι παρὰ τῶν BA : μαστιγοῦσθαι παρὰ τῶν O 16. ἀπώλειαν B : ἀπόλειαν OA 17. εἰδώς BA : εἰδῶς O 19. προεγνωκῶς BO : προεγνωκῶς A 20. καταλαλώσω BO : καταλαλώσιν A 23. πολλαχόθεν B : πολλαχόθεν OA 25. μακρὰ B : μακρὰ ἐκ τοῦ μακρὰν A : μακρὰν O 26. τηλικούτον BO : τηλικούτον A ἂν B : ἂν BA 27. δείξειε BO : δείξειε ἐκ τοῦ δείξειε μεθ' ὃ ε διαγεγραμμένον A

νοὺς ὡς καὶ ἰατροὶ τῆ κάμνοντι πολλάκις ἰατρῶ τὰ παρ' ἑαυτῶν συνεισφέρουσιν, οὐχ ὡς ἀγνοοῦντος τὴν ἰατρειάν τοῦ πάσχοντος, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸ φιλάδελφον ἐπιδειξῶνται καὶ τὸ ἐλλείπον διὰ τὴν νόσον ἀναπληρώσωσιν. (1) γὰρ κάμνων τὰ τῶν ὑγιαίνοντων διασώζειν οὐ δύναται.

Περὶ δὲ τοῦ ἐν Χριστῷ ἀδελφοῦ, τοῦ παπᾶ κῦρ Θεογνώστου, ἐπειδὴ τοῖς πάντα ἀρίστοις ἀγίοις μου πατράσι καὶ συνοικίῳ ἦν καὶ παρ' αὐτῶν διδασκόμενος, οὐδὲν ἐλείπετό τι πρὸς στηριγμὸν αὐτοῦ τῶν ἐξ ἡμετέρας προσθήκης· τῆ σῆ δὲ ὅμως ἐντολῇ πειθόμενοι κατὰ τὸ δυνατόν συνεδαλλόμεθα. Περὶ δὲ τοῦ ἐξαδέλφου σου πληροφορήθητι ἐν Κυρίῳ, ὅτι οὐκ ἀφιλίας ἦν τὸ μὴ προσρήματος μνημονεῦσαι φιλικῶς πρὸς τὴν σὴν ἰερότητα, ἀλλ' εὐλαθείας μᾶλλον καὶ αἰδοῦς. Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἱκανῶς εἶχε καὶ τρόπον ἄλλον μετὰ τῆς προσήσεως ψυχαγωγῆσαι, διὰ τοῦτο σιωπῶν ἦν, δεδιὼς μήποτε τὴν φωνὴν ἐκείνην ἀκούσῃ. Ἴὶ τὸ ὄφελος ἔταν εἶπητε Ἵπάγετε ἐν εἰρήνῃ, θερμαίνεσθε καὶ χορτάζεσθε, μὴ δότε δὲ τοῖς χεῖροις τὰ ἐπιτήδεια. Πλὴν εἴ τι κἂν τούτῳ ἤμαρτε, νῦν μὲν ἀξιοὶ τυχεῖν τῆς παρὰ σοῦ συγχωρήσεως, ἐφέτα δὲ καὶ κανόνα καὶ σκῶμμα βαστάσαι, εἴ σε μόνον ἐλεύθερον ἴδοι.

(1) παντοδύναμος Κύριος ἀξιῶσαι ἡμᾶς ἀλλήλους ἰδεῖν ἐν πνευματικῇ εὐφροσύνῃ κατὰ τὸ πανάγιον αὐτοῦ θέλημα· αἱ ἅγιοι εὐχαὶ τῆς μεγάλης ἀγιωσύνης σου εἶψαν μεθ' ἡμῶν. Μὴ κατὰ βούλησιν δυνάμενοι καὶ ὡς ἐχρῆν ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἀλλ' οὖν ὡς ἡμῖν δυνατόν, μικρὰν σοι συνεισφέρωμεν παραμυθίαν μετ' εὐχῆς ὀλοψύχου· ἡ δὲ ἔστι νομίσματα [τρία;], δοθείσα τῷ παπᾶ κῦρ Θεογνώστῳ.

2. ἀγνοοῦντος ΒΑ : ἀγνοοῦντος Ο 3. ἐπιδειξῶνται Β : ἐπιδείξωμεν ΒΑ
3-4. ἀναπληρώσωσιν ΒΟ : ἀναπληρώσωσι Α 4. ὑγιαίνοντων ΒΟ : ὑγιαίνοντων ἐκ τοῦ ἡγιαίνοντων Α 6. κῦρ ΒΑ : κῦρ Β Μετὰ τὸ Θεογνώστου ἔπονται ἐπειδὴ τῆς πάντα ἀρ διαγεγραμμένα Α 7. ἐπειδὴ Β : ἐπὶ δὲ Α 8. ἐλείπετό τι ΒΟ : ἐλείπετο Α 9. τῶν ΒΑ : τὸν Ο 11. ἀφιλίας ΒΑ : ἀφιλίας Ο προσήματος Β : πρὸς ἡήματος ΟΑ 15. ὑπάγετε ΒΑ : ὑπαγετε Ο 16. δότε ΟΑ : δῶτε Β ἐπιτήδεια ΒΑ : ἐπιτήδεια Ο 17. κἂν Β : κἂν ΟΑ ἡμαρτε Β : ἡμαρτεν ΟΑ 18. σκῶμμα ΒΟ : σῶμα Α 19. ἴδοι ΒΟ : εἶδ (διαγεγραμμένον) ἴδοι Α 20. κύριος ἀξιῶσαι ΒΟ : θεὸς ἀξιῶσαι Α 23. ἡμῖν ΒΑ ἡμῖν Ο 24. ἡ δὲ ΒΟ : εἶδὲ ἐστὶ (διαγεγραμμένον) ἡ δὲ Α 25. τρία ἔγραψα κενὸν ὡσεὶ τεσσάρων γραμμῶν Β : λείπει ὅλως ἄνευ κενοῦ ΟΑ

2.

Εἰς τὸν κῦρ Φιλόθεον τὸν Νεαμονίτην.

Ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, ἡγαπημένε μοι ἐν Χριστῷ κῦρ Φιλόθεε, τὸ συμβᾶν ἴδῃ τῆ σῆ ἀγάπη μέσης ἡμῶν πίστευσον καθύψατο τῆς καρδίας καὶ ὑπερβαλλόντως ἐλύπησε πλὴν ὡς Θεοῦ συγχρησάντος φέρομεν, κἂν ἀνιαρώτατον εἶναι δοκῇ καὶ πικρότατον, εἰδότες, ὅτι τὰ ἐκ Θεοῦ πάντα λυσιτελεῖ ἔστι καὶ συμφέροντα, εἴ καὶ μεθ' ὑπερβολῆς ἔχει τὸ ἀηδὲς καὶ ἐπώδυνον. Ἐνθυμίζω δὲ πρῶτον τὴν σὴν ἀγάπην, ὅτι ἡ κατὰ Κύριον συνοῦσά σοι συνοδία καὶ ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἀνιῶνται καὶ ὑπὲρ πάντας ποιοῦσι καὶ σπουδάζουσι τὴν σὴν ὑγείαν καὶ, εἴ ἦν δυνατόν εἰς ὑγείαν σε ἐπανελθεῖν, εἴπερ ἕκαστος αὐτῶν ἀφελῶν τι τῶν ἑαυτοῦ μελῶν προσέθηκε τῆ σῆ ἀγάπῃ, μετὰ πολλῆς ἂν καὶ τοῦτο ἐποίησαν προθυμίας καὶ χαρᾶς. Οὕτω σε φιλοῦσιν· οὕτω τὴν σὴν ποιοῦσιν ὑγείαν. ἐπεὶπερ τὸ ζημιωθῆναί σε μέλους ἐστὶν αὐτοῖς σχεδὸν ἀφαιρέσις τοῦ ἀναγκαιοτάτου. Τοῦτο καὶ αὐτὸς εἰδὼς, ἀδελφέ, ἡδέως δέχου τὰ παρ' αὐτῶν γινόμενα, κἂν χεῖρας δήσωσι, κἂν πόδας, κἂν ὄλον καθείρξωσι, κἂν ὅτιοῦν ἄλλο τῶν ἀγῶν ἐνδειξῶνται. Ταῦτα γὰρ οὐκ ἀπὸ γνώμης ἐχθραίνουσιν, ἀλλὰ καὶ λίαν φιλοῦσιν. Ἐξάγει δὲ αὐτοὺς εἰς τοῦτο ἡ τῆς νόσου τυραννίς, ὅτι τοιούτων αὐτῇ δεῖται φαρμάκων καὶ οὐκ ἄλλων καὶ ὡς, ἐὰν μὴ ταῦτα γένηται, οὐκέτι τὴν σὴν ἐπανελθεῖν ἐλπίζουσιν ὑγείαν, οὐκέτι ζῶντα τὸν καλὸν ἔξουσι Φιλόθεον. Μὴ λυποῦ τολύον διὰ ταῦτα, ἔταν, μικρὸν ὑποχωρούσης τῆς νόσου, τῶν λυπηρῶν ἐκείνων εἰς αἰσθησιν ἔρχῃ, φίλει δὲ μᾶλλον τοὺς ἀδελφοὺς τῆς σῆς κηδεμονίας ἕνεκεν, καὶ τῷ θεῷ χάριτας ὁμολογεῖ, ὅτι τοιούτων ἔτυχες ἀδελφῶν, ὧν ἀπόντων ἄλλο τι συνήγνησεν ἂν σοι βαρύτερον. Ταύτην οὖν περὶ τῆς σῆς Θεοφιλοῦς συνοδίας ἔχε τὴν δόξαν, ἐμοὶ πειθόμενος, ἀγαπητὲ ἀδελφέ.

2. Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ : Εἰς τὸν ΒΑ : Ἐπιστολὴ εἰς τὸν Ο
1. ἡγαπημένε ΒΑ : ἡγαπημένε Ο 4. ἀνιαρώτατον Β : ἀνιαρώτατον ΟΑ
5. ὑπερβολῆς ΒΑ : υπερβολῆς Ο 7. συνοῦσα ΒΟΑ 8. ὑγείαν Β : ὑγίαν ΟΑ
10. τῆ σῆ ΒΑ : τῆσῃ Ο μετὰ πολλῆς ΒΟ : μεταπολλῆς Α 12. ζημιωθῆναι ΒΟΑ 13. ἡδέως ΒΑ : ἡδέως Ο 15. ὅτιοῦν ΒΟ : ὅτιοῦν Α : ὅτιοῦν Ο
16. ἀπὸ γνώμης ΒΑ : ἀπογνώμης Ο 18. ἐὰν Β : ἐὰν ΟΑ 19. τὸν καλὸν ΒΟ : τὸν καλὸν ἐκ τοῦ τῶν καλῶν Α ἔξουσι ΒΑ : ἔξουσι Ο 21. αἰσθησιν ΒΑ : αἰσθησιν Ο 23. ἔτυχες ἔγραψα : ἔτυχεν ΒΟΑ ἄλλο ΒΟΑ

Ἐνθυμίζω δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι μὴ πολλήν ἔγχε τὴν ἀθυμίαν μηδὲ σφόδρα καταδαπτίζου τοῖς τῆς λύπης λογισμοῖς. Ἐὖ γὰρ ὑπερδύλλον τῆς λύπης ἰκανόν ἐστι καὶ μόνον νόσον ἐπενεγκεῖν. Ἐγὼ καὶ τοῦτο νομίζω ὡς αὕτη ἡ νόσος ἐκ μικροψυχίας σοι προσέβαλε καὶ πολλῆς ἀθυμίας. Οἷδας γὰρ ὅσα δυσανασχετῶν καὶ βαρυθυμῶν ἔλεγες, ὅτι οὐ δύνασαι φέρειν τὰς τῶν νόσων ἀ' σε κατέσχον ἐπιφορὰς, ὅτι ἀπώλετο ἡ συνοδία σου, μὴ ἔχουσα τὸν προστατοῦντα, ὅτι ὁ Χαλκηδόνος ὁ ἅγιος καταλυθῆναι τὴν συνοδίαν παρὰ τίς γέγονε. Ταῦτα ἐκ βάρους καρδίας ἔλεγες ἀθυμῶν καὶ τὸ πολὺ τῆς ἀθυμίας τὴν νόσον, οἶμαι, 10 ταύτην ἔτεκεν. Ἐὖ σὺν ἐξ ἀθυμίας ἡ νόσος, φεύγειν χρὴ λοιπὸν τὴν ἀθυμίαν, ἵν' εἰς υἰαίαν ἐπανέλθῃς. Τίς δὲ οἶδε μήποτε καὶ θεὸς ἡγανάκτησεν, ἁγίου ἀνδρὸς, τοῦ Χαλκηδόνος, γογγυζομένου. Ἄλλ' ὅμως ὀθενδήποτε ἡ νόσος, εὐχαριστεῖν δεῖ τῷ θεῷ. Ἐὖ μὲν γὰρ πάντα ἦν ἡ νόσος ἀκερδῆς καὶ μὴ εἰς τέλος ἔμελλε λήξειν χρηστὸν, ἀφόρητον ἔδει 15 σοι πάντως εἶναι τὴν λύπην. Ἐπεὶ δὲ καὶ πρὸς κέρδος καὶ πέρας ἡ νόσος χρηστὸν ἀφορᾷ, οὐκ ἐπαινετὸν οὐδὲ ἀσφαλὲς καταδαπτίζεσθαι σε τῇ λύπῃ. Καὶ ποῖον ἐρεῖς ἐκ τούτου τὸ κέρδος; Ἐγὼ σοι λέγω· τὰ τοῖς δικαίοις ἀποκείμενα ἀγαθὰ. Ἐἴτα οὐδὲ ἀνέλπιστος ἡ υἰαία. Πολλοὺς γὰρ συνειδέναι ἔχομεν, ὅσοι πάθους ἀπηλλάγησαν τοιοῦτου. Ἐνι 20 δὲ σὺν θεῷ τὴν υἰαίαν ἰδεῖν, εἰ παύση κλαίων ἄμετρα καὶ ἀθυμῶν. Ἐὖ γὰρ μικρὸν ἐπικνερομένης σοι τῆς αἰσθησεως πρὸς πένθος χωρεῖς καὶ ἀθυμίαν ἄμετρον, ἀθυμία δὲ προσθήκη τῆς νόσου, πότε λοιπὸν τὴν υἰαίαν ὄψει; Δέδοικα μὴ καὶ ὅτι νοσεῖς αὐτὸς δόξης αἴτιος τοῖς πολλοῖς καὶ οὐκ ἄλλος, καὶ σε κατακρίνωσιν ὡς τῆς νόσου ταύτης δημιουργόν, κἀντεῦθεν καὶ τὸν οἶκτον σβέσης καὶ τὴν συμπάθειαν, ἣν μόνον πάντες σοι συνεισφέρομεν. Ἐὖ γὰρ ἔμελλες μὴ ἀθυμῶν υἰαίαν εὐρεῖν, σὺ δὲ οὐ παύῃ τῇ ἀθυμίᾳ χρώμενος, πῶς οὐκ αὐτὸς τῆς νόσου παρὰ 25 τίς; Καὶ σὺ μὲν ἀθυμεῖς καὶ ὑπὲρ μέτρον λυπῇ διότι νοσεῖς· πενθῶν

1. πολλήν ΒΟ : πολλὴν Β (καὶ πανταχοῦ). μὴδὲ ΒΟΑ 3. ἐγὼ Β : ἐγὼ ἐκ τοῦ ἐγὼ ΟΑ : 4. προσέβαλε ΒΟΑ 5. ἀθυμίας ΒΟ : ἀθυμίας ἐκ τοῦ ἀθυμίας Α ἔλεγες ΒΑ : ἔλεγγες Α 6. φέρειν Β : φαίγειν ΟΑ ἀπώλετο ΒΟ : ἀπόλετο Α 8. βάρους ΒΟ : βαθους Α 10. ἐξ ἀθυμίας ΒΑ : ἐξαθυμίας Ο 11. θεὸς ἡγανάκτησεν Β : ὁ θεὸς ἡγανάκτησεν ΟΑ 12. γογγυζομένου ΒΑ : γογγυζομένου Ο 13. ὀθενδήποτε ΟΑ : ὀθενδήποτε Β πάντα ΒΟ : πάντα Α 14. (καὶ 16). χρηστὸν Β : χρηστὸν ΟΑ 17-18. τὰ τοῖς Β : τατοῖς ΟΑ 18. οὐδὲ ΒΑ : οὐδὲ Ο ἡ ΒΟ : ἡ ἐκ τοῦ ἰ Α 20. σὺν θεῷ ΒΟ : συνθεῷ Α 22. προσθήκη ΒΟ : πρόσθήκη Α 25. τὸν οἶκτον ΒΑ : τονοῖκτον Ο μόνον ἔγραψα : μόνον ΒΟΑ

δὲ παρὰ τὸ μέτρον καὶ θυθυμῶν μᾶλλον νοσεῖς. Πότε σὺν τὴν υἰαίαν ἔξεις; Ἄλλὰ τοῦτό σε λυπεῖ, ὅτι λύσειν οὐκ ἐλπίζεις τῆς νόσου; Καὶ μὴν οὐκ ἔχεις τὸ μὴ λυθῆναι βέβαιον. Ἐἴτα ἀφ' ὧν μὲν σοι παραινόμεν ἔσται θεοῦ διδόντος ἡ λύσις, ἀφ' ὧν δὲ κατὰ σκυτοῦ πράττεις δυσέλπιστος ἡ λύσις. Ἐποκείσθω δὲ ὅτι καὶ ἀνέλπιστος ἡ ἴασις. Ἄφ' οὗ σὺν ἄμετρα διὰ τοῦτο λυπεῖσθαι χρὴ; Ἐμοὶ δοκεῖν οὐδαμῶς, διότι μέγα τὸ ἐσόμενον ἐκ τούτου κέρδος, οἷον καὶ Λάζαρος εὗρεν ὁ πτωχὸς καὶ ἀνέστιος καὶ μηδὲ μέχρι τῶν εὐτελῶν ψυχίων εὐπορῶν καὶ Ἰωὴ ὁ πολὺς τὴν καρτερίαν ἐν συμφοραῖς καὶ ἄλλοι τῶν ἁγίων οὐκ ὀλίγοι. Τίς δὲ πενθεῖ, πλοῦτου τυχεῖν προσδοκῶν, ἢ τίς ἀθυμεῖ γεωργὸς, θαψιλῆς 10 ἐλπίζων ἰδεῖν τοὺς καρπούς; Καὶ εἰ μὲν δι' ἐξάλειψιν ἡ νόσος ἀμαρτημάτων, χάρειν καὶ διὰ τοῦτο χρὴ, ὅτι καταδίκη ἐρρύσθη, ὅτι γεννήσῃ ἀπηλλάγη. Τί δὲ οὐκ ἂν εἴλετο τις τῶν νοῦν ἐχόντων ὑπὲρ τοῦ βάσανον φυγεῖν αἰώνιον; Ἐὖ δὲ καὶ πρὸς τῷ καθάραι ῥύπους καὶ γεννήσῃ λῦσαι, ἔτι καὶ βασιλείαν ἡ νόσος οὐρανῶν προσενήσει, τί τούτου 15 τερπνότερον γένοιτ' ἂν; Ἄλλ' οὐχ ὁ Λάζαρος φησὶν ἐκεῖνος οὐδ' ὁ Ἰωὴ ἔπαθέ τι τοιοῦτον οἷον νῦν ἐλεεινῶς πέπονθεν ὁ Φιλόθεος. Ἐκείνοι μὲν γὰρ καὶ τοῦ πάθους αἰσθησὶν εἶχον καὶ παραμυθίας παρὰ τῶν συμπαθῶν ἐδέχοντο ῥήματα· οὗτος δὲ καὶ πάσχων ἀναισθητεῖ καὶ πρὸς πάντα κωφὸς ἐστὶ τὰ ῥήματα. Τί λέγεις, ἄνθρωπε; Διὰ τοῦτο 20 μάλιστα κουφότερά ἐστὶν ἐκείνων τὰ σά. Ὁ πόνος γὰρ τῶν αἰσθανομένων ἐστίν, οὐ τῶν ἀναισθητῶν, καὶ ὅσον αἰσθησεῖός τις μετέχει πλείονος, τοσοῦτον αἰσθάνεται καὶ τῶν ἀλγεινῶν. Καὶ ὁ ἱερᾶ γὰρ προσπαλαίων νόσι, εἰ πρὸς τὰς πληγὰς ἀναισθητῶς εἶχε καὶ ἀθεάτως, κουφότερον ἂν ἦγετο τὸ πάθος. Καθάπερ γὰρ καὶ ἡμεῖς μᾶλλον θα- 25 κρύομεν τοὺς οἰκείους ὀρῶντες πάσχοντας ἢ οὐχ ὀρῶντες, οὕτω καὶ εἰς ἑαυτὸν ἕκαστος αἰσθανόμενος μὲν μετῶν ἐν ταῖς νόσοις ἀλγεῖ, ἀναισθητῶν δὲ οὐ τοσοῦτον. Ἐὖ δὲ καὶ τῶν ἁγίων ἐκείνων τὸ πάθος ἀνικρῶτερον τὸ σὸν, ἡδονῆς ἀφορμὴ καὶ τοῦτο μεγίστης. Ἐὖ γὰρ ἡ νόσος

1. τὸ μέτρον Β : τομέτρον ΟΑ 2. ἔξεις ΒΑ : ἔξεις Ο τοῦτο ΒΟΑ 5. ἐποκείσθω ΒΑ : ὑποκείσθω Ο 6. διατοῦτο Α : διατοῦτο ΒΟ 7. πτωχὸς Β : πτωχὸς ΟΑ 8. ψυχίων ΒΟ : ψυχίων Α 9. οὐκ ὀλίγοι ΒΑ : ἀποκλίγοι Ο 12. χρὴ Β : χρῆ Α 13. εἴλετο Β : εἴλετο ΟΑ 14. βάσανον Β : βασάνον ΒΑ 15. βασιλείαν Β : βασιλείαν ΟΑ 16. ὁ ΒΑ : ο Ο Λάζαρος φησὶν ἐκεῖνος οὐδ' ὁ Ἰωὴ ἔπαθε Β : Λάζαρος τι Α 17. νῦν ΒΑ : λείπει Ο 21. μάλιστα ΒΑ : μάλιστα ἐκ τοῦ μᾶλλον Ο ἐστὶν ΒΑ : ἐστὶν Ο 23. τοσοῦτον ΒΑ : τόσοῦτον Ο

ἀγαθοῦ πρόξενος, ὅσον ἢ νόσος μείζων, τοσοῦτον ἔσται πλείω τὰ ἀγαθὰ· ἐπ' ἐλπίδι δὲ πλειόνων ἀγαθῶν μείζον καὶ χαίρειν χρή. Οὐκοῦν εἰ μᾶλλον ἐκείνων νοσεῖς τῶν ἀγίων, πλείστους προσδόκα καὶ τοὺς καρπούς· πλείστων δὲ ἕνεκεν καρπῶν οὐκ ἀθυμεῖν προσήκει καὶ ἀνίσθαι, ἀλλὰ τέρπεσθαι καὶ χαίρειν. Ἄλλ' αἰσχρὸν ἔστιν ἢ νόσος φησὶν ἢ ἐμή, ὅτι καὶ ἱμάτια ἀποδύομαι καὶ γυμνὸν ἑμαυτὸν προτίθημι, θέαμα τοῖς ὁρώσιν ἐλθεινόν. Οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστιν αἰσχρὸν, ἀγαπητέ. Αἰσχρὸν γάρ ἐστιν ὃ καὶ νόμοι κολάζουσι καὶ ἄνθρωποι μισοῦσιν· ὑπὲρ οὗ δὲ συμπάσχουσιν ἄνθρωποι καὶ δακρύουσιν, οὐκ ἂν αἰσχρὸν εἴποι τις ὑγιαίνων τὸν νοῦν. Οὐδὲ γὰρ τὸν ἀπὸ ναυαγίου τοῖς κύμασι προσκρουόμενον αἰσχρὸν φαίη τις ἂν ποιεῖν ἢ πάσχειν, ὅτι γυμνὸς παλαίει τῇ κλύδωνι καὶ ἐπὶ θαλάσσης ἀτάκτως τῆδε κῆκεῖσε φέρεται, ἔλεεῖ δὲ μᾶλλον ἄπας καὶ χεῖρα, εἰ δυνατόν, ὀρέγει, ἐπιχειρῶν ἄρπάσαι τοῦ κινδύνου τὸν ἄνθρωπον. Τοιοῦτον, ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, καὶ περὶ σοῦ νόμιζε. Ἄλλὰ πικραίνω, φησί, τοὺς ἀδελφοὺς κάμνοντας δι' ἐμέ καὶ τῶν κατ' εὐχὴν ἢ χρεῖαν ἄλλην ἀφισταμένους. Οὐ τοῦτο πικρὸν τοῖς ἀδελφοῖς, ὡ βέλτιστε· πικρὸν ἔτι νοσεῖς, πικρὸν ὅτι τὴν νόσον ἀθυμῶν ἐπιτείνεις, ἐκεῖνο δὲ οὐ πικρὸν. Καὶ πόθεν δῆλον; Ὅτι χαίρουσι προσιόντες σοὶ καὶ θεραπεύοντες, ἀνιῶνται δὲ ἀπωθούμενοι καὶ σου τὰ πρὸς θεραπείαν ἐκσφενδονήντος. Ὅ γάρ τις οἶεται πικρὸν, τοῦτο μισεῖ καὶ ἀποπτύει· ἢ δὲ καὶ προσεγγίζειν ἐφίεται καὶ καταψᾶν καὶ θεραπεύειν, πρὸς τοῦτο τίνα ἂν ἔχει τὴν ἀγδίαν; Οὐκοῦν εἰ πικρὸν ἐδόκει τοῦτο τοῖς ἀδελφοῖς, οὐδένα ἂν ὄραν εἶχες ἐγγύς, οὐδένα εἰδὲς σοὶ προσιόντα, οὐδένα εὖρες θεραπευτήν, οὐδεὶς ἡμέροις σοὶ προσδιελέγετο ῥήμασιν, οὐδεὶς χορηγῶν ἐτύγχανε τῶν πρὸς θεραπείαν. Νῦν δὲ καὶ εἰ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτὸν ἐξορύξαι προὔκειτο τῆς σῆς ἕνεκεν ὑγείας, οὐδ' ἂν καὶ τούτων ἐφείσκητο. Οὕτω σου περικαίονται, οὕτω πνευματικῶς αὐτοὺς συνέδησας ἰυγξὶ καὶ πάντα δρᾶσαι καὶ παθεῖν ἐτοίμως ἔχουσιν ὑπὲρ σοῦ. Ἐπειτα, εἰ τούτους ἀνίσθαι νομί-

1. ὅσον ἢ νόσος μείζων HO : λείπουσιν A τοσοῦτον BA : τόσοῦτον O
τὰ BA : τὰ O 2. χρή BO : χρή ἐκ τοῦ χρή A 3. ἐκείνων BO : ἐκείνων
ἐκ τοῦ ἐκείνων A 4. οὐκ ἀθυμεῖν BA : οὐκαθυμεῖν O 5. ἑμαυτὸν B : ἑμαυ-
του OA 11. τις A : τίς O : τίς B 13. ὀρέγει BA : ὀρέγει O 17. ἀδελ-
φοῖς ὡ BO : ἀδελφοῖς ὡ A 20. ἐκσφενδονήντος BOA 24. εἶδες BOA
25. προσδιελέγετο A : προδιελέγετο B : προδιελέγετο O 25-26. οὐδεὶς χορη-
γῶν—καὶ εἰ B : λείπουσιν OA 26. ὀφθαλμοὺς αὐτῶν B : ὀφθαλμοὺς αὐτὸν OA
ἐξορύξαι BOA 26-27. ἕνεκεν BA : ἕνεκεν O 27. περικαίονται ἐκ τοῦ περι-
καίονται B : περικαίονται OA 28. δρᾶσαι BOA 29. ἔπειτα BA : ἔπειτα O

ζεῖς, ὅτι περὶ σὲ κάμνουν, σκοπεῖν ἄρα χρή τί ἂν ἐκείνους εὐφρανεῖς ποιῶν; Ἡδονὴ δὲ αὐτοῖς ἀπασῶν ἢ μείζων τὸ μὴ καταπίπτειν σε ἀθυμῶντα μηδὲ λύπης ἀμετρία καταβαπτίζεσθαι.

Ταῦτά σοι, φίλτατε Φιλόθεε, τὰ ἐμὰ, καὶ, εἰ μοι πείθη, χρηστῶ γε ὄντι συμβούλῳ, τὸ πολὺ μὲν ἄφες τῆς ἀθυμίας, τὸν θεὸν δὲ πάντων ὃ ἕνεκεν δόξασον, εἰδὼς τὸ τοῦ μακαρίου Παύλου, ὡς οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς, καὶ ὅταν σαυτὸν ὄρῃς ἐν αἰσθήσει, μίαν ἄπαυστον ἔχε μελέτην, τὸ Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, υἱὲ τοῦ θεοῦ, ἐλέγησόν με. Ὅς ἐλέγησιν καὶ τῆς νόσου τὸν ἐμὸν ἀπαλλάξαι Φιλόθεον χάριτι μὲν αὐτοῦ τοῦ κοινῶ Σωτήρος, πάντων δὲ πρεσβεία τῶν ἀγίων, ὧν ἐκ ψυχῆς ὑπὲρ σοῦ δεῖται ὁ σφόδρα σε φιλῶν Θεσσαλονίκης εὐτελῆς Ἰσιδωρος.

3.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, ἀγαπητέ μοι ἐν Χριστῷ κύριε Φιλόθεε, 15 ἔγραψα πρὸ μικροῦ ὑπὲρ οἴδας, ἐνόμισα δὲ ἱκανὸν ἐκεῖνο, καὶ τὸ πολὺ τῆς ἀθυμίας περιελεῖν καὶ σε τῆς νόσου μικρὸν ἐξελεῖν. Ἄλλ' εἰ καὶ μὴ κατ' ἐλπίδας ἐκεῖθεν ἐξέδη τὰ κατὰ σέ, ἀλλὰ τῇ τοῦ θεοῦ χάριτι οὐ πάντῃ τὰ τῶν ἐλπίδων ἀπέσθη. Νῦν γὰρ καὶ τὸ σφοδρὸν, ὡς ἤκουσα, ἐλώφησε τῆς νόσου καὶ ἡ ἐπιθλοῦσα τὸ ἡγεμονικὸν αἰτία 20 οὐκ εἰς μακρὸν παραμένει, καὶ ἡ αἰσθησις θάπτον καὶ κάλλιον ἐπανέρχεται. Καὶ ὁ μὲν θεὸς τῇ οἰκείᾳ χρώμενος ἀγαλλότητι οὕτω τὴν μάστιγα ἐλάττω· σὺ δὲ τὴν ἀθυμίαν δεδήλωται γάρ μοι καὶ τοῦτο· οὐκ ἀνακόπτεις, ἀλλ' ἐπιτείνεις. Ἐχρήν δὲ σε ποιεῖν οὐχ οὕτως, ἀλλὰ κατὰ τὴν τῆς μάστιγος ἀφαίρεσιν καὶ τὴν ἀθυμίαν ἀφαιρεῖν, ἐν' ἐκείνῃς 25

6. οὐκ ἄξια B : οὐκάξια OA 8. σαυτὸν B : αὐτὸν OA ἐν αἰσθήσει B : ἐναισθήσει OA 9. ὃς B : ὁ OA 11-12. ὑπὲρ σοῦ BA : ὑπερσοῦ O
3. Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ Εἰς τὸν αὐτόν B : Ἐπιστολὴ εἰς τὸν αὐτόν O : λείπουσιν A
15. κύριε BO : κύρι A 17. περιελεῖν B : περιελεῖν ἐκ τοῦ περιελεῖν A : περιελεῖν O 18. κατ' ἐλπίδας B : κατελπίδας OA 21. θάπτον A : θάπτιον OA 22. οὕτω BO : οὕτω (διαγεγραμμένον) οὕτω A 23. γὰρ BA : γὰρ O
24. ἀνακόπτεις O : ἀνακόπτεις OA

ἀνακρεθείσης καὶ ἡ ἀθυμία συνανακρεθῆ, μᾶλλον δὲ τὸ ἀκολουθότερον
 τοῦτο ἦν, τὴν ἀθυμίαν πρότερον ἐλαττωσθαι καὶ μετὰ τοῦτο σθένου-
 σθαι καὶ τὴν νόσον. Ἐὐ μὲν γὰρ ἐστὶν ἐφ' ἡμῖν, λέγω δὲ τὸ στήσαι
 τὴν ἀθυμίαν, ἐκεῖνο δὲ οὐχ ἡμέτερον. Ἄ δὲ ἔξεστι τῶν ἀγαθῶν, ποι-
 5 ούντων ἡμῶν, καὶ τὰ οὐκ ἐφ' ἡμῖν ὁ μόνος φιλόανθρωπος συνεισφέρει,
 εἴτα καὶ ἀποῦσαν φέρει πολλάκις ἀθυμία τὴν νόσον καὶ παροῦσαν
 ἐπὶ μείζον αἶρει. Ἐὐ δὲ τῆς νόσου παρᾶτιον ἀθυμία, ταύτην δὲ στή-
 σαι τῶν ἐφ' ἡμῖν, καὶ ἐπειδὴν τὰ παρ' ἑαυτῶν εἰσφέρωμεν, καὶ ὁ θεός,
 ὡς ἔφημεν, τὰ ἑαυτοῦ συνεισφέρει καὶ ἡμῖν φιλοανθρώπως ἐπινεύει, τὰ
 10 οὐκ ἐφ' ἡμῖν ἀγαθὰ χαρίζομενος, ἔδει τὸ τὴν μάστιγα τίκτον ἐξωθεῖν,
 ὅτι καὶ ἡμῖν δυνατόν, ἵνα τὸν πόνον φύγωμεν. Νῦν δὲ σὺ μὲν ἄ ποιεῖν
 ἔδει καὶ δυνατῶς ἔχεις οὐ ποιεῖς· δέον δὲ τὸν θεὸν ἀγανακτῆσαι διὰ
 ταῦτα καὶ τὴν νόσον ἐπιτείνειν, ὁ δὲ μόνῃ κινούμενος ἀγαθότητι, τοῦ-
 ναντίον καὶ ἕλωσ γέγονε καὶ κουφοτέρην τὴν μάστιγα πεποιήκεν. Ἐὐ
 15 δὲ σοῦ παρορῶντος τὰ δέοντα, οὕτως ἐκεῖνος εὐμενῆς δείκνυται, τίνων
 οὐκ ἂν ἔτυχες δωρεῶν, τὰ δέοντα διασώζων; Ὅτι δὲ καὶ ἡ νόσος, καθά-
 σοι τοῖς προτέροις δεδήλωκα γράμμασιν, ἀγαθότητος ἦν καὶ εὐμενείας,
 οὐκ ἀγανακτῆσεως καὶ ἀπειλῆς, ἐκ τῶν παρόντων γίνεται δῆλον. Ἐὐ
 γὰρ βάρους ἦν ἐκείνη καὶ ὀργῆς, οὐδ' ἂν ἤλαττοῦτο, σοῦ μηδὲν πρὸς
 20 ἐλάττωσιν συνεργούοντος. Ἄλλ' ὅτι φιλοανθρωπίας ἦν καὶ ἐξ ὑπερβαλ-
 λούσης ἀνθ' ὧν ἐπιτείνεσθαι προσῆκεν, ἐνταῦθα μάλιστα πρὸς μείωσιν
 καὶ λήξιν χωρεῖ. Ὅραξ ὅπως ἐκ κηδεμονίας ἡ νόσος, καὶ εἰ τὴν παρὰ
 σαυτοῦ συντέλειαν συνεισέφερες, τάχιστα ἂν καὶ τὴν ἴασιν εὕρισκας;
 Ἄλλ' ἴσως ἔρεις, ὅτι καὶ πῶς ἂν ἀδακρυτὶ τοσοῦτον ἐνέγκω πάθος;
 25 Γλώττης πεπέδηται διακονία, ἀκοή πρὸς πᾶσαν ἐκκεκώφεται φωνήν,
 ἐγκέφαλος σέσεισται, νοῦς οὐχ ὑγιαίνει, ὡς πρὸς ἀλλόκοτα φάσματα
 πολεμίου δίκην ἀνθοπλίζομαι, τῆδε κἀκεῖσε μαχόμενος καὶ διαπηδῶν
 ἀτάκτως. Μικρὰ ταῦτα καὶ οὐ δακρύων ἀξία; Ἐὐ γὰρ λίθος ἦν, εἰ
 γὰρ ὄρυς, εἰ γὰρ ἄλλο τι τῶν ἀναισθήτων, τότε ἂν τὴν τοσαύτην εἰ-

1. τὸ ἀκολουθότερον ΒΑ : τοακολουθότερον Ο Β. γὰρ Β : γὰρ ΟΑ
 4-5. ποιούντων ΒΑ : ποιούντων ἐκ τοῦ ποιούντων Ο δ. καὶ ΒΟ : καὶ (διαγε-
 γραμμένον) καὶ Α 6. τὴν νόσον ΒΑ : τηρνόσον Ο 7. μείζον ΒΑ : μείζον Ο
 8. τὰ παρ' ΒΑ : ταπαρ' Ο 10. τίκτον ΒΟΑ 12. δυνατῶς Β : δυνα-
 τός ΟΑ 15. σοῦ Β : σου ΟΑ δέοντα ΒΟ : δέονται Α εὐμενῆς ΒΑ : εὐ-
 μενῆς Ο 19. ἤλαττοῦτο Β : ἤλαττοῦτο ΟΑ 20. ἐλάττωσιν ΒΟ : ἐλάττωσιν Α
 ἀλλ' ὅτι Β : ἀλλότι ΟΑ 22-23. παρὰ σαυτοῦ Β : παρασαυτοῦ Α 23. καὶ
 τὴν ΒΟ : καιτὴν Α 29. ἄλλο ΒΑ : ἀλό Ο. συνήθως εἰ καὶ ἐν τοῖς τριῶν κώδιξι
 ἄλλο ἀναισθήτων ΒΟ : ἀναισθήτων ἐκ τοῦ ἀναισθήτων Α ἂν ΒΑ : ἂν Ο

χον ἐνεγκεῖν συμφορὰν. Ἀληθῆ ταῦτα, ἀγαπητὲ, καὶ μέγα τὸ συμβᾶν.
 καὶ ὁ ἀντιλέγων οὐδεὶς, ὅτι καὶ ὀργάνων ἢ ζῆμια τῶν ἀναγκαίων καὶ
 ἄλλως τερατώδης ἢ νόσος. Ἄλλὰ τί πρὸς ταῦτα ποιεῖν χρῆ; Λακρύ-
 εῖν ἄμετρα καὶ πένθει καταδαπτίξεσθαι; Οὐδαμῶς. Ἐὐ μὲν γὰρ ἀντιει-
 5 νεγκεῖν ἔχει τὴν ζῆμια τὰ δάκρυα, χέε πηγᾶς, ποταμῶν μιμείσθωσαν ἢ
 βρέυματα, καὶ, εἰ σοὶ πρὸς ταῦτα συνεισφέρειν ἀνάγκη καὶ φιλου., ἄ-
 φρονον ἔδει κἀκεῖνους ταύτην παρέχειν τὴν χάριν, καὶ οὔτε τις εὐ-
 φρονῶν τότε τὴν σὴν ἀνεκώλυσεν ἄμετρίαν καὶ τοὺς οὕτως ἔχοντας
 ἀπας ἐπήνεσε τῶν φιλῶν. Ὅτε δὲ μήτε λύει τὴν τοιαύτην νόσον τὰ
 δάκρυα καὶ βαρυτέραν ἐργάζεται, ποῦ τῶν δακρύων ἐνταῦθα καὶ τῆς 10
 ἀμέτρου λύπης τὸ ὄφελος; Καὶ οὐκ ἀναλγητὶ φέρειν λέγω τὸ πάθος,
 οὐδ' ὅτι δακρύεις ἕλωσ μέμφομαι· εἰ γὰρ ἐπὶ σοῦ τοῦτο πάσχομεν,
 καὶ αὐτὸς ἂν ἐπ' ἄλλων ἐποίησ, πῶς ἂν τοῦτο ὑπὲρ σαυτοῦ διαφύγοις;
 ἀλλὰ τὴν ἀμετρίαν κωλύω, τὸ σαυτὸν ἕλον ἐκδιδόναι τῷ πένθει, τὸ
 τὴν τῆς αἰσθησεως ὥραν ἐν λύπῃ καὶ δάκρυσι διαπανᾶν. Ἐὐ γὰρ οὖν 15
 θεῷ τῆς φύσεως πρὸς τὸ βέλτιον ἐπανιούσης καὶ τὴν παρὰ σαυτοῦ
 συνεισέφερες βροπήν, ἢ δὲ ἐστὶ φαρμάκοις χρῆσθαι καταλλήλοις τῇ
 νόσῳ, ὑγιεινῇ διαίτη, ἀποχῇ δακρύων καὶ πένθους ἀμέτρου, τῇ πρὸς
 ἀδελφοὺς ὀμιλίᾳ μὴ βαρυθύμῳ καὶ πολυπενθει, ἀλλὰ σταθηρῶ καὶ
 20 συμμέτρῳ, λέγω δὲ τῇ διὰ νεύματος ἢ μέλανος, δι' ὧν σοὶ νῦν ὀμιλεῖν
 ἢ νόσος συγχωρεῖ, εἰ ταῦτα τότε ἐποίησ, τάχιστα ἂν, θεοῦ καὶ τοῦτο
 διδόντος, τὴν προτέραν εἶδες ὑγείαν.

Ἐὐ γὰρ δὲ, καὶ μή μοι τοῦ λόγου ὑπερβολὴν καταγνῶς, καὶ ἄπερ
 ἀφορμὴν δακρύων ἔφης καὶ πένθους ἀφορήτου, ὅτι γλώττης, ἀκοῆς
 ἐστέρησαι, ἐγκεφάλου καὶ νοῦς ὑγιοῦς καὶ ἕσα εἴρηκας ἕλλα, χαρᾶς 25
 ὑπόθεσιν ἴγγημαι μάλιστα καὶ ἡδονῆς. Καὶ ὅπως ἄκουε. Οἶδας, ὅτι τῶν
 μαρτύρων οὐκ ὀλίγοι ἀκρωτηριασμὸν ὑπέστησαν μελῶν, καὶ οἱ μὲν
 πλείονων, οἱ δὲ ἐλαττόνων. Ἰνάς οὖν οἶε μάλιστα χαίρειν, ὅσοι με-
 λῶν ἀφηρέθησαν πλείονων ἢ οἵτινες ἐλαττόνων; τοὺς ἀφαιρεθέντας
 πάντως ἔρεις πλείονων. Ὁ γὰρ ἅγιος Ἰάκωβος ὁ Πέρσης, ὅτε καὶ χει- 30
 ρας εἶδε κατὰ μικρὸν καὶ πόδας κατακοπέντας καὶ ὅτα καὶ γλώτταν

2. οὐδεὶς ΒΟ : οὐδεὶς ἐκ τοῦ οὐδεὶς Α ἀναγκαίων ΒΟ : ἀναγκαίων ἐκ
 τοῦ ἀνακαίων Α 4. οὐδαμῶς Β : οὐδαμῶς ΟΑ 7. οἷτε ΒΟΑ 8. ἀνε-
 κώλυσεν ΒΟΑ. Γραπτέον ἂν ἐκώλυσεν; ἔχοντας Β : ἔχοντας ΟΑ 9. μήτε ΒΑ :
 μητέ Ο 11. ἀναλγητὶ Β : ἀναλγῆ ΟΑ 12. ὅτι ΒΟ : ὅτι ἐκ τοῦ ὅστις Α
 τοῦτο ΒΟ : τοῦτο (περιγεγραμμένον) τοῦτο Α 15. ὥραν ΒΟ : θύραν Α
 16. παρὰ σαυτοῦ Β : παρασαυτοῦ ΟΑ 21. ποιεῖς Β : ποιεῖς ΟΑ
 25. οὐκ ὀλίγοι ΒΟ : ὀλίγοι ἐκ τοῦ ὀλίγοι Α 27. οὐκ ὀλίγοι ΒΑ : οὐκ ὀλίγοι Ο

καὶ ῥίνα καὶ μόνην ἔγνω τὴν κεφαλὴν περιλειφθεῖσαν μετὰ γαστροῦ,
 τέρας ὅ τι καινόν, θέαμα παράδοξον, ἄλλοις μὲν δακρύων ἄξιον, μάρτυσι
 δὲ καὶ τοῖς κατ' ἐκείνους φιλοσοφεῖν εἰδῶσι χαρᾶς πρόξενον, ὅτε τοί-
 νον ἑαυτὸν ἐκείνος τοιαῦτα εἶδε πάθοντα, πολλῇ μᾶλλον ἐσκίρτα καὶ
 ἔχαιρε τῶν μὴ ταῦτα παθόντων. Οὐκ οὖν εἰ μελῶν καὶ αὐτὸς καὶ ὀργά-
 νων σωματικῶν ἐστέρησαι, ὅση πλειόνων ὑπέστης στέρησιν, τοσοῦτη
 τοῖς μεῖζοσιν ἔοικας τῶν ἀγίων, καὶ ὅση τὰ τῶν μειζόνων πέπονθας,
 τοσοῦτη καὶ χαρᾶς μεζονος παραίτια τὰ κατὰ σέ. Ἄλλ' οἱ μὲν ἅγιοι,
 φησὶν, καὶ ἐκόντες ἔπαθον καὶ ὑπὲρ στεφάνων, ὁ δὲ Φιλόθεος καὶ
 10 ἄκων καὶ ἐγκλημάτων ἔνεκεν. Καὶ τοῦ ταῦτα ἀλλήλοις ταῦτά;

Περὶ μὲν οὖν ἐκουσίου καὶ ἀκουσίου οὐ πολὺς μαι λόγος. Ἀκού-
 σιος γὰρ ἦν καὶ ἡ τῶν ἀγίων πρὸς ἀγῶνας πάλῃ σπανίων γὰρ ἡ
 πρὸς τὸ στάδιον ἐθελούσιως ὀρμή· πλήν καὶ τὴν ἀκούσιον ἐν ἀγαθοῖς
 καρτερίαν οὐκ ἀποδέουσαν ὁ ἀθλοθέτης ἡγεῖται τῆς ἐκουσίου, καὶ
 15 οὐκ ἐπὶ μαρτυρίου μόνον ἐνθα νόμος μὴ πρὸς ἀγῶνας ἐθελοντὰς χω-
 ρεῖν, ἀλλὰ καὶ χρήματα· εἰ τις ἀπολωλεκῶς εὐχαρίστως φέρῃ, τῶν
 ἰσῶν τυγχάνει γερῶν τῶν τοῖς πέντησιν ἕκοντι δεδωκότι, καὶ τοῦτο ἐν
 πολλοῖς ἡ χρυσῇ τοῦ Ἰωάννου διαμαρτύρεται γλώττα. Ταῦτα καὶ περὶ
 τοῦ φέροντας νόμι μακροθύμως τὴν ἀκούσιον νόσον. Περὶ δὲ τῶν ἐγ-
 20 κλημάτων ἐκεῖνο λέγω· ἡ νόσος ἢ πλημμελημάτων ἔνεκεν ἢ στεφά-
 νων ἐνέσκηψε, καὶ εἰ μὲν ὑπὲρ στεφάνων, οὐδὲ λόγων χρεῖα ἔσον ἐκ
 τούτου χαίρειν εἰκόσ· εἰ δὲ πρὸς ἀμαρτημάτων ἐξάλειψιν, ὅπερ ἔφη
 σοι καὶ πάλιν ἐρῶ, χαίρειν, καὶ διὰ τοῦτο χρή, ὅτι καταδίκης ἐρ-
 ρύσθης, ὅτι γεέννης ἀπηλλάγης, ὅτι μικρὸν ἐνταῦθα ταλαιπωρήσας
 25 αἰωνίων λέλυσαι βασιάνων· πόσης δὲ οὐκ ἂν εἴη τοῦτο χαρᾶς ἔταν τις
 ἐν βεβαίῳ γένηται, ὅτι ὀδύνης ἔνεκεν προσκαίρου δεινῶν ἀπήλλακται

1. ῥίνα BA : ῥίνα ἐκ τοῦ ῥίνα O περιλειφθεῖσαν BO : περιπέριληφθεῖσαν A

4. ἑαυτὸν BO : ἑαυτὸν A 5. εἰ μελῶν BO : ἀμελῶν A 6. ἐστέρησαι BO :
 ἐστέρησαι A 9. ἐκόντες B : ἐκόντες OA 10. ταῦτά BOA 11. ἐκουσίον
 BO : ἐκουσίον ἐκ τοῦ ἐκουσίον A ἀκουσίον BA : ἀκουσίον O 12. ἀγῶ-
 νας BA : ἀγῶνας ἐκ τοῦ ἀγῶνας O 14. ἐκουσίον BA : ἐκουσίον O 15. μὴ
 BO : καὶ A ἐθελοντὰς BO : ἐθελόντας A 16. εὐχαρίστως BO : εὐχαρί-
 στω A 17. ἕκοντι B : ἕκοντι OA 19-20. ἐγκλημάτων BO : ἐγκλημάτων ἐκ
 τοῦ ἐγκλημάτων A 20. ἢ O : ἢ BA πλημμελημάτων B : πλημμελημάτων
 ἐκ τοῦ πλημμελημάτων A : πλημμελημάτων O 21. εἰ B : ἢ OA 22. ἀμαρτη-
 μάτων B : ἀμαρτημάτων OA 24. ἀπηλλάγης B : ἀπαλλάγης O : ἀπαλλάγης τοῦ
 ἄνωθεν ἢ ἔντος νεωτέρου A 25. πόσης BO : πόσης (περιγεγραμμένον) πό-
 σης A ὅταν BOA

ἀτελευτήτων, ὁ Κύριος εἶρηκεν «Ἴ! ὁ ὀφθαλμὸς σου ὁ δεξιὸς, σκαν-
 δαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ καὶ μὴ ὄλον τὸ σῶμα
 βληθῆ εἰς γέενναν». Εἴ ταῖνον ἢ σὴ γλώσσα καὶ ἀκοή καὶ ἐγκέφαλος
 εἰς γέενναν παραπέμψειν ἔμελλον, τούτων δὲ μικρὸν στερηθεὶς ἔξεις
 μὲν καὶ ταῦτα πολλῶν βελτίω, ἐκφεύξῃ δὲ καὶ γέενναν καὶ παράδει-
 5 σον αὐτῆς οἰκήσεις, πόλας οὐχ ἡδονῆς καὶ τρυφῆς καὶ ἑορτῆς ταῦτα
 τερπνότερα; Εἰ δέ σοι λογισμὸς ἄλλος διανοχθεῖ, ὅτι τὴν μὲν νόσον
 ἀμαρτήματα ἔτεκεν ἀμφιβόλως, μέμφῃ δὲ σαυτὸν, ὅτι μὴ θεαρέστως
 βεδίωκας καὶ τοῦτο ἐπιψηφίζῃ ὡς εἶπερ ἀνέγκλητος ὁ σὸς ἐτύγγανε
 δίος, οὐκ ἂν τοιαύτης μάστιγος ἐπειράθης, καὶ τοῦτο σοι γίνεται τῆς
 10 τῶν δακρύων αἴτιον ἀμετρίας, ἐκείνου σε ἀναμνησαί βούλομαι. Γέγρα-
 πται ἐν τῷ Πατερικῇ· «δύο τινὲς τοῖς αὐτοῖς περιπεσόντες ἀμαρτή-
 μασι προσῆλθον γέροντι, καὶ ὅς ἑκατέρω τὸν αὐτὸν παρέσχε κανόνα·
 μετὰ δὲ τὴν προθεσίαν, ἦν ὁ πατήρ ὠρίσατο, καλεῖ καὶ ἀμφοτέρους·
 καὶ ἦν ὁ μὲν χαρῆς εὐθαλῆς, τερπνὸς τὴν θέαν, πολλὰ πολλαχόθεν
 15 χαρᾶς ὑποφαίνων χαρίσματα, ὁ δὲ σκυθρωπὸς, κατηφῆς, κατεσκλη-
 κῶς, ὠχρότητος γέμων καὶ μελανίας. Ἠρώτησεν ὁ γέρον τὸν μὲν
 διὰ τί χαρῆς, τὸν δὲ ὅπως ἐστὶ σκυθρωπός. Καὶ ὁ μὲν ἀπεκρίνατο,
 ὡς ἐξ ὅτου τὸν τῆς μετανόιας ἐδεξάμην κανόνα, χαίρω ἀναλογιζόμε-
 νος ἐξ αἰῶν με βορβόρων ὁ θεὸς ἐλεήσας πρὸς μετάνοιαν ἐπέστρεψε
 20 καὶ ὅπως ἐκεῖ μὲν μένων κολασθήσεσθαι ἔμελλον, νῦν δὲ, θεοῦ ἐλεή-
 σαντος, τῆς κολάσεως λέλυμαι καὶ ἐκ τῆς τοιαύτης ἐννοίας, ὅτι το-
 σοῦτου τετύχηκα κέρδους οὐκ εἶχον ἀπὸ τῆς χαρᾶς ὅ τι καὶ γένωμαι.
 Εἶτα καὶ τὸν θεὸν οὕτω μακρόθυμον ὄντα χαίρων ἐδόξαζον καὶ τὰς
 τῶν ἀγίων ἀνατυπῶν ἐκ θεοῦ δωρεὰς ἀκάθεκτος ἦν τῇ χαρᾷ. Ὁ δὲ
 25 ὠχρίας ἐκείνος καὶ δυσειδῆς πικρῶς εἶπεν αἰ· τῶν ἰδίων ἐμέμνητο
 ἀμαρτημάτων καὶ ὅτι τὸ θεὸν ἐλύπησεν ἀμαρτήσας διηνεκῶς ἔστενε
 καὶ πενθῶν οὐκ ἐπαύετο, τὰ ἀμαρτήματα πρὸ ὀφθαλμῶν φέρων καὶ

3. βληθῆ B : βουληθῆ OA γλώσσα B : γλώσσα OA 4. τοῦτων B : τοῦ-
 των OA 6. ἡδονῆς B : ἡδονῆς OA 8. ἀμαρτήματα BO : ἀμαρτήματα ἐκ
 τοῦ ἀμαρτήματα A 10. τοῦτο BOA 13. προσῆλθον B : προσήλθον OA
 ἑκατέρω BO : ἑκατέρω ἐκ τοῦ ἑκατέρω A 14. μετὰ δὲ BO : μεταδὲ A ὠρί-
 σατο B : ωρίσατο OA 16-17. κατεσκληκῶς B : κατεσκληκῶς ἐκ τοῦ κατε-
 σκληκῶς A : κατεσκληκῶς O 17. ἠρώτησεν B : ἠρώτησεν OA 18. διατί
 BOA 19. ἐξότου BOA 22. τοιαύτης BOA 23. ἀπὸ τῆς BA : ἀποτῆς O
 γένωμαι B : γένομαι OA 24. ὄντα BO : ὄντα A 26. ὠχρίας BOA
 27. ἀμαρτημάτων BA : ἀμαρτημάτων O ἀμαρτήσας A : ἀμαρτήσας OA
 28. οὐκ ἐπαύετο BA : οὐκ ἐπαύετο O ἀμαρτήματα B : ἀμαρτήματα A : ἀμαρ-
 τήματα O

τάς καλῶσεις τῶν σφαλόντων ὡς παρούσας ἀναζωγραφῶν. Ἀπεκαλύ-
 ρθη δὲ τῷ γέροντι τῆς αὐτῆς τυχεῖν καὶ ἀμφοτέρους οὐρανίου μονῆς».
 Καὶ αὐτὸς τοίνυν, πέφιλημένοι κατὰ Κύριον Φιλόθεε, ὅπωςδήποτε
 γέγονεν ἡ νόσος, μᾶλλον δὲ ἐξ ἁμαρτίας γεγονέναι νομίζων καὶ οὐκ
 ἐκ πολιτείας θεοφιλοῦς, χαῖρε, τὸν χαροπὸν ἐκεῖνον μιμούμενος, καὶ
 τὴν τοῦ σκυθρωποῦ ἐργασίαν οὐ τοῦ παρόντος εἶναι νόμισον καιροῦ,
 ἀλλ' ὅταν ἡ νόσος λυθῇ· θάρρει δὲ ὅτι λυθήσεται σὺν θεῷ. Εἶτε γὰρ
 τοῦ φίλτρου καὶ τῆς συνεχοῦς περὶ σοῦ μερίμνης· εἰώθαμεν γὰρ τού-
 τοις ἐν ὕπνοις προσδιαλέγεσθαι καὶ προσομιλεῖν οἷς δικτελοῦμεν ἡμέ-
 10 ρας προσκείμενοι· εἶτε ἄλλως μελλούσης ἀληθείας, ἔδοξα καθ' ὕπνου
 ἰδεῖν τὸν καλὸν Φιλόθεον καὶ λαλοῦντα καὶ ἀκούοντα καὶ τῇ προτέρᾳ
 πάσῃ χρώμενον ἀνεμποδίστως διαίτη καὶ ὁμιλίᾳ. Ὑπέβαινε δὲ ὁ ὄνει-
 ρος γενέσθαι τὴν ἴσιν ἐξ ἐμῆς τάχα πρὸς θεὸν ἰκεσίας. Ἦν δὲ ἡ νύξ
 ἐκεῖνου τοῦ ὀνειράτος πρὸ τῆς ἡμέρας ἐκελεῖνης καθ' ἣν σοι ἐνέτυχεν
 15 ὁ ἐμὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς κὺρ Ματθαῖος, ὅτε καὶ νεύμασιν αὐτῷ καὶ
 γράμμασιν ὁμίλησας ὡς δεδύνησαι. Ἐχω εἰπεῖν ὅτι καὶ τοῖς μεγάλοις
 μεγάλους καὶ πρὸς συμπλοκὴν ὁ θεὸς ἀφίησι τοὺς ἀγῶνας. Σὺ δὲ
 οὔτε τὴν γνῶσιν μικρὸς καὶ πολυειδῆς καὶ γενναῖος ἐτύγχανες ὢν τὴν
 πείραν, καὶ διὰ τοῦτό σοι καὶ μέγας ὁ τῆς μάστιγος ἀγὼν συγκεχώ-
 20 ρηται, ἵν' ὡςπερ ὑπὲρ τοὺς ἄλλους τὰ σὰ κατορθώματα καὶ περιφαν-
 νῆς ἤκουες δι' ἐκεῖνα κατὰ τὸν βλον, οὕτω καὶ ἡ κατὰ σοῦ νόσος τὰς
 τῶν ἄλλων ὑπερβάλει, ὡς ἂν καὶ διὰ ταύτης λαμπρότερος διαδειχθῆς.
 Ὡστε χαίρειν ἀνάγκη καὶ διὰ ταῦτα. Ἄλλ' ἵνα μὴ ὁ τύφος ἐντεῦθεν
 ὑπερκύψῃ καὶ τὸ ὑπερήφανον, ταύτην μὲν ἄφες τὴν ὁδὸν, ἐξ ἁμαρτίας
 25 δὲ μόνης πίστευε τὴν νόσον, καὶ τὸ πενθεῖν ὑπὲρ μέτρον ἀφελὲς κατ'
 ἐκεῖνον χαῖρε τὸν χαροπὸν καὶ τὴν εὐχὴν ὡς σοι προέγραψα ἀπαυ-
 στον ἐν καρδίᾳ κίνει. Οὕτω γὰρ μοι, φίλτατε Φιλόθεε, καὶ τῆς νόσου,
 θεοῦ βοηθοῦντος, λυθήσῃ καὶ ἀγαθῶν ἀξιωθήσῃ τῶν αἰωνίων.

Ἀμήν.

4.

Εἰς τὸν αὐτὸν, ἑτέρα τοῦ αὐτοῦ.

Ἀνθρωπε τοῦ θεοῦ, ἀγαπητέ μοι ἐν Χριστῷ κὺρ Φιλόθεε· ἐδεξά-
 μην σου τὰ γράμματα Ἰανουαρίου*, καὶ ἔγνων ὅσην ἡμῖν ὁμολογεῖς
 χάριν τῆς περὶ σὲ ἐπισκέψεως. Καὶ τοῦτο μὲν ἐστὶ τῆς σῆς εὐγνωμο-
 σύνης, ἣν ἡ καλλίστη σοι φύσις πεπλούτηκε, τὸ μὲν θεόθεν τυχοῦσα,
 τὸ δὲ χρόνῳ συλλέξασα καὶ πόνῳ ἀσκήσασα. Ὅθεν καὶ τὴν εὐνοίαν
 5 ἀντιδιδόναι τοῖς φιλοῦσι κατὰ Κύριον οἶδας καὶ παρ' οὐ σοι παθεῖν εὖ
 συνέδη, τοῦτον καθόσον σοι δυνατὸν καὶ ῥήμασιν ἀμείβῃ καὶ πρά-
 γμασι, τὴν εὐγνωμοσύνην πολλαχόθεν φιλοτίμως ἐπιδεικνύμενός. Περὶ
 ἡμῶν δὲ, ἀγαπητέ, πληροφορήθητι, ὡς εἴ τι προῦκειτο τῶν ἐπιπονω-
 τάτων τῆς σῆς χάριν ἰάσεως, ἡδέως ἂν ἐκεῖνο ὑπέστημεν δυνάμενοι
 10 μόνον· οὕτω τὴν σὴν ποθοῦμεν ὑγείαν, ὥστε καὶ εἴ τι παρ' ἡμῶν ὄρας
 ὑπὲρ σοῦ γινόμενον, μικρὸν νόμιζε πρὸς τὴν ἀφανῆ διάθεσιν. Μέγα
 γὰρ τὸ περὶ σὲ τρέφομεν φίλτρον κατὰ θεὸν καὶ ὡς ἄλλο τι τῶν με-
 γίστων διψῶμεν καὶ ἀναγκαίων τὴν σὴν ἰδεῖν ἴσιν.

Καὶ περὶ μὲν τοῦτου δολεῖ Κύριος ὅσα ἡμῖν κατ' εὐχὴν· πρὸς δὲ
 15 ἡμᾶς ἤτησας ἐκεῖνο λέγω, ὅτι θεοῦ χάριτι δύνασαι καὶ παρὰ σαυτοῦ
 συνιδεῖν τὸ δέον καὶ τὸ ποιητέον ἐλέσθαι, ὅσον ἔχει βαστάζειν τὸ σὸν
 σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ, ὅτι καὶ ἀκριδέστερον ἡμῶν οἶδας τὴν νόσον ἢ
 προσπαλαίεις καὶ τί καὶ μέχρι τίνος αὕτη σοι πονεῖν καὶ μελετᾶν συγ-
 χωρεῖ. Ἐρωτᾶς δὲ, οἶμαι, νόμοις τῶν θείων πατέρων πειθόμενος, κα-
 20 λῶς ποιῶν καὶ τῆς σῆς ἀξίως καὶ παιδείας καὶ γνώσεως. Οἱ γὰρ ἱεροὶ
 πατέρες ἀσφαλέστερον τῶν πρὸς ἀρετὴν θεσπίζουσι τὴν ὑποταγὴν καὶ
 ὄρον ἀκριβοῦς σωτηρίας ἡγοῦνται τὸ κόπτειν τὸ ἴδιον θέλημα. Ὅθεν

1. παρούσας B : παροῦσας OA 4. ἐξ ἁμαρτίας BA : ἐξἁμαρτίας O
 5. ἐκ B : εκ OA 11. ἀκούοντα BA : ακούοντα. O
 13. ἐξ ἐμῆς BA : ἐξεμῆς O 15. ἐμὸς B : εμὸς BA 19. μάστιγος BA :
 μάστιγος O 21. κατὰ σοῦ B : κατασοῦ OA 21-22. τὰς τῶν B : ταστῶν OA
 23. τύφος B : τύφος OA 24. ἐξ ἁμαρτίας B : ἐξἁμαρτίας OA 25. ὑπὲρ
 μέτρον B : ὑπερμέτρον OA 26. χαῖρε BO : χαῖραι A ὡς B : ὡς OA
 προέγραψα OA : προέγραψα B

4. Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἑτέρα τοῦ αὐτοῦ O : ἑτέρα τοῦ αὐτοῦ A : λείπουσι B
 2. Μετὰ τὸ Ἰανουαρίου κενὸν ἐνός γράμματος διὰ τὴν ἡμερομηνίαν BOA
 6. σοι B : σι O : σι ἀγῶθεν δὲ σι νεωτέρᾳ χειρὶ A 9. προῦκειτο B : προῦ-
 κειτο OA 10. ἂν B : ἂν OA 11. ποθοῦμεν BO : ἐπιποθοῦμεν A
 13. γὰρ BO : γὰρ ἐκ τοῦ γὰρ A περὶ σὲ BA : περισὲ O τρέφομεν φίλ-
 16. ἐκεῖνο BO : ἐκεῖ, ἐκεῖ-
 17. τὸ δέον BA : τοδῆον O ἐλέ-
 21. παιδείας BO : παιδείας ἐκ τοῦ παιδείας A

ὅσα μὲν ἂν τις ποιῆ μηδὲν χρώμενος συμβούλῃ, κἂν ἄριστα ᾖ, τοῦ
 ἰδίου ἤρτηται θελήματος, καὶ οὕτω δήλον, εἰ καὶ ἀσφαλῆ τυγχάνει
 τὰ πραττόμενα· ὁ δὲ μετὰ βουλῆς πράττων ἀνδρῶν εἰς ἀρετὴν με-
 μαρτυρημένων ὑπόκειται μὲν εὐθέως καὶ τοῖς ὅροις ἐμμένει τῆς ὑπο-
 5 ταγῆς, ἀναίρει δὲ καὶ τὸ ἴδιον θέλημα καὶ οὕτω πρὸς ἀσφάλειαν ἔστι-
 κε. Τὸ δὲ αἴτιον, ὅτι πᾶσα ἐργασία ταπεινώσεως δίχα πλάνη ἐστὶ καὶ
 τοῦ πονηροῦ καίγνιον. Ἐντεῦθεν ὁ μὲν βουλευόμενος τὰ ποιητέα τα-
 πεινώσεως ἔργον ποιεῖ, ὁ δὲ μὴ οὕτω πράττων ἀδηλον εἰ συνεργὸν
 ἔχει καὶ τὴν ταπεινώσειν, ἧς ἀποῦσης οὐδὲν γίνεται ὑγιές. Ἐπεὶ οὖν
 10 καλῶς παιῶν καὶ τὰ δεδογμένα τοῖς πατράσι στέργων ἐρωτᾶς, μικρὸν
 ἄκουε καὶ παρ' ἡμῶν, οὐ καινόν τι διδασκόντων καὶ ὑπερ ἀγνοεῖς,
 ἀλλ' ὡς πειθόμενων διὰ τὴν ἐντολήν καὶ σε μηδ' ὀτιοῦν λυπήσαι
 βουλομένων. Περὶ μὲν οὖν τῆς τοῦ σώματος διαίτης, μηδὲν ἄλλο ποιεῖ
 ἢ τὸ τοῖς ἰατροῖς κελευόμενον, καὶ τὴν τοῦ θεοῦ πρότερον ἐπικαλού-
 15 μενος βοήθειαν ἀσμένως δέχου τὰ παρὰ τούτων διακρινόμενα, καὶ
 μένε τούτοις ὑπέκων ὡς περ ἂν εἰ πνευματικῇ ὑπέκεισο πατρί. Περὶ δὲ
 ψυχῆς ἐργασίας, εἰ μὲν ὑγιαίνον σοι διετελεῖ τὸ σῶμα, ἕτερα ἂν σοι
 ποιεῖν εἰσιγγούμεθα. Ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὐκ ἐξ ὧν ἔχει μόνον κτήμά-
 των, γεννημάτων, λέγω, βροσκημάτων, νομισμάτων καὶ ὑλῶν ἄλλων
 20 ἀπαρχὰς ὀφείλει προσάγειν τῇ θεῷ, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν συνέστη μερῶν
 σωματικῶν τε καὶ ἀσωμάτων ὡς οἶόν τε ἀποδιδόναι τὴν διακονίαν
 ὑπόκειται τῇ δεσπότῃ. Πρὸς τοῦτο γὰρ, οἴμαι, κάκεινο τείνει τοῦ θεο-
 λόγου Γρηγορίου Τὸν θεὸν ἔργοις μὲν σέβου, λόγοις δὲ ὕμνει, ἐννοία
 δὲ τίμα. Ἔργα μὲν γὰρ εἰπῶν τὴν διὰ χειρῶν καὶ ποδῶν ἐργασίαν
 25 ἐδήλωσε θεοφιλή, διὰ δὲ τῶν λόγων τὴν τῆς γλώττης καὶ τῶν χειλέων
 ἐνέφηγεν ὑπουργίαν· ἡ δὲ ἐννοία τὴν νοεράν παρίστησιν ἐργασίαν.
 Οὐκοῦν ὁ μὲν ὑγιαίνων καὶ χερσὶ καὶ ποσὶ καὶ γλώττῃ καὶ ἀκοῇ καὶ
 ψυχῇ καὶ νῷ τῷ θεῷ διακονεῖσθαι δίκαιος· σοὶ δὲ ἀσθενῶς ἔχοντι καὶ

1. ἂν B : ἄν OA 2. δήλον BA : δῆλον O 3. μετὰ βουλῆς BA : μετα-
 βουλῆς O 7. πονηροῦ BO : πονηροῦ νεωτέρω χειρὶ διαρθρωμένον ἐκ τοῦ πονη-
 ροῦ A 11. καὶ παρ' BO : καιπαρ A 12. μηδ' BOA λυπήσαι BA : λυ-
 πήσαι O 13. σώματος BO : σώματος ἐκ τοῦ σώματος A μηδὲν BO : μη-
 δὲν A ποιεῖ BO : ποιεῖ ἐκ τοῦ ποιεῖν A 16. περὶ δὲ B : περιδὲ OA
 17. ὑγιαίνων BOA τὸ B : τὸ ἐκ τοῦ τῶ A : τῶ O 19. λέγω βροσκημά-
 των, νομισμάτων B : λείπουσιν OA 20. προσάγειν BA : προσάγει O 22. κά-
 κεινο B : κακίνο OA 24. εἰπῶν BA : εἰπῶν ἐκ τοῦ εἰπῶν O διὰ χειρῶν B :
 διαχειρῶν OA 27. ἀκοῇ BA : ἀκοῇ ἐκ τοῦ ἀκοῇ O 28. νῷ BA : νῶ O
 ἀσθενῶς BA : ασθενῶς ἐκ τοῦ ἀσθενῶς O

μεθ' ὑπερβολῆς πόνον οὐδένα προτρέπομεν σωματικόν, νοερῶς δὲ τὸν
 θεὸν ὡς δυνατόν θεραπεύειν. Ἄλλ' ἵνα μὴ τὸ μέγα βάρος ὃ σε κατέ-
 χει τῆς νόσου ἀλόγιστά τινα ἀνατυποῦν καὶ ψυχοβλαβῆ σοι διανοχλῆ,
 ταῦτά σοι δεῖν ἔγνωιν προῦποτιθέναί. Πρόνοιαν εἶναι πρῶτον τῶν καθ'
 ἡμᾶς ἔφορον πεῖθε βεβαίως τε στέργειν τὸν σὸν λογισμὸν. Ἔστω δέ 5
 σοι τὸ πείθον τὰ εὐαγγελικὰ ἐκεῖνα ῥήματα «Οὐχὶ δύο στρουθία ἀσ-
 σαρίου πωλεῖται; καὶ ἐν ἑξ αὐτῶν οὐ πωλεῖται ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ τοῦ
 πατρὸς ὑμῶν. Ἵμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἡριθμημέναι
 εἰσι» καὶ ἡ τοῦ μεγάλου Βασιλεῖου φωνή, οὐδὲν ἀπρονόητον κηρύτ-
 10 τούσα οὐδὲ ἡμελημένον παρὰ τῷ θεῷ «Πάντα σκοπεύει ὁ ἀκοίμητος 10
 ὀφθαλμός, πᾶσι πάρεστι νέμων ἐκάστῳ τὰ πρὸς σωτηρίαν». Τούτοις
 κάτεχε τοῖς ῥήμασι πρὸς ἀλυσιτελή ποτε ἀναπλάσματα τὸν λογισμὸν
 χωροῦντα, πρόνοιαν δὲ ἡμῖν ἐπιστατεῖν πληροφορούμενος καὶ συμφε-
 ρόντως ἀγεσθαι παρ' αὐτῆς δόξαζε τὰ καθ' ἡμᾶς. Οὐδεὶς γάρ φησιν
 ὁ θεὸς Χρυσόστομος ἑαυτοῦ φείδεται ὡς πάντων ἡμῶν ὁ θεός. Πολλῇ 15
 γὰρ ἡμῶν αὐτὸς βούλεται μᾶλλον μηδὲν ἡμᾶς πάσχειν κακόν. Ἡ γὰρ
 θεὸς πρόνοια, ἄλλος τις ἔφησε, κοινῶς ἀπάντων πρὸς ὠφέλειαν προ-
 νοεῖται, τὰ δὲ ἐπιγινόμενα φθαρτικὰ ἐπόμενά ἐστι τῇ τῆς ὕλης ἀσθε-
 νείᾳ, πρὸς τὸ λυσιτελὲς ἐκχωρούμενα. Καὶ οὕτω μὲν περὶ προνοίας
 ἀκλόνητον ἔχε τὴν ἐννοίαν· ἔπειτα ἐλπῖδα τίθει ὡς περὶ διὰ τε τὴν 20
 πιέζουσάν σε νόσον καὶ τῆς μελλούσης ἔνεκεν μισθαποδοσίας. Εἰ γάρ
 τις καὶ ὅτι πρόνοιά ἐστι δοξάζει καὶ ὅτι συμφερόντως τὰ παρ' αὐτῆς,
 μὴ ἐλπίζῃ δὲ εἰς πέρας λήγειν τὰ γινόμενα χρηστὸν, κἂν δυνηθεῖη
 διαφυγεῖν ἀθυμίαν, λυπηροῖς συμπεσῶν, οἶον ὑποθώμεθα σαφηνείας
 ἔνεκεν βασιλεὺς εἰρκτῆ κατεκλείσθη καὶ ἔπεισεν ἑαυτὸν ὅτι καὶ παρὰ 25
 τῆς προνοίας καὶ ἐπὶ συμφέροντι, οἶεται δὲ συμφέρον, ὅτι, εἰ ἔξω δε-

3. διανοχλῆ B : διένοχλῆ OA 4. προῦποτιθέναί. BA : προποτιθέναί O
 τῶν B : λείπει OA 5. τε B : λείπει OA 6-7. ἀσαρίου BA : ἀσαρίου O
 7. αὐτῶν B : αὐτῶν OA 8. ἡριθμημέναι B : ἡριθμημέναι OA
 9. οὐδὲν BA : οὐδένα O 10. ἀκοίμητος BA : ακοίμητος O 11. ἐκά-
 στω B : ἐκάστω OA 13. πρόνοιαν BO : πρόνοια ἐκ τοῦ πρόνοια A 14. οὐ-
 δεῖς B : οὐδεῖς OA φησιν BO : φησὶ ἐκ τοῦ φησὶ A 16. πάσχειν BO
 πάσχειν ἐκ τοῦ πᾶσχειν A 17. ἄλλος BOA ἀπάντων B : ἀπάντων OA
 ὠφέλειαν BO : ὠφέλειαν O 18. ἐπόμενά BA : ἐπόμενά O 21 (καὶ κα-
 τωτέρω). ἔνεκεν B : ἔνεκεν OA 23. τὰ γινόμενα BA : ταγιόμενα O
 24. συμπεσῶν B : συμπεσῶν OA ὑποθώμεθα BA : ὑποθώμεθα O σα-
 φηνείας BO : σαφηνείας A 25. ἑαυτὸν E : αὐτὸν OA καὶ B : λείπει OA
 26. εἰ B : οἱ A : λείπει O

σμων ἔμενεν ἢ ἄλλους ἂν ἐφόνευεν ἢ παρ' ἐτέρων ἐφονεύετο· εἰ οὐδ' αὖτοῦτο μόνον ἡγείται συμφέρον, οὐκ ἐλπίζει δὲ ἢ τῆς φυλακῆς ἀπαλλαγὴν ἢ μόνιμον ἄλλο τι συμφέρον, οὐδ' ἂν εὐχερῶς διαφύγοι τὴν ἀθυμίαν. Χρὴ τοίνυν καὶ πρόνοιαν δοξάζειν καὶ συμφερόντως γίνεσθαι τὰ γινόμενα καὶ ἐλπίδα ἔχειν εἰς ἀγαθὸν τελευτᾶν τὰ παρόντα. Καὶ αὐτὸς οὖν, ἀγαπητέ, μετὰ τὴν τῆς προνοίας μελέτην καὶ τοῦ συμφέροντος σκόπει καὶ τὴν ἐλπίδα, καὶ, ἐπειδὴν σε τὸ σφοδρὸν διαταράττει τῆς νόσου, μὴ ἀπελπίσης τὴν υἰεῖαν, μεμνημένος τοῦ Θεολόγου φάσκοντος «Μήτε ἀθυμῶν ἀπελπίσης εὐημερίαν, μήτε καλῶς πράττων ἀθυμίαν. Εἰς ἑνιαυτὸς τέσσαρας ὥρας ἔχει καὶ μία ῥοπή πολλὰς πραγμάτων μεταβολάς». Καὶ ὁ Σιράχ Ἐμβλέφατέ, φησιν εἰς τὰς ἀρχαίας γενεάς καὶ ἴδετε· τίς ἠλπισεν ἐπὶ Κύριον καὶ κατησχύνθη ἢ τίς ἐνέμεινε τῷ φόβῳ αὐτοῦ καὶ ὑπερεῖδεν αὐτόν; Εἰ δὲ καὶ ἀνέλπιστον ὁ λογισμὸς υποβάλλει τὴν ἴσιν, ἀλλὰ σὺ τὸ μέλλον ἀντίθεος «ὡς οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς, καὶ ὅτι πᾶσα παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης, ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσιν. Αὕτη δύναται ἢ ἐλπίς τὴν ἀθυμίαν κούφισαι καὶ τὴν ψυχὴν ἐκ λύπης εἰς τέρψιν μεταποιῆσαι καὶ οὕτω πρὸς τὸν γλυκύτατον Ἰησοῦν τὴν διάνοιαν ἀναδιβάσαι καὶ μετὰ τοῦτο τὴν καρδίαν παρασκευάσαι πλήρη γενέσθαι χαρᾶς, ὡς ἐκ τῆς τοιαύτης μελέτης τὸν χαρᾶς ἀπάσης αἴτιον υποδεχομένην. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἐλπίδα ὑπομονῆς, ἀδελφὲ, χρεῖα. Ὁ γὰρ ἐλπίζων, εἰ μήτε τοῦ λυποῦντος φέρει τὰς ὀδύνας γενναίως καὶ πρὸς τὴν τοῦ ἐλπίζομένου παράτασιν δυσχεραίνει, σθένυσι καὶ τὴν ἀπὸ τῆς ἐλπίδος χαρὰν καὶ εἰς ἀθυμίας ἐμπίπτει. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀπόστολος εἶρηκεν «Εἰ δὲ ὁ οὐ βλέπομεν ἐλπίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα». Παραινῶν δὲ ὁ θεὸς Ἰάκωβος καὶ τοῦτο, ὅτι «Ἐπὶδειγμα ἴαθετε τῆς κακοπαθείας

2. ἢ ΒΑ : ἢ Ο 3. οὐδ' ΒΑ : οὐδ' Ο 6. προνοίας ΒΑ : πονοίας Ο τοῦ ΒΑ : του Ο 7. ἐλπίδα ΒΑ : ἐλπίδα Ο 10. εἰς ΒΟ : εἰς Α ἔχει ΒΟ : λείπει Α ῥοπή Ο : ῥοπή ΒΑ 11. ἐμβλέφατέ Ο : ἐμβλέφατε Β : ἐμβλέφατέ με Α 12. καὶ ἴδετε ΒΟ : ἴδετε Α 13. ἀνέλπιστον ΒΟ : ἀνέλπιστον Α 14. ἀντίθεος Β : ἀντίθ' Ο : ἀντίθ' μένοντος κενού δύο γραμμῶν Α οὐκ ἄξια ΒΑ : οὐκάξια Ο 17. αὐτῆς ΒΟ : αὐτῆς ἐκ τοῦ αὐτοῖς Α 18. γεγυμνασμένοις Β : γεγυμνασμένοι ΟΑ ἐλπίς ΒΑ : ἐλπίς Ο 19. μεταποιῆσαι ΒΟ : μεταποιῆσαι ἐκ τοῦ μεταποιῆσαι Α 24. ὀδύνας ΒΟ : ὀδύνας Α 24-25. παρᾶσιν ΒΟ : παρᾶσται Β 26. διαποῦτο—εἶρηκεν ΒΑ : λείπουσιν Ο

καὶ τῆς μακροθυμίας τοὺς προφήτας, οἳ ἐλάλησαν τῷ ὀνόματι Κυρίου. Ἴδου μακαρίζομεν τοὺς ὑπομένοντας· τὴν ὑπομονὴν Ἰωβ ἡκούσατε, καὶ τὸ τέλος Κυρίου εἶδετε». Καὶ ὁ Χριστὸς ἐν Εὐαγγελίοις «Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν, φησι, κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν». Εἰ δὲ τις εἴποι, ὅτι τὸ προσμένειν τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπὶ μακρὸν τὰ τοιαῦτα μακροθύμως ἐργάζεσθαι τοῦτο ἀντεισφέρει τὰς θείας εὐεργεσίας, ἀλλ' οὐ τὸ ὑπομένειν τὰ λυπηρὰ, ἀκουσον τί φησιν ὁ θεὸς Χρυσόστομος «Οὐ τὸ ποιῆσαι τι χρηστὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ παθεῖν τι κακὸν πολλὰς ἔχει τὰς ἀμοιβάς». Καὶ δεικνυσὶν ὁ Ἰωβ, ἀπὸ τῶν παθημάτων μᾶλλον ἢ ἀπὸ τῶν κατορθωμάτων εὐδοκίμησας. Ἄλλως τε καὶ τὸ μὲν ὑπομένειν τὰ ἀλγεῖνὰ ἀνδρὸς ἐστὶν ἐχέφρονος, τὸ δὲ μικροψυχεῖν κούφου καὶ ἀσθενοῦς τὴν διάνοιαν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος εἶρηκε Νειλος, ὅτι τὸ θλιγῶρεν καὶ μὴ θέλειν ὑπομένειν συμφορᾶς μεγάλης καὶ ποικίλης ἀφροσύνης ἴδιον. Εἶπε δὲ τις καὶ τῶν σοφῶν «Μὴ ζῆτει γίνεσθαι τὰ γινόμενα ὡς θέλεις, ἀλλὰ θέλε ὡς ἂν τὰ γινόμενα γίνηται, εἰς ταῦτο φέρον ἐκείνῳ τῷ μεγάλῳ Βασιλεῖ «Ὡς θέλει τὸ φέρον σε φέρειν φέρου, ἣν δ' ἀπειθήσης, καὶ σαυτὸν βλάψεις καὶ τὸ φέρον σε φέρει»· καὶ ὁ ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρᾳ παράλυτος, εἰ μὴ τὸν μακρὸν ἐκεῖνον ὑπέμεινε χρόνον, οὐκ ἂν τῆς παραδόξου τετύχηκεν ἰάσεως».

Ἐνθεν τοίνυν, ἀγαπητέ, ταῦτα βεβαίωσον τῇ σῇ διανοίᾳ, ἐν ἐπαναλαβῶν εἶπω, ὅτι πρόνοιᾶ ἐστὶ καὶ συμφερόντως ἄγουσα πάντα καὶ ὅτι ἐλπίζειν δεῖ καὶ ὑπομένειν ἐν ἅπασιν. Μετὰ τοῦτο οὐδὲν ἄλλο σε ποιεῖν παραινόμεν ἢ προσεύχεσθαι ὅτε δύνασαι καὶ ὄσον. Καὶ γὰρ οὐχ ὑγιαίνουσι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὀπρωδῆποτε ταλαιπωροῦσι τοῦτο παραινῶν ὁ θεὸς Ἀπόστολος «Κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν, λέγων, προσευχέσθω». Ἀλλὰ καὶ ὁ Χρυσόστομος «Καλὸν φησι πάντοτε διὰ προσευχῆς

1. ἐλάλησαν ΒΑ : ἐλάλησαν Ο ὀνόματι ΒΟ : ὀνόματι Α 3. εὐαγγελίοις ΒΟ : ευαγγελίοις Α 4. τῇ ΒΟ : τη Α κτήσασθε ΒΟ : κτήσασθε ἐκ τοῦ κτήσασθαι Α ψυχὰς ΒΑ : ψυχᾶς Ο 7. χρυσόστομος Β : χρυσόστομος ΟΑ 8. ποιῆσαι Ο : ποιῆσαι ΒΑ τι Ο : τί Β : τί Α τί ΒΟΑ κακὸν ΒΑ : κακὸν Ο 9. ἔχει ΒΑ : ἔχεις Ο ἀπὸ τῶν Β : ἀποτῶν ΟΑ 9-10. μᾶλλον - κατορθωμάτων Β : λείπουσιν ΟΑ 11. κούφου ΒΟ : κούφου ἐκ τοῦ κούφου Α 12. ἀσθενοῦς ΒΑ : ασθενοῦς Ο 15. γίνηται ΒΟ : γίνεται Α 16. ταυτὸ ΒΟΑ 17. ἀπειθήσης Β : ἀπαθήσης ΟΑ 19. ἐκεῖνον Β : ἐκεῖνον ΟΑ 21. τοίνυν ΒΟ : τοίνυν ἐκ τοῦ τόνυν Α βεβαίωσον ΒΟ : βεβαίως Α ἐν ΒΟ : ἐν Α 22. ἐπαναλαβῶν ΒΑ : ἐπαναλαβῶν ἐκ τοῦ ἐπαναλαβῶν Ο 27. χρυσόστομος Β : χρυσόστομος ΟΑ καλὸν ΒΟ : καλὸν ἐκ τοῦ καλὸν Α διὰ προσευχῆς Β : διαπροσευχῆς ΟΑ

ὄμιλεῖν τῇ θεῷ. Εἰ γὰρ συντυχία ἀνδρὸς ἀγαθοῦ βελτιοῖ τὸν ἐντυχ-
 χάνοντα, πόσω μᾶλλον τὸ καὶ ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἐν νυκτὶ προσομιλεῖν τῇ
 θεῷ. Λέγει δὲ καὶ ὁ θεὸς Νεῖλος· «Ὡςπερ τὰ στρουθία διὰ τῆς τῶν
 πτερῶν κινήσεως μετάρσια γίνεται, οὕτω καὶ ὁ θεοσεβῆς ἄνθρωπος
 ἀπὸ τῶν ἐπιγείων πρὸς τὰ οὐράνια διὰ προσευχῶν μετατίθησιν ἑαυ-
 τόν». Καὶ ἀλλαγῶς ὁ αὐτός· «Ὡςπερ τὸ ἀναπνεῖν οὐδέποτε ἄκαιρον,
 οὕτως οὔτε τὸ αἰτεῖσθαι παρὰ Κυρίου αἰτήματα μυστικά μέχρις ἐσχά-
 τῆς ἀναπνοῆς». Καὶ ὁ Θεολόγος «Μνημονευτέον θεοῦ μᾶλλον ἢ ἀνα-
 πνευστέον». Καὶ ἄλλος τις ἔφη σοφός «Οἱ ἄνθρωποι τότε γίνονται
 ὅμοιοι θεῷ, ὅταν τὸ εὐεργετεῖν καὶ ἀληθεύειν παρῆ, βελτιότες δὲ ὅταν
 αὐτῷ προσέρχονται δι' εὐχῆς». Ἀναγίνωσκε οὖν μικρὸν, ὅταν ὁ νοῦς
 σου διακεχυμένος ἦ. Ἔστω δὲ ἡ ἀνάγνωσις ἐκ τῶν περὶ ἡσυχίας καὶ
 εὐχῆς. Συναχθέντος δὲ σου τοῦ νοῦ, εὐχου, εἰ δυνατὸν, διηγεκῶς ἐν
 τῷ βῆθει τῆς καρδίας σου, ἀκινήτων ὄλουχερῶς μενόντων καὶ τῶν
 10 χειλέων σου, τὸ Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, υἱὲ τοῦ θεοῦ, ἐλέησόν με, καὶ
 τοῦτο ποιεῖ ἀντὶ πάσης ἄλλης ἐργασίας ὁσάκις δύνασαι· πρὸ δὲ τῆς
 εὐχῆς δόξαζε τὸν θεόν, εὐχαριστίας ἀναφέρων αὐτῷ ἀφ' ὧν ἂν δυνη-
 θῆς, μάλιστα τῶν εὐεργεσιῶν ἕνεκεν ὧν ἡμῖν ἐν τῷ βῆθει τούτῳ δωρεῖ-
 ται καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ταμεύει. Ἔχεις ὑπόθεσιν εὐχαριστίας, εἰ βού-
 20 λει, καὶ ἀπὸ τῆς σῆς νόσου, εἴπερ ἐκεῖνο ἐνθυμηθῆς ὅ φησιν ὁ Θεο-
 λόγος, ὡς βέλτιον εἶναι νῦν παιδευθῆναι καὶ καθαρθῆναι ἢ τῇ ἐκεῖθεν
 βασάνῃ παραπεμφθῆναι, ἢνίκα κολάσεως καιρὸς, οὐ καθάρσεως. Λέ-
 γει δὲ καὶ ὁ θεὸς Χρυσόστομος «Οἱ πολλὰ πειλόντες καὶ μὴ κολαζό-
 μενοι φοβεῖσθαι καὶ δεδοικέναι ὀφείλουσιν αὐξεται γὰρ αὐτοῖς τὰ τῆς
 25 τιμωρίας διὰ τῆς ἀτιμωρησίας καὶ τῆς μακροθυμίας τοῦ θεοῦ», καὶ ὁ
 ἅγιος Διονύσιος «Οὐ τὸ κολάζεσθαι ἐνταῦθα κακὸν, ἀλλὰ τὸ ἀξιὸν τῆς
 ἐκεῖσε γενέσθαι κολάσεως». Ὡστε τῇ νόσῳ μαστιζόμενος ἐνταῦθα

3. τὰ στρουθία ΒΟ : ταστρουθία Α 4. πτερῶν Β : πτερονῶν ΟΑ θεο-
 σεβῆς Β : θεοσεβῆς ΟΑ 5. ἀπὸ τῶν ΒΟ : ἀποτῶν Α διὰ προσευχῶν Β :
 διαπροσευχῶν ΟΑ 6. αὐτός Β : αὐτός ΟΑ 7. οὔτε Β : οὔτε ΟΑ παρὰ
 κυρίου Β : παρακυρίου Α : παρακύ Ο 9. ἄλλος ΒΟΑ 12. ἀνάγνωσις Β :
 ἀνάγνωσις ΟΑ 14. καὶ ΒΟ : λείπει Α 15. Ἰησοῦ — θεοῦ ἐν τῇ κειμένῃ
 ΒΟ : πρόσθετα ἐν τῇ φῶ διὰ παραπομπῆς † Α 16. πρὸ ΒΑ : προ Ο
 18. ἕνεκεν ΒΑ : ἕνεκεν Ο τούτω ΒΑ : τούτω ἐκ τοῦ τούτω Ο 20. ἀπὸ
 τῆς ΒΑ : ἀποτῆς Ο 21-22. ἢ — παραπεμφθῆναι ΒΑ : λείπουσιν Ο 23. οἱ
 ΒΟ : οἱ Α 24. ὀφείλουσιν ΒΑ : ὀφείλουσιν Ο αὐτοῖς τὰ τῆς Β : αὐτῆς
 ταῆς ΟΑ 25. ἀτιμωρησίας ΒΟ : ἀτιμωρησίας ἐκ τοῦ ἀτιμωρησίας Α
 27. τῇ ΒΟ : καὶ (διαγεγραμμένον) τῇ Α μαστιζόμενος ΒΟ : μαστιζόμε-
 νος ἐκ τοῦ μαστιζόμενος Α

χαίρειν ὀφείλεις καὶ δοξάζειν τὸν θεόν, ὅτι διὰ τῆς προσκαίρου μᾶστι-
 γος τῆς μενούσης δυνήσῃ ῥυσθῆναι καὶ τέρψιν ἀντιλαβεῖν.

Δόξαζε οὖν καὶ πρὸ τῆς εὐχῆς καὶ τοῦ εὐχεσθαι παυόμενος τὸν
 θεόν καὶ σπούδαζε προσοικειοῦν ἑαυτὸν καὶ προσκολλᾶν τῇ θεῷ ἐξ
 ἀγαπητικῆς διαθέσεως καὶ μὴ ἐκ λυπηρᾶς, ἵν' οὕτως ὑγιαίνῃ μὲν ἡ
 ψυχὴ, ἐπανέλθῃ δὲ σὺν θεῷ καὶ πρὸς εὐεξίαν τὸ σῶμα, ἐπειδὴ καὶ
 τῆς ψυχῆς μὲν κελευόμεθα φροντίζειν, ἀλλὰ μὴ καὶ τοῦ σώματος ἀμε-
 λειν. Διὸ καὶ τις ἔφη τῶν ἔξω «Τῆς μὲν ψυχῆς ὡς ἡγεμόνος ἐπιμε-
 λοῦ, τοῦ δὲ σώματος ὡς στρατιώτου προνοεῖ». Ἄλλως τε, εἰ τὸ ζη-
 τούμενόν ἐστιν αἰκιωθῆναι θεῷ, τοῦτο δὲ εὐρεῖν ἔξεστιν ἐκ τε χαρο- 10
 ποιῶ διαθέσεως καὶ ἀνικρᾶς, διὰ τί μὴ τὸ γλυκύτερον καὶ βέλτιον
 αἰρετέον; Ὡςπερ γὰρ, εἰ προῦκειτο ἰατρῷ τοῖς γλυκέσι θεραπεῦσαι
 τὸν νοσοῦντα φαρμάκοις, οὐκ ἔδει χρήσασθαι τοῖς πικροῖς, οὕτω κάν-
 ταῦθα, ἐξὸν διὰ δοξολογίας χαροποιῶ ψυχὴν ἰατρεῦσαι, περιττὸν με-
 μνησθαι τῶν ἀλγεινῶν. Ἰαῦτα δὲ οὐ πᾶσιν ἀρμόττειν λέγομεν, ἀλλὰ 15
 τισὶ μὲν ταῦτα, καθάπερ καὶ σοὶ, ἄλλοις δὲ ἕτερα· τοῖς γὰρ αὐτοῖς
 φαρμάκοις ἅπαντας χρῆσθαι οὐκ ἀσφαλές. Ὡςπερ γὰρ καλὸν τὸ θεο-
 λογεῖν, οὐ παισὶ δὲ τοῦτο προτρέπομεν, οὐδὲ τοῖς ἀμυήτοις τὰ θεῖα ἢ
 τοῖς ἐλαφροῖς τὴν διάνοιαν, οὕτω καὶ ἐπὶ τούτων. Σὺ οὖν, ἀγαπητέ ἀδελ-
 φέ, καὶ μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας κοινώνει τῶν ἀχράντων τοῦ Χρι- 20
 στοῦ μυστηρίων, εἰς δὲ κοινώνησον τῇ ἀγίᾳ Τεσσαρακοστῇ. Ἔχε καὶ
 μίαν ἄπαυστον, εἰ δυνατὸν, ἐργασίαν, τὸ εὐχεσθαι καὶ δοξολογεῖν
 χαίρων, ὡς εἶπομεν, τὸν θεόν, οὐ ἢ χάρις εἴη μετὰ τῆς ἀγάπης σου.
 Ἰαῦτά σοι στέλλομεν, πεφιλημένε μοι κατὰ Κύριον Φιλόθεε, τῇ τε
 πνευματικῇ φιλίᾳ πειθόμενοι διὰ τὸ σὸν θέλημα καὶ τὴν ἐκ τῆς παρα- 25
 κοῆς εὐθύνην φυλαττόμενοι.

1. ὀφείλεις Β : ὀφείλεις ΟΑ δοξάζειν Β : δόξαζε ΟΑ 7. τῆς Β : λεί-
 πει ΟΑ σώματος ΒΟ : σώματος ἐκ τοῦ σώματος Α 9-10. ζητούμενόν Β :
 ζητούμενον ΟΑ 10. εὐρεῖν ΒΑ : εὐρεῖν Ο 11. ἀνιαρᾶς Β : ἀνιαρᾶς ΟΑ
 διατί ΒΟΑ 12. θεραπεῦσαι Β : θεραπεύσαι ΟΑ 15. οὐ Β : εν ΟΑ
 15-16. ἀλλὰ τισὶ ΒΟΑ 17. ὥσπερ Ο : ὥσπερ Β : ὥπερ Α 18. τὰ θεῖα ΒΟ :
 ταθεῖα Α 20. τεσσαράκοντα ἡμέρας ΒΑ : τεσσαράκοντα ἡμέρας ἡμέρας Ο
 23. χαίρων ΒΟ : χαίρων ἐκ τοῦ χαῖρων Α 25. πειθόμενοι ΒΑ : ποι-
 θόμενοι Α

B.

Τοῦ αὐτοῦ ἑτέρα ἐπιστολὴ εἰς τὸν Παλαιῶν Πατρῶν.

Πανιερώτατε μητροπολίτα Παλαιῶν Πατρῶν, ὑπέριπτε καὶ ἔξαρχε πάσης Ἀχαΐας, ἐμοὶ δὲ ἐν Χριστῷ θειότατε, σεβασμιώτατε, τριπόθητε πάτερ, δέσποτα, ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργέ, πέποιθα τῷ παναγάθῳ θεῷ ὑγιαίνειν τὴν μεγίστην ἀγιωσύνην σου καὶ κατὰ τὸ πανίερον αὐτῆς σκῆνος πρὸς δόξαν θεοῦ καὶ ὑφέλειαν τῶν ἐντυγχανόντων τῇ σῇ θειότητι καὶ δεομένων τῶν παρ' αὐτῆς ἀγιαστικῶν φωνῶν τε καὶ πράξεων. Ὑγιαίνομεν καὶ ἡμεῖς ταῖς σαῖς θεοπειθέσιν εὐχαῖς ἕως νῦν, θεοῦ ἐλεοῦντος, μετρίως.

Γραφὴν τῆς σῆς ἀγιότητος ἐδεξάμεθα Νοεμβρίου 11', ἀφ' ἧς ἴσθη-
 10 μὲν τε ὁμοῦ καὶ ἠνιάθημεν, τὸ μὲν διὰ τὸ τοῦ πλοῦς ἀπονόν τε καὶ
 ἄλυτον, ὅτι τὴν φιλίην ἐμοὶ καὶ ἱεράν κεφαλὴν κατ' οὐδὲν ὁ πλοῦς
 παρελύπησε, καὶ ἄλλως ἔτι καὶ γράμμασιν αὐτῆς ἐνετύχομεν καθ'
 ὑπερβολὴν ἡμῖν φιλουμένοις, τὸ δὲ διὰ τὴν τῶν αὐτόθι πραγμάτων
 ἀνομαλίαν τε καὶ δυσχέρειαν καὶ ἔτι τὴν ἐνσκήψασαν τῷ σῷ ἱερῷ
 15 σώματι νόσον, ἣν ἡμῖν ἐμήνυε τὰ σὰ τίμια γράμματα. Ἀλλὰ περὶ τῶν
 ἀνιαρῶν δὴ τούτων, ὦ δέσποτα. ἐκ μέσης ἐμοὶ φιλούμενε τῆς ψυ-
 χῆς, οὔτε ἀμέτρως λυπεῖσθαι χρὴ καὶ δοξάζειν τὸν τοιαύταις ἐπιφο-
 ραῖς περιπίπτειν ἡμᾶς συγχωροῦντα. Ἄπαντα γάρ, ὡς ἀκριβέστερον
 οἶδεν ἢ σὴ θειότης, ἐπὶ συμφέροντι θεόθεν τελεῖται τὰ καθ' ἡμᾶς, καὶ
 20 τὰ μὲν λυποῦντα κοινῇ κοινήν ἐπάγει καὶ τὴν ὑφέλειαν, τὰ δὲ ἴδια
 ἴδιον ὡσαύτως τίκει καὶ τὸν καρπόν. Ὁ γὰρ ἄνθρωπος ἔσικε χρυσῷ.
 Ὡςπερ οὖν ὁ χρυσὸς, ῥύπων συμμιγείς διὰ πυρὸς τὴν κάθαρσιν δέχε-
 ται, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος οὐ δύναται λαμπρυνθῆναι πειρασμῶν δίχα.
 Καὶ ἕως μὲν ἔμενεν ὁ ἄνθρωπος ἀμαρτίας ἀγευστος, οὐδὲ καθαρῶν
 25 ἐδεῖτο· ἔτε δὲ διολισθήσας τοῖς ῥύποις συνεκλύσθη, τότε καὶ τῆς κα-
 θάρσεως ἐδεήθη. Κάθαρσις δὲ πικρίας καὶ λύπης χωρὶς βραδίως οὐ

11. Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ Τοῦ αὐτοῦ ἑτέρα — πατρῶν O : τοῦ αὐτοῦ ἑτερ — πα-
 τρῶν B : λείπουναι A

5. ὑφέλειαν BO : ἀφέλειαν ἐκ τοῦ ἀφέλειαν A 7. ἡμεῖς BA : ημεῖς O
 11. ἱεράν BO : ἱεράν A 12-13. καθυπερβολὴν BOA 15. τίμια BO :
 ἱερά A 17. οὔτε B : οὔτε OA 18. ἅπαντα B : ἅπαντα OA 24. ἕως μὲν
 BA : λείπουναι O ἀμαρτίας B : ἀμαρτίας OA 25. ῥύποις B : ρυποῖς OA
 26. βραδίως B : βραδίως OA

πέφυκε γίνεσθαι, καὶ, καθάπερ ὁ θάνατος μετὰ τὸν ὄλισθον ἐκ φιλαν-
 θρωπίας προήχθη· γίνεται γάρ φησι φιλανθρωπία ἢ τιμωρία· οὕτως
 ἐκ τῆς ἴσης φιλανθρωπίας, ἐπειδὴ πεπτώκαμεν, πειρασμοῖς καὶ ἀνια-
 ροῖς προσπαλαίομεν. Οἷον γάρ τι χωνείας ἐργαστήριον τῷ βίῳ τούτῳ
 δέδοται τὰ λυπηρὰ, καὶ ὁ μὲν τῷ χωνευτηρίῳ προσριφεῖς δύναται ἢ
 καθαρθῆναι, ὁ δὲ μὴ τυχὼν τῆς χωνείας ἀχρηστος μένει διὰ τὸν ῥύ-
 πον. Οὐκοῦν μακάριος ὁ τῇ καθαρτικῇ χωνείᾳ τοῖς ἀλγεινοῖς καὶ
 πειρασμοῖς περιπεσών. Καὶ εἰ μὲν τις ἑαυτὸν ἀμικτον ἔχει δεῖξει παν-
 τὸς μολυσμοῦ δυσχεραίνετω ταῖς λυπηροῖς ἐταζόμενος, εἰ δ' ἐκεῖνο
 ἀδύνατον· ἀδύνατον γάρ φησιν ἄνθρωπον ἀπὸ ῥύπου καθαρεῖν, κἂν 10
 μία ἡμέρα ἢ ἡ ζωὴ αὐτοῦ, οὐδὲ δυσχεραίνειν χρὴ διὰ τὰ λυποῦντα,
 ἀλλ' εὐχαριστεῖν ὑπὲρ τούτων μᾶλλον ἀνάγκη, ἅτε δὴ παραιτίων ὄντων
 καθάρσεως, ἐπεὶ δὴ καὶ τὸν καταπατοῦντα τὸ ἱμάτιον καὶ συντρίβοντα
 καὶ πιέζοντα διὰ κάθαρσιν οὐ μισοῦμεν, ἀλλὰ φιλοῦμεν, καὶ ἰατρὸν
 φάρμακα χορηγοῦντα πικρὰ δι' ὑγείαν εὐεργέτην νομίζομεν. Ἐἰ γάρ 15
 μὴ νῦν διὰ τῶν λυπηρῶν καθαρθεῖμεν, ἀφόρητον ἔσομεν τὴν οὐδύ-
 νην, ἐπειδὴν ἐκεῖ διὰ τὸ βερυπωμένον τοῦτο ἔνδυμα ἔξω τῆς χαρᾶς
 διωκόμενοι ἀκούσωμεν Ἰῶς εἰσηλθὲς ὡδὲ μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου·
 Ἐπειτα καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν ἅγιοι καὶ οἱ καθ' ἡμᾶς δίκαιοι οὐκ ἄλλως
 λάμπουσι καὶ μακαρίζονται ἢ ἔτι πειρασμοῦς ἐκαρτέρησαν ἢ ἐκου- 20
 σίους ἢ ἀκουσίους. Ὁ μὲν γὰρ ἐνταῦθα τὰ λυποῦντα βαστάσας εὐρήσει
 τρυφὴν αἰωνίαν, ὁ δὲ τῶν ἐπιπόνων ἀγευστος οὐδὲ τὴν χαρὰν ὑψεται
 τὴν μένουσαν, ἐπεὶ καὶ γεωργὸς καὶ καῦμα φέρων καὶ ψυχὸς ἔχει μετ'
 ὀλίγον χαρῆσαι διὰ τοὺς καρπούς, ὁ δὲ ταῦς πόνους φεύγων ἐκείνους
 στενάζει καὶ λιμῷ πολλάκις διαφθείρεται. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων μα- 25
 κρὰ πρὸς τὴν σὴν ἀγγλίνουαν διαλέγεσθαι παραπλήσιόν ἐστιν, ὡςπερ ἔν

1. μετὰ τὸν BO : μετατὶν A 2. γὰρ φησι B : γὰρ φησὶν OA 3-4. ἀνια-
 ροῖς B : ἀνιάροῖς OA 5. προσριφεῖς B : πρόσριφεῖς OA 6. τυχὼν B : τυ-
 χῶν ἐκ τοῦ τυχῶν OA 6-7. ῥύπον B : ῥύπον OA 7. ὁ τῇ B : ὅτι OA

καθαρτικῇ BO : καθαρτικῇ παραδωρηθῶμενον ὡχρότερον μέλαν· εἰς καθαρ-
 τηκῇ A 9. ἐταζόμενος BO : ἐξεταζόμενος A 10. ἀδύνατον· ἀδύνατον B :
 ἀδύνατον OA ἄνθρωπον ἐν τῇ κειμένῳ OA : ἄνθρωπον ἐν τῇ κειμένῳ B

ἀπὸ A : ἀπο O : τοῦ ἀπὸ B ῥύπου B : ῥύπου OA 11. ἢ BO : ἢ δι' ἐπι-
 γραμμένον A 12. τούτων BO : τούτων ἐκ τοῦ τούτων A ὄντων BA : λει-
 πει O 12. δε BOA 14. πιέζοντα διὰ κάθαρσιν B : πιέζοντα διακάθαρσιν OA

16. ἀφόρητον BO : ἀφόρηται A 20. πειρασμοῖς BO : πειρασμῶς A

21. μεγάρ BOA εὐρήσει B : εὐρήσει OA 22. τὴν BA : τὴν O 23. ψυ-
 χος B : ψυχὸς OA 23-24. μετολίγον BOA 26. παραπλήσιόν BO : παραπλή-
 σιόν ἐκ τοῦ παραπλήσιον A

εἴ τις μὴ τὴν ἱατρικὴν ἐξεσηκῆως τὸν ἀριστον ἱατρὸν περὶ φαρμάκων καὶ νόσων ἐδίδασκεν· ἀλλὰ καὶ ἅπερ εἶπον ὑπομνήσεως ἔφην χάριν, τῇ σῇ καὶ πρὸς τοῦτο πειθόμενος ἐπιταγῇ. Πάντα γὰρ ὑπακούειν ἔτοιμος ἐγὼ τῶν σῶν φιλοθέων ἐπιταγμάτων.

5 Τὰ δ' ἐνταῦθα συμφορᾶς καὶ θακρῶν ἀνάμεστα. Πρὸ μηνῶν γὰρ ἤδη τριῶν λοιμώδης ἐπισηθεῖσα νόσος τὴν νεαρὰν κατεδόσκειτο ἡλικίαν, καὶ ἦν ἰδεῖν μητέρα μήπω τὸ ἴδιον βρέφος τῷ τάφῳ καλύψασαν καὶ ἄλλου τὴν ἐκφορὰν ποιουμένην, ἐνίστε καὶ δύο παῖδας ἅμα ἐνὶ παραπέμπουσιν τάφῳ, καὶ συνέβαινε τὴν πολύτεκνον εἰς πολύπονον
10 τῇ στερήσει τῶν παίδων καθίστασθαι, ὡς ἐντεῦθεν τὴν ἀτεκνίαν μακαρίζεσθαι καὶ τὰς στείρας. Εἶτα τὸ δεινὸν αὐξήθην κατὰ πάσης ἤδη χωρεῖ τῆς ἡλικίας, καὶ παῖδες καὶ νεανίσκοι καὶ γέροντες ἐλεεινῶς ἀνάρπαστοι γίνονται, καὶ ἴδοις ἂν πολυάνθρωπον οἰκίαν ἄοικον τῷ
15 θανάτῳ τῶν οἰκούντων, καὶ ὅπαι τις ἂν μεταδῆ τῆς πόλεως ἢ νεκρὸν ἐκπερόμενον ὄρξ ἢ ἐκ τάφου στρεφομένους ἀνθρώπους καὶ θρηνοῦντας ἕτερον ὡς μετ' ὀλίγον τεθνηξόμενον, ὡς εἶναι μικροῦ πᾶν τὸ τῆδε γένος, θρηνον, δάκρυα, ὄδυρμόν καὶ εἴ τι τοιοῦτον. Ἐνθεν καὶ πάντων καθήψατο τὸ πικρὸν καὶ ἡμῶν, ὡς πολλοὺς ἕως νῦν στερηθέντων γνησίων καὶ φίλων.

20 Καὶ τὰ μὲν κοινὰ τοιαῦτα, τὰ δὲ καθ' ἡμᾶς μένει ὡς οἶδεν αὐτὰ ἢ σῇ θειότητι. Καθήμεθα σὺν θεῷ εἰρηνικῶς ἐν τῷ κελλίῳ, δι' ἃ δὲ οὐκ ἀγνοεῖ ἢ μεγάλη ἀγιωσύνη σου παραβάλλομεν εἰς τὸ πατριαρχεῖον σπανίως, ὅπότεν ὁ παναγιώτατος ἡμῶν δεσπότης, ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης, μηνύσῃ δι' ἀναγκαίης χρείας ἢ ἐπισήμους ἑορτάς.
25 Ἄλλως γὰρ ἐκόντες οὐ παραβάλλομεν διὰ τὰ προγεγονότα. Τοῦτου δὲ οὕτω τελουμένου, ἔχομεν ἕως νῦν θεοῦ βουλομένου μετὰ πάντων τὸ ἀσκανδάλιστον. Ἀξιοῦμεν οὖν ἵνα καὶ ἡμῶν ὑπερεύχη, ἀγιώτατε δέσποτα, ὡς ἂν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς κατὰ τὸ πανάγιον τοῦ Κυρίου θέλημα μένωμεν εἰρηγεύοντες. Ἄπερ ὠρίζεις σολοικοβαρβαρώδη Μούσης ἦν
30 ἀξιολόγου πλήρη καὶ ἰσχυρῶν γέμοντα πνευματικῶν καὶ ἡμῖν λίαν ἐπέραστα. Μὴ παύσῃ τείνουσιν οὕτω τοὺς σοὺς φίλους εὐφραίνων καὶ

4. φιλοθέων B : φιλόθεον O : φιλόθεν A 6. λοιμώδης ἐπισηθεῖσα B : λοιμώδη ἐπισηθεῖσα OA 9. τάφῳ BO : λείπει A 14. τις B : τίς O : τίς A 15. καὶ BA : ἢ O 15-16. θρηνοῦντας BO : θρηνοῦντας ἢ θρηνοῦντας A 16. μετολίγον BOA 17. δάκρυα BO : δάκρυα A ὄδυρμόν BA : ὄδυρμόν A 20. τὰ δὲ B : ταῦτα A 26. νῦν ἐν τῷ κελλίῳ OA : νῦν πρόσθετον ἔνωθεν B 28. τὸ ἐξῆς OA : τοῦ ἐξῆς B 30. ἰσχυρῶν BO : ἰσχυρῶν ἐν τῷ κελλίῳ, ἐν δὲ τῇ ἡγ' χειρὶ νεωτέρῃ Φράγκου σεν συρίγγων A

ἀπικίζων, ὡς αὐτὸς φαίην ἂν, τῷ πνεύματι, ἀλλ' οὐ σολοικίζων.

Αἱ ἀγίαι εὐχαὶ τῆς σῆς ἀγιότητος εἶησαν μεθ' ἡμῶν, καὶ ἀξιοθείημεν ἀλλήλους ἰδεῖν ὡς ὁ θεὸς ἀποδέχεται.

6.

Τῷ ἀγιωτάτῳ καὶ τιμιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς κυρῷ Δοσιθέῳ τῷ Καρανηνῷ.

Ἄσπιώτατε, σεβασμιώτατε, τιμιώτατε ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς, ἐν Χριστῷ πεφιλημένε μοι πάτερ καὶ ἀδελφε, θέομαι τοῦ φι- 5 λανθρώπου θεοῦ ὑγιαίνειν τὴν ἀγιωσύνην σου ἐφ' ἅπασιν. Ἰγναίνομεν καὶ ἡμεῖς ἕως νῦν ἐλέει θεοῦ.

Γραφὴν σου γραφεῖσάν αὐτόθι Ἰουλίου 15' ἐδεξάμην Σεπτεμβρίου 16'. Ἄπερ οὖν ἐκείνη ἐμπεριεληπται, εἰ καὶ θακνηρὰ ἦν, ἀλλ' ἡμῖν οὐκ ἔδοξε τοιαῦτα, ὅτι καὶ φίλος ἦν ὁ πέμπων ἐκεῖνα καὶ οἶος πλήτ- 10 τειν οὐδέποτε μεμελέτηκεν, ἀλλ' ἐπανορθοῦν καὶ ἰᾶσθαι. Ἀνιαρὸν δὲ πῶς ἂν εἴη παρὰ τοιοῦτου, περὶ οὗ τοιαῦτα ψηφίζεται! τίς καὶ ὅτι τὸ δάκνον οὕτως, οἶμαι, λέγεται δάκνον, ἐπειδὴν ἀνίαν ἐμποιήσῃ τῷ ψαύσαντι; Ἀνιαταὶ δὲ τίς οἷς ἐαυτῷ περιπεπτωκῶτι σύνοιδε λοιδορούμενος τὸν γὰρ μὴ τὸν πόδα πλήρῳ ἢ τὸν ὀφθαλμὸν εἴ τις πλήρῳσιν δια- 15 δάλλοι, οὐδ' ὀτιοῦν ἂν, οἶμαι, φανεῖη λυπῶν. Διὰ ταῦτα οὐχ ὡς δάκνουσι τὰς σοὺς ἐνετύχομεν γράμμασιν. Ὡς μὲν γὰρ τῶν φίλων αὐτὸς καὶ οἶον ἔφημεν, πόνος οὐδεὶς πρὸς ἀπόδειξιν. Μαρτυρήσουσι γὰρ ὅσοι τὸν ἱερὸν Δοσίθεον ἴσασιν ἴσασιν δὲ ὅσοι μηδὲ ἀριθμηθῆναι βῆδιον. Ὁ δ' ὡς βέλος ἢ ἔγκλημα, εἰ γε βούλει, τὰς φιλικαῖς ἐδόκει 20 γράμμασιν ἐγχεῖσθαι, τοῦτ' ἦν, ὅτι φεύγομεν ἐκόντες ὄν ποιμαίνειν

3. ἰδεῖν BO : ἰδεῖν ἐκ τοῦ ἠδεῖν A ὁ B : λείπει OA

6. Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ Τῷ ἀσπιώτῳ — καρανηνῷ B : τῷ τιμιωτάτῳ — καρανηνῷ O : τῷ ἀσπιωτάτῳ καὶ τιμιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις κυρῷ δοσιθέῳ τῷ καρανηνῷ ἀρρυθρὰ, προστέθεινται δὲ διὰ μέλανος κατόπιν τοῦ κυρῷ αἱ λέξεις καὶ πικρῆς καὶ ἐγγὺς ἢ διόρθωσις κοῖς A

11. μεμελέτηκεν B : μελέτηκεν τῶν ἄνωθεν με γεγραμμένων χειρὶ νεωτέρῃ A : μελέτηκεν O ἰᾶσθαι B : ἰασθαι OA 13. οὔτως — δάκνον BO : οὔτως — δάκνον δις A 16. ὀτιοῦν O : ὀτιοῦν BA διὰ ταῦτα B : διαταῦτα OA

21. ὄν B : ὁ A ποιμαίνειν B : ποιμένειν OA

ἐλάχομεν κληρον. Εἰ τοίνυν ἄκοντες ἄλλοθι προσδεδέμεθα, οὐχ ὑπεύ-
θυναί διὰ τοῦ κλημα. Καί τις ὅπως ἄκοντες ἢ ἀπόδειξις; Ἡ τῶν ἀγω-
γίμων, ἐγὼ νομίζω, παρασκευή, τὸ πρὸς ὑμᾶς ἀφίχθαι διὰ ταῦτα τὸν
ἐμὸν ἀδελφόν, οὐ τὴν διάζευξιν εἰ μὴ τι τῶν ἀπαραιτήτων, ἵστε δὲ
6 τοῦτο, οὐδὲν με πείθει παθεῖν, ἢ πρὸς τούτων οὐ μετρία δαπάνη καὶ
φροντίς, ἢ ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας ὡς ὑμᾶς ἐπανόδου ὄρκους πιστὰ παρὰ
τῶν κρατούντων γραμματεῖα προσθή, ὃν ὑπουργὸς ὁ ἐκ Νεστέγκων
Λάσκαρις ἐκεῖνος ἐτύχχανεν ὁ καλὸς, ἀλλὰ δῶρα οὐ μικρὰ καὶ αὐτὰ
τὴν γε μὴν ἡμετέραν ἐλέγχοντα δύναιμι καὶ δουλική παρ' ἡμῶν ἐκού-
10 σιος γούν ἐντευξίς καὶ προσκύνησις, ἔτε τοῦ κράτους ὁ τὰ δεύτερα
φέρων μετὰ τὸν μέγαν ἐπέδῃ τῆς Κωνσταντίνου, συγχῆ ἡμῶν ἄλλῃ,
περὶ τὰ βασιλεία διατριβὴ καὶ ταῦτα τίνων; οἷς εἶπερ τι τῶν ἀηδῶν
ἐκεῖ παραβάλλειν καὶ τῆς κέλλης μὴ προΐεναι πολλῶν ἰδύτερον, ἵνα
τί γένηται; ἢ ἰδεῖν ἡμᾶς Θεσσαλονίκην συγχωρηθῆ.

15 Ἄρ' οὖν ἅπαντα ταῦτα μάτην ἡμῖν ἐτελεῖτο; καὶ εἰ μὴ μάτην,
πῶς γὰρ, εἰ μὴ παραπαλομεν, τί ἂν ἄλλο πρὸς τὴν ἐπάνοδον ἡμᾶς
ἐπέσχευ ἢ ἀκούσιος ὡς εἶπειν κάθειρξίς, ἢ φωνὴ πεποιήκε βασιλέως,
οὐ τῷ δέει τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ τῷ κράτει τῆς ἱερᾶς τῶν
πατέρων ψήφου, οἱ περὶ ἡμῶν ἐκεῖνα ἐχρησιμοδότησαν «Εἰ τις ἐπί-
20 σκοπος μήτε νόσῳ μήτε βασιλικῇ ἢ πατριαρχικῇ κελεύσματι κατε-
χόμενος ὑπὲρ ἑξαμηνιαῖον χρόνον τῆς ἰδίας ἀποδημεί ποιμνης, τῆς
τοῦ ἐπισκόπου τιμῆς καὶ ἀξίας παντελῶς ἀλλοτριούσθω». Εἰ τοίνυν
τοῦ βασιλέως μένειν κελεύσαντος τὴν εἰς ὑμᾶς ἐτρέχομεν, παρορῶν-
τες τὸν ὄρον; ποῦ ποτ' ἂν ἦν ὁ ζητούμενος ὑμῖν ἐπίσκοπος; Συναπώ-
25 λετο γὰρ ἂν πάντως τῇ τοῦ κανόνος παραβάσει καὶ εἰς κενὸν ὁ τε
πόνος ἔληγεν ἅπας καὶ ἡ ἐπάνοδος. Εἰ δὲ μὴ τούτοις πείθομεν, ῥή-
ματα γὰρ ἔρεις ταῦτα τοῦ φεύγοντος ἴσως, ἵνα πολλοὺς ἐάσω τῶν
πολιτῶν, οἱ ἐκ Θεσσαλονίκης Ἰζυμισχῆς ὁ καλὸς, Κληματικὸς, Ῥω-
σωτᾶς καὶ ἄλλοι, εἰ τις αὐταῖς πνευματικὸν ἐπισείσειε βᾶρος, μαρτυρή-

6. ὑπὲρ τῆς B : ὑπερτῆς OA ὄρκους BA : ὄκοις O 6-7. παρὰ τῶν B :
παραιτῶν OA 7. γραμματεῖα B : γραμματεῖα ἐκ τοῦ γράμματα (;) A 9. γε BO :
τε O 9-10. ἐκούσιος B : ἐκούσιος A : ἐκουσίος O 10. προσκύνησις B :

προσκύνησις A : προσκύνησις O 11. μέγαν BO : μέγαν A 12. ταῦτα B :
ταῦτα OA εἶπερ BOA ἀηδῶν BO : ἀνδρῶν ἐκ τοῦ ἀνδῶν διὰ μεταγενε-
στέρας προσθήκης τοῦ ρ A 15. μὴ BO : μὴ ἐκ τοῦ μοι (;) A 16. εἰ B :
ἢ OA 17. ἀκούσιος B : ἀκουσίος OA 21. ἑξαμηνιαῖον BA : ἑξαμηνιαῖον O
24. ποῦ B : ποῦ ἐκ τοῦ ποῦ A 25. ὅτε A : ὅ,τε B

σουσι παρ' ὧν ὠδε βεβαίαν ἔσχον τὴν πίστιν. Τοῦτο δὲ τάλιθες, ἄκον-
τας ἡμᾶς ἐνταῦθα καθήσθαι. Οὐκοῦν, ἕως ἂν οὐχ ἐκόντες οὐχ ὀρώμεν
τὴν ποιμνην, λελύσθαι τις ἡμᾶς ἀδέκαστα ψηφίζεται καὶ τῶν ἐγκλη-
μάτων ἐκείνων. Ἄλλ' εἰ μὴ τοῦτο δοκεῖ τοῖς πολλοῖς, προσκόπτουσι
δὲ καὶ τὰ ἡμέτερα διασύρουσι καὶ πλανῶνται πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἐγὼ ὁ
μὲν ἐκεῖνο καὶ αὐθις ἐρῶ, ὡς οὐχ ἀπλῶς ἐγκλημα τὸ κατηγορεῖσθαι,
ἀλλ' εἰ καὶ τάλιθες πρόσεστιν ὅτε γὰρ καὶ τὸ συνειδὸς καὶ πολλοὺς
ἔχομεν ἔξωθεν ἄλλους πρὸς τὴν δίκην ἱσταμένους, μικρὸν ἂν ἐκεῖθεν
ἡμῖν τὸ δάκνον γένοιτο καὶ μάλιστα ὅτ' ἐλπίς, σὺν θεῷ ὁ εἰρήσθω,
ἐκδηλον μετὰ μικρὸν καὶ τοῖς πλανηθεῖσιν ὁ φαμεν ἐλεγχθῆναι. 10

Ἵπὲρ δὲ τῶν πλανωμένων καὶ τὰ μὴ ὄντα διαθρυλούντων δέδοικα
τὴν θείαν ὀργήν. Ὡς γὰρ αὐτός ἂν ἡμᾶς ὁ φόβος κατέσειεν, εἰ
ἀληθὲς ἐκεῖνο τὸ καθ' ἡμῶν ἐτύχχανεν ἐγκλημα, οὕτω κατὰ τῶν δια-
βαλλόντων ταῦτα προσδοκᾶν ἔπεισιν. Ἀλλὰ μὴ γένοιτο, φιλανθρωπό-
τατε βασιλεῦ, μὴ ἂν ἕνα μηδένα τοῦ ἐμοῦ κλήρου τῆς σῆς ὀργῆς 15
πειραθῆναι, χαρίτων δὲ μᾶλλον πάντας ἐνθάδε καὶ τερπνῶν σῶν τῶν
ἐκεῖθεν. Σὺ δ' ὦ φίλη μοι κεφαλή, εἰ μὲν τῶν προτέρων ἔνεκεν, τὰ
δὲ ὅτι φυγὴν πολλάκις αὐτόθι μένοντες ἐκηρύξαμεν καὶ πεποιήκαμεν,
προσκόπτειν φῆς τοὺς πολλοὺς, οὐκ ἂν ἀρνηθεῖν. Πέπρακται γὰρ,
καὶ εἰ μὴ σφαλερῶς, δικάσει θεός. Περιστόν γὰρ περὶ τούτου πολλὰ 20
λέγειν, ὅτι πείθομεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἀνεύθυνον εἶναι κάκεινο. Εἰ δὲ τῶν
ὕστερων, ὅτι, πολλάκις ἐπάνοδον μηνύσαντες, οὐπω καὶ τήμερον εἰς
ἔργον ταύτην ἐδείξαμεν, οὐδεὶς ἂν ἐμοὶ δοκεῖν ὅτι μέλει τῆς ἀληθείας
ἡμῶν ὑπὲρ τούτων καταψηφίσαιτο, ἀλλ' ὥσπερ διὰ τὴν φυγὴν ἀληθὲς
ἦν ἐκεῖνα τὸ κήρυγμα καὶ πίστις ἢ ἔκδοσις, οὕτως ὁ τῆς ἐπανόδου 25
λόγος ἀληθείας καὶ οὗτος μεστός· καὶ μήπω μεμαρτύρηκεν ἔργον· τῆς
γὰρ αὐτῆς καὶ ἀμφοτέρω πηγῆς.

Πίστευε τοίνυν ἐνδοιασμοῦ παντὸς δίχα τὰ παρ' ἡμῶν πρὸς ταῦτα
καὶ τοὺς σειομένους ἐν τούτοις στήριξε, καὶ εἰ ποῦ μὴ τὰ ἔργα τοῖς
ῥήμασι σύμφωνα, ἄλλο τι νόμιζε τῆς διαφωνίας καὶ μὴ τὴν ἡμετέραν 30
αἰτίαν γνώμην. Εὐχου καὶ πρὸς γε πάντων ὅσα τῶν παραιτῶν σκαν-

1. πίστιν BO : πίστιν ἐκ τοῦ πίστην A τοῦτο BO : τούτο A τάλιθες
BA : ταληθές O 3. λελύσθαι BOA 10. μεταμικρὸν BOA ὁ φαμεν BOA
11. διαθρυλούντων BOA 14. ἔπεισιν OA : ἔπεισα B 17. ἔνεκεν B :
ἔνεκεν OA 20. περὶ τούτου B : περιούτου OA 23. μέλει OA : μέλλει B
24. τούτων BO : τούτων ἐκ τοῦ τούτων A ὥσπερ B : ὡπερ OA
26. λόγος BO : λόγος κατὰ διόρθωσιν τῇ αὐτῇ χειρὶ ἐκ λέξεως ἀδιαγνώστου A
29. τὰ BA : τα O 30. ἄλλο BOA

θάλου λυθῆναι κατὰ θεὸν καὶ τὰ καθ' ἡμᾶς ὡς αὐτῷ φίλον διαδει-
χθῆναι· οὐ γὰρ χάρις εἶη μετὰ τῆς ἀγάπης σου.

7.

Τοῦ αὐτοῦ ἐπιστολῆ

Εἰς τοὺς Θεσσαλονικεῖς ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Οἱ ἐν τῇ Θεοσώστῃ καὶ περιφανεῖ πόλει Θεσσαλονίκη εὐγενέστα-
τοι ἄρχοντες, ὅσοι τοῦ πρώτου γένους καὶ τῆς ἐνδόξου καὶ λαμπρο-
τάτης φυλῆς καὶ ὅσοι τοῦ ἱερατικοῦ καὶ μοναχικοῦ καταλόγου καὶ
ὅσοι τῆς σεμνῆς καὶ περιδόξου πολιτείας καὶ ὅσοι τοῦ ἰδιωτικοῦ συ-
στήματος καὶ ὁ λοιπὸς ἅπας τοῦ Κυρίου λαοῦ ὁ χριστιάνουμος, τέκνα
ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάριν, εἰρήνην, ἔλεος καὶ
ἄλλο πᾶν ἀγαθὸν ὁμοῦ καὶ σωτήριον ἐπεύχεται ὑμῖν ἅπασιν ἡ με-
τριότης ἡμῶν ἀπὸ θεοῦ παντοκράτορος.

Προέγραψα τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ, ὅτι μετὰ μικρὸν ἐπανελεύσομαι,
θεοῦ βουλομένου· ὃ καὶ γενέσθαι ἔμελλεν, εἰ μὴ τις ἡμᾶς ἀρτίως ἐκώ-
λυσεν αἰτία, μὴ δυνατῶς ἔχουσα παροφθῆναι. Ἄλλ' εἰ καὶ μὴ κατὰ
τὸ παρὸν τοῦτο δὴ τὸ ἐπανελθεῖν ἐγένετο, ἀλλ' ἔσται μετ' ὀλίγον θεοῦ
συνεργοῦντος. Ἡμεῖς οὖν εἰ καὶ μὴ παρόντες τῶν συμβαινόντων ὑμῖν
ἐκ τοῦ πολέμου καινωνοῦμεν ἀνιαρῶν, ἀλλ' οὐδὲν ἤττον ἀλγοῦμεν καὶ
τὴν ψυχὴν καὶ τὰ σπλάγχνα δακνόμεθα ἐκάστου τὴν παρ' ὑμῶν πι-
κρῶν ἰδίων ἡγούμενοι καὶ οὕτω πάσχοντες τῇ μνήμῃ τῶν συμπιπτόν-
των ὑμῖν καθ' ἐκάστην ἀηδῶν, ὡς περ εἰ καθ' ἡμῶν αὐτῶν τὰ τῶν
πολεμίων ἐδεχόμεθα βέλη. Εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν σαρκικῶν πατέρων εὖροι
τις ἂν οὐκ ὀλίγους αἵρουμένους τὰς προκειμένας τοῖς παισὶ βασάνους
προθύμως ἐφ' ἑαυτῶν ἀναδέχεσθαι, ἵνα τοῖς τέκνοις πολλαχόθεν τὸ

3. τῇ BO : τῆ A 5. καταλόγου BO : κατὰ λόγου A 6. πολιτείας B :
πολιτείας κατὰ διόρθωσιν γραμμάτων τινῶν ἀδιαγνώστων O : πολιτείας ἐκ τοῦ
πολιτείας A 7. ἅπας B : ἅπας OA 11. (καὶ κατωτέρω), μεταμικρὸν BOA
14. μετ' ὀλίγον BO : μετολίγον A 16. ἀνιαρῶν BA : ἀνιάρων O ἤττον
BO : ἤττον ἤττον A 17. σπλάγχνα BO : σπλάγχνα ἐκ τοῦ σπάγχνα A
ἐκάστου BA : ἐκάστου O 19. (καὶ κατωτέρω), καθ' ἐκάστην BOA ἀη-
δῶν B : ἀηδῶν OA 21. τις O : τίς BA οὐκ ὀλίγους BA : οὐκολίγους O

ἄπικνον πραγματεύσονται, πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ τῶν πνευματικῶν, τῶν
θειᾶ δυνάμει καὶ χάριτι τοῖς ὑπ' αὐτοὺς ἡνωμένων παισίν, ὧν πολλοὺς
ἔχομεν ὄραν ἡθῆως καὶ αὐτὴν προίεμένους τὴν ψυχὴν ὑπὲρ τῶν οὐ-
κείων παίδων. Ὅσω γὰρ σαρκὸς καὶ θείου πνεύματος τὸ δίκαιον,
τοσοῦτον οἱ κατὰ πνεῦμα πατέρες τῶν ἐκ σαρκὸς θερμότεροι πρὸς
τὴν εἰς τοὺς παῖδας διάθεσιν. Εἰ δὲ τις διὰ τὴν ἡμετέραν ἀναχώρησιν
μὴ τοῦτο δώσει καὶ ἐφ' ἡμῶν, ἐγὼ μὲν ἀντιλέγειν οὐ βούλομαι, ὃ δὲ
τὰ πάντα εἰδὼς θεός, οὗτος οἶδε καὶ περὶ ἡμῶν, ὅτι καὶ ἀποστάντες
τὴν τῶν ἀληθινῶν πατέρων ἐσώζομεν στοργῆν καὶ καθ' ἐκάστην ὑπὲρ
ὑμῶν ἐδεόμεθα τοῦ θεοῦ, καὶ εἴπερ ἡμῶν ἀποθανόντων λυθῆναι ἡμᾶς
προὔκειτο τῶν λυπούντων, προθύμως ἂν ἐποιούμεν καὶ τοῦτο, μὴδὲ
ἡμῶν αὐτῶν φειδόμενοι διὰ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην. Ἡ γὰρ κατὰ θεὸν
ἀναχώρησις οὐ διάζευξις ἐστὶν ὧν τις ἀφίσταται, ἀλλ' ἔνωσις μᾶλλον.
Τότε γὰρ, οἶμαι, δικαίως ἂν τις ὑπεύθυνος νομισθεῖη, ὅταν σωματικῆς
ἀναπαύσεως ἕνεκεν τοὺς πνευματικοὺς παῖδας παρῆδη· ἄλλως τε ἐ-
τῶν ἀναμφιδόλων ἦν, ὡς, εἴ γε ἡμεῖς αὐτόθι παρεμένομεν, ἐμένετε ἂν
καὶ ὑμεῖς ἀπηλλαγμένοι τῶν δεινῶν, οὐκ ἔξω πάντως αἰτίας τὰ καθ'
ἡμᾶς. Δῆλον δὲ ὅν μήτε παρόντας ἡμᾶς στήσαι δύνασθαι τὰ δεινὰ,
μήτε αὐξῆσαι, οὐκ ἐπιζήμιος ἢ ἀναχώρησις. Πλὴν ἐπὶ τοῦ παρεληλυ-
θότος πολλὰ λέγειν οὐκ ἀναγκαῖον. Ἄ δε εἰ παρῶν ἐτύγχανον εἰς-
ηγεῖσθαι ὑμῖν ἔμελλον καὶ πατρικῶς ὑποδεικνύειν ὅσα θεοφιλεῖ καὶ
τοῖς κεκτημένοις ἀσφαλῆ καὶ σωτήρια, ταῦτα καὶ ἀπὸν ποιεῖν προ-
τρέπω καὶ εὐχομαι τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, ἅπερ, ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἶ-
πειν, τὰ κατὰ θεὸν ἐστὶν ἔργα καὶ ἡ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ τήρησις,
ἵν' ἐκ τῆς θεοφιλοῦς ὑμῶν πολιτείας ἴλεων ἐργασάμενοι τὸν θεόν, τὸν
παρ' αὐτοῦ ἐπισπάσθητε ἔλεον, δι' οὗ δυνησόμεθα τῶν πιεζόντων ἀπ-
αλλαγῆσθαι ἀλγεινῶν. Οὐδὲ γὰρ εἰ πολεμικαῖς μόνον ἔργοις προσ-
κείμενοι καὶ περὶ ταῦτα πονοῦντες ἀεὶ καὶ ἀγρυπνοῦντες ἐκεῖνα παρ-
ορῶντες διατελεῖτε, δι' ὧν ὁ τοῦ θεοῦ προσγίνεται ἔλεος, δυνήσεσθε

2. παισίν ὧν OA : παισὶ προστεθέντος εἰτα ἄλλη χειρὶ ἢ ἐν τέλει καὶ ὡς ἀνω-
θεν B 10. ἐδεόμεθα BO : ἐδέόμεθα ἐκ τοῦ δεόμεθα A 13. ἀναχώρησις
BO : ἀναχώρησις ἐκ τοῦ ἀναχώρησις A 15. ἕνεκεν BO : ἕνεκεν A 17. ἡμεῖς
BOA ἀπηλλαγμένοι OA : ἀπηλλαγμένοι τοῦ ἀνωθεν ἢ γραφέντος ἄλλη χειρὶ B
19. οὐκ ἐπιζήμιος BA : οὐκ ἐπιζήμιος O ἀναχώρησις BO : ἀναχώρησις A
20. οὐκ ἀναγκαῖον B : οὐκ ἀναγκαῖον OA 21. ὑμῖν B : ἡμῖν OA
22. τοῖς BO : τῆς A ἀπὸν BA : ἀπὸν ἐκ τοῦ ἀπὸν O 25. ἴλεων BO :
ἴλεον A 26. πιεζόντων B : πιεζόντων OA 27. οὐδέ γὰρ BO : οὐδεγὰρ A
29. δυνήσεσθαι BOA

ποτε λύσιν εὑρεῖν τῶν ἀνιαρῶν· οὔτε γάρ φησι τοῦ θέλοντος οὔτε τοῦ
τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος θεοῦ· ἵνα τοίνυν τὸν θεὸν εὔρητε
ἐλεον, γίνεσθε κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον ἐλεοῦντες ἐν ἰλαρότητι, τὴν
ἀγάπην ἔχοντες ἀνυπόκριτον, ἀποστυγοῦντες τὸ πονηρὸν, κολλώμενοι
5 τῷ ἀγαθῷ, τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι, τῷ Κυρίῳ δου-
λεύοντες, τῇ ἐλπίδι χαίροντες, τῇ θλίψει ὑπομένοντες, μηδενὶ κακὸν
ἀντὶ κακοῦ ἀποδίδοντες, προνοούμενοι καλὰ ἐνώπιον πάντων ἀνθρώ-
πων, εἰ δυνατόν μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες. Δύναται δέ τις
τὴν κτῆσιν τῶν θεαρέστων τούτων κορίσασθαι πράξεων, ἐπειδὴ τῷ
10 τῆς σαρκὸς οὐχ ὑποπίπτει φρονήματι, ἀλλὰ τῷ τοῦ πνεύματος, διότι
τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς, ὁ θεὸς φησὶν Ἀπόστολος, ἔχθρα εἰς θεόν, ὁ
δ' ἐκεῖνα διαπραττόμενος, δι' ὧν ἔχθρὸς γίνεται θεῷ, οὔτε τι κτᾶται
τῶν ἀγαθῶν καὶ βρασάνων ἑαυτῷ καθίσταται πρόξενος. Καὶ καθάπερ
ὁ ἡμέτερος προπάτωρ, ὅτε σαρκικὰ φρονεῖν παρεσύρη, τότε καὶ θεοῦ
15 ἐξέπεσε καὶ θάνατον ἐτρύγησεν, οὕτω καὶ νῦν ὁ τοῖς τῆς σαρκὸς
ὑπέκων θελήμασιν ὀλεθρον ἑαυτῷ καὶ θάνατον κατασκευάζει. Τὸ γὰρ
φρόνημα τῆς σαρκὸς θάνατος, τὸ δὲ φρόνημα τοῦ πνεύματος ζωὴ καὶ
εἰρήνη. Οὐ μόνον δὲ παρὰ μὲν τῆς σαρκικῆς προσπαθείας καὶ φάυλης
διαίτης ὁ αἰώνιος τίχεται θάνατος, παρὰ δὲ τῆς πνευματικῆς καὶ
20 θεοπρεποῦς γνώσεως τῆς ἐκ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας προσγινομένης
ἢ ἀτελεύτητος φύεται ζωὴ καὶ ἢ πάντα νοῦν ὑπερέχουσα καὶ πάντοτε
διαμένουσα εἰρήνη, ἀλλὰ πρὸς τοῖς αἰώνιοις τούτοις καὶ ὁ ὀρμώμενος
οὗτος θάνατος καὶ ἢ ἐνταῦθα ζωὴ καὶ εἰρήνη παρ' ἑκατέρων δὴ τού-
των τῶν εἰρημένων, τῆς σαρκὸς, λέγω, καὶ τοῦ πνεύματος, καταλλή-
25 λως ἀπογεννῶνται. Θνήσκουσι γὰρ ἐλεεινῶς ἐνθάδε καὶ ἄνθρωποι, μο-
χθηρᾶ τῆς σαρκὸς χρώμενοι συνηθείᾳ ἢ συγχωρήσει θεοῦ διὰ τὴν
πονηρίαν βραβάρους διαφθειρόμενοι ἢ τῇ τῆς διαίτης ἀμετρίᾳ κακῶς
ἀπολλύμενοι καὶ πρὸ καιροῦ· ὡσαύτως τοῖς πνευματικῶς τὸν βίον
ἀνύουσι καὶ ἢ παροῦσα ἐπεκτείνεται ζωὴ καὶ εἰρήνην κἀνταῦθα χα-
30 ρίζεται.

Εἰ οὖν ἐν τῷ παρόντι καὶ ζωὴν ἡμεῖς ἔχειν ἀλυπὸν ἐπιτέμεθα καὶ

1. ἀνιαρῶν B : ἀνιάρων OA 12. οὔτε BOA 14. φρονεῖν B : φρο-
νη OA 15. θάνατον BO : θανάτον A τοῖς B : τοῖς OA 16. ὑπέκων
BO : ὑπείκων ἐκ τοῦ ὑπείκων A ὀλεθρον B : ὀλεθρον OA κατασκευάζει B :
κατασκευάζει OA 20. θεοπρεποῦς BO : θεοπρεποῦς ἐκ τοῦ θεοπρεποῦς A
25. ἀπογεννῶνται BO : ἀπογεῶνται A 26. συνηθεία B : συνήθεια OA
27. ἢ BA : ὁ O τῇ BO : τῆς A 28. πρὸ καιροῦ B : προκαιροῦ OA
29. ἀνύουσι BA : ἀνύουσιν O

εἰρήνην χαρᾶς γέμουσαν, σκεπτέον, ἀδελφοί, κατὰ πνεῦμα φρονεῖν,
κατὰ πνεῦμα διάγειν· τοῦτο δὲ ἐστὶν ἐκ τοῦ φεύγειν τὰς φάυλας ἡδο-
νάς καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθαι πρὸς ἐπιθυμίαν, ἀλλ' ὅλους
εἶναι καθαρούς καὶ προθύμους πρὸς τὰ θεῖα θελήματα, ἀπὸ τε τῆς
ἐξαγγελίας καὶ ἀποθέσεως τῶν πεπλημμελημένων, ἀπὸ τῆς συνεχοῦς
5 μεταλήψεως τῶν ἀπορρήτων μυστηρίων, τῆς πρὸς τοὺς πένητας εὐ-
ποιίας, τῆς πρὸς τοὺς πάσχοντάς συμπαθείας, τοῦ μίσους καὶ φθόνου
καὶ καταλαλίαν τῆς ψυχῆς ἀπαλείφειν, τοῦ τὴν ἀδικίαν ἀπασαν καὶ
φιλονεικίαν ἀπωθεῖσθαι, τοῦ δικαιοσύνην καὶ ἀγάπην καὶ ἔλεον ὑπὲρ
τῶν ἀδελφῶν περιποιεῖσθαι. Ταῦτά ἐστὶν ἡ πνευματικὴ κατὰ Χριστια- 10
νοῦς πολιτεία· δι' ἣ καὶ ζωῆς καὶ εἰρήνης ἀληθινῆς ἀπολαύομεν ἄν-
θρωποι. Ὡς ἔοικεν οὖν, ἐπειδὴ νῦν τῆς πνευματικῆς ταύτης ἀπέστη-
μεν πολιτείας, διὰ τοῦτο καὶ παρὰ τῶν βαρβάρων σφαγᾶς ἔχομεν
διηνεκίς καὶ θανάτους καὶ πολέμου γέμομεν αἰὲ παρ' αὐτῶν καὶ
συγχύσεως. 15

Ἀναγκαῖον οὖν, ἀγαπητοί, δι' ἔργων θεοφιλῶν ἐξιλεώσασθαι τὸν
μόνον δεσπότην, ἵνα καὶ τὴν ἐπενεχθεῖσαν ἡμῖν παρ' αὐτοῦ μάστιγα
διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φύγωμεν. Εἰ γὰρ παροργίσαντες τὸν θεὸν μα-
στιζόμεθα, πάντως εἰ θεραπεύσομεν αὐτὸν καὶ τῆς μάστιγος ἀπαλλα-
γῆσόμεθα καὶ δωρεῶν, ἐπειδὴ φιλόανθρωπός ἐστιν, ἀξιωθησόμεθα. Ἐτι 20
δὲ καὶ ὁ πολλάκις πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην καὶ γλώττη καὶ γράμ-
μασιν ὠμίλησα, τὸ δὲ ἐστὶν ἡ πρὸς τὸν κραταῖον καὶ ἅγιον ἡμῶν αὐ-
θέντην καὶ βασιλέα εὐνοϊκωτάτη καὶ δουλικὴ διάθεσις τῶν ὀφειλομέ-
νων, καὶ τοῦτο μετὰ πολλῆς τηρεῖσθαι τῆς προθυμίας, εἰδόμενος ὡς ἡ
πρὸς αὐτὸν ἄδολος καὶ καθαρὰ πίστις εἰς τὸν θεὸν διαβαίνει καὶ ὁ 25
τοῦτον παραπικραίνων ὡς εἰς θεὸν προσκρούει. Θεοῦ γὰρ ἐστὶ διάκο-
νος, καὶ ὁ ἀντιτασσόμενος αὐτῷ τῇ τοῦ θεοῦ φησὶν ἀνθέστηκεν διατα-
γῇ. Ὡς οὖν χαλεπώτατον κατὰ θεοῦ μάχεσθαι, οὕτω σφαλερὸν καὶ
ὀλέθριον βασιλεῖ μὴ ὑποπίπτειν ἀγίῳ. Καθάπερ γὰρ οἰκία, ἕως ἂν ἡ
τοῖς κίοσιν ἢ τοῖς στύλοις, ἐφ' ὧν ἐρείδεται, προσηνωμένη καὶ ἀδιά- 30
σπαστος, ἄσειστος μένει καὶ τὴν λειτουργίαν ἀποδίδωσι τοῖς δεσπό-

- 2-3. ἡδονὰς B : καὶ ἡδονὰς OA 3. ὅλους B : ὁ O : ὁ A 5. ἀπὸ τῆς B :
ἀποτῆς OA 6. ἀπορρήτων BA : ἀπορήτων O 8. καταλαλίαν BO : καταλα-
λίαν ἐκ τοῦ καταλαλίαν A 10-11. χριστιανοῦς B : χριστιανῶς OA 16. δι'
ἔργων BA : διἔργων O 21. ὁ BA : ὁ O 21-22. γράμμασιν BO : γράμα-
σιν A 22. ὠμίλησα BO : ὠμίλησα ἐκ τοῦ ὠμίλησα A 23. εὐνοϊκωτάτη B :
εὐνοικωτάτη OA 25. τὸν BA : λείπει O 26. γὰρ BA : γὰρ O 30. κίο-
σιν OA : κίοσιν ἐκ τοῦ κίοσιν B

ταις, τῶν δὲ κατεχόντων χωρισθεῖσα στηριγμάτων καταπίπτει καὶ
 διαφθείρεται, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ὑπηκόων πρὸς βασιλέα, μένοντες μὲν
 οἱ ὑπὸ χεῖρα τούτῳ συνδεσμένοι καὶ ἀδιάρρηκτοι, τὸ ἀσφαλές ἔχουσι
 καὶ ὀλέθρου εἰσὶν ἀνώτεροι ἐκπεπτωκότες δὲ αὐτοῦ καὶ διασεισθέν-
 5 τες, πρὸς κίνδυνον τελευτῶσι καὶ ἀπώλειαν. Βάσεως γὰρ τρόπον ὁ βα-
 σιλεὺς ἔχει, ὡς καὶ ἡ ἐπωνυμία παρίστησι, καὶ ὁ τῆς βάσεως ἐκπε-
 πτωκῶς οὐ δύναται μένειν ἀκίνδυνος. Διὰ ταῦτα ἐμμένειν ἡμᾶς ἀναγκά-
 κτιον τοῖς αὐτοῦ ἐπιτάγμασι καὶ πάντα τρόπον σπεύδειν ἄσειστον
 διασώζειν τὴν μετ' αὐτοῦ ἔνωσιν καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν εὐνοίαν πολλα-
 10 χόθεν ἐπιχειρεῖν ἐπιδείκνυσθαι. Ὡςπερ οὖν τὸν θεὸν θεραπεύοντες καὶ
 τῷ σώματι πονοῦμεν, ἰδρωτὰς χέοντες ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ χρήματα, καὶ
 πάντα τὰ ὄντα κενοῦμεν, τὸν ἴσον τρόπον καὶ ἐπὶ τοῦ θειοτάτου βασι-
 λέως διενεργεῖν ὀφείλομεν. Ἀποδιδόντες οὖν οὕτω τῷ βασιλεὶ τὰ εἰ-
 κότα, ταχέως, οἶμαι, καὶ κατὰ βαρβάρων τρόπαιον στήσομεν καὶ θείων
 15 δωρεῶν ἀπολαύσομεν· εἰ δὲ καὶ ἡ μάστιξ ἔτι μένει, τὰ δέοντα ἡμῶν
 ἀποπληροῦντων, ἀλλὰ καὶ οὕτως εὐχαριστεῖν ἀνάγκη τῷ θεῷ, πρὸς
 ὠφέλειαν ἡμετέραν πραγματευομένῳ. Πᾶσα γὰρ φησι παιδεία πρὸς
 μὲν τὸ παρὸν οὐ ᾄσκει χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης, ὕστερον δὲ καρπὸν
 εἰρηγικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης. Εὐ-
 20 χαρίστως οὖν, ἀδελφοί, τὴν παροῦσαν καρτερήσωμεν παιδείαν, ἵνα καὶ
 τῶν παρὰ θεοῦ καρπῶν ἐπιτύχωμεν νῦν τε καὶ εἰς τὸ μέλλον. Ὡν εἴη
 πάντας ἡμᾶς ἀξιωθῆναι τῇ χάριτι αὐτοῦ καὶ φιλανθρωπίᾳ.

Τὸ αὐτὸ ἐγράφη Σεπτεμβρίου ἰδ' Ἰνδικτιῶνος θ' ης.

3. ὑπὸ χεῖρα ΒΑ : ὑποχείρα Ο 4. ὀλέθρον Β : ὀλέθρον ΟΑ 5. τελευ-
 τῶσι ΒΑ : τελευτῶσι ἐκ τοῦ τελευτῶσι Ο 7. διατάττα ΒΟΑ 10. ὡς-
 περ ΒΟ : ὡςπερ Α 11. πονοῦμεν ΒΟ : ποιούμεν Α 13. διενεργεῖν Β :
 διένεργεῖν ΟΑ ὀφείλομεν ΒΑ : ὀφείλομεν Ο 15. μένει ΒΟ : μενει Α
 17. ὠφέλειαν Β : ὀφέλειαν Ο : ὀφέλειαν ἐκ τοῦ ὠφέλειαν Α 19. αὐτοῖς ΒΟΑ
 20. καρτερήσωμεν ΒΟΑ 21. τε Ο : τέ ΒΑ 23. σεπτεμβρίου Ο : σε-
 πτεβρίου ΒΑ θ' ης ΒΑ : θ' η Ο

8.

Τοῦ αὐτοῦ ἐτέρα ἐπιστολὴ εἰς τοὺς αὐτοὺς

ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Οἱ ἐν τῇ θεοσώτῳ καὶ περιφανεῖ πόλει Θεσσαλονίκη εὐγενέστα-
 τοι ἄρχοντες ὅσοι τοῦ πρώτου γένους καὶ τῆς ἐνδόξου καὶ λαμπρο-
 τάτης φυλῆς καὶ ὅσοι τοῦ ἱερατικοῦ καὶ μοναχικοῦ καταλόγου καὶ
 ὅσοι τῆς σεμνῆς καὶ περιδόξου πολιτείας καὶ οἱ τοῦ ἰδιωτικοῦ συστή-
 ματος καὶ ὁ λοιπὸς ἅπας τοῦ Κυρίου λαοῦ ὁ χριστεπώνυμος, τέκνα ἐν
 5 Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάριν, εἰρήνην, ἔλεος καὶ ἄλλο
 εἴ τι ἀγαθὸν ὁμοῦ καὶ σωτήριον ἐπεύχεται ὑμῖν ἅπασιν ἡ μετριότης
 ἡμῶν ἀπὸ θεοῦ παντοκράτορος.

Πεπληροφόρημαι, ὅτι ποθεῖτε περὶ πολλοῦ τὴν ἡμετέραν ἐν ὑμῖν
 παρουσίαν· καὶ πείθει με πρὸς τοῦτο ἡ ἄδολος εὐνοία καὶ τὸ εἰλικρι-
 10 νὲς καὶ διάπυρον σέβας ὃ περὶ ἡμᾶς ἐπιδείκνυσθε συνόντας καὶ προσ-
 διαλεγόμενους ὑμῖν καὶ ἔτι ἡ τῶν εἰς ἡμᾶς ἐξ ὑμῶν παραγινομένων
 ἀπαγγελία σαφεστάτη διὰ δεβαιωτικῶν καὶ ἀναντιρρήτων ῥημάτων,
 ὅπως μεγίστην τρέφετε καὶ νῦν ἔφασιν θεᾶς ἕνεκεν ἡμετέρας. Τὸ δὲ
 μεῖζον, ἐξ ἡμῶν αὐτῶν τὴν εἰς τοῦτο κεκτῆμεθα πίστιν· ποθοῦμεν γὰρ
 15 καὶ ἡμεῖς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην καὶ ἰδεῖν συνήθως καὶ ὁμιλῆσαι καὶ
 εὐλογῆσαι καὶ ἀγιάσαι καὶ συνεύξασθαι καὶ συνάψασθαι πρὸς ἀγια-
 σμόν τε καὶ σύστασιν πραγμάτων ἱερῶν τε καὶ κοινῶν καὶ παντοῖαν
 ἄλλην πνευματικὴν εὐφροσύνην καὶ τέρψιν συνευφρανθῆναι, καὶ τοῦτο
 διηγεκῶς κατὰ νοῦν στρέφομεν τε καὶ ἀνελλίττομεν καὶ ἡμέρας σχε-
 20

β. Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ Τοῦ αὐτοῦ — κωνσταντινουπόλεως Ο : Τοῦ αὐτοῦ ἐτέρα
 εἰς τοὺς αὐτοὺς Α : λείπει Β

β. ἱερατικοῦ ΒΟ : ἱερατικοῦ κατὰ διόρθωσιν ἄλλης λέξεως ἀδιαγνώστου Α

β-δ. καὶ ὅσοι τῆς σεμνῆς ΒΟ : καὶ ὅσοι τῆς σεμνῆς (διαγεγραμμένα) καὶ ὅσοι
 τῆς σεμνῆς Α 4. ἰδιωτικοῦ ΒΑ : ἰδιωτικοῦ Ο 5. καὶ ὁ λοιπὸς — χριστεπώ-
 νυμος ΒΟ : λείπουσιν Α 7. ὁμοῦ Β : λείπει ΟΑ 9. περὶ πολλοῦ Α : περι-
 πολλοῦ Ο : περιπολλοῦ Β τὴν ΒΟ : τὴν ἐκ τοῦ τὴν Α 10-11. εἰλικρι-
 νὲς ΒΟ : λείπει Α 11. καὶ Ο : καὶ διαγεγραμμένον Α : λείπει Β ἐπιδεί-
 κνυσθε ΒΟ : ἐπιδείκνυσθε ἐκ τοῦ ἐπιδείκνυσθαι Α 11-12. προσδιαλεγόμε-
 νους Β : πρόσδιαλεγόμενους ΟΑ 13. διὰ δεβαιωτικῶν ΒΟ : διαβεβαιωτι-
 κῶν Α 16. ὁμιλῆσαι ΒΑ : ὁμηλῆσαι Ο

ὄν ἀπάσης τοῦτο ἡμῖν ὑπόθεσις μεγίστη πρὸς ὀμίλιαν, τοῦτο τὸ προ-
 κείμενον εἰς βουλήν, τοῦτο τὸ μελετώμενον, καὶ μετὰ τοιαύτης ἐννοίας
 πολλάκις καθεύδομεν· ἀλλὰ καὶ ἐν ὑπνοῖς τοιαῦτα ὄραν δοκοῦμεν,
 καὶ εἰς τοῦτο πρὸ πάντων ἀεὶ καὶ ἀντὶ πάντων ἀδολεσχοῦμεν. Ὁ δὲ
 5 πόθος οὗτος τὴν ἴσην δίδωσι λογίζεσθαι διάθεσιν καὶ τοὺς ποθομένους
 ἀντεισφέρειν περὶ ἡμῶν· εἰ γὰρ ὁ τῆς φύσεως δεσμὸς ἔλκει τοὺς συν-
 απομένους ἀντιποθεῖσθαι, πολλῶ μᾶλλον ὁ πνευματικὸς καὶ τῆς θείας
 χάριτος· πληροφωρήθητε δὲ, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὅτι καὶ ἔτοιμοί ἐσμεν
 σὺν θεῷ καταλαβεῖν αὐτόθι καὶ τοῦτο μόνον περιμένομεν, τοὺς ἐλευ-
 10 σομένους ἄρχοντας εἰς τὸν μέγαν αὐθέντην, ἵνα, ὅταν στραφῶσιν, ἐπ-
 ἀνέλθωμεν, θεοῦ θέλοντος, μετ' αὐτῶν. Ὁ καὶ γένοιτο κατὰ τὴν ἀπο-
 δοχὴν τοῦ Κυρίου, καὶ χαίρων χαίροντας ἴδοιμι τοὺς ἑμοὺς ἐν Χρι-
 στῷ καὶ παῖδας καὶ πατέρας καὶ ἀδελφοὺς, τὰ ἑμὰ πνευματικὰ μέλη,
 τὸ ἱερὸν σύστημα, τὸ συγγενὲς ἄθροισμα τῆς ἐμῆς καὶ δόξης καὶ φύ-
 15 σεως, τὸν χριστῶνυμον κληρὸν, τὸν ἀμπελῶνα τοῦ ἡγαπημένου τὸν
 πρὸ μικροῦ περιδότητον τῷ χαρακώματι καὶ φραγμῷ καὶ τῇ φυτεῖα
 καὶ ἀσφαλείᾳ, ὕστερον δὲ εἰς διαρπαγὴν, φεῦ, καὶ κοινήν ὕβριν καὶ
 καταπάτημα κατενεχθέντα, ἀλλ' ἐσόμενον, εἰ θεὸς ἐθέλει, ἐκ τῆς περι-
 λειφθείσης μικρᾶς παραφυάδος εἰς εὐκληματοῦσαν ἄμπελον καὶ εἰς
 20 μέγα καὶ εὐσταχυ καὶ πῖον τὸ μικρὸν νῦν ὀρώμενον γεώργιον.

Καὶ τούτου μὲν οὕτως ἄγοιτο τὴν ἔκβασιν ὁ θεός· ὑμεῖς δὲ, ἀγα-
 25 πητοὶ ἀδελφοί, ὅσῳ πολλοὺς ὑπέστητε πειρασμοὺς, πολιορκίᾳ καὶ τα-
 λαιπωρίᾳ καὶ λιμῷ καὶ πόνῳ καὶ ἀνδραποδισμῷ καὶ ξίφει παλαίσαν-
 τες, τοσοῦτω καὶ ἐπὶ μέγα διαλάμψειν ὀφείλετε πρὸς ἀρετήν. Ἐκεῖνα
 γὰρ βᾶσανος ἦν ὡσπερὶ καὶ κάθαρσις τῶν προσγενομένων ὑμῖν ῥύ-
 πων ἐξ ἁμαρτίας, ἵνα διὰ τῆς τῶν δακνόντων ἐπιφορᾶς καὶ βρασάνου
 καθαρὸι γένησθε, καὶ πάντα μολυσμὸν ἀποθέμενοι λαμπροὶ τῷ λαμ-
 προτάτῳ Χριστῷ πρὸς κοινωνίαν προσέρχησθε καὶ ὅλοι λάμποντες

1. τὸ B : λείπει OA 2. ἐννοίας BA : ἐννοίας O 6. ἀντεισφέρειν BA :
 ἀντεισφέρειν τοῦ εἰσφέρειν γεγραμμένου ἐπὶ γραμμάτων διεξεσμένων O 8. ἔτοι-
 μοί ἐσμεν B : ἔτοιμοί ἐσμέν OA 9. καταλαβεῖν B : κατάλαβεῖν OA 12. χαί-
 ροντας B : χαίρωντας OA ἴδοιμι BO : ἴδοιμι ἐκ τοῦ ἴδοιμι τοῦ ἰ προστεθέντος
 χειρὶ νωτέρῳ A 15. χριστῶνυμον B : χριστῶνυμον OA ἡγαπημένου B :
 ἡγαπημένου OA 16. πρὸ B : πρὸς O : πρὸς ἐκ τοῦ πρὸ A 17. ἀσφαλεία B :
 ἀσφαλεία OA καὶ BO : καὶ (διαγεγραμμένον) καὶ A 19. παραφυάδος BA
 παραφυάδος O 20. εὐσταχυ BA : εὐσταχοί O 24. ὀφείλεται BOA 26. ἐξ
 ἁμαρτίας BA : ἐξαμαρτίας O 28. κοινωνίαν BO : κοινωνίαν ἐκ τοῦ κοινω-
 νοίαν A προσέρχησθε B : προσέρχεσθε ἐκ τοῦ προσέρχησθε A : προσέρχεσθε O

διαδειχθῆτε καὶ φωτεινοί, ἀρρύπτων δεικνύντες ὅπερ ἐνεδύθητε θεῖον
 βάπτισμα. Καὶ χρυσὸς γὰρ διὰ τοῦτο πυρὶ προσρίπτεται καὶ χωνεῖται,
 ἵνα λαμπρότερος γένηται, καὶ νοσοῦντες διὰ τοῦτο παρ' ἱατρῶν ἐνόστε
 καὶ πικρὰ φάρμακα καὶ δεσμὰ καὶ τομὰς καὶ καύσεις ὑφίστανται ἵνα
 πρὸς ὑγείαν ἐπανέλθωσιν. Εἰ δὲ μετὰ τὴν παιδείαν ἐκείνην καὶ χω- 5
 νεῖαν καὶ τὰ τοσαῦτα φάρμακα μένομεν νοσοῦντες, τί πάντως τὸ προσ-
 δοκώμενον ἢ ὀλόκληρος κἀνταῦθα ἀπώλεια, κἀκεῖ βᾶσανος αἰώνιος·
 Καὶ κατακλυσμὸς γὰρ πάλαι διὰ τοῦτο ταῖς ἀνθρώποις ἐπῆλθε, καὶ
 Σοδομίται διὰ ταῦτα πυρὸς γεγόνασι παρανάλωμα, ὅτι παιδευόμενοι
 οὐκ ἐπέστρεφον. Ἄλλ' ἵνα μὴ τοῦτο γένηται, σκοπήσωμεν, ἀδελφοί, 10
 τὸ ὀρθόδοξον πρὸ πάντων ἀκίβδηλον πάσῃ σπουδῇ καὶ δυνάμει δια-
 τηρεῖν, κἄν περιουσίας γύμνωσιν ἢ πατρίδος ἀλλοτριώσιν ἢ μελῶν
 ἀφαίρεσιν ἢ βρασάνων πείραν πολυειδῶν ἢ θάνατον ὑποστῆναι τὸν βιαι-
 ὄτατον δέη, ταῦτα πάντα προθύμως ὑπομεῖναι, ἵνα μὴδὲ τὸ μικρότα-
 τον παρεκκλίνωμεν καὶ προδῶμεν τῆς ἀμωμήτου θρησκείας, ἀλλ' ἵνα 15
 μάλιστα διὰ τούτων Χριστὸν κερδήσαντες αἰώνως τοῖς ἁγίοις συνα-
 γαλλώμεθα, τῶν ἀπορρήτων κατατρυφῶντες ἀγαθῶν. Οὐδὲ γὰρ δου-
 λεία καὶ τὸ πρὸς πλίστιν τῶν δεσποτῶν ἀνόμοιον παραδράψαι ἡμᾶς
 δύναται, ἕως ἂν ἀκλινῇ καὶ ἄσειστον τὴν ὀρθὴν καὶ πάτριον διασώ-
 ζωμεν τάξιν. Τὸ μὲν γὰρ ὑποτάσσεσθαι τοῖς ἴδιοις δεσπόταις καὶ ὄν 20
 νῦν εἰς δούλους τελοῦμεν καὶ ὅση δύναμις θεραπεύειν αὐτοὺς ἐν ταῖς
 κατὰ τὸν βίον τοῦτον ἐπιταγαῖς δέδοται, τοῦτο καὶ ὑπὸ τῶν μακαρίων
 ἀνδρῶν πάλαι κηρύττεται, νῦν μὲν τοῦ ἀποστόλου Πέτρου βοῶντος
 « Ὑποτάγητε πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν Κύριον », νῦν δὲ τοῦ θεοῦ

1. ἀρρύπτων τοῦ ἀνωθεν ε προστεθέντος ἄλλη χειρὶ B : ἀρρύπτων OA 3. λαμ-
 πρότερος B : λαμπρότερος OA 5. εἰ BA : ἢ O 7. κἀκεῖ BA : κακεῖ O
 8. κατακλυσμὸς BA : κατάκλυσμός O ἐπῆλθε BA : ἐπῆλθε ἐκ τοῦ ἐπῆλ-
 θε O 9. σοδομίται B : σοδομήται OA 10. ἐπέστρεφον BO : επέστρεφον A
 τοῦτο BA : τούτων O 11. ἀκίβδηλον πάση B : ἀκήβδηλον πᾶσι OA
 12. κἄν BO : κἄν A ἢ πατρίδος (παρ διαγεγραμμένον καὶ εἶτα πατρίδος A) ἀλ-
 λοτριώσιν BA : λείπουσιν O μελῶν BO : μελλῶν A 18. πείραν B : πεί-
 ραν OA πολυειδῶν BA : πολυειδῶν O 13-14. βιαιότατον δέη B : βιαιώ-
 τατον δέη OA 15. παρεκκλίνωμεν B : παρεκκλίνομεν ἐκ τοῦ παρεκκλίνομεν O :
 παρεκκλίνωμεν τοῦ ἀνωθεν κ προστεθέντος ἄλλη χειρὶ A 16-17. συναγαλλώ-
 μεθα B : συναγαλλόμεθα OA 19. ἀκλινῇ BA : κλινῇ O 21. τελοῦμεν BO :
 διατελοῦμεν A 22. κατὰ τὸν BA : κατατὸν O 24. ὑποτάγητε BO : ὑπογα
 (διαγεγραμμένον) ὑποτάγητε A πάση BA : πᾶση O νῦν BO : νῦν μεθ' ὃ
 νυ διαγεγραμμένον A

Παύλου διασαλπίζοντος «Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω». Οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία εἰμὴ ὑπὸ θεοῦ, καὶ ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ τῆ τοῦ θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκε, καὶ οὐκ εἰκὴ τὴν μάχαιραν ὁ ἄρχων φορεῖ· θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν, ἐκδικὸς εἰς ὀργὴν τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι. Τοῦτο μὲν οὖν ὡς δεδομένον καὶ τηρεῖν ὀφείλομεν ἐπιμελῶς καὶ ἀγαπᾶν τοὺς ἡμετέρους δεσπότας καὶ πᾶσι τρόποις ὑπέκειν αὐτοῖς ἐν οἷς ἂν ἐπιτάττοιεν ἐν βιωτικοῖς. Ἐὐδὲ μηδὲν τι σελεῖν τῶν ἱερῶν ὀρίων, ἀλλ' ἀσφαλῆ ταῦτα καὶ ἄσειστα διασώζειν, τοῦτο λυσιτελέστατόν τε καὶ ἀναγκαιότατον, καὶ ὑπὲρ τούτου πάντα 10 πᾶσχειν ἐτοιμοὺς εἶναι χρή, καὶ αὐτὴν εἰ δεήσει προέσθαι τὴν ζωὴν ἄλλως τε καὶ οἱ καθ' ἡμᾶς οὗτοι δεσπύται, ἕως ἂν ἡμᾶς ὀρίωσιν ἐν τοῖς πατρίοις καὶ ὑγιέσι βεβαίως μένοντες δόγμασι, δι' αἰδοῦς ἄγουσι καὶ τὰ ἡμέτερα καὶ κούφην ἡμῖν παρασκευάζουσι τὴν δουλείαν· μᾶλλον δὲ θεὸς αὐτὸς διὰ τὴν ἀκραίφνη πρὸς αὐτὸν πίστιν ἐλέη κινούμενος 15 πείθει καὶ τοὺς τοιούτους δεσπότας εὐνοϊκῶς διακεῖσθαι περὶ ἡμᾶς καὶ γνησίως, ὡς ἄρα τοῦναντίον, ἐπειδὴ τῶν ὀρθῶν καὶ πατρῶν ἀμελήσωμεν, ἀσυμπαθεῖς ἔξομεν καὶ πικροὺς τοὺς δεσπότας.

Νῦν οὖν, ἵν' εἴπω κατὰ τὸν ἱερὸν Παῦλον μικρὸν ὑπαλλάττων, ἵνα μὴ μειωθῇ ἡ θρησκεία, ἐν παντὶ διάγειν ἀνεπιλήπτως σπουδάσατε, 20 συνιστῶντες ἑαυτοὺς ὡς θεοῦ διάκονοι ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις, ἐν ἀγνότητι, ἐν γνώσει, ἐν μακροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι, ἐν πνεύματι ἀγίῳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ, ἐν λόγῳ ἀλη-

1. διασαλπίζοντος ΒΑ : διασαλπίζοντος Ο 1-2. ὑποτασσέσθω ΒΑ : ὑποτασσέσθω Ο 2. γάρ Β : γάρ ΟΑ εἰκὴ ΒΟ : εἰκὴ ἐκ τοῦ εἰκεῖ Α 4. διάκονός ΒΟ : διάκονος Α ἔπει ΒΟΑ 5. πράσσοντι ΒΟ : πράττοντι Α ὡς Β : λείπει ΟΑ 5-6. ὀφείλομεν Β : ὀφείλωμεν Α : ὀφείλωμεν Ο 7. ἐν οἷς ἂν ἐπιτάττοιεν (ἐπιτάττει Α) ἐν βιωτικοῖς ΒΑ : λείκουσιν Ο 8. ὀρίων Β : ὀρείων Ο : ὀρίων ἐκ τοῦ ὀρείων Α 9. ἀναγκαιότατον Β : ἀναγκαιώτατον Ο : ἀναγκαιότατον ἐκ τοῦ ἀναγκαιώτατον Α ὑπὲρ τούτου ΒΑ : ὑπερτούτου Ο 10. ἐτοιμοὺς ΒΑ : ἐτοιμοὺς Ο 12. βεβαίως Β : βεβαίως Ο : βεβαιούμεν (διαγεγραμμένον) βεβαίως Α μένοντες ΒΟ : μένοντες ἐκ τοῦ μένονται Α 13. τὰ ΒΑ : τα Ο 14. θεός ΒΑ : οθεός Ο ἀκραίφνη Β : ακραίφνη ΟΑ 15. εὐνοϊκῶς ΒΟ : εὐνοϊκῶς ἐκ τοῦ εὐνοϊκῶς Α 16. τοῦναντίον ΒΟ : τῶν (διαγεγραμμένον) τοῦναντίον Α ἐπειδὴ Β : ἐπειδὴ Ο : ἐπειδὴ Α 17. ἀμελήσωμεν ΒΟ : ἀσφ (διαγεγραμμένον) ἀμελήσωμεν Α ἔξομεν Β : ἔξωμεν Ο : ἔξομεν ἐκ τοῦ ἔξωμεν Α 19. μωθῇ Β : μωθῇ ΟΑ 20. ἐν κόποις ΒΟ : ἐνκόπως Α 21. ἀγνότητι Β : ἀγνότητι ΟΑ

θείας, ἐν δυνάμει θεοῦ. Νῦν, ὅτε ὁ κλύδων ἐπέστη, φανῆναι χρὴ τοὺς ἄριστα πρὸς κύματα διαμαχομένους. Ὅτε ὁ πόλεμος, οἱ στρατιῶται τὴν τῶν ὄπλων ἀρετὴν ἐπιδειξάτωσαν. Ἦς γὰρ οἶδεν εἰ διὰ μέγιστον πρὸς ψυχὴν κέρδος τὰ παρόντα ἡμῖν ὁ θεὸς συνεχώρησε. Καὶ γὰρ καὶ τῶν ἀγίων οὐκ ὀλίγοι λαμπρότεροι τοῖς πειρασμοῖς ἐδείχθησαν, 6 καὶ ἄλλοι βαρβάρων ἐν μέσῳ καὶ ἀλλοφύλων καὶ ἑαυτοὺς διέσωσαν κακείνους ἐφώτισαν. Διὰ τοῦτο χρεῖα λοιπὸν ἡμῖν ἀγώνων πνευματικῶν καὶ νήψεως καὶ εἰδέναί ἕκαστον ἡμῶν χρὴ· ἐρῶ γὰρ ὁ καὶ πρὸς τοὺς πρὸ ὑμῶν πατέρας ὁ μακάριος εἶρηκε Παῦλος τὸ ἑαυτοῦ σκευὸς κτᾶσθαι ἐν ἀγιασμῷ καὶ τιμῇ, μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας. Τοῦτο γὰρ καὶ 10 ἡμεῖς σὺν τῷ κήρυκι τούτῳ καὶ προείπομεν ὑμῖν καὶ διεμαρτυράμεθα, ὅτι οὐκ ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐπὶ ἀκαθαρσίᾳ, ἀλλ' ἐν ἀγιασμῷ. Οὐκοῦν σπουδαστέον, ἀδελφοί, τὸν ἡμέτερον βίον φωτεινὸν ἀπεργάζεσθαι καὶ ἀνεπιλήπτου. Ἐκ γὰρ τῆς τοῦ βίου καθαρότητος ἐδραῖα καὶ 15 τὰ τῆς πίστεως καθίσταται, ἐπεὶ περ πίστεως βεβαίως οὐ πέφυκε παραμένειν, φάουλῃς μενούσης τῆς πολιτείας, ἀλλ' ὡς περ ἐπὶ οἰκίας, ἀναίρεθέντων τῶν στύλων οἷς ἤδρασται, συγκαταπίπτει καὶ ἡ οἰκία, οὕτω καὶ ἀρετῶν ἀνευ καὶ πολιτείας θεοφιλοῦς εὐσεβῆς οὐ παραμένει θρησκεία. Ἀποθώμεθα οὖν, ἀγαπητοί, τὰ ἔργα τοῦ σκότους καὶ ἐνδυώμεθα 20 τὰ ὄπλα τοῦ φωτός εἰς δόξαν τοῦ πάντων δεσπότου, ἵνα ἐν ἡμέρᾳ αἰωνίᾳ ἀνεπαίσχυντως περιπατήσωμεν, τῆς ἀρρήτου δόξης αὐτοῦ καὶ χαρᾶς αἰωνίως καταπολαύοντες, ἧς ἀξιοθελήμεν ἅπαντες.

Αἱ δικτῶ ἐπιστολαὶ τοῦ Ἰσιδώρου, ἃς ἐξέδωκ' ἀνωτέρω, δὲν εἶνε αἱ μόναι ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης γραφεῖσαι· τρανήν δὲ περὶ τούτου ἀπόδειξιν ἔχομεν ἐν τε τῇ πρώτῃ τῶν κατωτέρω ἐκδιδομένων ἐπιστολῶν τοῦ Δημητρίου Κυδώνη, δι,

1. ὁ ΒΟ : λείπει Α κλύδων ΒΑ : κλάδων Ο ἐπέστη ΒΑ : ἐπέστη Ο 3. οἶδεν ΒΑ : οἶδεν Ο εἰ Β : ἡ ΟΑ διὰ μέγιστον ΒΑ : διαμέγιστον Ο 4. ἡμῖν ΒΟ : ἡμῖν ἐκ τοῦ ὑμῖν Α 5. οὐκ ὀλίγοι ΒΑ : οὐκόλλοι Ο 6. διέσωσαν ΒΟ : δέσωσαν Α 9. ὑμῶν Β : ἡμῶν ΟΑ 11. σὺν τῷ ΒΑ : συντῶ Ο τούτῳ Β : τούτο ΟΑ ὑμῖν ΒΟ : ὑμῖν ἐκ τοῦ ἡμῖν Α 12. οὐκ ἐκάλεσεν ΒΑ : οὐκεκάλεσεν Ο 14. ἀνεπιλήπτου Β : ἀνεπλήπτου Ο : ἀνεπιλήπτου ἐκ τοῦ ἀνεπλήπτου Α ἐκ Β : καὶ ΟΑ ἐδραῖα ΒΟ : ἐδραῖα κατὰ διόρθωσαν τοῦ ε εἰς α Α 15. ἐπέπερ ΒΑ : ἐπέπερ Ο 16. ὡς περ ΟΑ 17. ἡ Β : λείπει ΟΑ 18. οὐ ἐν συνεχείᾳ τοῦ κειμένου ΒΟ : οὐ πρόσθετον ἄνωθεν τῇ αὐτῇ χειρὶ Α 20. ὄπλα ΒΑ : ὄπλα Ο 21. περιπατήσωμεν ΒΑ : περιπατήσωμεν Ο

ἣς προεκάλει γράμματ' αὐτοῦ, πολὺ δὲ μάλλον ἐν τῇ δευτέρᾳ, ἐν ἣ ῥητὸς γίνεται λόγος περὶ ἐπιστολῶν τοῦ Ἰσιδώρου σταλεισῶν πρὸς τὸν Κυδώνην.

Τῶν δύο τούτων ἐπιστολῶν ἡ πρώτη εἶνε ἤδη ἐκδεδομένη ὑπὸ τοῦ Boissonade¹ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Παρισιακοῦ κώδικος 1213 (Π), ἐνταῦθα δ' ἐκδίδεται ἐκ νέου μετ' ἀντιβολὴν τοῦ κειμένου, οἷον ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Boissonade, πρὸς τὸν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Βρετανικοῦ μουσείου Βουρνείανον (Burneia-nis) κώδικα 79 τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος, ἐν φ. 296^β κ. ἐ. (Α), ἐν ᾧ φέρει τὸν ἀριθμὸν ραζ'. Τὴν δὲ δευτέραν, ἀνέκδοτον οὔσαν, παρέχω ἐνταῦθα τὸ πρῶτον ἐκ τοῦ αὐτοῦ Βουρνείανου κώδικος, φ. 298^β, ἐν ᾧ φέρει τὸν ἀριθμὸν ροζ'. Εἶνε δ' ὁ κώδιξ αὗτος ὅσον μοι γνωστὸν ὁ μόνος ἐν ᾧ περιλαμβάνεται αὕτη ἡ ἐπιστολή².

Σημειωτέον δὲ, ὅτι μιᾶς καὶ μόνης ἐπιστολῆς τοῦ Κυδώνη πρὸς τὸν Γλαβᾶν μνημονεύων ὁ Combefisius³ ἀναφέρεται πιθανώτατα εἰς τὸν αὐτὸν ἐκεῖνον Παρισιακὸν κώδικα, ἐξ οὗ ἐξέδωκεν ὁ Boissonade τὴν πρώτην τῶν ἀνωτέρω ἐκδιδομένων ἐπιστολῶν.

Καὶ ὑπάρχουσι μὲν δύο μητροπολίται Θεσσαλονίκης φέροντες, καθ' ἃ εἶδομεν ἀνωτέρω⁴, τὸ ἐπώνυμον Γλαβᾶς, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ χρόνος τῆς ἀρχιερατείας τοῦ προτέρου εἶνε περίπου τὰ ἔτη 1339 καὶ 1340, ὁ δὲ Κυδώνης ἔζησεν ἀπὸ τῆς δευτέρας ἢ τρίτης δεκάδος τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος μέχρι τοῦ τέλους αὐτοῦ⁵, εἶνε προφανές, ὅτι ὁ Θεσσαλονίκης Γλαβᾶς, εἰς ὃν ἀπευθύνονται αἱ δύο ἐπιστολαὶ τοῦ Κυδώνη, δὲν εἶνε δυνα-

τὸν νὰ εἶνε ὁ πρῶτος, ἀλλ' ὁ Ἰσιδώρος. Ἄλλως δὲ ῥητῶς ὀνομάζεται ὁ Ἰσιδώρος ἐν τῷ Παρισιακῷ κώδικι τῆς πρώτης ἐπιστολῆς.

Ἔχουσι δ' αἱ εἰρημέναι ἐπιστολαὶ ὡδε:

Τῷ ἀγιωτάτῳ μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης

Ἰσιδώρῳ τῷ Γλαβᾶ.

Ἦκουσα φίλων ἀπαγγελλόντων, ὅτι δὴ πολλὰ παρὰ πολλοῖς τῶν συνόντων ἐγκώμια λέγεις ἐμοῦ, λόγους τε ἐπαινῶν τοὺς ἐμοὺς καὶ τὴν πρὸς πάντας τοὺς ὀμιλοῦντάς μοι γνώμην ὡς δὴ μετ' ἐπιεικείας γινομένην ἀποδεχόμενος καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ χαριζόμενος, ἐμοὶ μὲν ὀλίγον προσήκοντα, ἱκανὰ δὲ δόξαν μεγάλην προσθεῖναι παρὰ τοῖς ὁ ἀκούουσιν ἀνδρὶ φιλοτίμῳ. Ταῦτα μὲν οὖν ἠδέα καὶ προσήκοντα φίλοις ἐφασκον λέγειν σε· τούτοις δὲ σε συνάπτειν ἰσχυρίζοντο καὶ τινα ἄλλα, οὐ πάνυ τοι τοῖς πρότερον εἰρημένοις συμβαίνοντα, δυνάμενα δὲ δάκνειν καὶ τὸν πάνυ φιλοσοφεῖν ἐγνωκότα. Μετὰ γὰρ τοὺς πολλοὺς ἐπαινους ἐκεῖνους ἔλεγον τοῖς παντελῶς ἀναισθητοῖς οὐκ ὀκνησαί σε τὸν ἐπαινούμενον παρεικάζειν. Εἶναι γὰρ με λέγειν τοῖς ἐν σκότῳ πλανωμένοις παρόμοιον, οἱ πρὸ ποδῶν ὄντα τὸν κρημνὸν οὐχ ὀρῶσιν, ἀλλ' ἐπέλγονται πρὸς τὸ θάραθρον, καὶ ὁ χειρὸν ἐν τοῖς τοιούτοις καὶ ψυχῆς ἄγαν ἐξεστηκείας, ὅτι, καίτοι ῥᾶστον ὄν ἐπανάγειν καὶ τὴν εὐθείαν ἵναί πειθόμενον τοῖς ἀσφαλῶς δυναμένοις ἡγεῖσθαι, αὐτὸς ἀμελοῖην καὶ ὅπως μόνον μὴ δόξαιμι παρ' ἄλλων διδάσκεισθαι εἰς ὄλεθρον ἐπίτηδες τὴν ἐμαυτοῦ προδιδοῖν ψυχὴν.

Ταῦτ' ἔλεγον ἐκεῖνοι καὶ προσετίθεσαν ὡς οὐδὲ τὰ πρότερον ἐπαινους ἀπλῶς νομιστέον, εἶναι δὲ τέχνην τοῦ ῥᾶστον τὰς μετὰ ταῦτα μέμψεις παραδεχθῆναι. Ὡς περ γὰρ ὁ τὰ πάντα ψέγων ἀπλῶς ὑποπτέυσθαι δίκαιος, ὡς δὴ μίσει πρὸς τὴν κατηγορίαν κινούμενος, οὕτως ὁ διαιρῶν καὶ τὰ μὲν ἐγκωμιάζων, τοῖς δ' ἐπιτιμᾶν ἀξιῶν μετ' ἀληθείας τοῖς τε ἐπαινοῖς καὶ τοῖς ἐλέγχοις χρῆσθαι δοκεῖ.

Ἐπιγραφή· Τῷ ἀγιωτάτῳ — γλαβᾶ Π : Τῷ Θεσσαλονίκης — γλαβᾶ Λ

7. δὲ σε Π : δὲ Λ 8. τοι Λ : τι Π 9-10. ὀκνησαί Π : ὀκνησαι Λ

15. ἵναί Π : ἀνίναί Λ 22. μετ' Π : μετὰ Λ

¹ Anecdota nova. Ἐν Παρισίῳ 1884 σ. 270 κ. ἐ.

² Πρὸς. Jorio L'epistolario di Demetrio Cidone ἐν τοῖς Studi Italiani di filologia classica Τόμ. Δ' σ. 257 κ. ἐ.

³ Auetarium bibliothecae patrum graecorum Τόμ. Β' σ. 1263.

⁴ Ἰδὲ ἀνωτέρω σ. 344 σημ. I.

⁵ Krumbacher. Geschichte der byzantinischen Litteraturgeschichte σ. 487. ἑλλ. μεταφρ. Σωτηριάδου Τόμ. Β' σ. 157.

Ταῦτα μὲν τὰ παρ' ἐκείνων· ἐμὲ δὲ καὶ ὁ τρόπος καὶ οἱ λόγοι καὶ
 τᾶλλα τῶν πλεονεκτημάτων οἷς τὴν ἱερωσύνην κοσμεῖς καὶ πρὸ πάν-
 των τὸ μηδὲν ἀηδὲς ἑμαυτῷ μέχρι νῦν συνειδέναι ἐπειθὸν μὴ σφόδρα
 πιστεύειν τοῖς ὡς ἀπορρίψειάς τι ῥῆμα κατ' ἐμοῦ σκαιὸν διατεινομέ-
 5 νοις. Ὅθεν καὶ πλάσμα καὶ ἀνδρῶν φίλους πειρωμένων ταράττειν τοὺς
 ἐκείνων λόγους ἀπεφαινόμην. Ὡς δὲ ἐνέκειτο, καὶ μάρτυσιν ἦσαν
 ἔτοιμοι τὰ προσηγγελλόμενα πιστοῦσθαι, τότε ἤδη ἐκείνοις μὲν, οὕτω
 προθυμουμένοις, ἀπιστεῖν ἀναίσχυντον ᾤμην, αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἤττον τὴν
 ἐξ ἀρχῆς περὶ σὲ γνώμην ἤξιουν τηρεῖν, εἰκέναι λέγων τὰς μέμψεις
 10 ταῖς τῶν πατέρων ἢ παιδευτῶν νοθεύσεις, ἃς ἀπλῶς μὲν οὕτως ἀκουσ-
 μένας ὕβρεις ἂν τις καὶ λοιδορίας καλέσειεν, ἴσως δ' ἂν τοὺς εἰπόντας
 καὶ ἐχθροὺς οἰηθείη καὶ δίκην τῆς δοκούσης τραχύτητος ἀπαιτή-
 σειεν, ὁ δὲ τὴν τῶν λεγόντων ἐπιστάμενος γνώμην καὶ ἐπαινέσεται
 καὶ ἦντιν' αὐτοῖς τῶν σκωμμάτων ἐκείνων ἀμοιβὴν ἀποδοίη ζητήσει.
 15 Ταῦτα δύνασθαι καὶ τὰς πρὸς ἐμὲ τοῦ θαυμάστου Θεσσαλονίκης ἀπε-
 φαινόμην. Εἶναι γὰρ ταύτας πατρός τε καὶ διδασκάλου, οὓς ὀρώμεν
 μέμψει μᾶλλον ἢ ἐπαίνους τοὺς υἱεὶς ἢ τοὺς μαθητὰς ὠφελεῖν πει-
 ρωμένους. Αὐτὸς τε οὖν οὕτως ἤξιουν φρονεῖν κακείνους πείθειν ἐπε-
 χείρουν μὴ λίαν ἀχθεσθαι τοῖς καθ' ἡμῶν εἰρησθαι δοκοῦσιν, ἀλλ' οἰε-
 20 σθαι κακείνων οὐ τὸ τυχὸν ὄφελος εἶναι.

Ἐκείνους μὲν οὖν, εἴτε πιθανὸς ἔδοξα ταῦτα λέγων, εἴτε καὶ τοῖς
 ἐξ ἀρχῆς δόξασιν αὐτοῖς ἐμμελῶντες ἀπηλλάττοντο, λέγειν οὐκ ἔχω.
 Αὐτὸς δὲ τῶν μὲν προτέρων ἐπαίνων πολλὴν οἰδᾶ σοι χάριν καὶ πει-
 ράσομαι σε λοιπὸν τοῖς ὁμοίοις ἀμελίθεσθαι, εἰ καὶ ἀληθὲς ὡς ἔφθην
 25 αὐτὸς πρὶν πρὸς τοὺς ὑπὲρ ἐμοῦ λόγους σε κινηθῆναι, πολλοὺς διδά-
 ξας τὴν σὴν ἀρετὴν καὶ πείσας μέγα νομίζεις τὸ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ
 θεοῦ καὶ τῷ κοινῷ παρὰ τῶν σῶν λόγων προσγεγόμενον κέρδος. Ἄ
 δ' ὕστερον εἰπὼν ἔδοξας δάκνειν, καὶ ταῦθ', ὅπερ ἔφην, τέχνην εἶναι
 νομίζων τοῖς ὀνειδέσει πρὸς τὸ συμφέρον ἔλκειν με βουλομένου, καὶ
 30 ὑπὲρ αὐτῶν τὴν αὐτὴν ἦν ὑπὲρ τῶν ἐπαίνων οἴομαι σοι χάριν ὀφεί-
 λειν. Ἐκείνο μόντοι σε βουλομένην ἂν περὶ ἐμοῦ βεβαίως πεπεισθαι, ὡς,
 εἰ ποτέ μου λέγοντος ἢ φρονοῦντος ἐναντία τοῖς ἀληθέσιν ἀκούοις,
 οὐκ ἐπίτηδες κακουργεῖν βουλόμενος τοῦτο ποιῶ, ἀλλ' ἀγνοῶ μοι τοῦτο

συμβαίνει, οὕτω μοι τῆς διανοίας ἐχούσης πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ὡς περ
 τοὺς τῆς νυκτερίδος ὀφθαλμοὺς ἔφη τις πρὸς τὸν ἥλιον. Τίς γὰρ οὕτω
 δυστυχὴς ὡς ἡ καθ' αὐτὸ τὸ ψευδοδοξεῖν προτιμᾶν ἢ τᾶλθηθῆς εἰδῶς
 ἐκὼν πρὸς ἑαυτὸν σχίζεσθαι καὶ λόγους προφέρειν τοῖς ἐνδον λογι-
 σμοῖς πολεμοῦντας καὶ τούτοις οὐχ ἑαυτὸν μόνον βλάπτειν, ἀλλὰ καὶ 5
 τοὺς πειθομένους προσδιαφθεῖρειν τό τε καταποντίζεσθαι καὶ τὸν ὀνικὸν
 μύλον εἰκῆ καὶ μάτην ἐξαρτᾶν τοῦ τραχήλου, καὶ ταῦτ' ἐν οἷς ἀνάγκη
 περὶ τῆς ἱερᾶς διαλέγεσθαι πίστεως; Ἦν ὡς περ κερδίᾳ πιστεύειν
 πρὸς δικαιοσύνην, οὕτω δὴ καὶ στόματι πρὸς σωτηρίαν ὁμολογεῖν
 πᾶσα ἀνάγκη καὶ ἥς ἄνευ θεῷ ἀρέσκει ἀμήχανον ὁ τῆς πίστεως καὶ 10
 τῶν ἔθνῶν διδάσκαλος ἀποφαίνεται. Ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἔστιν ὅστις ἂν
 ἴσως φιλονεικῶν λέγειν ἀναίσχυντήσειεν, ὡς ἄρα ἔστιν οὐ στοχαζό-
 μενος καὶ ἑμαυτῷ τοῦτο πράττων παρὰ τοὺς ἐνδον λογισμοὺς λέγειν
 αἰροῦμαι. Ἦ γὰρ ἂν εἴη ἐκείνο· λέγειν γὰρ αὐτὸ δίκαιον· εἴ τις μὴ
 τοῦ ληρεῖν ἀπλῶς ὡς περ γέρως ἐπιθυμεῖ; Χρήμκι τυχεῖν ἐρεῖ με 15
 πρὸς ψευδολογίαν κινεῖσθαι; Καὶ ποῖα περὶ τὴν ἀλήθειαν νῦν σπουδῆ,
 καὶ τίνας οἱ νῦν ταύτης ἀλλήλοις ἀμφισθητοῦντες, ἵνα τις τοῖς ἐτέροις
 τῶν ἀντιλεγόντων προσθέμενος ἐλπίσῃ τι παρ' αὐτῶν κέρδος οἴσεσθαι;

Ὅρας δὲ καὶ αὐτὸς ὡς Ῥωμαίοις πλείων τῶν ἐπ' ἀγορᾶς λαχάνων
 ἢ τῶν ὑψηλῶν θεωρημάτων φροντίζεις. Καὶ μὴν, εἰ καὶ αὐτὸς οὕτως ἦν 20
 ἄθλιος, ὡς ἀξιοῦν ὑπὲρ ὀβολῶν πάντα λέγειν, τί ἂν παρὰ τῶν πενή-
 των λήψεσθαι προσεδόκησα καὶ οἷς τῶν σωμάτων πλέον οὐδὲν λείπε-
 ται διὰ τὴν τῶν Τούρκων πλεονεξίαν; Εἰ δὲ καὶ πολλοὶ καὶ πολλὰ
 νῦν ἦσαν οἱ δώσοντες, αὐτὸς οὐκ ἂν ὑπέμεινα καὶ θεῷ προσκρούειν
 καὶ ἑμαυτὸν αἰσχύνειν κατὰ τῆς ἀληθείας λαμβάνων, ὅς γε καὶ τοῖς 25
 ὀφείλουσιν, ἀποστερεῖν βουλομένοις, οὐκ ἐνοχλῶ. Ἀλλ' οὐδ' ὑπὲρ τῆς
 εἰς ἐτέρους χάριτος φήσει μέ τις νοῦν ἔχων ἐλέσθαι καινολογεῖν. Τοῦ-
 ναντίον γὰρ μᾶλλον χαρίζεσθαι προαιρούμενον οἷς νῦν λέγω τάναντία
 παρ' ἡμῖν δημηγοροῦντα λέγειν ἐχρῆν καὶ ταῖς ἀρέσκουσι τὸν τε δη-
 μον καὶ ὑμᾶς κολακεύειν, ὧν οὐκ ἐπαίνους μόνον, ἀλλὰ καὶ μισθοὺς 30
 ἂν πολλοὺς παρ' ὑμῶν ἠνεγκάμην, τὰ τε ἄλλα τιμῶντων κἂν ταῖς
 ἀρχαιρεσίαις πρὸ πολλῶν ἐμοὶ τιθεμένων. Νῦν δὲ ὄρας ὡς πολλῶν μὲν
 με βλασφημιῶν ἀνάγκη, πολλῶν δὲ ὀνειδῶν, πολλῶν δὲ καὶ κινδύνων
 ἀνέχεσθαι, μὴ τολμῶντα συνηγορεῖν τοῖς δημοσίᾳ κηρυττομένοις καὶ

2. τᾶλλα ΠΑ 3. ἀηδὲς — νῦν Λ : ἑμαυτῷ μέχρι νῦν ἀηδὲς Π 9 (καὶ
 κατωτέρω). ἐξ ἀρχῆς Π : ἐξαρχῆς Λ 14. τῶν σκωμμάτων ἐκείνων ἀμοι-
 βὴν Λ : ἀμοιβὴν τῶν σκωμμάτων ἐκείνων Π 15. καὶ τὰς Λ : λείπουσι Π
 21. δόξασιν Λ : δοκοῦσιν Π 27. προσγεγόμενον Λ : προσγεγόμενον Π

3. αὐτὸ Λ : ἑαυτὸ Π 6. τό τε Λ : τότε Π 7. μύλον Λ : μύλον Π
 9. πρὸς δικ. Λ : εἰς δικ. Π 11. ἀποφαίνεται Λ : ἀπεφάνητο Π 12. ἔστιν Π :
 ἐστίν Λ 17. τίς ΛΠ 18. τί ΛΠ 27. καινολογεῖν Λ : καινολογεῖν Π

οἷς ὑμᾶς αἶδα χαίροντας· ἀλλ' οὐδ' ὁ λοιπὸν δέει τινῶν ἀντὶ τείλους ὑφίσταμαι τὸ ψευδολογεῖν. Σὺν θεῷ γὰρ φάναι οὐτ' ἔστιν ὃν δέδοικα, εἴτε, κἂν δεδοικέναι ἐχρῆν, τοὺς τῶν ἐναντίων προΐσταμένους καὶ τὰς κατὰ τῶν ἀθῶων ἀράς ἔδεισα ἂν, αἶ καὶ θεοῦ καὶ πυρὸς καὶ ὕδατος καὶ τῶν κοινῶν συλλόγων τοὺς οὐδὲν ἀδικοῦντας πειρῶνται χωρίζειν. Εἰ δὲ καὶ σιῶ μοι τὰ παρ' ἐκείνων, πόθεν ἄλλοθεν ὁ φόβος ὁ πρὸς τούτους με τοὺς λόγους ὠθῶν;

Οὕτως οὐδὲν τῶν εἰκῆ θρυλουμένων ἐστὶν αἰτιᾶσθαι τῆς ἐμῆς παρρησίας. Τί οὖν ἕτερον εἰ μὴδὲν ὧν εἶπες αἰτιὸν σοι γίνεται τῶν ἀχαρίστων τούτων λόγων, ἴσως ἔρεις. Ἔστι μὲν ἴσως ὑπερ ἔφην ἢ τὸ ὄλον ἀγνοια καὶ ψυχῆς οὐκ ὀξὺ βλεπούσης ἀδυναμία ἢ καὶ τις ἀλήθεια λανθάνουσα τοὺς πολλοὺς, ἢ με ταύτην ὑπὸ πολλῶν ἀδικουμένην ἔγκυκαταλιπεῖν οὐκ ἔα. Ἡ καὶ πειθόμενος οὐ βραδίως τοῖς σοφίσμασιν εἰκω, ἔτι μὴδ' ὄσιον, ἀληθείας ὑβρίζομένης, παρόντα καὶ δυνάμενον ἀμύνην ὑφίεσθαι.

Εἰ μὲν οὖν ἀληθείας φροντὶς καὶ τοῦ ταύτης στερήσεσθαι δέος ἐμοὶ τῆς δοκούσης ταύτης θρασυτήτος αἰτιον, ἐγὼ μὲν οὐκ ἀπειλάς καὶ λοιδορίας καὶ τὰλλ' ὧν καθ' ἡμέραν πειρῶμαι δίκαιος ἂν εἶναι φαίην τῆς ὑπὲρ τῆς ἀληθείας παρρησίας ἀντιλαμβάνειν, ἄλλοι δ' ἂν ἴσως εἴποιεν καὶ στέφανον ὑπὲρ ταύτης ὀφείλεσθαι μοι, ὃν ὁ θεὸς καὶ δέδωκε καὶ δώσειν ὑπισχνεῖται τοῖς ὑπὲρ τῆς ἀληθείας οὐ τὰ ὄπλα μόνον, ὡς περ ὑπὲρ πατρίδος, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν αὐτὴν τιθεμένοις. Εἰ δ' εἰς τὴν τῆς ἀληθείας μόνον ἀγνοίαν τὴν ἐμὴν τις ἀντιλογίαν ἀνοίσει· τοῦτο γὰρ καὶ μᾶλλον ἔρειν οἶμαι τὸν γε ἐπεικέστερον καὶ τῶν ἐμῶν τρόπων πεπειραμένον ὡς οὐ δύσερὶς τις εἶην καὶ τῷ συνειδῶτι μαχόμενος· τί λοιπὸν ἢ τοὺς σοφοὺς ὑμᾶς καὶ τὰ τῶν ψυχῶν νοσήματα πεπιστευμένους δύνασθαι θεραπεύειν καὶ τὴν ἐμὴν εἴτε ἀγνοίαν εἴτε ἀμαθίαν πειρᾶσθαι φιλανθρώπως ἰᾶσθαι;

Ἐγὼ τοίνυν, τοὺς ἄλλους παραδραμῶν, ὄσους καὶ αὐτὸς μοι προὔξενεις καὶ ὄσαι σφᾶς αὐτοὺς ὀδηγοὺς τῶν τυφλῶν καὶ πλανωμένων χειροτονουσιν, σοὶ καὶ τῇ σῆ τέχνῃ ἐλοίμην ἂν ἐμαυτὸν ὑποθεῖναι, πολλὴν σοι συνειδῶς περὶ τὴν τῶν ψυχῶν ἰατρειάν καὶ σοφίαν καὶ ἀρετὴν καὶ λόγοις ἐμπειρίαν συνειλεγμένην. Ἄφεις τοίνυν τῶν ἐμῶν τὰ μὲν ἐπαινεῖν, τοῖς δὲ μέμψασθαι, ὄλος ἐπὶ τὴν τῶν οὐχ ὡς δεῖ

8. θρυλουμένων ΑΠ 14. μὴδ' Π : μὴδ' Α 18. τ' ἀλλ' ΑΠ καθ' ἡμέραν Π : καθημέραν Α 23. ἐμὴν τις Α : λείπουσι Α 29-30. προὔξενεις ΑΠ 34. ὄλος Α : ὄλος Π

παρ' ἐμοῦ πραττομένων ἢ λεγομένων ἐπιμέλειαν τρέπου, καὶ μὴ κάμης φίλον ἄνδρα εὐεργετῶν· εὐεργεσία δὲ, εἰ μοι τὴν ψυχὴν ἀμαθίας ἀκουσίου καθαίροις. Ἐγὼ δὲ σοὶ πρὸς πάνθ' ὑπακούσομαι καὶ τῇ καθάρσει τὴν ψυχὴν ὑποθήσω, εἰ καὶ δέοι με μετ' ἀλγηδόνης καθαίρεσθαι, μὴδ' οὕτως ἀποπηδῶν, ἀλλὰ καὶ χάριν σοὶ τῆς ὀδύνης ταύτης εἰδῶς. Μόνον ἡγοῦ καὶ τῆς διαλέξεως ἀπτου, ἐγὼ δ' ἔψομαι, κἂν ἐπὶ Γάδειρα πλεῖν καὶ Φάσιν διανοῆ. Οὐ γὰρ ἐστὶν ὅ τι ἂν μεῖζον ἐν τῷ βίῳ κερδάναιμι ἢ ψευδοδοξίας καὶ ἀμαθίας ἀπαλλαττόμενος. Πλὴν ἵνα καὶ τὴν ἐμὴν ἔξιν εἰδῆς καὶ ὅθεν αὐτῇ τὰ πείθοντα προσιστέον· δεῖ γὰρ τὸν ἰατρὸν ὡς περ χώρας καὶ ὥρας, οὕτω καὶ τῆς τῶν καμνόντων στοχάζεσθαι φύσεως, ἵνα βῆον αὐτῷ καὶ προσηγέστερον τὰ περὶ τὴν θεραπείαν ἀνύηται ἴσθαι μόναις με ταῖς τῶν ἱερῶν Γραφῶν μαρτυρίαις καὶ ταῖς ἀγίων πατέρων γνώμαις, ἔτι γε μὴν καὶ ταῖς κοινοτάταις ἐννοίαις περὶ θεοῦ πεισθῆσόμενον, αἰδῶ δὲ καὶ ἀξιώσεις καὶ ὑπαναστάσεις καὶ χάριτας, ἃ πολλοῖς τῶν προεχόντων καὶ σεμνοτέρων ὀφείλεται παρ' ἡμῶν, ἄλλοις με τηρήσοντα καιροῖς καὶ ἄλλοις ζητήμασι. Ἐὶ δὲ νῦν ἃ μόνον εἶπον φοβηθήσομαι ἢ αἰδεσθήσομαι. Ὡστε καὶ αὐτὸς ἂν, ἐπιτάττειν ἄφεις ἢ καὶ χάριν ὑπὲρ τίνος ὧν πείθεις αἰτεῖν, ἀφ' ὧν μόνον εἶπον ὀρμώμενος διδάσκειν ἐπιχειρῆς καὶ τὰ φάρμακά μοι κατασκευάζειν, θᾶττον ὄψει με τὴν νόσον ἐκδύοντα καὶ μετὰ σοῦ ἐμαυτὸν τε καὶ τὰς πρότερον δόξας ἐλαύνοντα καὶ πρὸς τὴν νίκην σοὶ συναγωνιζόμενον. Ἄν δὲ μὴ τὴν παρὰ τούτων πειθῶ τοῖς λόγοις καταμιγνύης, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς τοῦ δήμου πατέρας καὶ τὸν δεῖνα καὶ τὴν πείραν καὶ τὰς αἰσθήσεις με πέμπης, τούτοις ἀλώσιμα γίνεσθαι τὰ νοητὰ βιαζόμενος, οὐκ ἀποδεικνύντος, ἐπιτάττοντος δὲ μᾶλλον ἢ καὶ χάριν αἰτοῦντος τοὺς ἀκούοντας εἶναι φήσω ταύτην τὴν διδαχὴν ἣν τῆς μὲν ἐπινοίας θαυμάσομαι καὶ τῆς οὕτως ἐπὶ τὰ θεῖα βῆστης ὁδοῦ, ζητήσω δὲ ἄλλους καὶ παρ' ἄλλων λόγους τούτων πιθανωτέρους, καὶ ἴσως ἡγουμένου θεοῦ τριούτους εὐρήσω. Κοινὴ γὰρ δόξα τὸ τῆς ἀληθείας πνεῦμα πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας εὐρεσιν πᾶσι τοῖς αὐτὴν εὐλαδῶς ζητοῦσι συναγωνίζεσθαι.

1. πραττομένων ἢ λεγομένων Α : λεγομένων ἢ πραττομένων Π 5. μὴδ' Π : μὴδ' Α 6. ἐπὶ Α : ἐπὶ τὰ Π 7. Μετὰ τὸ ἂν ἔπεται μοι διαγεγραμμένον Α 14. αἰδῶ Π : αἰδῶ Α 16. ἡμῶν Π : ὑμῶν Α 17. τὸ δὲ νῦν Α : τοδε- νῦν Π 18. ὑπὲρ τίνος Π : ὑπὲρ Α 21. δόξας Π : δόξεις Α 22. πειθῶ Α : πειθῶ Π 24. πέμπης Boissonade : πέμπεις ΑΠ 26. αἰτοῦντος Π : αἰτοῦν- τας Α 27. ἐπινοίας Π : ἐπινοίας Α 31. ζητοῦσι Α : ζητοῦσιν Π

Τῷ αὐτῷ.

Τοῦτ' ἂν εἴη χρύσεια χαλκείων ἀλλάττεσθαι, τὸ φαῦλα καὶ ταπεινὰ πέμποντας γράμματα καλὰς δέχεσθαι καὶ γενναίας ἐπιστολάς. Οὕτω χρυσαὶ τινες ἦσαν ἀντικρυς ἄς ἐπέστειλας καὶ πολλῶ τῷ τε τῆς φύσεως τῷ τε τῆς τέχνης λάμπουσαι κάλλει, καίτοι σύ γε τὴν ἐμὴν ἐπήνεις καὶ αὐτὸς τε ἠσθῆναι καὶ ἄλλους τοῦτο παθεῖν ὑπὸ τῆς ἀναγνώσεως ἔλεγες. Ἄλλ' οὐκ ἔλαθες οὐχ ἤττον ῥητορεύειν ἢ φιλεῖν ἐπιστάμενος· ἔδειξας δὲ τὴν μὲν τέχνην τῷ σὺν ὥρᾳ δύνασθαι λέγειν, τὴν δὲ γνώμην τῷ τοῖς ἐπαίνοις τὰ τῶν φίλων ἀμαρτήματα βούλεσθαι συσκιάζειν. Διὰ τοῦτο τοιοῦτους ἐπαίνους τῶν ἡμετέρων λόγων κατ-
 10 ἔχεας, οἳ πᾶσαν ἀπέκναισαν τὴν ἀττικὴν ἀκοὴν ἀηδία. Εἰ δὲ μὴ χαριζόμενος, ἀλλὰ καλοὺς εἶναι τῷ ὄντι πειθόμενος φήσεις ἐκείνους ἐγκωμιάζειν καὶ σὲ πιστευτέον ὅπερ φῆς ὑπ' αὐτῶν κεκινῆσθαι, ἔτι σε μᾶλλον τῆς φιλίας θαυμάζω, ὅτι δὴ τοσοῦτον κατέχη τῷ πάθει, ὡςθ' ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τὰ τῶν φίλων λευκὴ τις γίγνεται στάθμη. Ἄλλ' ἡμεῖς,
 15 εἰ καὶ περὶ μηδὲν ἄλλο τὴν σὴν ἐπιστήμην ἀπατάσθαι βουλόμεθα, τὰ γούν ἡμέτερα σεμνότερά σοι δοκεῖν καὶ τῶν ὄντων βουλόμεθα, οὐχ ἵνα τοὺς ἄλλους ὑπὸ τῆς ψευδοῦς ἐφελκώμεθα δόξης, ἀλλ' ἵνα μὴ δόξαντες ὅπερ ἐσμὲν ἀνασοθήσωμεν τὸν ἐταῖρον καὶ φίλον ἀπολέσωμεν, ἦν, ἂν τὰ δίκαια ποιῶμεν, παντὸς κέρδους μᾶλλον προσήκει διώκειν.
 20 Εὐφραϊνε τοίνυν σὺ μὲν ἀληθεῖ κάλλει γραμμάτων, ἡμεῖς δὲ, εἰ σοὶ φίλον, ἀμειψόμεθα ταῖς σκιαῖς.

Ὡς συνήθως ἄλλαι ἐπιστολαὶ τῶν βυζαντιακῶν χρόνων, οὕτω καὶ αἱ τοῦ Ἰσιδώρου δὲν φαίνονται ἐκ πρώτης ὄψεως ἔχουσαι σημασίαν ἱστορικὴν ἐν τῇ καθ' ἑαυτὰς ἐξετάσει αὐτῶν, παρουσιάζουσι δὲ μόνον ἐνδιαφέρον λογοτεχνικόν. Ὑπὸ τοιαύτην δ' ἔποψιν ἐξεταζόμενος ὁ Ἰσιδώρος ὡς ἐπιστολογράφος ἔχει μὲν πάντως ὀρθοέπειαν καὶ γλαφυρίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν, ἐμφαίνουσαν οὐ μικρὰν γνώσιν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνος λόγου, ἀλλ' ἢ τοιαύτη αὐτοῦ ἀρχαιομάθεια, ἣν ἄλλως ἀρέσκεται γεραίρων

καὶ παρὰ τοῖς ἀττικίζουσι τῶν εἰς αὐτὸν ἐπιστελλόντων, δὲν προβαίνει ὡς παρ' ἄλλοις βυζαντινοῖς λογοῖς μέχρι παραθέσεως ἀρχαίων χωρίων. Ἀπ' ἐναντίας αἱ παραπομπαὶ αὐτοῦ περιορίζονται εἰς χωρία τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας. Μεταξὺ δὲ τούτων καὶ ῥητὸν τοῦ ἀποστόλου Παύλου, περιελθὼν μεταβεβλημένον εἰς κοινὴν λαϊκὴν παροιμίαν παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς¹. Ἀπαξ δὲ μόνον ἀναφέρεται ῥητὸν ἀρχαῖον, τὸ ἐν σ. 375, 8, Τῆς μὲν ψυχῆς ὡς ἡγεμόνος ἐπιμελοῦ, τοῦ δὲ σώματος ὡς στρατιώτου προνοοῦ.

Χάριν δ' ἱστορικῆς χρησιμοποίησεως τῶν ἐκδεδομένων ἀνωτέρω ἐπιστολῶν ἐξεταστέον πρῶτον τὸν χρόνον καθ' ὃν αὐταὶ ἐγράφησαν. Οὗτος δὲν μνημονεύεται ῥητῶς, ἐν δὲ καὶ μόνον ἔχομεν τεκμήριον, τὴν ἐν τέλει τῆς ἐβδόμης ἐπιστολῆς Ἰνδικτιῶνα ἐνάτην². Ἀλλὰ πόσαι καὶ τίνες εἶνε αἱ ἑναταὶ Ἰνδικτιῶνες ἐν τῇ ἀρχιερατείᾳ τοῦ Ἰσιδώρου; Ὅπως ὀρισθῆ τοῦτο, ἔπρεπε νὰ γινώσκωμεν ἀκριβῶς ὅλον τὸν χρόνον καθ' ὃν ὁ Ἰσιδώρος ὑπῆρξε μητροπολίτης Θεσσαλονίκης. Ἀλλὰ τοῦτο μόνον μέχρι τινὸς δύναται νὰ γείνη. Καὶ δὴ, ἀγνοουμένου τοῦ ἔτους καθ' ὃ τὸ πρῶτον κατέλαβε τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον, πρώτην βεβαίαν μνείαν αὐτοῦ ὡς μητροπολίτου εὐρίσκομεν τὸν Ἰούνιον 1380³, ὅτε βλέπομεν αὐτὸν μετέχοντα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἱερᾶς συνόδου. Καὶ ἐγγραφή μὲν, ὅτι παρουσιάζεται ἤδη

¹ Οὕτε γὰρ φησι τοῦ θέλοντος οὕτε τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος θεοῦ. Ἰδε ἀνωτέρω σ. 384, 1. Παρὰ τῷ ἀποστόλῳ Παύλῳ (Πρὸς Ῥωμαίους θ' 16) φέρεται οὕτως· Ἄρα οὐκ οὐ τοῦ θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος θεοῦ. Συμφώνως πρὸς τὴν παρὰ τοῦ συναδέλφου κ. Ν. Γ. Πολίτου δοθεῖσάν μοι εἰδήσιν, παρὰ τῷ Γεωργίῳ Ἀκροπολίτῃ (ἐκδ. Βόννης σ. 83) καὶ τῷ Νικηφόρῳ Γρηγορᾷ (ἐκδ. Βόννης σ. 540 B) ἐπαναλαμβάνεται μὲ μεταβολὴν τοῦ ἐλεοῦντος εἰς εὐδοκοῦντος. Ὡς βυζαντιακὴν δὲ παροιμίαν ἴδε μετὰ διαφόρων παραλλαγῶν παρὰ *Krumphacher Mittelgriechische Sprichwörter*. Ἐν Μονάχῳ. 1893 σ. 98 ἀρ. 33, σ. 128 ἀρ. 66, σ. 198 καὶ παρὰ Ν. Γ. Πολίτη Παροιμίαι Τόμ. Α' σ. 46 ἀρ. 46, σ. 59 ἀρ. 19.

² Ἰδε ἀνωτέρω σ. 386, 27.

³ *Miklosich καὶ Müller Acta et diplomata* Τόμ. Β', σ. 8, 10, 17, 19.

τὸν Σεπτέμβριον 1379 κατέχων τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον Θεσσαλονίκης¹, ὡς ἀπόδειξις δὲ τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου φέρεται πρόσταγμα τοῦ βασιλέως Ἰωάννου Ε΄ Παλαιολόγου, δι' οὗ ἐπικυροῦται ἡ ὑπὸ τῆς μητροπόλεως Μεσημβρίας κατοχὴ μοναστηρίων τινῶν, ἐκδεδομένον μηνὶ Σεπτεμβρίῳ Ἰνδικτιῶνος γ', εὗ τὸ ἀντίγραφον, ἀντιβληθὲν καὶ εὐρεθὲν κατὰ πάντα ἐξισάζον τῷ πρωτοτύπῳ, ὑπεγράφη καὶ ὑπὸ τοῦ Θεσσαλονίκης Ἰσιδώρου². Ἀλλὰ πρᾶκτορητέον, ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ εἴμεθα βέβαιοι, ἂν ὁ Ἰσιδῶρος ὑπέγραψε τὸ ἀντίγραφον τοῦ βασιλικοῦ ἐκείνου χρυσοβούλλου τὸ αὐτὸ ἐκεῖνο ἔτος ἢ ἀργότερον. Οὕτω δὲ βεβαία χρονολογία τῆς ἐνάρξεως τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Ἰσιδώρου κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε γνωστὰ εἶνε μόνον ἢ τοῦ ἔτους 1380. Τελευταίαν δ' αὐτοῦ μνείαν ὡς ζῶντος εὐρίσκομεν τῷ 1395, ὅτ' ἐξεφώνησε τὴν ὀμιλίαν περὶ τῶν πάλαιδων τῶν ἀρπαγέντων κατὰ κέλευσμα τοῦ Μουράτ τὴν περιωζομένην ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 1192 Παρισιακῷ κώδικι³. Ἐπειδὴ δὲ τὸν Μάρτιον 1397 γίνεται μνεία αὐτοῦ ὡς ἤδη θανόντος⁴, ἐξάγεται, ὅτι ὁ θάνατος τοῦ Ἰσιδώρου συνέβη μεταξὺ τοῦ 1395, ὅτ' ἐξεφωνήθη ἢ περὶ ἧς ὁ λόγος ἀνωτέρω ὀμιλία, καὶ τοῦ Μαρτίου 1397⁵. Κατὰ ταῦτα μεταξὺ τοῦ 1380 καὶ τοῦ 1397 μόνη

¹ *Louis Petit* Les évêques de Thessalonique ἐν τοῖς *Echos d'Orient* Τόμ. Ε' (1901-2) σ. 94.

² Ἐξεδόθη ὑπὸ Ἀθ. Παπαδοπούλου Κεραμῆως ἐν τοῖς Ἀναλέκτοις Ἱεροσολυμιτικῆς σταχυολογίας Τόμ. Α' σ. 470 κ. ἔ.

³ *Omont* Inventaire sommaire des manuscrits de la Bibliothèque Nationale. Ἐν Παρισίοις. 1898 Τόμ. Α' σ. 260 Πρβλ. καὶ ἀνωτέρω σ. 351.

⁴ *Miklosich* καὶ *Müller* ἐνθ' ἀν. σ. 275.

⁵ Ὁ σεβασμιώτατος κ. *Louis Petit* ἐνθ' ἀν. σ. 95 ἀποδέχεται, ὅτι ἡ ἐκλογή τοῦ Θεσσαλονίκης Γαβριήλ, διαδόχου τοῦ Ἰσιδώρου Γλαβᾶ, εἶνε ἀρχαιότερα τοῦ Μαῦτου 1394, ὅτε βλέπομεν ἤδη τὸν Γαβριήλ ὡς μητροπολίτην Θεσσαλονίκης μετέχοντα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συνόδου καὶ μεταβαίνοντα εἰς τὸ Ἅγιον ὄρος ὑπὸ τὴν ἰδιότητα πατριαρχικοῦ ἐξάρχου, καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ Ἰανουαρίου 1394, ὅτε ἡ Θεσσαλονίκη παρουσιάζεται στερουμένη μητροπολίτου ἐν τῇ παρὰ τῷ *Miklosich* καὶ *Müller* ἐνθ' ἀν. σ. 202 συνοδικῇ πράξει. Καὶ ἔχουσι μὲν ταῦτα ὁρῶντες, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου εἶνε βέβαιον, ὅτι ὁ Ἰσιδῶρος ἀπέθανεν ἐν Θεσσαλονίκῃ, καὶ δὴ ὡς μητροπολίτης, ὡς δεικνύει ἡ ἐπιτὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ μονοψῆδος τοῦ Ἰθάκου ἢ ἐκδο-

ἐνάτη Ἰνδικτιῶν εἶνε ἢ τοῦ 1385 – 1386. Οὕτως ἀποδεικνύεται, ὅτι ἡ ἐβδόμη ἐπιστολὴ ἢ σταλεῖσα εἰς τοὺς Θεσσαλονικεῖς ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐγράφη τῇ 14 Σεπτεμβρίου 1385. Ἦτο λοιπὸν συνοδικὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ Ἰσιδῶρος κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον καὶ πρότερον δὲ ἤδη, καθ' ἃ ἐξάγεται ἐκ τῆς πέμπτης καὶ ἕκτης ἐπιστολῆς¹, ὡς δικαιούμεθα νὰ ποδεχθῶμεν προγενεστέρας τῆς ἐβδόμης, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὴν χρονολογικὴν πιθανώτατα σειρὰν τῆς ἐν τοῖς κώδιξι ἀναγραφῆς τῶν διτῶ ἐπιστολῶν. Παρεξετάθη δὲ ἡ διαμονὴ αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ μετὰ τὸ 1385 μέχρι τοῦλάχιστον τοῦ Μαρτίου τοῦ 1386². Μετὰ δὲ τὴν 14 Σεπτεμβρίου 1385 καὶ πάντως μῆνας τινὰς μετὰ τὸν χρόνον τοῦτον, ἄρα πιθανῶς ἐντὸς τοῦ 1386, εἰ μὴ καὶ ἀργότερον, ἐγράφη ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ δευτέρα τῶν πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολῶν τοῦ Ἰσιδώρου, ἢ ὀγδόη τῆς ἑλῆς σειρᾶς³. Περὶ δὲ τῶν ἄλλων τεσσάρων πρώτων ἐπιστολῶν δικαιούμεθα νὰ εἰκάσωμεν ἀπλῶς, ὅτι εἶνε χρονολογικῶς προγενέστεραι τῆς πέμπτης καὶ ἕκτης, καὶ ὅτι κατὰ ταῦτα ἐγράφησαν πρὸ τοῦ 1385 κατ' ἄγνωστον χρόνον μεταξὺ τοῦ 1380, λαμβανομένου ὡς ἔτους τῆς ἐνάρξεως τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Ἰσιδώρου⁴, καὶ τοῦ 1385. Ἄγνωστον δὲ ἂν αὐταὶ εἶνε γεγραμμέναι ἐκ Θεσσαλονίκης ἢ μᾶλλον ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὡς καὶ αἱ λοιπαί.

θεῖσα ὑπὸ τοῦ *Legrand* ἐκ τοῦ Λαυρανιακοῦ *Plut.* 74 cod. 13 φ. 234^a-244^b (*Lettres de l'empereur Manuel Paléologue*. Ἐν Παρισίοις. 1898 σ. 105 κ. ἔ.), ἐν ἣ γίνεται λόγος καὶ περὶ ἀγνώστων ἡμῖν ἄλλοθεν καὶ δυσερμηνεύτων κινδύνων οὓς ὑπέστη ὁ Ἰσιδῶρος χάριν τῆς Θεσσαλονίκης ἐν Ἀσίᾳ. Τὸ αἰνίγμα ἴσως λυθῆ μετὰ τὴν ἐκδοσιν τῶν δύο ἐν ἔτει 1394 καὶ 1395 ἐκφωνηθειῶν ὀμιλιῶν τοῦ Ἰσιδώρου

¹ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 378, 20 κ. ἔ., σ. 379, 21 κ. ἔ.

² *Miklosich* καὶ *Müller* ἐνθ' ἀν. σ. 73. Πρβλ. *Louis Petit* ἐνθ' ἀν. σ. 95.

³ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 387 κ. ἔ.

⁴ Ὅτι καὶ ἡ πρώτη ἐπιστολὴ ἐγράφη ἤδη ἀρχιερατεύοντος τοῦ Ἰσιδώρου, οὐδὲ τυχόν ἢ ἐπιγράφη Ἐπιστολὴ τοῦ ἀγιοτάτου Ἰσιδώρου ἐπισκόπου Θεσσαλονίκης ἐτέθη ὑπὸ τοῦ βιβλιογράφου ἀργότερον μετὰ τὴν ἀνάρρησιν αὐτοῦ, ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν λεγομένων ἐν τῇ πρώτῃ ἐπιστολῇ πρὸς τὸν μητροπολίτην Σερρών ἀδελφῆ καὶ συλλειτουργῆ. Ἴδε σ. 353, β.

Πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου ἀναγκαία εἶνε ἡ παρακολούθησις τῶν τυχῶν τοῦ Ἰσιδώρου, περὶ ὧν δυστυχῶς ἀνεπαρκῆ μόνον γινώσκομεν. Καὶ δὴ κατὰ τὰ ἐξακριβωθέντα ὑπὸ τοῦ σεβασμιωτάτου κ. Λουδοβίκου Petit, νῦν Λατίνου ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, ἔχοντος πηγὰς τὰ πατριαρχικὰ γράμματα, τῷ μὲν 1380 διέτριβεν ὁ Ἰσιδώρος ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡς συνοδικός· μετὰ βραχὺν δὲ χρόνον, διαμαρτυρηθεὶς μετὰ παραρησίας ἐναντίον τῶν ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἐπεμβάσεων τοῦ πατριάρχου Νελλου εἰς τὰ τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, ἐπέσυρε καθ' ἑαυτοῦ τὸν Ἰούλιον 1382 αὐστηρὰν ἐπιτίμησιν, ἀναγκάσαν αὐτὸν εἰς παραίτησιν, μὴ γενομένην, καθ' ἃ φαίνεται, δεκτὴν. Κατόπιν δὲ παρουσιάζεται φυγὼν αὐτοβούλως καὶ λάθρα ἐν τῷ αὐτῷ συγχύσει πραγμάτων καὶ ταραχῇ καὶ μεγίστῳ κλύδωνι, ὅτε οἱ Χριστιανοὶ τὸν περὶ ψυχῆς κίνδυνον διέτρεχον. Τὸ δὲ ἀντιπειθαρχικὸν τοῦτο διάδημα προεκάλεσε τὴν καθάρσιν αὐτοῦ. Ἀλλ' ἡ καθάρσις αὕτη ἀνεκλήθη, καὶ τὸν Μάιον 1387, ἴσως δὲ ἤδη πρότερον, τὸν Μάρτιον 1386, εὗρισκομεν αὐτὸν συνοδικὸν μέχρι τοῦ 1389¹. Εἰς ταῦτα δὲ προσθετέον, ὅτι ὁ χρόνος τῆς προσωρινῆς ἄλλως παύσεως τοῦ Ἰσιδώρου δύναται νὰ ὀρισθῇ ἀκριβῶς, εἶνε δ' ὁ Σεπτέμβριος τῆς ὀγδόης Ἰνδικτιῶνος, ἧτοι τοῦ 1384· ὡς αἰτία δ' αὐτῆς φέρεται ἡ ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου ἐγκατάλειψις τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ ἐν ταῖς ὥραις τοῦ κινδύνου. Διὸ λέγεται πρὸς αὐτὸν "Εφυγες προδότης γενόμενος τοῦ σώματος καὶ τῶν μελῶν τοῦ Χριστοῦ, ἀτινά εἰσιν οἱ Χριστιανοί"².

Ἀλλὰ τίς ὁ κίνδυνος, περὶ οὗ ὁ λόγος ἐν τῷ πατριαρχικῷ γράμματι τοῦ Νελλου καὶ κατ' ἐπανάληψιν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς

¹ Louis Petit ἐνθ' ἀν. σ. 94-95. Αἱ συνοδικαὶ διαγνώσεις, ὧν βλέπομεν μετέχοντα τὸν Ἰσιδώρον, εἶνε αἱ τῆς 2 καὶ 29 Μαΐου 1387, ἡ τοῦ Σεπτεμβρίου καὶ ἡ τοῦ Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, δύο πράξεις τοῦ Φεβρουαρίου 1389 καὶ ἡ τοῦ Ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Ἴδε Miklosich καὶ Müller ἐνθ' ἀν. Τόμ. Β' σ. 96, 98, 105, 109, 115, 130, 133.

² Miklosich καὶ Müller Acta et diplomata ἐνθ' ἀν. Τόμ. Β' σ. 85.

τοῦ Ἰσιδώρου, λαλοῦντος ἤδη ἐν τῇ πρὸς τὸν μητροπολίτην Σερρῶν Ματθαῖον τὸν Φακραστὴν ἐπιστολῇ περὶ κοινῶν καὶ βαρυτάτων συρρεουσῶν συμφορῶν, δεσμῶν δουλείας καὶ αἰχμαλωσίας ὑπὸ χεῖρα αἰμοχαρῆ καὶ ἀντίπαλον, καὶ ταῦτα παρὰ τῶν φύσει πολεμίων¹; Εἶνε προφανές, ὅτι ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ πρόκειται περὶ τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων προσωρινῆς ἄλλως ἀλώσεως τῶν Σερρῶν, στρατηγοῦντος τοῦ Τιμουρτάς². Ἡ ἄλωσις αὕτη, περὶ ἧς οὐδένα λόγον ποιοῦνται εἰ Βυζαντινοὶ χρονογράφοι, ἔγεινε τῇ 19 Σεπτεμβρίου, ἡμερῆς, ἧτοι 1383, καθ' ἃ μανθάνομεν ἐκ σημειώματος τριῶν βραχέων χρονικῶν³. Ἐπειδὴ δὲ οὐδένα ἔχομεν λόγον νὰ ἀμφιβάλλωμεν περὶ τῆς ἀκριβείας τῶν συμπιπτόντων τριῶν ἐκείνων χρονικῶν σημειωμάτων⁴, ὀφειλομεν νὰ ποδεχθῶμεν, ὅτι ἡ πρώτη αὕτη ἐπιστολὴ ἐγγράφη τὸ ἐνωρίτερον μῆνας τινὰς μετὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1383⁵, καὶ

¹ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 353, 6-7· ταῖς γὰρ κοιναῖς ἀεὶ καὶ βαρυταταῖς συρρεούσαις συμφοραῖς.—σ. 353, 10· Πρὸς μὲν γὰρ τὰ τῆς αἰχμαλωσίας ἀπιδόντες δεινά.—σ. 353, 12· τί γὰρ δουλείας καὶ τοιαύτης, ἢ περιπέτωκας, ὀδυνηρότερον;—σ. 354, 1-11· εἰ γὰρ ἐπὶ τοῦ τυχόντος ἡμῖν ὁμοδόξου χειρὸν ἀπηνῶς ἐλκομένου πολεμίων ἐκεῖνα πάσχομεν—ὑπὸ χεῖρα γένηται αἰμοχαρῆ καὶ ἀντίπαλον.—σ. 355, 17· μακάριόν σε νομίζομεν τῶν δεσμῶν καὶ τῆς δουλείας ἢ προσπαλαίεις. Πρβλ. σ. 356, 13-19.—σ. 356, 28· ἀλλ' ἀνιαρόν δ' τῆς δουλείας ζυγός;—σ. 357, 10· εἴτα οὐδὲ παρὰ τῶν ὁμοφύλων τὰ παρόνια πάσχεις ἀνιαρὰ καὶ οἰκείων, ἀλλὰ τῶν φύσει πολεμίων.

² Ἴδε Jorga Geschichte des osmanischen Reiches. Ἐν Γάθῳ. 1908 Τόμ. Α' σ. 255.

³ Ἐν βραχεὶ χρονικῷ τοῦ Vaticanus gr. 1369 ἀνέγνωμεν ἐν φ. 355^α τὰδε· τοῦ ἡμερῆς ἐν μηνὶ σεπτεμβρίῳ ἐπὶ ἐπὶ τῆς ἀθλίας σέρρας. Ἐν δὲ ἄλλῳ σημειώματι τοῦ ἀγιορειτικοῦ κώδικος Δοχειαρίου 127 φ. 436^α ἀναγράφονται τὰδε· ἡμερῆς ἐν μηνὶ σεπτεμβρίῳ ἐπὶ ἐπὶ τῆς ἀθλίας σέρρας. Ἄλλος δὲ κώδιξ τῆς αὐτῆς μονῆς, ὁ ὑπ' ἀριθ. 195, ἔχει ἐν φ. 135^β τὰδε· Ἐπαρέλαβον εἰ τούρκοι τὰ σέρρας ἐν ἐτὶ ἡμερῆς ἐν μηνὶ σεπτεμβρίῳ ἐπὶ ἐπὶ τῆς ἀθλίας σέρρας.

⁴ Τὸ τελευταῖον τοῦτο σημείωμα μετ' ὀλίγων ἡμερῶν ἐνταῦθα ἀκριβείας ἐξέδωκα τὸ πρῶτον ἐν τῷ ἐπιφ. Καταλόγῳ τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἑλληνικῶν κωδίκων (Ἐν Κωνσταντινῶν τῆς Ἀγγλίας. 1895. Τόμ. Α' σ. 257) καὶ ἀνετύπωσα ὡς εἶχεν αὐτόθι ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνημόνων Τόμ. Ζ' σ. 145 ἀρ. 75.

⁵ Ἴδε καὶ τὰ λεγόμενα κατωτέρω ἐν σ. 406 κ. ε. περὶ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Ματθαίου Σερρῶν.

⁶ Οἰκόσον βραδαῖα ἦτο ἡ ταχυδρομικὴ συγκοινωνία ἐν ἐκείνοισι τοῖς χρόνοις.

δὴ πιθανῶς ἐντὸς τοῦ 1384, τοῦ αὐτοῦ ἐκείνου ἔτους, καθ' ὃ εἶδομεν τὸν Ἰσιδώρον καθαιρούμενον ὑπὸ τοῦ πατριάρχου ἐνεκεν ἐγκαταλείψεως τοῦ ποιμνίου ἐν ὧραις κινδύνου. Δὲν φαίνεται λοιπὸν ἀπὸ τῶν, ὅτι ὁ Ἰσιώδωρος ἐγκατέλιπε τὴν Θεσσαλονικίην βραχὴν χρόνον μετὰ τὴν ἄλυσιν τῶν Σερρῶν καὶ τὴν ἔναρξιν τῆς πολιτοκρίας τῆς Θεσσαλονίκης.

Πράγματι τὴν Θεσσαλονικίην βλέπομεν κυριευομένην ὑπὸ τῶν Γούρκων τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1387 μετὰ πολιτοκρίαν ἑτῶν τεσσάρων¹. Κατὰ ταῦτα ἡ πολιτοκρία ἤρχισε τῇ 1383, καὶ εἰς ταύτην ἀναφέρεται ὁ κίνδυνος τῆς πόλεως, οὗ ἀψηφίσας ἐγκατέλιπεν αὐτήν ὁ Ἰσιώδωρος τῇ 1381 κατὰ τὰνωτέρω λεχθέντα².

Ἀλλὰ πῶς πράγματι ἀπουσίαζεν ὁ Ἰσιώδωρος ἐκ τῆς μητροπολιτικῆς αὐτοῦ ἑδρας ἐν ἡμέραις οὕτω δειναῖς διὰ τὴν πόλιν καὶ ἐν ἧ τὸ ποιμνιον αὐτοῦ ἐπιμόνως ἐζήτει τὴν ἐν Θεσσαλονικίῃ παρουσίαν τοῦ μητροπολίτου, καθ' ἣ δηλοῦται ἐκ τῶν δύο τελευταίων ἐπιστολῶν; Ἦν αὐταῖς βλέπομεν τὸν Ἰσιώδωρον ὑπισχνούμενον μὲν τὴν ταχεῖαν ἀπιστροφὴν, ἀλλὰ καὶ διηνεκῶς ἀναβάλλοντ' αὐτήν καὶ περιοριζόμενον εἰς εὐχὰς καὶ υποθήκας περὶ τῆς σωτηρίας ἀπὸ τῶν κατεχόντων τὴν πόλιν καὶ τὸ γένος δεινῶν, δικαιολογοῦντα δὲ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμονὴν ὡς μὴ προσερχομένην ἐξ ἰδίας ὑπαιτιότητος, ἀλλ' ἐκ

δυνατὸν νὰ ἴδωμεν ἐκ τῆς ἑκτῆς ἐπιστολῆς (ἴδε ἀνωτέρω σ. 379, 8), ἐν ἧ βλέπομεν ἐπιστολὴν ἐκ Θεσσαλονίκης περιερχομένην τῇ 14 Ἰουλίου περιερχομένην εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει διατρίβοντα Ἰσιώδωρον τῇ 12 Σεπτεμβρίου, ἧτοι μετὰ δύο ἡμέρας μῆνας.

¹ Ἦν *Ἐπιτομὴ* μὲντ' Ἀπριλλίου Ἰνδικτιῶνος ε', λαμβάνθη ἡ Θεσσαλονικίη τῆς Ἀγαθηροῦς ἐπολιτοκρίτου παρ' αὐτῶν χρόνους δ' κατὰ τὸ βραχὺ χρονικὸν τοῦ ἑπ' ἀριθμὸν 408 Μαρκεζανῶ κώδικος. ἴδε *Joseph Müller* in *Abhandlungen der Wiener Akademie des Wissenschaften* Cl. IX σ. 393. Ἡ παραπομπὴ αὕτη ληφθεῖσα ἐκ τοῦ (*Jörga* *Geschichte des osmanischen Reiches*, Ἐν Γιάττῃ, 1908 σ. 255 σημ. 1) δεῖται ἀναθεωρήσεως, ὅτι ἔχουσα ἑρῆμῶς. Ἐβλ. *Muraat Essai de Chronographie byzantine* 1057-1453. Ἐν Παριουπόλει, 1871 σ. 729.

² ἴδε ἀνωτέρω σ. 102.

λόγων ἀνωτέρων, καὶ δὴ ἐκ βεβητῆς ἀπαιτήσεως τοῦ βασιλέως Ἰωάννου Ε' Παλαιολόγου, ἐπιβαλλούσης ἀκούσιον αὐτοῦ κάθειρξιν ἐν τῇ βασιλευσούσῃ¹. Ἰκ δὲ τοῦ χωρίου τῆς πέμπτης ἐπιστολῆς, ἐν ἧ ὁ Ἰσιώδωρος λέγει, ὅτι ἐν Κωνσταντινουπόλει διατρίβων ἐκάθητο εἰρηνικῶς ἐν τῇ καλλιᾷ², δι' οὗς δὲ λόγους ἐγένωσκεν ὁ Παλαιῶν Πατρῶν παρουσιάζετο σπανίως μόνον εἰς τὸ πατριαρχεῖον, ὅπότεν ἐμύνηεν εἰς αὐτὸν ὁ πατριάρχης δι' ἀναγκαίας χρείας ἢ ἐπισήμιους ἑορτάς, ἄλλως δ' ἐκὼν δὲν ἐνεφανίζετο διὰ τὰ περιγεγοῦντα³, γίνεται δὴλον, ὅτι ἐξηκολούθουν νὰ εἶνε τεταμέναι αἱ σχέσεις τοῦ Ἰσιδώρου πρὸς τὸν πατριάρχην Νεῖλον, ἴσως δὲ καὶ ὅτι δὲν ἦτο κὰν συνοδικὸς καθ' ἕλον τὸν χρόνον τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει διατριβῆς.

Δὲν συνεδέετο δ' ὁ Ἰσιώδωρος πρὸς μόνον τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην δι' ὑποχρεώσεων, περὶ ὧν ἄλλως οὐδὲν μανθάνομεν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μανουήλ. Πράγματι εἰς τοῦτον πρέπει νὰ αναφέρωμεν ὅσα λέγει ὁ Ἰσιώδωρος ἐν τῇ ἑκτῇ ἐπιστολῇ, ὅτι κακῶς ὑπελαμβάνετο ὑπὸ τῶν Θεσσαλονικέων ὡς αἰτία τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμονῆς σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ δουλικῆ παρ' ἡμῶν ἐκούσιως γούρ ἔντετις καὶ προσκόνησις, ὅτι τοῦ κριτοῦς ὁ τὰ δεύτερα φέρων μετὰ τὸν μέγαν ἐπέβη τῆς Κωνσταντινοῦ⁴. Περὶ τοῦ γεγονότος τούτου, συμβάντος ὀλίγον χρόνον πρὸ τοῦ Σεπτεμβρίου 1385, ὅτ' ἐγράφη ἡ ἐβδόμη ἐπιστολὴ τοῦ Ἰσιδώρου, ἀγνοοῦμεν δυστυχῶς τὰ καθέκαστα, πάντως δὲ οὐδεμίαν ἔχει τοῦτο σχέσιν πρὸς τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐν ἔτει 1371 ἐπιστροφὴν τοῦ Μανουήλ ἐκ τῆς ἐν τῇ Προύσῃ αὐλῆς τοῦ Μουράτ⁵.

¹ ἴδε ἀνωτέρω σ. 380, 15 κ. ε. Ἐβλ. καὶ τὰ ἐν σ. 380, 11' συγγὴ ἡμῶν ἄλλη περὶ τὰ βυζαντινὰ διατριβῆ.

² ἴδε ἀνωτέρω σ. 378, 21. Ἐβλ. σ. 380, 13.

³ ἴδε ἀνωτέρω σ. 378, 21 κ. ε.

⁴ ἴδε ἀνωτέρω σ. 380, 9 κ. ε.

⁵ ἴδε τὰ περὶ αὐτῆς παρὰ τῇ Φραντζῆ (ἐκδ. Βόννης σ. 47 κ. ε.). Σημειωτέον δ' ὅτι αὐτόθι ἐν σ. 47, 7 φέρεται Μιχαὴλ ἀντὶ τοῦ ὀνόματος Μανουήλ, ἔπερ αὐ μόνον ἐκ τῶν λεγομένων ἀνωτέρω καὶ κατωτέρω ἐξάγεται, ἀλλὰ καὶ ὁρθῶς φέ-

Ἄλλο δ' ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἰσιδώρου ἀξιόλογον διδασκαλία εἶνε τὰ ἐν τῇ πέμπτῃ ἐπιστολῇ ἐκτιθέμενα περὶ τῆς ἄλλοθεν ἀγνοουμένης λοιμώδους νόσου, ἣτις ἐλυμαίνετο τὴν Κωνσταντινούπολιν περὶ τὸ 1384, καθ' ὃ ἔτος ἐγράφη ἡ ἐπιστολή αὕτη.

Τῶν δ' εἰς οὓς ἐγράφησαν αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Ἰσιδώρου ἱκανῶς γνωστὸς καὶ ἄλλοθεν εἶνε ὁ Σερρῶν Ματθαῖος Φακρασῆς, ὅστις ἐχειροτονήθη ἀρχιερεὺς ἤδη ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Φιλοθέου¹, καὶ δὴ πιθανῶς ἐν τινι τῶν τελευταίων ἐτῶν τῆς δευτέρας τούτου πατριαρχείας (1364 — 1376). Περὶ τούτου ἔχομεν μακρὰν συνοδικὴν διάγνωσιν τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Νελλου κατὰ Μάϊον τοῦ 1387, δι' ἧς ἠθώθη ἀπὸ καταγγελίας τοῦ πρώην πατριάρχου Μακαρίου, ἔτι ὄντος μητροπολίτου Σεβαστείας, ἣτις περιεῖχε γέγραμμένα τινὰ ἐγκλήματα κατὰ τούτου δὴ τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Σερρῶν, φόνων κατηγορίαν ἔχοντα. Ἐν τῇ συνοδικῇ ταύτῃ διαγνώσει πολλὰ ἐκτίθενται περὶ τοῦ Σερρῶν Ματθαίου, ἐν οἷς καὶ ταῦτα: τέταρτον ἤδη χρόνον ἄγει ἀφ' οὗ τῇ κακίστῃ περιέπεσεν αἰχμαλωσία, δεσμοῖς καὶ φυλακαῖς ταλαιπωρῶν αἰεὶ καὶ ταῖς ἀπὸ τούτων συμφοραῖς πιεζόμενος, καὶ νῦν πωληθεὶς ἐπὶ μεγίστῳ τιμῆματι καὶ ἐγγυητὰς δοὺς φιλοχρίστους ἀνθρώπους ἐξῆλθε περιπατῶν καὶ πλανώμενος καὶ ζητῶν ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν Χριστιανῶν, ὡς ἂν ἐλευθερώσῃ ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἐγγυητὰς· ἐπεὶ τοίνυν τοσοῦτον ἔχει χρόνον καὶ οὐκ ἔσχεν ἐλευθερίαν ἱερουργῆσαι, ὥστε κοινωνῆσαι τῶν ζωοποιῶν τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων καὶ ἁγιασθῆναι, ἐδεήθη νὰ ἐξετασθῶσι τὰ κατὰ τὰς γενομένας καταγγελίας². Ἀπαλλαγείς δὲ καὶ ἀποκατασταθείς εἰς τὸν θρόνον Σερρῶν μετέσχε τῆς

ἱερᾶς συνόδου ἐν Κωνσταντινουπόλει. Πράγματι δ' ἀναμφιβόλως οὗτος εἶνε ὁ συνοδικὸς ὁ ἀπλῶς μὲν ὡς ὁ Σερρῶν ἄνευ τοῦ ὀνόματος μνημονευόμενος ἐν συνοδικαῖς διαγνώσεσι τῆς 2 Μαΐου 1387¹, τῆς 29 Μαΐου², τοῦ Σεπτεμβρίου³ καὶ τοῦ Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους⁴, τοῦ Φεβρουαρίου 1389⁵, τοῦ Ἀπριλίου⁶, τοῦ Ἰουλίου⁷ καὶ τοῦ Αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους⁸, ῥητῶς δὲ ὑπογραφόμενος ὡς Ματθαῖος Σερρῶν ἐν ἐτέρᾳ πράξει τοῦ Φεβρουαρίου 1389⁹ καὶ ὡς Ματθαῖος Φακρασῆς μνημονευόμενος ἐν τῇ μακρᾷ διαγνώσει τῆς 2 Μαΐου 1387. Μέχρι δὲ τίνος ἔτους ἔζησεν ἀγνοοῦμεν, καὶ τὸ μόνον γνωστὸν εἶνε, ὅτι μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1396 καὶ 1397 παρουσιάζεται ἀντ' αὐτοῦ ἄλλος μητροπολίτης Σερρῶν, ὁ Νίφων¹⁰.

Καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Ματθαίου καὶ τῶν κατ' αὐτὴν συμπύπτουσι πρὸς ὅσα λέγει ὁ Ἰσιδωρος ἐν τῇ πρώτῃ ἐπιστολῇ, ἀφ' ἐτέρου δ' ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἡ χρονολογία τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀλώσεως τῶν Σερρῶν ἐν ἔτει 1383, ἣν παρέχει τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν χρονικὸν σημεῖωμα¹¹, ἔχει πρᾶγματι ὀρθῶς, ἀφ' οὗ τέσσαρα ἔτη λέγει ἡ συνοδικὴ διάγνωσις παρελθόντα ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Ματθαίου, ζωγρηθέντος προφανῶς κατ' αὐτὴν τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως. Ὅτι δὲ τὸ οἰκογενειακὸν ἐπώνυμον εἶνε Φακρασῆς καὶ οὐχὶ Φακρασῆς διατρανοῦται ἐκ τῆς ἐν τοῖς βυζαντιακοῖς χρόνοις μναίας καὶ ἄλλων ἀνδρῶν ὁμοίως ὀνομαζομένων¹².

¹ Αὐτόθι σ. 96 κ. ε.

² Αὐτόθι σ. 98.

³ Αὐτόθι σ. 105.

⁴ Αὐτόθι σ. 109.

⁵ Αὐτόθι σ. 115, 130.

⁶ Αὐτόθι σ. 133.

⁷ Αὐτόθι σ. 133, 138.

⁸ Αὐτόθι σ. 144, 147, 149.

⁹ Αὐτόθι σ. 129.

¹⁰ Αὐτόθι σ. 291.

¹¹ Ἰδε ἀνωτέρω σ. 403.

¹² Ἰδε περὶ τινων ἀνδρῶν φερόντων τὸ ὄνομα Φακρασῆς *Max Tzeu Maxi-*

ρεται ἐν τῇ παρ' ἐμοὶ ἀξιολόγῃ κώδικι τοῦ Φραντζῆ, περὶ οὗ ἴδε Νέου Ἑλληνομνημονος Τόμ. Β' σ. 366, Τόμ. Γ' σ. 427 σημ. 1, σ. 432 σημ. 2.

¹ Miklosich καὶ Müller ἐνθ' ἀν. Τόμ. Β' σ. 97.

² Miklosich καὶ Müller ἐνθ' ἀν. Τόμ. Β' σ. 96.

Τὸν δὲ Φιλόθεον τὸν Νεαμονίτην, ὃν δεινῶς νοσοῦντα ἀγωνίζεται διὰ μακρῶν νὰ παραμυθήσῃ ὁ Ἰσίδωρος ἐν τῇ τρίτῃ καὶ τετάρτῃ τῶν ἐπιστολῶν, δὲν γινώσκομεν ἄλλοθεν. Νεαμονίτης δ' ἐκαλεῖτο πιθανώτατα οὐχὶ ἐξ ἐπωνύμιου οἰκογενειακοῦ, εἰ καὶ δὲν λείπει τὸ τοιοῦτον ἐν τοῖς βυζαντινοῖς χρόνοις¹, ἀλλ' ὡς μοναχὸς μονῆς καλουμένης Νέας. Καὶ δὲν εἶνα μὲν ἀσύνηθες τὸ ὄνομα μονῶν οὕτω καλουμένων², ἀλλ' ἡ περὶ ἧς

mi monachi epistulae. Ἐν Βερολίῳ. 1890 σ. 197 κ. ε. Φακρὰ δὲ εἶνα καὶ εἰς τῶν εἰς οὐς ἐπιστέλλει ὁ Δημήτριος Κυδωνίτης. Ἴδα *fortis* ἐνθ' ἄν. σ. 282. Ὅτι δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοιαύτου Φακρᾶς καὶ οὐχὶ Φακρᾶς, ὡς παρὰ τῆς *fortis*, καὶ ὅτι ἦτο προμικηρὸς, ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ Βουρναϊανοῦ κώδικος 79 τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Βρετανικοῦ μουσείου, ἐν ᾧ περιλαμβάνονται δύο πρὸς αὐτὸν ἐπιστολαὶ τοῦ Κυδωνίτη. Πρὸςθεος καὶ τὸν εἶται 1357 Θεόδωρον Φακρᾶς παρὰ *Miklosich* καὶ *Müller* ἐνθ' ἄν. Τόμ. Β' σ. 370. Ἔχομεν δὲ καὶ Ἰωάννην Φακρᾶς πρωτοστράτορα γράψαντα διήγησιν περὶ Παλαμᾶ καὶ Γρηγορᾶ (Σπυρ. II. Λάμπρου Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου ἕρους ἑλληνικῶν κωδίκων Τόμ. Β' σ. 563 ἐν λ.), πιθανῶς τὸν αὐτὸν καὶ ὁ παρὰ Καντακουζηνῶ (ἐκδ. Βόννης Τόμ. Β' σ. 585, β. Τόμ. Γ' σ. 196, β) Ἰωάννης Φακρᾶς. Ὁ αὐτὸς δ' ἔγραψεν ὡς παρακοιμώμενος καὶ ἔκφρασιν περὶ τῶν βασιλικῶν ὄφρακων, περιλαμβανομένην ἐν τῇ βιβλ. ἀρ. 167 κώδικι τῆς ἐν τῇ Ἁγίῳ ἕρει μονῆς Διονυσίου (Σπυρ. II. Λάμπρου Κατάλογος Τόμ. Α' σ. 353 ἀρ. 49) καὶ τῇ βιβλ. ἀρ. 152 τῆς μονῆς Παντελεήμονος (Αὐτόθι. Τόμ. Β' σ. 303 ἀρ. 18), ἧς εἶνα ἡ αὐτὴ ὡς ἀλέσποτος ἀνεκδομένη ἐν συμπληρώματι τῆς Περὶ τῶν ὄφρακων συγγραφῆς τοῦ Κωδικοῦ (ἐκδ. Βόννης σ. 215 κ. ε.).

¹ Οἰκογενειακὸν εἶνα τὸ ἐπώνυμον τοῦτο ἐν τῇ ἐπιγραφῇ *Τῷ Νεαμονίτῃ*, ἣν φέρει ἡ β' τῶν ἐπιστολῶν τῆς ὑπὸ τοῦ *Krumpholtzer* (Byzantinische Literaturgeschichte σ. 45, ἀλλ. μετὰφρ. Γ. Σωτηριάδου Τόμ. Β' σ. 154) κληθεῖσης Φλωρεντιακῆς συλλογῆς ἐν τῇ Λαυρεντιανῇ κώδικι S. Marco 356, ἧς ἄλλο ἀπογραφὸν εἶνα τὸ τοῦ Μοναχίου κώδικος CXCVIII. Καὶ πράγματι ἕλλαϊ ἐπιστολαὶ τῆς αὐτῆς συλλογῆς, ἡ λδ', ἡ μζ' καὶ ἡ νε', ἀπαυθύνονται *Τῷ υἱῷ τοῦ Νεαμονίτου*.

² Τοιαύτη εἶνα ἡ γνωστοτάτη Νέα μονὴ τῆς Χίου (Ἴδα Γρηγορίου Φωτεινοῦ Νεαμονίτου. Ἐν Χίῳ. 1861. — Κ. Κανελλᾶκη Χιακὰ ἀνάλεκτα. Ἐν Ἀθήναις. 1890. — *Miklosich* καὶ *Müller* Acta et diplomata Τόμ. Β' σ. 1 κ. ε. — Ἀθ. Παπαδοπούλου Κεραμέως Ἱεροσολυμιτικῆ βιβλιοθήκη Τόμ. Α' σ. 139 ἐν σημ., σ. 144 ἀρ. 11. *Strzykowski* Nea Moni auf Chios ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift Τόμ. Ε', 1896, σ. 140 κ. ε. — Σπυρ. II. Λάμπρου Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου ἕρους ἑλληνικῶν κωδίκων Τόμ. Β' σ. 299 ἀρ. 5643, 2. — Χρυσόδουλλὰ ἐξ αὐτῆς ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ Τόμ. Δ' σ. 403 κ. ε., 411 κ. ε., 428 κ. ε., 444 κ. ε.). Νέαν μονὴν δ' ἔχομεν καὶ παρὰ τὸ Νάβπλιον (Νέου Ἑλληνομνήμωνος Τόμ. Γ', σ. 282). Εἶνα δ' αὐτὴ ἡ ἄλλως λεγομένη

πρόκειται ἐνταῦθα Νέα μονή, ἐξ ἧς Φιλόθεος ὁ Νεαμονίτης, εἶνε αὐτὴ ἐκεῖνη, ἧς οἱ Νεαμονίται μοναχοὶ εὐρίσκοντο περὶ τὸ 1394 εἰς διενέξεις περὶ γειτονικῶν κτημάτων πρὸς τοὺς Ἀκαπνιώτας, μοναχοὺς τῆς μονῆς Ἀκαπνίου¹. Γινώσκοντες δὲ, ὅτι ἡ μονὴ Ἀκαπνίου ἔκαιτο ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Θεσσαλονίκης², ἐξάγομεν ἐνταῦθεν, ὅτι καὶ ἡ Νέα μονὴ ἔκαιτο ἐν τῇ αὐτῇ περι-

τῆς Ἀραίας, περὶ ἧς σφρατίζεται ὑπόμνημα Λέοντος ἐπισκόπου Ἁργῶν καὶ Νεοπόλου, ἀνεκδομένην τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ *Raini* (Codices manuscriptorum bibliothecae Regiae Taurinensis. Ἐν Τουρίῳ. 1749 σ. 426 κ. ε.) ἐκ τοῦ ἑπιστάτου κατὰ τὴν πύργατον τοῦ 1901 καταστραφέντος κώδικος CCCXVI (B. VII 29), εἶτα δὲ ὑπὸ τοῦ Μουστοξίδου (Ἑλληνομνήμων σ. 279 κ. ε.), καλλίτερον δὲ κατόπιν ὑπὸ *Miklosich* καὶ *Müller* (Acta et diplomata Τόμ. Β' σ. 178 κ. ε.), αὐτόθεν δὲ καὶ παρὰ Μ. Αὐμπρουνίδου (Ἡ Σουπλίκ. Ἐν Ἀθήναις. 1898, σ. 47 κ. ε.) Πρὸςθεος, περὶ τῆς μονῆς ταύτης Σπυρ. II. Λάμπρου ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift Τόμ. Β', 1893, σ. 75, καὶ ἐν Μικταῖς Σάλλισι (Ἐν Ἀθήναις. 1905 σ. 418 κ. ε.), Μ. Αὐμπρουνίδου ἐν τῇ Ἀρμονίᾳ Τόμ. Γ', 1902, σ. 479 κ. ε., H. Zimmerer ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift Τόμ. Θ', 1900, σ. 550 καὶ N. Βέην αὐτόθι Τόμ. ΙΖ', 1908, σ. 105 κ. ε. Ἐκ δὲ τοῦ Ἀμβροσιακοῦ κώδικος Q 14 sup. ἀναγεγράφησιν ὑπ' αὐτοῦ οἱ ἑστίχοι εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀνάκτα τῆς ἐξ Ἁργῶν κατασκευασμένης. . . Πέτρον Ἀργῶν κτήτορας τοῦ πικασίου καὶ τῆς Νέας, ὅς ἐκ ἀκρόσων ἐν ταῖς Παλαιολογαῖς καὶ Παλοπονησιακαῖς. Ἀλλῆ δὲ Νέα μονὴ εἶνα ἐκεῖνη, ἣν εὐρίσκομεν μετρημονασιμένην ἐν βιβλιογραφικῇ σημειώματι τοῦ κώδικος 24 τῆς βιβλιοθήκης Πίου Β' ἐν τῇ Βυζαντινῇ, ἔχουσι ὅσα: Ἰγνώμη ἡ προσηγορίαι αὐτῆ βίβλιος δια χειρὸς Ἀθηναίων ἐκείνου μοναχοῦ εἰς τὴν ναίαν μονὴν τῆν ἐκτὴ ἡγίαν Θεοτόκων. . . , σφρῆ (1072). Ἴδα *Duchesne* De codicibus mss. graecis Pli II in Bibliotheca Alexandrina Vaticana. Ἐν Παρισίῳ, 1880 σ. 18. Ναυφανείσα δὲ λέγεται ἡ Φανερωμένη τῆς Σάλακας (Νέου Ἑλληνομνήμωνος Τόμ. Δ' σ. 92).

¹ *Miklosich* καὶ *Müller* ἐνθ' ἄν. Τόμ. Β' σ. 200 κ. ε., 202 κ. ε.

² Ἴδα τὸ σημεῖωμα τοῦ Βεανίου κώδικος Theol. gr. 193 *Tac* δι' ἀντιθέσεως καὶ ἀντισημειώσεως μοναχῶν καὶ Νικητῶν ἡγουμένων ἐν τῇ τῶν Ἀκαπνιωτῶν μονῇ τοῖς ἐκ Θεσσαλονίκης (γραπτέον τῆ ἐν Θεσσαλονίκῃ) διὰ φρονιτικῆς εἰσεῖς εἰς τὴν φιλολογίαν ἀκοῆς διὰ χάρου καὶ μέλατος ἐπισημασθῆναι ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift Τόμ. III (1903), σ. 324. Ὁ δὲ καθηρομένους τῆς μονῆς Ἀκαπνίου Ἰγνώμης ἐγράφη περὶ εἰκόνας Χριστοῦ τῆς ἐν τῇ μονῇ Λαζάρου Θεσσαλονίκης (Σπυρ. II. Λάμπρου Κατάλογος. . . Ἁγίου ἕρους Τόμ. Α' σ. 341, 18 καὶ 387, 13). Φανερωμένη δὲ δηλοῦται, ὅτι ἡ μονὴ Ἀκαπνίου ἔκαιτο ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐκ τῶν λεγομένων ὑπὸ τοῦ Παχυμέρους (ἐκδ. Βόννης Τόμ. Α' σ. 27, 20), ὅπου τὸ κωδικὸν ἔχει Ἀκαπνίου, ὅπως ἐπισημασθῆναι καὶ παρὰ τῆς *Tafel* (De Thessalonica eiusque agro dissertatio geographica. Ἐν Βερολίῳ, 1891 σ. 143), διορθωτέον εἰς Ἀκαπνίου.

χώρῳ. Ἄπορον δὲ φαίνεται πῶς τὴν διάλυσιν τῆς ἔριδος τῶν δύο μονῶν εἶχεν ἀναλάβει ὁ μητροπολίτης Χαλκηδόνος, ὑπερτιμος καὶ ἔξαρχος πάσης Βιθυνίας¹, καίπερ οὕτω μακρὰν τῆς Θεσσαλονίκης κειμένης. Ἡ ἀπορία δὲ αὕτη λύεται ἢ διὰ τῆς ἀποδοχῆς ἀναθέσεως εἰς αὐτὸν ἑξαρχικῶν καθηκόντων ἐν Θεσσαλονίκη καθ' ὃν χρόνον ἀπουσίαζεν ὁ Ἰσιδώρος Ἰωσῆς ἐν Ἀσίᾳ κατὰ τὰ λεγόμενα ἐν τῇ μονιᾷ τοῦ Ἰθάγκου² ἢ ἐνεκεν ἰδιαζόντων τινῶν προνομίων, ἅτινα ἐκέκτητο κατὰ τινὰς συνοδικὰς διαγνώσεις ὁ Χαλκηδόνος καὶ ἐξ ὧν οὐκ ὀλίγαι ἐπήρχοντο συγχύσεις³. Ὁ δὲ Χαλκηδόνος, οὗ γίνεται μνεία ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐπιστολῇ τοῦ Ἰσιδώρου ὡς παραιτίου γενομένου καταλυθῆναι τὴν συνοδίαν Φιλοθέου τοῦ Νεαμονίτου⁴, εἶνε πιθανώτατα ὁ αὐτὸς ἄγνωστος ἡμῖν κατ' ὄνομα, περὶ οὗ ὁ λόγος ἐν ταῖς προμνημονευθείσαις συνοδικαῖς διαγνώσεσιν.

Ὁ δὲ Παλαιῶν Πατρῶν, εἰς ὃν ἀπευθύνεται ἡ πέμπτη ἐπιστολὴ τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, εἶνε ἀναντιρρήτως ὁ αὐτὸς ἐκεῖνος Ἰγνάτιος, ὃν εὐρίσκομεν τὸν Ἰούλιον 1389, ἦτοι ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ γράμματος ἐκεῖνου τοῦ Ἰσιδώρου, ῥητῶς ὀνομαζόμενον ἐν τινι συνοδικῇ πράξει⁵.

Ὁ δ' ἐν Θεσσαλονίκη ἱερομόναχος καὶ πνευματικὸς Δοσίθεος ὁ Καραντηνὸς, εἰς ὃν ἐγράφη ἡ ἕκτη ἐπιστολὴ τοῦ Ἰσιδώρου⁶, εἶνε ἀναμφηρίστως ὁ αὐτὸς καὶ ὁ παπᾶς Δοσίθεος ὁ Καραντηνὸς, πρὸς ὃν σώζεται ἐπιστολὴ τοῦ ἐν ἔτει 1371 θανόντος προκατόχου τοῦ Ἰσιδώρου ἐπὶ τοῦ μητροπολιτικοῦ θρόνου Θεσσαλονίκης Νικολάου Καβάσιλα⁷.

¹ Miklosich καὶ Müller ἐνθ' ἀν. Τόμ. Β' σ. 200 κ. ἐ. 202 κ. ἐ.

² Ἴδε ἀνωτέρω σ. 400 σημ. δ.

³ Πρὸς Μικλοσίχ καὶ Μύλλερ ἐνθ' ἀν. σ. 181 κ. ἐ.

⁴ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 360, 7 καὶ 12.

⁵ Miklosich καὶ Müller ἐνθ' ἀν. Τόμ. Β' σ. 185.

⁶ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 379 κ. ἐ.

⁷ Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη εὐρήται ἐν τῇ Παρισιακῇ κώδικι 1213, φ. 298^α, ἐξέδωκα δὲ τὴν ἐπιγραφὴν αὐτῆς καὶ τὴν ἀρχὴν ἐν Νέῳ Ἑλληνομνημῶνι Τόμ. Β' σ. 815.

Τὸ δ' ἐπώνυμον Καραντηνὸς δὲν εἶνε καὶ ἄλλως ἄγνωστον ἐκ τῶν βυζαντιανῶν χρόνων ὡς οἰκογενειακόν. Τοιοῦτο φέρουσιν ἐπὶ παραδείγματι ὁ ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ τοῦ Ἀργυροῦ Κωνσταντῖνος ὁ Καραντηνὸς¹ καὶ ὁ τούτου υἱὸς Νικηφόρος, στρατηγὸς Ναυπλίου, ὁ τῷ 1032 κατὰ τῶν Ἀράβων νικηφορήσας². Γινώσκομεν δὲ καὶ Νικήταν Καραντηνὸν, ἱερέα καὶ νομικὸν τῶν παλατιῶν ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου³.

Διεσώθη δὲ τὸ ὄνομα μέχρι καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἐν Κεφαλληνίᾳ, ὅπου ἔχομεν οἶκον Καραντινῶν ἢ Καρανδινῶν, ἀναγόντων τὴν ἀρχὴν εἰς τοὺς βυζαντιανούς χρόνους καὶ θεωρούντων γενάρχην πρωτοσπαθάριον τινα Γεώργιον, οὗ σώζεται παρά τινι τῶν ἀπογόνων ἐν Ἀργοστολίῳ ἐλαιογραφικὴ εἰκὼν⁴. Εἰς τὸν οἶκον τοῦτον ἀνήκουσιν ὁ Σπύρος Καραντινὸς, ὃν εὐρίσκομεν μετὰ τῶν μαθητῶν τοῦ ἐν Παταύῳ Γυμνασίου⁵, ὁ ἀγιογράφος τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος Ἀνδρέας ἢ Ἀλέξανδρος Καραντινὸς⁶, ὁ ἐν ἔτει 1776 γράψας ἰταλιστὶ βραχεῖαν ἱστορίαν τῆς Κεφαλληνίας Ἰωάννης⁷, καὶ ὁ ἕτερος Ἰωάννης ὁ ἔπειτα ἐν τῇ Ἰονίῳ ἀκαδημίᾳ καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν⁸.

¹ Κεδρηνοῦ ἐκδ. Βόννης Τόμ. Β' σ. 491, 18. Τοῦτον ἀντὶ τοῦ υἱοῦ Νικηφόρου πλημμελῶς λέγει νικητὴν τῶν Ἀράβων ὁ Geiser (ἐν τῇ τοῦ Krumbacher Byzantinische Litteraturgeschichte σ. 1001. ἐλλ. μεταφρ. Γ. Σωτηριάδου Τόμ. Γ' σ. 403 κ. ἐ.).

² Κεδρηνοῦ ἐκδ. Βόννης Τόμ. Β' σ. 499, 12. Οὗτος ἐσφαλμένως καλεῖται Karanienos ὑπὸ τοῦ Zimmerer ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift Τόμ. Θ', 1900, σ. 550 καὶ κατ' αὐτὸν ὑπὸ τοῦ P. Marc (Byzantinische Zeitschrift. Generalregister zu Band I—XII. Ἐν Λειψίᾳ, 1909 σ. 224).

³ Miklosich καὶ Müller Acta et diplomata Τόμ. 5' σ. 197.

⁴ Ἡλία Τσίτσέλη Κεφαλληνικά. Τόμ. Α'. Ἐν Ἀθήναις, 1904 σ. 195.

⁵ Σάθα Νεοελληνικὴ φιλολογία σ. 421.

⁶ Ἡλία Τσίτσέλη ἐνθ' ἀν.

⁷ Αὐτόθι σ. 196. Τῆς ἱστορικῆς ταύτης ἀναγραφῆς, δημοσιευθείσης ἐν ταῖς τοῦ Μαρίνου Πινιατόρου Memorie critiche e storiche dell' isola di Cefalonia. Ἐν Κερκύρα. 1887. Τόμ. Β' σ. 104, σώζεται κωδὶξ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας. Ἴδε Νέου Ἑλληνομνημῶνος Τόμ. Ζ' σ. 383 ἀρ. 99.

⁸ Ἡλία Τσίτσέλη σ. 196 κ. ἐ.

Οἱ εἰς τὸν κεφαλληνιακὸν τοῦτον οἶκον ἀνήκοντες γράφουσιν ἐναλλάξ τὸ ἴδιον ἐπώνυμον Καραντινός, Καρανδινός ἢ Καρανδηνός¹. ὁμοίως δ' ἐναλλάξ γράφεται Καραντινάτα² ἢ Καρανδινάτα τὸ ἐξ αὐτῶν ὀνομασθὲν χωρίον τοῦ δήμου Λιβαθοῦς³. Ἀλλὰ τὸ ὀρθὸν ἦτο νὰ γράφηται Καραντηνός, ὡς παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, ἐπειδὴ τὸ ὄνομα εἶνε ἐθνικὸν ἐκ τῶν ἐχόντων τὴν κατάληξιν ἠνός, οἷα τὰ Δαμασκηνός, Κομνηνός, Λακαπηνός, Συναδηνός καὶ ἄλλα πλείστα⁴. Εἶνε δὲ τὸ Καραντηνός ἐθνικὸν ἐξ ἀγνώστου τόπου φέροντος τὸ ὄνομα Κάραντα⁵. Ἀλλ' ὅπως δὴποτε γεννᾶται καὶ τὸ ἐρώτημα μὴ καὶ παρὰ Βυζαντινοῖς τὸ ὄνομα εἶχε τὸ κατ' ἀρχὰς τὸ δ (Καρανδηνός), ὅτε ἠδυνάμεθα νὰ εἰκάζωμεν περὶ τῆς ὑπάρξεως τόπου Κάραντα, φέροντος τὴν κατάληξιν τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος ἤδη ἐπιχωριάζουσαν ἐν Καρίᾳ καὶ ἐν Λυκίᾳ.

Οἱ δ' ἐκ Θεσσαλονίκης Ἰζυμισχῆς, Κληματικὸς καὶ Ῥωσωτᾶς οἱ μνημονευόμενοι ὑπὸ τοῦ Ἰσιδώρου¹ δὲν δύνανται νὰ ταυτισθῶσιν. Ἀλλ' οὐχ ἦττον τοῦ μὲν πρώτου τὸ ὄνομα εἶνε γνωστότατον ὡς οἰκογενειακὸν ἀπὸ τοῦ ὀμωνύμου αὐτοκράτορος. Ὁ δὲ Ῥωσωτᾶς ὀμωνυμεῖ πρὸς τὸν Ἰωάννην Ῥωσατᾶν, ἀναγνωστὲον πιθαγῶς καὶ ἐκείνον Ῥωσωτᾶν, τὸν κεκτημένον

¹ Ὁ καθηγητὴς τῆς Ἰατρικῆς ἀκαδημίας Ἰωάννης ἔγραφεν ἑαυτὸν ἐν μὲν ταῖς ἀρχαιοτάταις τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ Καρανδινόν (*Le grand-Pernot Bibliographie ionienne*. Ἐν Παρισίοις. 1910 Τόμ. Α' σ. 287 ἀρ. 1077 καὶ 1078), Καρανδηνόν δ' ἐν ταῖς νεωτέραις (Αὐτόθι σ. 298 ἀρ. 1102, σ. 298 ἀρ. 1125, σ. 302 ἀρ. 1146, σ. 108 ἀρ. 1147 καὶ σ. 305 ἀρ. 1158).

² Ἡλία Τσιτσέλη ἐνθ' ἀν. σ. 196.

³ Ἐν ταῖς ἐπισήμοις στατιστικαῖς τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.

⁴ Πρὸς Κ. Amantos Die Suffixe der neugriechischen Ortsnamen. Ἐν Μονάχῳ. 1908 σ. 56 κ. ἐ.—H. Moritz Die Zunamen bei den byzantinischen Historikern und Chronisten. Programm des humanistischen Gymnasiums in Landshut. 1897—1898. Μέρ. Β' σ. 19.

⁵ Ὁ Ἄμαντος ἐνθ' ἀν. σ. 56 ὑποδεικνύει παραδειγματικῶς τὰ Κάραντα ἐν Βοιωτίᾳ, στηριζόμενος εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ αὐστριακοῦ ἐπιτελείου συνταχθέντα Χάρτην τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐλληνικὰς στατιστικὰς τοῦ πληθυσμοῦ τὸ περὶ οὗ πρόκειται χωρίον τοῦ δήμου Θισβῆς τονίζεται Καραντᾶ.

περὶ τὴν περιοχὴν τῶν Πατρῶν περιβόλαιόν τι¹. Ὁ δ' ἐκ Νεστοέγκων ἢ μᾶλλον Νεστόγκων Λάσκοαρις² ἐνθυμίζει ἡμᾶς τὸν ἐν Νικαίᾳ Ἀνδρόνικον Νεστόγκον³ τὸν ἐν ἔτει 1225 συνωμόσαντα κατὰ τοῦ ἐξαδέλφου Θεοδώρου Βατάτζη⁴, τὸν ἐν ἔτει 1306 ἐν Βυζαντίῳ μέγαν ἐταιρειάρχην Νεστόγγον Δούκαν⁵ καὶ τὸν ἐν αὐτῇ δὴ τῇ Θεσσαλονίκῃ πιγκέρνην Ἀλέξιον Δούκαν Νεστόγγον γράμματός τινος τῆς ἐν Ἀγίῳ ὄρει μονῆς Ζωγράφου τοῦ ἔτους 1267⁶.

Τέλος δ' ἀγνωστον μένει ἡμῖν τὸ κύριον ὄνομα τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἰσιδώρου, ὃν μανθάνομεν ὅτι εἶχε κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὁμολογίαν⁷, καὶ ἀγνοοῦμεν ὁποῖον ἔργον οὗτος μετήρχειτο.

Μεταξὺ τῶν ἀνωτέρω ἐν σ. 343 στ. 22 ὀνομάτων τῶν λογίων μητροπολιτῶν Θεσσαλονίκης ἐξέπεσε μετὰ τὸ τοῦ Νεῖλου Καβάσιλα τὸ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Νικολάου Καβάσιλα.

Αἱ ἐν σ. 344 κ. ἐ. μεταξὺ τῶν ἔργων τοῦ Ἰσιδώρου ἀναγραφόμεναι δύο λύσεις περὶ τῆς ἀρχιερωσύνης τοῦ Ἀνθίμου Οὐγγροβλαχίας καὶ τῆς ἱερωσύνης Εὐγενικοῦ ἀναγνώστου αἱ καὶ ἐν τῷ κώδικι 286 τῆς μονῆς Ἰθῆρων περισωζόμεναι εὐρηγνται ἐκδεδομέναι παρὰ τῷ κ. Γεδεών⁸.

Τῆς δ' ἐπιστολῆς τοῦ Ἰσιδώρου πρὸς τὸν Ματθαῖον Φακρα-

¹ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 380, 28.

² Ἴδε τὸ ἀργυρόβουλλον τοῦ Θωμᾶ Παλαιολόγου παρὰ Miklosich καὶ Müller ἐνθ' ἀν. Τόμ. Ι' σ. 258.

³ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 380, 7.

⁴ Γεωργίου Ἀκροπολίτου ἐκδ. Βόννης σ. 39, 17 κ. ἐ.

⁵ Παχυμέρους ἐκδ. Βόννης Τόμ. Β' σ. 429, 2 κ. ἐ.

⁶ Victor Langlois Le Mont Athos et ses monastères. Ἐν Παρισίοις. 1867 σ. 62 ἐκ τῶν τοῦ Joseph Müller Historische Denkmäler in den Klöstern des Athos παρὰ Miklosich (Slavische Bibliothek Τόμ. Α' σ. 123 κ. ἐ.).

⁷ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 380, 4.

⁸ Μανουὴλ Γεδεών Κανονικαὶ διατάξεις. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. 1888. Τόμ. Α' σ. 21 κ. ἐ., 24 κ. ἐ.

σὴν¹ ποιεῖται μνεῖαν καὶ ὁ Δέων Ἀλλάτιος² ὡς περιλαμβανομένης ἐν τῷ Vaticanus graecus 651³.

Κάτωθεν τοῦ ἐγκλητικοῦ γράμματος Παύλου τοῦ Ξηροποταμίτου τοῦ συντεταγμένου ἐν ἔτει 1016 καὶ ἐκδοθέντος ἐν τῷ παρόντι τόμῳ τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμωνος ἐξ ἀπογράφου τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος φέρονται τάδε· Ὑπεγράφη παρ' ἐμοῦ Ἰσιδώρου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης⁴. Δὲν εἶνε δὲ πιθανὸν ὅτι ὁ ὑπογεγραμμένος Ἰσιδωρος εἶνε ὁ Γλαβᾶς, ἐκτὸς ἂν ὑποτίθετο, ὅτι ἐδέησε διὰ τῆς ὑπογραφῆς αὐτοῦ νὰ κυρώσῃ τυχὸν τὴν γνησιότητα τοῦ προσαχθέντος αὐτῷ κατὰ αἰῶνας δλους ἀρχαιτέρου πρωτοτύπου χάριν τῶν ἐν τῷ ἐγγράφῳ ὀριζομένων κτηματικῶν ὀρίων ἐν Ἀγίῳ Ὄρει. Ἀλλὰ καὶ τοιαύτη ὑπόθεσις δὲν θὰ ἦτο εὐλογος, ἐπειδὴ αἱ πλεῖσται τῶν ἐν τῷ ἐγγράφῳ ἐκείνῳ ἀναγραφομένων μονῶν εἶχον ἤδη ἐκλίπει. Διὸ πολὺ πιθανώτερον εἶνε νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι πρόκειται περὶ κυρώσεως αὐτοῦ τοῦ πρωτοτύπου τοῦ ἐγκλητικοῦ γράμματος καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸ ὑπογραφῶν ἡγουμένων τοῦ Ἀγίου Ὄρους ὑπ' αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ κατὰ τὸν χρόνον τῆς συντάξεως αὐτοῦ κατέχοντος τὸν θρόνον Θεσσαλονίκης. Ἄν δὲ ἡ γνώμη αὕτη ἔχῃ ὀρθῶς, προὔπηρξε τοῦ Γλαβᾶ καὶ ἕτερος μητροπολίτης Θεσσαλονίκης καλούμενος Ἰσιδωρος, ἀρχιερατεύσας ἀρχομένου τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος ἐπὶ ἔτη τινὰ τοῦ μακροῦ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βασιλείου χρόνου καθ' ὃν ἐπὶ αἰῶνα καὶ πλέον ὑπάρχει κενὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἐπισκοπικοῦ θρόνου Θεσσαλονίκης⁵.

¹ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 353 κ. ε.

² *L. Allatii* In Rob. Creyghtoui apparatus . . . Exercitationes. Ἐν Ῥώμῃ. 1674 σ. 704 κατὰ τὸν *Lequien Oriens Christianus* Τόμ. Β' σ. 89 κ. ε.

³ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 345 καὶ 352.

⁴ Νέου Ἑλληνομνήμωνος Τόμ. Η' σ. 233.

⁵ Ἐν τῷ κενῷ τούτῳ ὁ *L. Petit* ἐνθ' ἀν. σ. 26 τοποθετεῖ τὸν Ἀνατόλιον καὶ τὸν Νικήταν τῷ δὲ 1031 βλέπομεν ἤδη ἀρχιερατεύοντα τὸν Θεοφάνην, τούτου δὲ προκάτοχος εἶνε δυνατόν νὰ ὑπῆρξεν ὁ ἀρχαῖος ἐκεῖνος Ἰσιδωρος.

Ἡ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

ΕΝ ΤΑΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙΣ ΧΩΡΑΙΣ *

Δίαν εὐγνωμένως ἐδέχθην τὴν πρόσκλησιν τοῦ προεδρείου τῆς Ἑταιρείας ταύτης, ὅπως κάμω ἐν αὐτῇ κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς βραχείας μου ἐν Ῥώμῃ διατριβῆς διάλεξιν ἀρχαιολογικὴν. Ἀλλὰ ποῖον ἄλλο θέμα θὰ ἠδύνατο νὰ εἶνε ἀρμοδιώτερον ἐν τῇ αἰωνίῳ πόλει, ἐν ἣ ὑπάρχει ἡ ἔδρα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ῥωμαϊκῆς ἑταιρείας, παρ' ἐμοῦ, προερχομένου ἐξ Ἀθηνῶν, ἢ ἐκθεσις περὶ τῆς σημερινῆς ἀρχαιολογικῆς κινήσεως ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς χώραις; Εἶνε τόσαι καὶ τόσαι αἱ σχέσεις τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος μετὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς, εἶνε τόσοι οἱ δεσμοὶ μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἰταλίας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν, ὅς εὐχρηθῶμεν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, ὥστε χρήσιμον εἶνε νὰ διαλευκανθῇ τί γίνεται ἐν ἀμφοτέραις ταῖς χώραις χάριν τῆς μελέτης τῆς τέχνης καὶ τῶν θεσμῶν τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν μέσων χρόνων.

Καὶ χωρὶς νὰ το θέλωμεν, ἀναγκαζόμεθα νὰ ἀναμνησθῶμεν τῶν ἀκτινοβόλων ἐκείνων ἡμερῶν, ὅτε οἱ μετανάσται τοῦ ἤδη κινδυνεύοντος Βυζαντίου εὕρισκον ἄσυλον ἐν Ἰταλίᾳ, ὅτε οἱ φυγάδες τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πεσοῦσης ὑπὸ τῆς ὀρμῆς τῶν Τούρκων, μετέφερον εἰς τὸ φιλόξενον τοῦτο ἔδαφος μετὰ τῶν προσδοκιῶν αὐτῶν περὶ ἐθνικῆς ἐκδικήσεως τὰ οὐκέτι ἱκανῶς γνωστὰ λείψανα τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, καὶ ἐγίνοντο διδάσκαλοι καὶ ἐρμηνευταὶ τῆς γλώσσης καὶ τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Ἑλλάδος τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν τῇ γῆ τοῦ Βιργιλίου καὶ τοῦ Σενέκα, μετεβάλλοντο εἰς φίλους τῶν ὑπερόχων

* Ἀνάγνωσμα γενόμενον ἰταλιστὶ ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ ἑταιρείᾳ τῆς Ῥώμης τῇ 20 Ἰανουαρίου 1913 καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Φλωρεντίας τῇ 3 Φεβρουαρίου, ἐκδοθὲν δ' ἐν πρωτοτύπῳ ἐν τῷ *Atene e Roma* τοῦ Μαρτίου - Ἀπριλίου 1913 ἀρ. 171 - 172.

τὸ πνεῦμα Ἰταλῶν, τῶν λογίων καὶ φιλολόγων τῆς Ἀναγεννήσεως, τυγχάνοντες τῆς προστασίας τῶν Μαιικηνῶν τῆς ἀπαρμιλλοῦ ἐκείνης ἐποχῆς ἀναπτύξεως λογοτεχνικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς. Ὡραῖοι χρόνοι, καθ' οἷς οἱ πάπαι παρίσταντο μετ' ἐνθουσιασμοῦ εἰς τὴν ἀποκάλυψιν ἀγάλματος ἐλληνικοῦ, εἰ ἡγεμόνες ἔπινον ἐν τοῖς δείπνοις αὐτῶν τὸν οἶνον ἀπὸ κυπέλλων ἐλληνικῶν, οἱ φιλόλογοι ἀνεγίνωσκον κατὰ πρῶτον τοὺς στίχους τῶν ποιητῶν καὶ τὰ φιλοσοφήματα τῆς Ἑλλάδος ἐν τοῖς περιωθεῖσιν ἐλληνικοῖς χειρογράφοις, καὶ ἐλευκαίνετό ποτε αἴφνης διὰ νυκτὸς ἡ κόμη φιλέλληνος λογίου ἐπὶ τῷ ἀκούσματι ναυαγίου πλοίου μεταφέροντος κώδικα τοῦ Ὀμήρου.

Ἀλλὰ παρ' ὅλην τὴν ἐν πολλοῖς τελείαν μεταβολὴν τῶν διανοημάτων τῶν νέων γενεῶν ὁ ἔρως τῆς ἀρχαιότητος οὐδέποτε ἔπαυσε μετὰ τὴν ὄθησιν τὴν δοθείσαν κατὰ τὰς ἀξιωματικὰς ἡμέρας τῆς Ἀναγεννήσεως. Ἐξέλιπεν ἴσως ἡ ποίησις τῆς ἀρχαιολογίας, ἀλλὰ προεχώρησεν ἡ ἐπιστήμη αὐτῆς, ἐξηλείφθη τὸ μυθικὸν καὶ ὁ θρύλος, ἀλλ' ἐπηκολούθησεν ἡ θετικὴ ἔρευνα. Δὲν εἶνε πλέον οἱ χρόνοι τῶν παραδοξογραφικῶν διηγήσεων, τῶν Mirabilia, ἀλλ' ὑποκατέστη εἰς αὐτὰ ἡ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια. Ἐξητρίσθη τὸ πτητικὸν μύρον, ἀλλ' ἀπέμεινε τὸ εὐχ ἦττον ἀξιοθαύμαστον ἀγγεῖον.

Κατὰ τὰ ἐγκαίνια τοῦ τρίτου διεθνοῦς ἀρχαιολογικοῦ συνεδρίου τοῦ συγκροτηθέντος ἐν Ῥώμῃ πρὸ ὀλίγων μηνῶν ἔσχον εὐκαιρίαν ἐν τῇ προσφωνήσει μου ὡς ἐπιτετραμμένου τῶν ξένων ἀντιπροσώπων νὰ συνοψίσω ἐν ὀλίγαις λέξεσι πάνθ' ὅσα ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος χρεώσται εἰς τὴν Ἰταλίαν χάριν τῆς διασώσεως, τῆς ἐξερευνήσεως καὶ τῆς μελέτης τῶν ἀρχαιοτήτων ἐπὶ τοῦ ἰταλικοῦ ἐδάφους¹.

Οἱ δὲ σύεδροι ἔσχον τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἴδωσιν αὐτοὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς μεθ' ὁποίας ἐπιμονῆς, μεθ' ὁποίας ἐμπειρίας, μεθ' ὁποίας πολυμαθείας ἢ ἐπίσημος Ἰταλία καὶ οἱ Ἰταλοὶ ἐπιστή-

μονες συνεχίζουσι τὰρχαιολογικὰ ἔργα, ἅτινα διὰ πᾶν μὲν ἄλλο ἔθνος εἶνε μελέτη καθαρῶς ἐπιστημονικῆ, ἀλλ' ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ εἶνε συγχρόνως καὶ ἀντανάκλασις τῆς ἐθνικῆς δόξης.

Ἀλλ' ὅ τι ἀναφέρεται εἰς τὴν Ἰταλίαν δύναται νὰ λεχθῆ καὶ περὶ τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἐκεῖ, ὡς ἐδῶ, ἡ ἀρχαιολογία δὲν ἔχει μόνον τὴν σκοπὸν ἀπλῆς λογιότητος, ἀλλ' εἶνε καὶ ὀφείλει νὰ εἶνε συνδεδεμένη πρὸς τὰς τύχας αὐτῆς τῆς χώρας διὰ τῶν αἰῶνων καὶ χρησιμεύει πρὸς ἀναπαράστασιν ὄλου αὐτῆς τοῦ παρελθόντος.

Διὰ τοῦτον τὸν λόγον αἱ Ἀθῆναι, καθ' ἃ ἄλλως ἡ Ῥώμη διὰ τὴν μελέτην τῶν ἰταλικῶν ἀρχαιοτήτων, ἀπέβησαν ἐπιστημονικὸν κέντρον δι' ἅπαντας ἐκείνους ὅσοι θέλουσι νὰ μελετήσωσι τὰς ἐλληνικὰς ἀρχαιότητας. Ἀποδεικνύουσι δὲ τοῦτο αἱ ξένοι ἀρχαιολογικαὶ σχολαὶ αἱ ὑφιστάμεναι ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Ἑλλάδος. Εἶνε δὲ αὐταὶ ἡ Γαλλικὴ σχολή, ἡ πασῶν ἀρχαιοτάτη, ἣτις πρὸ τινῶν ἐτῶν ἐώρτασε τὴν πεντηκονταετηρίδα αὐτῆς, μετὰ τὰς ἀναμνήσεις ἀνδρῶν οἱοὶ ὁ Burnouf, ὁ Beulé, ὁ Dumont, ὁ Foucart, ὁ Homolle, ὁ Holleaux, τὸ Γερμανικὸν ἀρχαιολογικὸν ἴνστιτούτον, ἐπὶ εἰκοσιπέντε ὄλα ἔτη ἀδιαχώριστον ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ Δαῖρπφελδ, ἡ Ἀμερικανικὴ σχολή τῆς ἀρχαιολογίας, ἡ Βρεττανικὴ σχολή. Ἀπὸ τῶν τεσσάρων τούτων ἀρχαιολογικῶν καθιδρυμάτων, ἀριθμούντων ἤδη βίον ἰκανῶν δεκαετηρίδων, εἰς ἃ προσετέθησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τὸ Αὐστριακὸν ἀρχαιολογικὸν ἴνστιτούτον καὶ ἡ Ἰταλικὴ ἀρχαιολογικὴ σχολή ἡ ἐπιτυχέστατα διευθυνομένη ὑφ' ἐνὸς τῶν ἀρίστων ἐρευνητῶν τῶν κρητικῶν ἀρχαιοτήτων, τοῦ διδάκτορος κ. Λουδοβίκου Περνιέ, προῆλθε τοσοῦτον πλῆθος ἀρχαιολογικῶν ἐργασιῶν καὶ πολυτίμων ἀνασκαφῶν, γενομένων ὑπὸ τῶν διευθυντῶν καὶ τῶν ἐταίρων αὐτῶν, ὥστε θὰ ἦτο δύσκολος ἡ ἀπαριθμησις ἀπασῶν ἐν τῇ βραχείᾳ ταύτῃ διαλέξει. Ἀρκεῖ νὰ μνημονεύσω τῶν ὀνομάτων τῆς Ὀλυμπίας καὶ τῶν Δελφῶν, τῶν Μυκηνῶν καὶ τῆς Τίρυνθος,

¹ Ἴδε Νέου Ἑλληνομνημῶνος Τόμ. Θ' σ. 281 κ. ε.

τῆς Δήλου καὶ τῆς Μήλου, τῆς Θήρας καὶ τῆς Πάρου, τοῦ Πόρου καὶ τῆς Αἰγίνης, τῆς Σπάρτης καὶ τῆς Κορίνθου, τῆς Ἡλίδος καὶ τῆς Σικυῶνος, τῶν Λουσῶν καὶ τῶν Μεγάρων, τῆς Κερκύρας καὶ τῆς Λευκάδος, ἵνα καταδειχθῇ, ὅτι ἡ παγκόσμιος ἐπιστήμη συνηντήθη ὡς ἐν συνεντεύξει ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους. Αἱ μελέται αὗται ἔγειναν οὐ μόνον μετ' εὐγενοῦς ἀμίλλης καὶ ἀδελφώσεως ἀδιαταράκτου, ἀλλὰ καὶ μετ' ἄκρας ἐλευθεριότητος ἐκ μέρους τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ ἀρχαιοτάτου ἀρχαιολογικοῦ καθιδρύματος τῆς χώρας, τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας τῶν Ἀθηνῶν. Οὕτω δὲ δύναται αὐτόχρημα νὰ λεχθῇ, ὅτι ἅπαντες ἔπραξαν πᾶν τὸ δυνατόν, ὅπως ἀποκαλύψωσι τὸν ἀρχαῖον κόσμον τῆς Ἑλλάδος, ὡς εἰ αὕτη ἦτο ἡ κοινὴ πατρίς ἀπάντων τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν.

Ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς τῶν συνόρων τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ἐξετάθη ἡ σφαῖρα τῶν ἐρευνῶν τῶν λογίων ἀρχαιολόγων τῶν κρατῶν ἐκείνων ἅτιν' ἀντιπροσωπεύονται ὑπὸ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἰνστιτούτων τῶν Ἀθηνῶν, ἐκεῖ πέραν ἐν τῷ Αἰγαίῳ καὶ ἐπὶ τῶν ἀσιατικῶν ἀκτῶν ὅπου εἶχε διασπαρῆ ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμός. Οὕτως ἡ ἀρχαιολογία προηγήθη τῶν πολεμικῶν ἐπιτυχιῶν καὶ τῶν διπλωματικῶν διαπραγματεύσεων. Αὕτη πρώτη οὕτως εἰπεῖν ἀνεγνώρισε τὴν ἀδιαίρετον ἐνότητα τοῦ ἑλληνικοῦ παρελθόντος ἐν ἀπάσαις ἐκείναις ταῖς χώραις, αἵτινες ἔμειναν διεσπασμένοι ὑπὸ τοῦ ζυγοῦ τῆς δουλείας μέχρι τῆς εὐτυχιοῦς ἡμέρας τῆς πολυποθήτου ἐπιστροφῆς αὐτῶν εἰς τοὺς κόλπους τῆς μητρὸς Ἑλλάδος.

Ἄν εἴνε ἀληθές, ὅτι ἡ ἀναγέννησις χώρας τινὸς συνδέεται πρὸς τὴν ἐπάνοδον εἰς τὰς μεγάλας ἀναμνήσεις τῆς ἀρχαιότητος, εἰς τὰ θάνατα ἰδεώδη τῆς ἀρχαίας τέχνης καὶ λογοτεχνίας, ἅτινα κρατύνουσι τὰ νεῦρα τῶν ἀτόμων καὶ τῶν ἐθνῶν, ἂν τὸ φαινόμενον τοῦτο παρουσιάζεται ἀριδῆλως ἐν Γερμανίᾳ, ἀρχομένου τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος, εἶνε φυσικὸν, ὅτι τοῦτο ἐμφανίζεται κυρίως ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τῇ Ἑλλάδι, ταῖς χώραις

ἐκείναις αἵτινες ὑπῆρξαν αἱ ἑδραὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀρχαίων χρόνων. Ἡ ἀναβίωσις τοιοῦτου παρελθόντος ὑπῆρξε αὐτοχρόνως προχώρησις πρὸς τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀτομικὴν ἀνεξαρτησίαν, αἵτινες εἶχον ὑπάρξει αἱ κύριαί βάσεις τῆς μεγάλης λογοτεχνικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ἀναπτύξεως τῆς ἀρχαιότητος. Ὡς ἐν Γερμανίᾳ ὁ Βίγκελμαν συμβαδίζει μετὰ τῆς πλειάδος τῶν ποιητῶν οἵτινες ἀνάπτουσι τὴν δᾶδα αὐτῶν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ κλασικισμοῦ, οὕτω δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὁ Βισκόντης συνοδεύεται ἐν Ἰταλίᾳ ὑπὸ τοῦ Ἀλφιέρη, τοῦ Φωσκόλου, τοῦ Θωμασαίου, ὑπὸ πάντων τῶν πνευμάτων ὅσα διὰ τῶν συγγραφῶν αὐτῶν προάγουσι τὴν ἰδέαν πατρίδος ἐλευθέρως. Τοῦτ' αὐτὸ δὲ συνέβη, καὶ ἴσως ἐν μείζονι βαθμῷ, ἐν Ἑλλάδι. Εἰς τῶν πρώτων ἡμῶν ἀρχαιολόγων ὑπῆρξε τελευτῶντος τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος ὁ μέγας ἐκεῖνος Θεσσαλός, Ῥήγας ὁ Βελεστινλῆς, ὅστις, ἀφ' οὗ πρῶτον ὑπῆρξεν ἀπλοῦς γραμματεδιδάσκαλος ἐν τῷ πατρίῳ ἐδάφει, ἐξέχυσεν ἐκ Βιέννης τὰ πατριωτικὰ αὐτοῦ ἄσματα, καὶ, γενόμενος ὁ πρῶτος εἰσηγητῆς τῆς βαλκανικῆς ἐνώσεως ἐναντὶον τῆς ὀθωμανικῆς κυριαρχίας καὶ κοινὸς πρόδρομος τῆς ἀπελευθερώσεως δύο χωρῶν πασχουσῶν ὑπὸ τῆς τουρκικῆς τυραννίδος, τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Σερβίας, ἐπεράτωσε τὸν βίον ὡς πρωτομάρτυς τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, στραγγαλισθεὶς παρὰ τὰ ὕδατα τοῦ Δουνάβεως ἐν Βελιγραδίῳ. Ὁ Ῥήγας δὲν ὑπηρέτησε μόνον τὰς ἰδίας ἑαυτοῦ ἰδέας διὰ τῶν ἀναμνήσεων τῆς ἀρχαιότητος καὶ ὡς εἰσηγητῆς ἀρχαιολογικῶν σπουδῶν ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς χώραις, ἀλλ' ἔδωκεν ὄθησιν εἰς πάντας τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, οἵτινες, ἐνθαρρυνόμενοι ὑπὸ τοῦ παραδείγματος τοῦ μαρτυρίου αὐτοῦ, διενοήθησαν καὶ ἐνήργησαν τὴν ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τοῦ ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ. Ἀπὸ τοιαύτης τινὸς ἀντιλήψεως προῆλθεν ἐν Ἀθήναις, τῷ 1813, εἰκοσιν ὄλα ἔτη πρὸ τῆς ἀναδείξεως τῆς πόλεως ταύτης ὡς πρωτεύουσῆς βασιλείου ἐλευθέρως Ἑλλάδος, ἡ σύστασις τῆς Φιλομούσου ἑταιρείας, ἣτις ἤρχισε καταρτίζουσα τὰς πρώτας σὺλ-

λογὰς ἐν αὐταῖς ταῖς Ἀθήναις καὶ ἐν τῷ Πηλῖφ καὶ δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἡ πρώτη ἀρχαιολογικὴ ἐταιρεία τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν.

Σὺν δὲ τῇ ἀπελευθερώσει τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν Ἀθηνῶν ὡς πρωτεύουσης ἐπῆλθεν ἀξία λόγου προοδοποιήσις τῶν ἀνασκαφῶν καὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν. Ἀλλὰ τὰ πάντα ἔβαινον βραδέως τὸ κατ' ἀρχὰς καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀκόμη. Καὶ δὲν ἔλειπε μὲν παρ' ἡμῖν ζῆλος ὑπὲρ τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ ὑπὲρ πάσης δυνατῆς συντηρήσεως τῶν ἀρχαίων μνημείων, οὐδ' ἔστειρεῖτο τὸ ἔθνος συλλογῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ ἀνδρῶν ἀφωσιωμένων μετ' ἀγάπης εἰς τὴν συλλογὴν καὶ ἐκδοσὶν ἐπιγραφῶν καὶ τὸν ὑπομνηματισμὸν τῶν ἀγγείων, τῶν νομισμάτων καὶ τῶν ἄλλων ποικίλων ἀνακαλύψεων τῶν ἀρχαίων χρόνων. Ταῦτα πάντα ὑπῆρχον, ἀλλ' ὑπὸ τύπον ἔν τισι στοιχειώδη. Ὡς δ' ἀντιπροσώπους τῆς πρώτης ἐκείνης παρ' ἡμῖν ἀρχαιολογικῆς περιόδου ἀρκεῖ νὰ αναφέρωμεν τὸν Μουστοξύδην, τὸν Πιττάκη, τὸν Ῥαγκαθῆν, τὸν Εὐστρατιάδην, τὸν Οἰκονομίδην, τὸν Κουμανούδην, τὸν ἀκαταπόνητον ἐκείνον ἐκδόστην ἐπιγραφῶν, τὸν Καστόρχην, τὸν Ῥουσόπουλον, τὸν Σταματάκη, τὸν Προστολάκαν, τὸν Παῦλον Λάμπρον. Ὑφίστατο ἤδη γενικὴ ἐφορεία ἀρχαιοτήτων, προσηρτημένη εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας, εἶχεν ἤδη συσταθῆ ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἐταιρεία τῶν Ἀθηνῶν, ἐξεδίδετο ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἐφημερίς. Ἀλλὰ τὰ μέσα ἦσαν ἀνεπαρκῆ, τὸ προσωπικὸν ἦτο περιορισμένον, τὰ μουσεῖα ἐν πρωτογόνῳ καταστάσει. Ὁ Ῥαγκαθῆς διηγεῖται ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασιν αὐτοῦ μεθ' ὁποίας ἀπλότητος, μεθ' ὁποίας αὐταρκειᾶς—ἴσως αἱ ἐκφράσεις αὗται εἶνε ἀνεπαρκεῖς πρὸς δήλωσιν τοῦ πράγματος—ὁ Πιττάκης, ὁ πρῶτος γενικὸς ἐφορος τῶν ἀρχαιοτήτων, ἐπεχείρησέ ποτε ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως νὰ ἐνεργήσῃ ἰδίᾳ χειρὶ ἐπείγουσάν τινα ἐπισκευὴν μετὰ τὴν σφύραν καὶ τὸν πρίονα. Ἐξηκολούθησεν οὕτως ὁ Ἀθηναῖος ἐκεῖνος εὐπατρίδης νὰ ἔχη τὸν αὐτὸν ἐκείνον ζῆλον ὑπὲρ τῶν πατρίων ἀρχαιοτή-

των, οὐδ' ἐνεφορεῖτο καθ' ἃς ἡμέρας τὸ ἔδαφος τῆς γενετείρας ἦτο δεδουλωμένον ὑπὸ τοὺς Τούρκους. Διηγοῦνται, ὅτι, ὅτε ὁ Γάλλος φιλέλλην Φαβιέρος ἐπολιόρκει μετὰ τῶν Ἀθηναίων τοὺς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως Τούρκους, οὗτοι, ἐξαντλήσαντες τὰ πολεμικὰ αὐτῶν ἐφόδια, ἤρχιζον νὰ ποιῶνται χρῆσιν ἐν τοῖς ὅπλοις καὶ τοῖς πυρεθόλοις τοῦ μολύβδου τοῦ συνδέοντος τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα καὶ αὐτῶν τῶν μαρμάρων. Ὁ Πιττάκης, μὴ ἀνεχόμενος νὰ βλέπῃ τὴν καταστροφὴν τῆς ἀρχαίας κληρονομίας, ἀπέστειλε τότε κρύφα ἀπὸ τοῦ κάτωθεν τῆς Ἀκροπόλεως στρατοπέδου τῶν ἐλευθερωτῶν εἰς τοὺς πολιορκουμένους ἐχθροὺς σάκκον μολύβδου.

Οἱ ἄλλοι ἀρχαιολόγοι τῆς πρώτης γενεᾶς μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος εἰργάσθησαν μετὰ ζήλου πατριωτικοῦ οὐχὶ μικροτέρου τοῦ τοῦ Πιττάκη δι' ὅλων ἐκείνων τῶν μέσων ἅτινα ἠδύναντο νὰ διαθέσωσιν, ἀλλ' ἅτινα ἦσαν μικρά. Διὰ τοῦτο τὰγάλματα καὶ τὰνάγλυφα ἦσαν διεσκορπισμένα ἐπ' αὐτῆς τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἐν διαφόροις ἄλλοις ἀρχαίοις μνημείοις τοῦ ἄστεως. Ὑπῆρχον δύο μόνον μικρὰ καὶ στοιχειώδη μουσεῖα περιέχοντα προτομάς, χαλκουργήματα, ἀγγεῖα, εἰδώλια καὶ ἄλλα ποικίλα μικροτεχνήματα, τὸ μὲν ἐν δημόσιον ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, κείμενον ἐν τινι τῶν ἡμιερειπιωμένων οἰκιῶν τῆς τουρκικῆς φρουρᾶς τῶν χρόνων τῆς ὀθωμανικῆς κυριαρχίας, τὸ δὲ ἄλλο, τὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας, ἐν τοῖς ὑπογείοις τοῦ Βαρβακείου. Ἀλλ' οἱ ἐν τοῖς δύο τούτοις μουσείοις ἐναποκεείμενοι θησαυροὶ ἦσαν μᾶλλον σὺνσωρευμένοι ἢ ἐκτεθειμένοι, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν μέρει ἀπλῶς περιτετυλιγμένοι ἐν χαρτίσι. Ἄλλως δὲ τὸ πεδῖον τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης δὲν ἦτο εὐρὺ, περιοριζόμενον εἰς τεχνουργήματα τῆς κλασικῆς τέχνης τῶν ἱστορικῶν χρόνων. Πᾶν ἄλλο εὕρημα προστιθέμενον εἰς τὰ ἤδη γνωστὰ μνημεῖα καὶ πλουτίζον τὰς προϋφισταμένας συλλογὰς ἦτο σπάνιον καὶ τυχαῖον. Οὐχ ἥττον δ' ἀξίον σημειώσεως εἶνε, ὅτι, ὅτ' ἐγίνοντο ἀνασκαφαί, ὁ

κύριος αὐτῶν σκοπός, εἰ μὴ ὁ μόνος, ἦτο ἡ αὐξήσις τοῦ πλήθους τῶν μνημείων καὶ ἡ εὐρεσις ἀντικειμένων ἀξίων νὰ κατατεθῶσιν εἰς τὰ μουσεῖα.

Ἐνθυμοῦμαι, ὅτι ἐρευνητῆς ἄλλως λεπτολογότατος καὶ ζητητικώτατος ἐν ταῖς ἐπιγραφικαῖς αὐτοῦ ἐρεῦναις, ὁ Κουμανούδης, ἐπὶ μακρὰ ἔτη γενικὸς γραμματεὺς τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας καὶ αὐτόχρημα ἡ ψυχὴ αὐτῆς ἐν ἐκείνῃ τῇ περιόδῳ, ἐρωτηθεὶς ὑπ' ἐμοῦ, νεαροῦ ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις φοιτητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ μαθητοῦ αὐτοῦ, ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἀνασκαφῆς τινος πλησίον τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου διὰ τίνα λόγον τὰ ἐξαγόμενα χῶματα συνεσωρεύοντο μόνον ὀλίγον ἀπωτέρω τοῦ μέρους ὅπου ἐτελεῖτο ἡ ἀνασκαφὴ ἐπὶ ἐδάφους, ὅπερ καὶ αὐτὸ ἔπρεπε ποτε νὰ ἀνασκαφῆ, μοι ἀπεκρίθη «Δὲν ἔχομεν ἀρκετοὺς πόρους ὅπως ὑποστῶμεν ἄλλας δαπάνας· κἀμνομεν ὅ τι δύναμεθα· ἄλλοι θὰ ἐργασθῶσι καλλίτερον ἐν τῷ μέλλοντι».

Οὕτως ἔλειπον τὰ χρήματα, οὕτως ἦσαν ἀνεπαρκῆ τὰ μέσα. Οἱ ἄνδρες οἱ ἀμέσως ἐνδιαφερόμενοι ἦσαν ὀλίγοι, οἱ ὀρίζοντες ἦσαν περιορισμένοι, ἡ μέθοδος ἦτο ἀκόμη ἀρχαία. Ἀλλὰ τὰ πάντα ἤρχισαν μεταβαλλόμενα ἀπὸ τεσσαράκοντα περίπου ἐτῶν, ἦτοι ἀπὸ τῆς περιόδου ἣτις ἀρχεται διὰ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ὀλυμπίας καὶ τῶν Μυκηνηῶν.

Ἡ ἱστορία τῶν ἐρειπίων τῆς Ἄλτεις δύναται νὰ παραβληθῆ μέχρι τινὸς πρὸς τὴν τῆς ῥωμαϊκῆς ἀγορᾶς οὐ μόνον ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν τῶν ἀνασκαφῶν, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὰς προόδους τῆς μεθόδου ἣς ἔγεινε χρήσις ἐν τῷ ἀνασκάπτειν καὶ τῷ ἐρευνᾶν. Ὅποια ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ Campo boario μέχρι τοῦ Forum τῆς σήμερον. Ὅποια διαφορὰ ἀπὸ τοῦ Ἀντιλάλου, ὡς φαίνεται καλουμένη ἡ Ἄλτις ἐκ τῆς στοᾶς τῆς Ἡχοῦς ἐν τοῖς μεσαιωνικοῖς χρόνοις καὶ τοῖς τῆς τουρκοκρατίας, μέχρι τῆς Ὀλυμπίας οἷαν ἀνάσκαψαν οἱ Γερμανοὶ διὰ δαπάνης ἐνὸς ἑκατομμυρίου δραχμῶν, δαπανηθεισῶν ὑπὸ τοῦ δημοσίου ταμείου τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας. Ὅπόσον ὠραία ἦτο ἡ

θεὰ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τοῦ Κουρτίου τὴν ἑσπέραν τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθ' ἣν ἔφθασεν ἐξ Ἀθηνῶν τὸ τηλεγράφημα τὸ ἀγγέλλον, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ Βουλὴ εἶχε ψηφίσει τὸν εἰδικὸν νόμον, δι' οὗ παρείχετο εἰς τὴν γερμανικὴν Κυβέρνησιν ἡ ἄδεια τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ὀλυμπίας. Ὁ Κούρτιος ἀπὸ εἴκοσιν ἤδη ἐτῶν ὑπερεμάχει ἐν Γερμανίᾳ τῆς ἀνάγκης ἀνασκαφῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ ὑπῆρξεν εὐτυχῆς ἀξιωθείς τοῦ σκοπομένου διὰ τῆς προστασίας τοῦ ἐλλογίμου αὐτοῦ μαθητοῦ, τοῦ διαδόχου τοῦ γερμανικοῦ θρόνου Φρειδερίκου, τοῦ μέλλοντος αὐτοκράτορος. Νεαρὸς ὢν ἀκόμη τότε διδάκτωρ καὶ σπουδάζων ἐν Βερολίνῳ ἔσχον τὴν εὐτυχίαν νὰ παραστῶ ἐν τῷ φιλοξένῳ οἴκῳ τοῦ Κουρτίου εἰς τὸ ἀξιωματικόν συμπόσιον τῆς ἑσπέρας ἐκείνης, ὅτε ὁ ἀλησμόνητός μου ἐκεῖνος διδάσκαλος, ὁ ἐνθερμος ἐκεῖνος φίλος τῆς τε ἀρχαίας καὶ τῆς νέας Ἑλλάδος, μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ τοὺς γλαυκοὺς, οἵτινες ἔβλεπον τόσον μακρὰν καὶ ἔλεγον τόσα καὶ τόσα, ὕψονε τὸ κύπελλον τοῦ καμπανίτου στρεφόμενος πρὸς τὸν Ῥαγκαθῆν, τότε πρεσβευτὴν τῆς Ἑλλάδος ἐν Βερολίνῳ, καὶ προέπινεν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς προόδου τῶν ἀρχαιολογικῶν μελετῶν.

Καὶ πράγματι ἡ ἀρχαιολογία ὠφελήθη τὰ μέγιστα ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ὀλυμπίας, ἐκτελεσθεισῶν μετὰ πλείστης δεξιότητος, μεγίστης ἐπιστημονικῆς προσοχῆς καὶ μεγίστης ἐπιτυχίας. Αἱ ἀνασκαφαὶ ἐκεῖναι δὲν ἦγαγον μόνον εἰς τὴν εὐρεσιν πλήθους ἀρχαίων, ὧν μεταξὺ ἡ Νίκη τοῦ Παιωνίου καὶ ὁ Ἑρμῆς ἐκεῖνος τοῦ Πραξιτέλους, ὁ ἀθάνατος θεὸς ὁ μὴ συνεχλιπῶν μετὰ τῆς ἀρχαίας θρησκείας, ὁ μὴ συνεκπνεύσας μετὰ τοῦ παρελθόντος κόσμου, ἀλλὰ ζῶν ἔτι περικαλλῆς καὶ νεαρὸς, ἀκτινοβολῶν ὅλην τὴν χάριν τῆς θείας αὐτοῦ μορφῆς. Καὶ δὴ ἀνέδειξαν μὲν πράγματι αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Ὀλυμπίας τὴν Ἄλτιν ἓνα τῶν σπουδαιοτάτων ἐρειπιῶνων τῆς ἀρχαιότητος καὶ κατέστησαν πλουσιώτατον τὸ ἐπιτόπιον μουσεῖον τὸ οἰκοδομηθὲν διὰ χορηγίας τοῦ πλουτοῦ Ἑλληνος Συγγροῦ, ὅστις καὶ

τοὺς Δελφοὺς ἐπρόκεισε δι' ἄλλου οἰκοδομήματος οὐχ ἦττον μεγαλοπρεποῦς, ἀλλ' αἱ ἀνασκαφαὶ ἐκεῖναι εἶνε συγχρόνως ἀξίαι λόγου διὰ τὴν νέαν κατεύθυνσιν τὴν δοθεῖσαν εἰς τὴν τέχνην τοῦ ἀνασκάπτειν καὶ ἐχρησίμευσαν οἶονεὶ ὡς σχολεῖον ἐπιστημονικῶν ἀνασκαφῶν.

Καὶ ἡ μὲν Ὀλυμπία ἐπλούτισε τὴν ἀρχαιολογικὴν κληρονομίαν καὶ συνετέλεσεν εἰς τελειοποίησιν τῆς μεθόδου τῶν ἀνασκαφῶν, ἐξ ἑτέρου δ' αἱ Μυκῆναι καὶ ἡ Τίρυνς ἤγαγον εἰς τὴν ἀνεύρεσιν πλουσίων λειψάνων ἄλλου εἴδους, θησαυρῶν ἄλλης ἐποχῆς, καὶ ἠύρυναν τοὺς ὀρίζοντας τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης. Ὁ ἀρχαιολογικὸς κόσμος κατελήφθη σχεδὸν ὑπὸ καταπλήξεως τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν τηλεγράφημα τοῦ καρτερικοῦ μελετητοῦ τοῦ δμηρικοῦ πολιτισμοῦ καὶ εὐτυχοῦς εὑρετοῦ τῶν βασιλικῶν τάφων τῶν Μυκηναίων, τοῦ Σχλημαν, ἀνήγγειλεν ἐνθουσιωδῶς τὴν ἀνεύρεσιν τῶν πτωμάτων τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ.

Καὶ ἐδείχθη μὲν ἐφεκτικὴ ἡ ἐπιστήμη ὡς πρὸς τὴν ἀποδοχὴν τοῦ ὑπὸ τοῦ ἐνθουσιώδους ἐρευνητῆ ταῦτισμοῦ τῶν νεκρῶν, ἀλλ' ἀπεδέχθη ὅμως μετ' ἐνθουσιασμοῦ οὐχὶ μικροτέρου αὐτὰ τὰ εὐρήματα, τοὺς ἀπειροπληθεῖς θησαυροὺς τῶν Μυκηναίων ἐκεῖνων, ἃς καλεῖ πολυχρύσους ἢ δμηρικὴ ποιήσεις, τοὺς πληρώσαντας δλόκληρον αἶθουσαν τοῦ Κεντρικοῦ μουσείου τῶν Ἀθηνῶν διὰ χρυσοῦργημάτων καὶ ἀποκαλύψαντας ἐποχὴν ἄγνωστον ἕως ἐκεῖνου τοῦ χρόνου, τὴν ἐποχὴν τὴν κληθεῖσαν μυκηναίαν, ἧς τὰ λείψανα καὶ τὰ τεχνουργήματα ἀνεζητήθησαν καὶ ἐμελετήθησαν ἕκτοτε ἐν Τίρυνθι, ἐν Τρωάδι, ἐν τῇ Ἀττικῇ, ἐν τῇ Ἀργολίδι, ἐν τῇ Λακωνικῇ, ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις, ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ, ἐν ταῖς Κυκλάσι καὶ ἐν Κρήτῃ.

Διὰ τοιούτων ἀνακαλύψεων τὸ ἀρχαιολογικὸν πεδῖον δὲν περιορίζεται πλέον ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς χώραις εἰς ὀλίγους αἰῶνας τῶν κλασικῶν χρόνων οὐδ' εἰς μόνα τὰ κέντρα τῶν ἡμερῶν τῆς μεγάλης ἀναπτύξεως καὶ τελειώσεως τῆς ἑλληνικῆς τέ-

χνης. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἐστράφησαν καὶ πρὸς τὰς πρώτας ἀρχὰς εἰς ἐποχὰς ἀπομεμακρυσμένας πολιτισμοῦ πολὺ προγενεστέρου, ὅστις ἀνέρχεται εἰς τοὺς χρόνους καθ' οὓς ὑπὸ τῶν διαφόρων λαῶν τῶν οἰκούντων τὸ ἔδαφος τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν κατεβάλλοντο τὰ σπέρματα τοῦ πολιτισμοῦ ἐκεῖνου ὅστις τοὺς ὠραιοτάτους τῶν καρπῶν αὐτοῦ ἀπέδωκε κατὰ τὴν κλασικὴν ἐποχὴν.

Διὰ δὲ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Κρήτης καὶ τῆς Θεσσαλίας ἀνήλθομεν εἰς χρόνους ἔτι ἀρχαιότερους. Νέα προβλήματα, ἀρχαιολογικὰ, θρησκευτικὰ, ἱστορικὰ καὶ ἐθνολογικὰ ἀνεπτύχθησαν πρὸ τῆς ἐπιστήμης. Καὶ πολλὴ μὲν ἐργασία ἐτελέσθη ἤδη, πολλὴ δ' ἐξακολουθεῖ γινομένη, ἔτι δὲ πλείων μένει ἀτέλεστος ἀκόμη. Οὐκ ὀλίγων προβλημάτων ὑπολείπεται ἡ λύσις διαφόρων γρίφων, οἷος ὁ τῆς κρητικῆς πικτογραφίας, προσδοκᾶται ἡ ἀποκάλυψις. Ὡς πρὸς πολλὰ ζητήματα δὲν ἐπεφάνη ἀκόμη ὁ Οἰδίπους ἐκεῖνος, ὅστις θὰ λύσῃ τὸ αἰνίγμα τῆς προϊστορικῆς Σφιγγός. Ἀλλὰ δὲν πρέπει ν' ἀπελπίζωμεν. Καθ' ἃ τὰ αἰγυπτιακὰ ἱερογλυφικὰ καὶ αἱ σφηνοειδεῖς γραφαὶ τῆς Ἀσσυρίας, Βαβυλωνίας καὶ Περσίας ἀνεγνώσθησαν ὑπ' ἀνδρῶν οἷοι ὁ Champollion, ὁ Grotefend, ὁ Rawlinson, ὁ Hincks καὶ ὁ Oppert, καθ' ἃ ἡ κυπριακὴ γραφὴ δὲν εἶνε πλέον μυστηριώδης, θὰ ἔλθῃ ἀναμφιβόλως ἡμέρα, καθ' ἣν θὰ εὑρεθῇ ἡ κλεῖς τῆς κρητικῆς κρυπτογραφίας καὶ οἰαεδήποτε ἄλλης τοῦ προελληνικοῦ κόσμου. Ἡδὴ δὲ τοῦλάχιστον ὁ Evans κατώρθωσε νὰ τάξῃ καθ' ὁμάδας τὰ πικτογραφικὰ σημεῖα.

Ἐν τούτῳ δὲ τῷ μεταξὺ εὐρύνεται ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν τὸ πεδῖον τῶν μυκηναϊκῶν, μινωικῶν καὶ ἄλλων προελληνικῶν ἀνακαλύψεων ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς χώραις, τελειότερα ἀποβαίνει καθ' ἐκάστην ἡ μέθοδος τῶν ἐρευνητῶν, ἐξέτασις λεπτολόγος προχωρεῖ μέχρι τοῦ σημείου νὰ μεταβάλλῃ αὐτὰ τὰ ὄστρακων ἀγγείων εἰς μνημεῖα ἱστορικὰ, καὶ ἀρχοντι διαφωτιζόμεναι αἱ πρωτόγονοι σχέσεις τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν μετὰ τῆς

Ἰταλίας καὶ μετὰ τῆς βορείου Εὐρώπης. Ἄπαντα δὲ ταῦτα εἶνε νέαι ἱστορικαὶ κατακτήσεις ἐπὶ ἐδάφους σχεδὸν τελείως ἀνεκμεταλλεύτου πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν.

Ἄλλὰ δὲν μελετᾶται κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη μετὰ καρτερίας καὶ ἐπιτυχίας ὁσημέραι μείζονος μόνον ἢ μυκηναῖα καὶ ἢ προμηκηναῖα ἐποχῆ. Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ἠδύρυνθη καὶ τὸ πεδῖον τῶν ἀνακαλύψεων τῶν κλασικῶν χρόνων. Εἰς τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Ὀλυμπίας ἐπηκολούθησαν αἱ τῶν Δελφῶν, ἀποκαλυφθέντων ὑπὸ τῶν Γάλλων μετὰ συμπαθείας καὶ ζήλου ἐπιδειχθέντος ὁμοίως ἐν τῇ ἐξερευνήσει τῆς Δήλου, κέντρου τῆς λατρείας τοῦ Ἀπόλλωνος εὐχ ἦττον σπουδαίου τῶν Δελφῶν. Μεταξὺ δὲ τῶν ἀξιολογωτάτων ἐρείπων τῆς νήσου ἐκείνης τῆς ἀπὸ μακροτάτων χρόνων ἀκατοικίητος τὰ μάλιστα ἐνδιαφέρον εἶνε τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς συνοικίας τῆς ἀρχαίας πόλεως τὸ ἀναδεικνύον τὴν Δήλον μικρὰν ἑλληνικὴν Πομπηίαν.

Ἄλλ' ὁ ἀρχαιολογικὸς χάρτης τῆς Ἑλλάδος δὲν περιορίζεται πλέον εἰς μόνον τὰ μεγάλα κέντρα τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Μὲ τὸν Παιουσιανὸν ἀνὰ χεῖρας οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ ξένοι ἀρχαιολόγοι τρέχουσιν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἀπανταχοῦ ὅπου ὑπῆρξε πόλις ἢ ναὸς καὶ ὅπου σώζεται ἐρείπιόν τι. Δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν, ὅτι ἐκάστη κοιλὰς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος περιελάμβανε καὶ μίαν πόλιν αὐτόνομον, ὅτι ἐν ἐκάστῳ χώρῳ καὶ ἐπὶ πάσης κορυφῆς ὑψοῦντο ἱερά τῶν θεῶν, καθ' ἃ τὰ μοναστήρια ἐν ταῖς μέσοις αἰῶσι. Νέαι ἀνασκαφαὶ τελοῦνται καθ' ἅπασαν τὴν γραμμὴν, ἔρευναί νέαι πολλαπλασιάζονται ἐν ταῖς μουσεῖσι. Οἱ πόροι δὲν ὑστεροῦσι πλέον. Ἰλὴν διαφόρων χορηγιῶν τῶν ξένων κυβερνήσεων εἰς τὰς οἰκείας ἀρχαιολογικὰς σχολὰς ἢ δωρεῶν ἰδιωτῶν, οἷα ἢ τοῦ δουκὸς τοῦ Loubat χάριν τῆς Δήλου καὶ ἢ τοῦ πλουσιωτάτου Ὀλλανδοῦ Goecoor χάριν τῆς Ἰθάκης καὶ τῆς Κεφαλληνίας, τὸ μέγιστον μέρος τῶν δαπανῶν καταβάλλεται ἀπὸ χρήματος ἑλληνικοῦ. Ἀφ' ἐνὸς μὲν τὸ δημόσιον ταμεῖον, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἢ ἑλληνικὴ Ἀρχαιο-

λογικὴ ἔταιρεία δαπανῶσιν ἐνιαυσίως χιλιάδας δραχμῶν χάριν τῶν ἀνασκαφῶν καὶ τῶν μουσείων. Χαρακτηριστικὸν δὲ καὶ ἄξιον ἰδίας μνείας εἶνε τοῦτο, ὅτι μέγα μέρος τῶν ἀρχαιολογικῶν δαπανῶν προέρχεται ἐκ λαχείου, τοῦ μόνου ἐν Ἑλλάδι ἐπιτετραμμένου διὰ νόμου εἰδικοῦ. Προορίζονται δὲ τὰ ἔσοδα τοῦ λαχείου τούτου ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, ἀφ' ἑτέρου δ' εἰς τὰς ἀρχαιότητας διὰ συνδυασμοῦ ὅστις δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρόσθετος ἀπόδειξις, ὅτι τὸ ἑλληνικὸν παρελθὸν εἶνε ἀδιαχώριστον ἀπὸ τῆς ἰδέας τῆς ἀμύνης καὶ τῆς μεγαλοποιήσεως τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος.

Συμφώνως πρὸς τὴν λογοδοσίαν τὴν ὑποβληθεῖσαν πρὸ ἐλλίγων ἡμερῶν ἐν τῇ ἐτησίᾳ συνελεύσει ὑπὸ τοῦ κ. Καρθαδίου, οὗ αἱ χάριν τῆς ἀρχαιολογίας ὑπηρεσίαι ὡς γενικοῦ γραμματέως τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἔταιρείας τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐπὶ μακρὰ ἔτη ὡς γενικοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ βασιλείου εἶνε ἀξιωματικῶς ἀξιωματικῶς, ἢ περιουσία τῆς ἔταιρείας ἐκείνης ἀνέρχεται εἰς 800.000 δραχμῶν καὶ ὑπερέκεινα, αἱ δὲ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος δαπάναι αὐτῆς χάριν τῆς διοικήσεως, ἀνασκαφῶν καὶ δημοσιεύσεων εἰς 70.000.

Τὰ δὲ μουσεῖα τοῦ βασιλείου δὲν εὐρίσκονται πλέον ἐν ταῖς τουρκικαῖς οἰκείαις τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἐν ταῖς ὑπογεῖσις τοῦ Βαρβακείου. Τὸ Κεντρικὸν μουσεῖον εἶνε τῶν ὠραιωτάτων καὶ μεγίστων οἰκοδομημάτων τῶν Ἀθηνῶν, δεῦτερον δὲ μουσεῖον ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως περιέχει τοὺς θησαυροὺς τοὺς εὐρεθέντας τὰ τελευταῖα ἔτη ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ βράχου, καὶ τὸ λεγόμενον Θησεῖον μετεβλήθη εἰς μουσεῖον τῶν ἐν Ἀθήναις χριστιανικῶν καὶ βυζαντιανῶν ἀρχαιοτήτων. Πρέπει δὲ νὰ προσθέσωμεν εἰς ταῦτα τὸ Νομισματικὸν μουσεῖον τὸ διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ κ. Σβορώνου καὶ ξενιζόμενον ἐν τῇ ὠραίᾳ Ἀκαδημίᾳ. Τῆς συλλογῆς ταύτης αἱ πρῶται βάσεις ἐτέθησαν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ πρώτου Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος, τοῦ Καποδιστρίου, τῷ 1829. Πρῶτος δ' αὐτῆς ἔφορος ὑπῆρξεν ὁ Κερκυραῖος Ἀνδρέας

Μουστοξύδης, φιλόλογος γνωστός ἐν Ἰταλίᾳ οὐχ ἦττον ἢ ἐν Ἑλλάδι, ἄτε σχῶν πολλήν ἐπικοινωνίαν μετὰ συγχρόνων αὐτῷ λογίων Ἰταλῶν, ὑπάρξας εἰς τῶν πρώτων ἐρευνητῶν τῆς Ἀμβροσιακῆς βιβλιοθήκης τοῦ Μεδιολάνου καὶ μεταφράσας εἰς τὴν ἰταλικὴν τὸν Ἡρόδοτον. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1829 μέχρι τοῦ 1843 τὸ Νομισματικὸν μουσεῖον εἶχεν ἀποκτήσει μόνον 1641 νομίσματα, ὧν μόνον τρία χρυσᾶ καὶ ἐνετήκοντα καὶ ἐν ἀργυρᾷ. Ἀλλ' ὁποῖα πρόδος κατόπιν ἀπὸ τοῦ 1843 μέχρι τῆς 1 Σεπτεμβρίου 1912, καθ' ἣν ἡμέραν τὰ συνειλεγμένα νομίσματα καὶ μετάλλια ἀνῆρχοντο εἰς 193.948, ὧν μεταξὺ 1960 χρυσᾶ καὶ 40.624 ἀργυρᾶ.

Πλὴν δὲ τῶν τεσσάρων ἐκείνων μουσείων, εἰς ἃ ἠδυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν τὰς μεσαιωνικὰς καὶ βυζαντινὰς συλλογὰς τῆς Ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας καὶ τῆς Χριστιανικῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας, ὑπάρχουσι ἀκόμη καὶ πλεονα τῶν δέκα ἐπιχωρίων μουσείων. Ἐκάστη ἐπαρχία φιλοδοξεῖ νὰ ἔχη ἴδιον μουσεῖον, ὅπως μὴ συναθροίζωνται τὰ πάντα ἐν Ἀθήναις καὶ ὅπως παρέχεται εἰς αὐτὴν ἡ αἰγλή ἐπαρχιακῆς δόξης καὶ τὸ ἐκ τῶν ἐπισκέψεων τῶν εἰδικῶν ὁμοειδῶν καὶ ἀλλογενῶν ἀρχαιολόγων ἐπιστημονικὸν καὶ ὑλικὸν κέρδος. Τὰ δὲ μέγιστα καὶ σπουδαιότατα τῶν ἐπαρχιακῶν τούτων μουσείων εἶνε πλὴν τῶν τῆς Ὀλυμπίας, Δελφῶν καὶ Δήλου τὰ τῆς Ἐλευσίνας, τῆς Σπάρτης, τῆς Χαλκίδος, τῶν Θηβῶν, τῆς Χαιρωνείας, ἐν ἣ ἄλλως ἠνωρθώθη καὶ ὁ κολοσσαῖος λέων ὁ στηθεὶς εἰς μνημόσυνον τῆς μάχης μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου καὶ τῶν Ἀθηναίων καὶ Θηβαίων, καὶ τὸ τοῦ Βόλου, κτισθὲν διὰ τῆς δωρεᾶς πλουτοῦ Θεσσαλοῦ, τοῦ κ. Ἀθανασάκη, ἐν τῶν σπουδαιωτάτων τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴν πρὸ ὀλίγων ἐτῶν καὶ πάλιν ἐπ' ἐσχάτων ἀνεύρεσιν πλήθους πολυχρῶμων ἐπιταφίων στηλῶν ἐξαχθεῖσιν ἐκ τῶν ἐρείπων τῶν Παγασῶν.

Αἱ δὲ ἀνασκαφαὶ ἐπεξετάθησαν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε δὲν περιορίζονται πλέον εἰς μόνην τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἑλληνικοῦ

ἐδάφους, ἀλλὰ προχωροῦσι μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ βάθους τῶν ἑλληνικῶν θαλασσῶν. Παραδείγματα δὲ τοιούτων ὑποβρυχίων ἐρευνῶν ἔστωσαν ἡ τοῦ κόλπου τῆς Σαλαμίνας καὶ ἡ παρὰ τὴν νησιδα τῶν Ἀντικυθήρων, δι' ἧς εὐρέθησαν τὰ λείψανα ναυαγίου πλοίου μεταφέροντος, πιθανῶς ἐν τοῖς ῥωμαϊκοῖς χρόνοις, πλήθος ἀρχαίων ἀγαλμάτων, ἐν οἷς καὶ ὁ χαλκοῦς ἔφυβος τῶν Ἀντικυθήρων, ἐν τῶν κειμηλίων τοῦ Κεντρικοῦ μουσείου τῶν Ἀθηνῶν τοῦ μετὰ πολλῆς ἐμπειρίας διευθυνομένου ὑπὸ τοῦ κ. Βαλερίου Στάη.

Τοιαύτη δ' ἀφθονία ἀνακαλύψεων, τοιαύτη ἔκτασις ἀνασκαφῶν, τοιοῦτος πολλαπλασιασμὸς μουσείων συνεπήνεγκεν ἀναγκάως τὴν αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐφόρων ἀρχαιοτήτων, ἐκλεγομένων μετ' ἐξέτασιν ἱκανῶς αὐστηρὰν μετὰ τῶν ἀριστῶν διδασκτόρων τῶν ἐπιστρεφόντων ἐκ τῶν γερμανικῶν πανεπιστημίων, οἵτινες καὶ ἐργάζονται ἅπαντες μετὰ μεγίστου ζήλου ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης.

Ἄλλη δὲ πρόδος τῆς ἀρχαιολογίας ἐν Ἑλλάδι εἶνε αὕτη, ὅτι, ὡς τὸ πεδῖον ἠϋρύνθη πρὸς τὰ ἄνω διὰ τῶν προϊστορικῶν ἐρευνῶν, ἐπεξετάθη καὶ πρὸς τὰ κάτω διὰ τῆς συμπεριλήψεως τῶν μέσων χρόνων. Παρῆλθον ἤδη δικαίως αἱ ἡμέραι καθ' ἃς τὸ Βυζάντιον ὑπετιμᾶτο ὑπὸ τε τῶν Ἑσπερίων λογίων καὶ ὑπὸ πολλῶν Ἑλλήνων. Τὰ θαυμάσια τεχνουργήματα τῶν βυζαντινῶν χρόνων, τὰ περικαλλῆ ψηφιδωτὰ τῶν μεσαιωνικῶν ἐκκλησιῶν ἤρχισαν προσηκόντως ἐκτιμώμενα καὶ διασωζόμενα. Τὸ Δαφνὶ πλησίον τῶν Ἀθηνῶν, ὁ Ὅσιος Λουκάς, ἡ Ἑκατομυλιανὴ τῆς Πάρου, αἱ ἐκκλησίαι, τὰ τεῖχη καὶ τὰ μέγαρα τῆς Ἄρτης καὶ τοῦ Μυστρᾶ, τῆς Σπάρτης ταύτης τῶν βυζαντινῶν μέσων αἰώνων, τὰ ἐρείπια τοῦ Χλουμουτσίου, τὰ κάστρα καὶ τὰ λοιπὰ λείψανα τῆς φραγκοκρατίας ἐν τῇ Πελοποννήσῳ καὶ ἀνὰ τὰς Κυκλάδας καὶ τὰς Ἰονίους νήσους μελετῶνται σήμερον ἐναμίλλως ὑπὸ τε Ἑλλήνων καὶ ἀλλογενῶν λογίων. Ὑψίσταται ἤδη ἀπὸ τινῶν ἐτῶν εἰδικὴ ἐφορεία τῶν

μεσαιωνικῶν ἀρχαιοτήτων, καὶ ἰδρύθη ἐπ' ἐσχάτων ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἔδρα τῶν βυζαντιακῶν χρόνων, δικαίως ἐπιτραπείσα εἰς τὸν κ. Ἀδαμαντίου, γνωστὸν ἐκ διαφόρων αὐτοῦ εἰδικῶν ἐργασιῶν καὶ μελετῶν. Ἐξ ἐτέρου δὲ ἡ ὥρα καὶ πλοῦσα συλλογὴ φωτογραφιῶν τῶν ἑλληνικῶν μνημείων τῶν κατασκευασθεισῶν ὑπὸ τῆς Messbildanstalt τοῦ Βερολίνου καὶ ἐκτεθείσα πρὸ δύο ἐτῶν ἐν ταῖς Θέρμαις τοῦ Διοκλητιανοῦ ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς ἐπιτροπείας τῆς διεθνοῦς ἐν Ῥώμῃ ἐκθέσεως περιελάμβανε μεταξὺ ἑξακοσίων περίπου ἀπόψεων μνημείων διεσπαρμένων ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα μέγιστον μέρος φωτογραφιῶν μνημείων μεσαιωνικῶν μέχρι πρό τινων δεκαετηρίδων σχεδὸν τελείως ἡμελημένων.

Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἐπολλαπλασιάσαμεν καὶ τὴν ἡμετέραν δραστηριότητα ἐν σχέσει πρὸς τὰ μεσαιωνικὰ καὶ νεοελληνικὰ χειρόγραφα. Ἡ πρὸ τριακονταετίας προσάρτησις τῆς Θεσσαλίας παρέσχε τὴν εὐκαιρίαν τῆς διὰ πεντακοσίων περίπου κωδίκων προσαυξήσεως τοῦ τμήματος τῶν χειρογράφων τοῦ προσηρητημένου εἰς τὴν Ἐθνικὴν βιβλιοθήκην τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἀφ' ἱκανῶν ἐτῶν διευθυνομένου ὑπὸ τοῦ διδάκτορος κ. Θεμιστοκλέους Βολίδου, ὅπερ καὶ ἄλλως ἀποθαίνει ὁσημέραι πλουσιώτερον οὐχ ἦττον ἄλλων συλλογῶν ἐπ' ἴσης ἀξίων λόγου, εἴη ἡ τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς, ἢ τῆς Ἱστορικῆς ἐταιρείας καὶ ἡ τῆς Χριστιανικῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας. Χιλιάδες ὅλαι ἑλληνικῶν χειρογράφων περιεγράφησαν ἐκ τῶν μοναστηρίων καὶ βιβλιοθηκῶν αὐτῆς τῆς Ἑλλάδος, τῆς Θράκης, τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τῆς Μακεδονίας, τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Πάτμου, τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῶν Ἱεροσολύμων καὶ ἀλλαχοῦ. Ὅτι ἐγείνεν ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη χάριν τῶν ἑλληνικῶν κωδίκων ὑπὸ τοῦ Martini, τοῦ Bassi, τοῦ Rostagno, τοῦ Vitelli καὶ τῶν μαθητῶν αὐτῶν ἐγείνεν οὐχ ἦττον παρ' ἡμῖν ὑπὸ τοῦ Σακκελίωτος, τοῦ Παπαδοπούλου Κεραμέως, ἐμοῦ καὶ τῶν μαθητῶν μου, εἰς οὓς ἔσχον τὴν

εὐχαρίστησιν νὰ διδάξω τὴν παλαιεγραφίαν, εἰσαχθεῖσαν ὑπ' ἐμοῦ εἰς τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τριακονταετίας. Πλὴν ἱκανοῦ ἀριθμοῦ ἄλλων καταλόγων συνταχθέντων ὑπὸ διαφόρων ἐρευνητῶν, εἰ κατάλογοι ὑπερεξακισχιλίων κωδίκων τοῦ Ἁγίου ὄρους καὶ χιλιάδων τινῶν χειρογράφων τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς, τῆς Ἱστορικῆς ἐταιρείας καὶ τῆς Χριστιανικῆς ἐταιρείας τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Κύπρου, τῶν Ἰωαννίνων καὶ τινῶν ἡπειρωτικῶν μονῶν, τῆς Θεσσαλονίκης, τῆς Μαδύτου πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον, τῆς Ἄνδρου, τῆς Πελοποννήσου καὶ ἄλλων μερῶν τοῦ βασιλείου εἶνε ἔργον ἐμοῦ αὐτοῦ ἢ τῶν νεαρῶν ἐπιστημόνων οὓς νητύχησα νὰ εἰσαγάγω εἰς ταύτην τὴν μάθησιν.

Ἐκ τῆς βραχείας ταύτης ἀνακεφαλαιώσεως τοῦ ἡμετέρου παλαιεγραφικοῦ ἔργου γίνεται δῆλον, ὅτι τοῦτο δὲν περιορίζεται εἰς μόνους τὰς χώρας τοῦ βασιλείου, ἀλλὰ συμπεριλαμβάνει καὶ κώδικας διασωζομένους ἐν ταῖς τουρκοκρατουμέναις χώραις. Τοῦτο δὲν ἦτο δυσχερὲς, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν, ὅτι οἱ κώδικες οὗτοι διατηροῦνται ἐν ἑλληνικαῖς σχολαῖς, ἐν συλλόγοις ἑλληνικοῖς, ἐν μοναῖς ὀρθοδόξοις, ἦτοι ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς ἀλυτρώτου Ἑλλάδος. Ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ προσδοκηθῆι τὸ αὐτὸ περὶ τῶν ἀρχαιοτήτων, περὶ τῶν μνημείων τῶν σωζομένων ἐν ταῖς πόλεσι καὶ ἐν ταῖς χώραις ταῖς ὑποκειμέναις εἰς τὴν ὀθωμανικὴν κυριαρχίαν. Καὶ δὲν ἔλειπον μὲν ἰδιῶται λόγιοι, μεμονωμένοι ἄνδρες, οἵτινες, ἀγόμενοι ὑπὸ φιλοπατρίας καὶ ἐμπορούμενοι ζήλου ἐπιστημονικοῦ, ἠσχολοῦντο ποῦ καὶ ποῦ περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν. Ἀλλ' ἐργασία συστηματικὴ, ἐπιχειρήσις ἀνασκαφῶν ἐκ μέρους Ἑλλήνων ἦτο δυσχερεστάτη, καὶ ἐπετεύχθη μόνον κατὰ περιστάσεις ἐξαιρετικῆς, ὡς ἀποδεικνύει τὸ γεγονός τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Δωδώνης τῶν γενομένων ὑπὸ τοῦ κ. Καραπάνου, οὗ αἱ πλούσιαι συλλογαί, δωρηθεῖσαι εἰς τὸ κράτος, εἶνε σήμερον τῶν ἀρίστων κοσμημάτων τοῦ μουσείου τῶν Ἀθηνῶν.

Ἄλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐφοβοῦντο νὰ πράξωσιν ἢ οὐδ' ἐσκέπτοντο κὰν νὰ ἐπιχειρήσωσιν οἱ ὁμοεθνεῖς Ἕλληνες τῶν τουρκοκρατουμένων ἐλληνικῶν χωρῶν δὲν ἐπεχειρεῖ οὐδ' αὐτὴ ἡ ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις. Διὰ τοῦτον δὲ τὸν λόγον τὸ μουσεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν κατέχει ἕσα θὰ ἠδύνατο πραγματι νὰ περιλαμβάνη, καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ἀπέβη, ὡς ὤφειλε, τὸ πλουσιώτατον μουσεῖον τοῦ κόσμου. Οὕτω δὲ μόνον εἰς τοὺς Εὐρωπαϊοὺς ἐναπέκειτο νὰ ἐπιχειρήσωσι τοιαύτας ἀνασκαφὰς μεγάλης ἐπιβολῆς καὶ νὰ κατορθώσωσι νὰξιωθῶσιν ἰδίων εὐρυτάτων παραχωρήσεων, αἵτινες συνετέλεσαν εἰς τὸν πλουτισμὸν τῶν μουσείων τοῦ Λονδίνου, τῶν Παρισίων, τοῦ Βερολίνου καὶ τῆς Βιέννης.

ὑπὸ τὴν ἐποψίν τοιαύτης ἐξερευνήσεως νέοι ὀρίζοντες ἀνεψύχθησαν διὰ τοῦ νικηφόρου βαλκανικοῦ πολέμου. Χῶραι, αἵτινες διὰ τσοσούτων αἰώνων δὲν ἔπαυσάν ποτε ζωογονοῦμεναι ὑπὸ τῆς πνοῆς τοῦ ἐλληνισμοῦ, ἀποικίαι τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, αἵτινες ἔσχον τὴν εὐτυχίαν νὰ ὑπάρξωσι κέντρα τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ, πόλεις συμμετασχούσαι τῆς δόξης τῆς βυζαντιακῆς αὐτοκρατορίας, ἐλευθερωθεῖσαι τώρα κατὰ βούλησιν τοῦ θεοῦ τῶν Χριστιανῶν ἐν ταῖς αἰματηραῖς ἡμέραις τῆς νέας ταύτης σταυροφορίας τῶν συμμάχων ἐναντίον τῆς ἡμισελήνου, θάποδοθῶσιν αὖριον εἰς τὸ φῶς τοῦ πολιτισμοῦ, θὰ τύχωσι νέας ἀναγεννήσεως, θάναθαπτιοθῶσιν εἰς τὴν κολυμβήθραν τῆς προόδου καὶ θὰ ἴδωσιν ἀνερχόμενα ἐκ νέου πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των ἐκ τῶν χωμάτων τῶσων αἰώνων τὰ μνημεῖα τῆς πατρῴου δόξης, ἅτιν' ἀνέμενον τὴν ἡμέραν τῆς ἐλευθερίας, ὅπως δυνηθῶσι νὰ ἐπανέλθωσι καὶ πάλιν εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας.

Θὰ ἦτο ὥραία ἐξ ἑνὸς ἀναδρομῆ εἰς τὰς σελίδας τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας καὶ ἐξ ἑτέρου ἐνδιαφέρουσα περιοδεῖα διὰ μέσου τῶν πεδίων τοῦ ἐνεστῶτος πολέμου ἢ ἀπαρίθμησις πάντων ἐκείνων τῶν μερῶν ἅτιν' ἀπεδόθησαν εἰς τὴν ἐλευθερίαν

ὑπὸ στρατοῦ καὶ στόλου νικηφόρου καὶ ἐξ ὧν θὰ ἐπωφεληθῆ καὶ ἡ ἀρχαιολογία καὶ ἡ παλαιογραφία.

Ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τοῦ Ἰονίου πελάγους διὰ μέσου τῆς ὄλης Ἠπείρου θὰ διεβαίνωμεν πρὸς ὄλην τὴν νότιον Μακεδονίαν καὶ τὴν βόρειον Θεσσαλίαν καὶ θὰ διεπλέωμεν τὸ Αἰγαῖον ἀπὸ νήσου εἰς νῆσον μέχρι τῆς ἡρωικῆς ἐκείνης Κρήτης, ἣτις κατάρθωσε νὰ διεκδικήσῃ διὰ τῶσων ἀγώνων τὴν ἐλευθερίαν γῆς βεβρεγμένης ὑπὸ αἵματος περισσοῦ καὶ ἠδυνήθη ἔπειτα νὰ συναγωνισθῆ μεθ' ἡμῶν πρὸς ἀνάκτησιν ἄλλων χωρῶν ἐλληνικῶν.

Ἡ σκαπάνη τοῦ ἀρχαιολόγου θὰ ἐξερευνήσῃ αὖριον τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας ἑδρας τῶν βασιλέων τῆς Ἠπείρου, τῆς Πασσαρῶνος, καὶ πλεῖστα ὅσα ἄλλα σημεῖα τῆς τελείως ἐλληνικῆς ἐκείνης χώρας, ἣτις διασώζει πλῆθος ἐλληνικῶν λειψάνων μὴ ἀποκεκαλυμμένων μέχρι τοῦδε, ἐκτὸς τῶν ἐρειπίων τῆς Νικοπόλεως ἐκείνης τῆς ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου κτισθείσης καὶ πλησίον τῆς Πρεβέζης κειμένης, ἣτις αὐτὴ καὶ μόνη θὰ ἤρκει καθ' ἑαυτὴν νὰποτελέσῃ ἴδιον πεδῖον ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν. Πόσα χειρόγραφα δὲν εἶνε ἀκόμη κεκρυμμένα ἐν μοναῖς ἠπειρωτικαῖς, ἐφ' ὅσον αὐταὶ δὲν ἐπυρπολήθησαν ὑπὸ τῶν Τουρκαλβανῶν! Καὶ ἔπειτα πόσαι ἄλλαι κατακτήσεις, εἰρηνικαὶ αὐταὶ καὶ ἐπιστημονικαὶ, δὲν ἐπιφυλάσσονται εἰς τὸν Ἕλληνα Διάδοχον ὡς Πρόεδρον τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας μετὰ τὰς νίκας αὐτοῦ ὡς ἀρχιστρατήγου ἐν τῇ βορείῳ Θεσσαλίᾳ, πέραν τοῦ Ὀλύμπου, τῆς ἑδρας τῶν Ὀλυμπίων θεῶν, καὶ ἐν τῇ ἀπελευθερωθείσῃ Μακεδονίᾳ ἐν πλείστοις ὅσοις κέντροις τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν βυζαντιακῶν χρόνων. Ἰδίως δ' ἐν τῇ Θεσσαλονίκῃ ἐκείνῃ τῇ μεστῇ κλασικῶν ἀναμνήσεων ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς μακεδονικῆς βασιλείας μέχρι τῶν ἡμερῶν τῆς ἀλώσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων, ἦν τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος ἐθρήνησεν ἐν τοῖς δημοτικοῖς αὐτοῦ ἄσμασιν οὐχ ἦττον τῆς ἀλώσεως αὐτῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῇ Θεσσαλονίκῃ μὲ

τας ἐκκλησίας τὰς κατακόσμους ὑπὸ περικαλλῶν ψηφιδωτῶν ἐν ταῖς τελευταίαις χρόνοις ἀποκαλυφθέντων, μὲ τὰ λείψανα βιβλιοθηκῶν, αἵτινες διασώζουσιν ἴσως ἀκόμη κώδικά τινα ἐξ ἐκείνων οἵτινες ἐχρησίμευσαν εἰς τινα τῶν σοφῶν Ἑλλήνων μητροπολιτῶν τῆς πόλεως ἐκείνης, τὸν Πλωτίνον ἢ τὸν Ἰωάννην, τὸν Ἰωσήφ, ἀδελφὸν Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, τὸν Μιχαὴλ Χοῦμνον καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Βέστην, Νικήταν τὸν ἐκ Μαρωνείας, τὸν Εὐστάθιον, ἓνα τῶν σοφωτάτων λογίων τῶν βυζαντιακῶν χρόνων, τὸν Γρηγόριον Παλαμᾶν, τὸν Νεῖλον Καβάσιλαν, τὸν Νικόλαον Καβάσιλαν, τὸν Ἰσιδώρον Γλαβᾶν, τὸν Γαβριήλ, τὸν Συμεών. Καὶ πλησίον τῶν Γιαννιτσῶν, ὅπου συνεκροτήθη ἡ αίματηρὰ μάχη ἢ ἀνοίξασα εἰς τοὺς Ἑλληνας τὰς πύλας τῆς Θεσσαλονίκης, θὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ φῶς τὰ λείψανα τῆς Πέλλης ἐκείνης, ὅπου ὑπῆρξε τὸ λίκνον Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου, καὶ περαιτέρω πρὸς ἀνατολὰς ἐν τῇ Χαλκιδικῇ τὰ ἐρεῖπια τῶν Σταγείρων, τῆς κοιτίδος τοῦ Ἀριστοτέλους. Καὶ μεταξὺ τῶν νήσων νέαι ἀνασκαφαὶ ἀναμένονται ἐν τῇ Σαμοθράκῃ ἐκείνῃ, ἐξ ἧς προῆλθεν ἤδη ἡ ὡραία Νίκη, ἣτις εἶνε τῶν ἀρίστων κοσμημάτων τοῦ Λούβρου, ἐν τῇ Τενέδῳ, ἣτις εἶνε συνδεδεμένη πρὸς τὰς ἀναμνήσεις τοῦ Ἰωάννου πολέμου, ἐν τῇ Λήμνῳ, ὅπου ἐτάφη ἡ σύζυγος τοῦ ὑστάτου αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Παλαιολόγου καὶ ἣτις ἔσχε μεταξὺ τῶν κατοίκων αὐτῆς τὴν ἥρωικὴν ἐκείνην Ἑλληνίδα παρθένον τὴν ὑπερασπίσασαν τὴν γενέτειραν ἐναντίον ἐπιδρομῆς τῶν Τούρκων, ἐν τῇ Θάσῳ, τῇ πατρίδι τοῦ Πολυγνώτου, ἐν τῇ Σάμῳ, μὲ τὴν ἀκρόπολιν τὴν ὀχυρωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Πολυκράτους καὶ μὲ τὸ περιεργότατον ὄρυγμα τοῦ Εὐπαλίνου, ὅπου προσδοκᾶται ἀκόμη ἢ συστηματικὴ ἀνασκαφὴ τοῦ Ἡραίου, ἐν τῇ Χίῳ, ἐν τῶν κειμηλίων τῆς Ἰωνίας, μὲ τόσας καὶ τόσας ἀρχαίας ἀναμνήσεις, τῇ νήσῳ ἣτις ἐβράχῃ μὲ περισσὸν αἶμα ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος καὶ ἧς τὰς σφαγὰς ἐξεδίκησεν ὁ Κανάρης πυρπολῶν τὴν τουρκικὴν ναυαρχίδα, τῇ ἐδάφει ὅπου εἶδε τὸ φῶς ὁ

μέγας ἡμῶν φιλόλογος Κοραῖς, ἐν τῇ Λέσβῳ, τῇ πατρίδι τῆς Σαπφῶς καὶ τοῦ Ἄλκαίου, ὅπου εἶνε ἐγκατεσπαρμένα πλεῖστα ἐρεῖπια ὑδραγωγείων καὶ ναῶν καὶ ἄλλα λείψανα ἀξιολογώμενα.

Ἡ ἐργασία τῆς Ἑλλάδος ἐν ταῖς νέαις ἐκείναις κατακτήσεσιν ἤρχισεν ἤδη αὐτὴν τὴν ὑστεραίαν τῆς κατοχῆς. Ἐν Θάσῳ, ὅπου ἐκτελοῦσι νέας ἀνασκαφὰς οἱ Γάλλοι ἀρχαιολόγοι Ricard καὶ Auzou, ἡ ἐλληνικὴ κυβέρνησις ἀπέστειλεν ὡς ἐπόπτην τὸν ἐμὸν ἐν τῇ Πανεπιστημίῳ συνάδελφον, τὸν καθηγητὴν κ. Γεώργιον Σωτηριάδην, πρῶτην ἔφορον ἀρχαιοτήτων, γνωστότατον ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν αὐτοῦ ἐν Θέρμῳ τῆς Αἰτωλίας καὶ ἐν Χαιρωνείᾳ. Ὁ Ἑλληὴν διοικητὴς τῆς Χίου διετάξεν ἐξ ἑτέρου τὸν διευθυντὴν τοῦ ἐλληνικοῦ Γυμνασίου νὰ προβῇ εἰς τὴν σύνταξιν καταλόγου τῶν ἐν τῇ νήσῳ ἰδιωτικῶν συλλογῶν συμφώνως πρὸς τὸν ἐλληνικὸν ἀρχαιολογικὸν νόμον. Τῶν συλλογῶν τούτων ἡ πλουσιωτάτη εἶνε ἡ τοῦ κ. Κανελλάκη.

Ἐν δὲ τῇ Μακεδονίᾳ ἐργάζονται ἤδη δύο τῶν ἐφόρων ἀρχαιοτήτων, οἵτινες, ἀφ' οὗ ὑπῆρέτησαν ἐν τῇ στρατῷ, ἔλαβον ἔπειτα τὴν ἐντολήν νὰ φροντίσωσι περὶ ἀναγραφῆς καὶ διασώσεως τῶν ἀρχαιοτήτων. Ὁ κ. Ἀρθανιτόπουλλος, ὁ εὐτυχῆσας νάνεῦρη τὰς πολυχρόμους στήλας τῶν Παγασῶν, ἔσχεν ἤδη τὴν τύχην νάνακαλύψῃ ἐν Κοζάνῃ τὸ πρῶτον ἄγαλμα· εἶνε ἄγαλμα Ἡρακλέους, τοῦ ἥρωος τοῦ συμβολίζοντος τὴν βίωσιν. Ὁ αὐτὸς δ' ἀνεῦρεν ἐν Ἐλασσῶνι ἐκτὸς ἄλλων λειψάνων μέγαν ὀρθοστάτην πλήρη ἐπιγραφῶν, ἄγαλμα γυναικὸς ἀκέφαλον, μεγάλην στήλην ἐγερθεῖσαν ὑπὸ Κλεοδάμου τινὸς εἰς τὸν ἴδιον υἱὸν μετὰ τετραστίχου ἀρχαίκοῦ ἐπιγράμματος, στήλην κοσμουμένην ὑπὸ κεφαλῆς Μεδούσης καὶ ἄλλην μετὰ παραστάσεως Ἑρμοῦ χθονίου. Λί ἀρχαιότητες αὗται εἶνε τὰ πρῶτα προσκτήματα τοῦ νέου μουσείου τῆς Ἐλασσῶνος. Ἐν δὲ ταῖς Ἰρεβενσίς εὐρέθη κορμὸς γυναικεῖος τῶν βυζαντιακῶν χρόνων. Ἄλλος δ' ἔφορος, καὶ αὐτὸς στρατιώτης τῆς χθῆς, ὁ κ. Οἰκονόμος, διω-

ρίσθη ἐν Θεσσαλονίκῃ, ὅπου ὑπάρχει τόσον πολλή ἐργασία, ὥστε πλὴν αὐτοῦ τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας μελετᾷ τὴν σύστασιν ἐιδικῆς ἐπιτροπείας καθηγητῶν καὶ ἐφόρων ἀρχαιοτήτων χάριν ἀναγραφῆς καὶ μελέτης τῶν ἀρχαίων καὶ μεσαιωνικῶν τεχνουργημάτων.

Οὕτως ἐν τῷ μέσῳ τῆς βροντῆς τῶν πυροβόλων ἄρχεται ἀνατέλλουσα ἡ περίοδος τῆς εἰρήνης, ἀντιπροσωπευομένη ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης. Κόσμος νέος ἀποκαλύπτεται καὶ προπαρασκευάζεται διὰ τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὴν ἀρχαιότητα καὶ τοὺς μέσους αἰῶνας χάριν ἐπανευρέσεως τῆς ὁδοῦ τοῦ πολιτισμοῦ μετὰ τόσους αἰῶνας δουλείας, μετὰ τόσην χύσιν αἵματος. Ὅταν κλεισθῶσιν αἱ πύλαι τοῦ ναοῦ τοῦ βαλκανικοῦ Ἰαννοῦ, ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς ἐκείνης, ἐξ ἧς ἐκάστην ἡμέραν δὲν ἔπαυον ἐρχόμενοι εἰδήσεις σφαγῶν καὶ δὲν ἔφθανεν εἰς τὴν Ἑσπερίαν ἄλλο παρὰ τὴν ἰσχὺ τῶν δεινῶν καὶ τῶν στοναχῶν λαῶν καταπιεζομένων, θὰ διαχυθῆ φῶς νέον καὶ θὰ δυνηθῆ νὰ λεχθῆ καὶ πάλιν *Ex Oriente lux*. Καὶ δὲν θὰργήσῃ ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν θὰ καταστῆ δυνατὸν νὰ ἐπαναληφθῆ τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Γερμανοῦ ποιητοῦ

Das Alte stürzt; es ändern sich die Zeiten
und neues Leben blüht aus den Ruinen.

«Τὸ παλαιὸν κρημνίζεται, οἱ καιροὶ ἀλλάζουσι, καὶ ἀπὸ τῶν ἐρειπίων ἐξανθεῖ βίος νέος».

Εἶνε ὑγρὸν ἀκόμη ὑπὸ τῶν δακρύων τοῦ γένους τὸ χῶμα τὸ σκεπάσαν ἐλαφρὰ τὸν τάφον τοῦ πρώτου βασιλέως τῆς νέας Ἑλλάδος, εἰς ὃν εἴμαρτο νὰ ταφῆ ἐπὶ ἐδάφους ἐλληνικοῦ, λικνιζόμενος καὶ νεκρὸς ὑπὸ τῶν ψιθύρων τῶν χλοερῶν δασῶν τῆς πιτυοέσεως Δεκελείας.

Τὸ ἔθνος ἐκήδευσεν αὐτὸν ἐν ὀδύνῃ καὶ πένθει, καὶ ἐσβέσθη πλέον τὸ μειδίαμα τὸ ἐπανθοῦν ἐπὶ τῶν βασιλικῶν του χειλέων. Ἀλλὰ ζωντανὴ ἀκόμη παραμένει ἐν ἡμῖν ἡ ἀνάμνησις τοῦ ἀνακτος τοῦ ἀλησμονήτου, καὶ νομίζομεν πλανώμενοι, ὅτι θὰ ἴδωμεν καὶ πάλιν ἀναστρεφόμενον οἰκείως, ὡς πάντοτε, μεταξὺ τοῦ λαοῦ του εὐθυτενῆ καὶ ἀρρυτίδωτον τὸν θαλερὸν πρεσβύτην τὸν οἰακοστροφῆσαντα ἐπὶ πεντήκοντα σχεδὸν ὅλα ἔτη τὸ κυμαινόμενον σκάφος τῆς ἐλληνικῆς πολιτείας.

Τὸν ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη μὲ ὄλην τὴν ζωηρότητα τῶν ἐντυπώσεων, ἃς ἐμποιοῦσιν εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν τὰ μεγάλα γεγονότα, ἀφικνούμενον ἔφηβον εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ νομίζω, ὅτι βλέπω ἀκόμη ἐνώπιόν μου γελαστὸν τὸ ξανθὸν ἐκεῖνο τέκνον τοῦ βορρᾶ προσμειδιῶν πρὸς τὴν νέαν δι' αὐτὸ μικρὰν τότε πόλιν, ἐν ἣ ἔμελλε νὰ στήσῃ τὸν βασιλικὸν αὐτοῦ θρόνον καὶ ἦτις ἐπέπρωτο μετὰ βασιλείαν μακροτάτην νὰ συνοδεύσῃ αὐτὸν πενθήρης εἰς τὴν ἐσχάτην κατοικίαν ὡς μάρτυρα τῆς ἐθνικῆς ιδέας, θῦμα δολοφονίας στυγεραῆς. Καὶ ζωηροτάτην διατηρῶ ἀκόμη τὴν ἀνάμνησιν τῆς περιεργείας καὶ τῆς συγκινήσεως, μεθ' ἧς ὀλίγας ὥρας μετὰ τὴν παρέλασιν τῆς πομπικῆς εἰσόδου τοῦ Γεωργίου Α΄ εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ ἡμεῖς οἱ παῖδες τοῦ γυμνασίου συνωθούμενοι μετὰ τῶν ἐνηλίκων περὶ τὰς γωνίας τῶν ὁδῶν ἀνεγινώσκομεν τὴν τοιχοκολλημένην προκήρυξιν τοῦ νέου βασιλέως.

«Ἀναβαίνων ἐπὶ τὸν θρόνον, ἐφ' ὃν με ἐκάλεσεν ἡ ψῆφος

ὑμῶν, ἔλεγεν ὁ βασιλεὺς, αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην, ὅπως ἀπευθύνω ὑμῖν λόγους τινάς.

«Οὔτε δεξιότητα οὔτε νοῦν δεδοκιμασμένον φέρω εἰς ὑμᾶς· προσόντα τοιαῦτα οὐδὲ νὰ προσδοκᾶτε ἐδύνασθε ἀπὸ τῆς ἡλικίας μου. Ἄλλ' ἔμωσ φέρω ὑμῖν πεποιθήσιν καὶ ἀπροσίωσιν εὐλικρινῆ μετὰ βαθείας πίστεως εἰς τὴν ἐν τῇ μέλλοντι ταυτότητα τῆς τύχης ἐμοῦ τε καὶ ὑμῶν. Ἰπτόχομαι ὑμῖν νὰ ἀφιερῶσω τὴν ζωὴν μου σύμπασαν ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας ὑμῶν».

Οἱ πρῶτοι οὗτοι στίχοι τοῦ βασιλικοῦ διαγγέλματος ἦσαν αἰσινεὶ ἐρμηνεῖα καὶ συμπλήρωσις τοῦ ῥητοῦ ἐκείνου, ὅπερ ἐχρησίμειυσεν ὡς ἀπαρέγκλιτον βασιλικὸν πρόγραμμα δι' ὅλου τοῦ βίου τοῦ Γεωργίου Α'.

Ἰσχύς μου ἢ ἀγάπη τοῦ λαοῦ μου, εἶχεν ἐκφωινῆσαι ὁ νέος βασιλεὺς ἐν τῇ πατρίῳ δανικῇ γλώσσῃ τὴν 25 Μαΐου τοῦ 1863 ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Χριστιανοδούργου τῆς Κοπενάγης πρὸς τοὺς ἐκλεκτοὺς τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, τὸν Κωνσταντῖνον Κανάρην, τὸν θρασύβουλον Ζαΐμην καὶ τὸν Δημήτριον Γρίβαν, ἐντεταλμένους ὑπὸ τῆς δευτέρας ἐν Ἀθήναις Ἐθνικῆς συνελεύσεως νὰ προσφέρωσιν εἰς αὐτὸν τὸ βασιλεῖον στέμμα τῆς μικρᾶς Ἑλλάδος.

Δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Χριστιανοῦ Θ' τοῦ ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα κάθοδον τοῦ σεπτοῦ υἱοῦ διαδεχθέντος ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Δανίας τὸν Φρειδερίκον Ζ', εἶχεν ὁ Γεώργιος Α' μεταξὺ τῆς 18 Μαρτίου 1863, καθ' ἣν εἶχεν ἀνακηρυχθῆ βασιλεὺς ὑπὸ τῆς συνελεύσεως, καὶ τῆς 25 Μαΐου, καθ' ἣν ἀπεδέχθη τὸ στέμμα, ἱκανὸν χρόνον, ὅπως ἀναμνησθῆ τῶν περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας σχολικῶν διδασμάτων καὶ ἀναμετρήσῃ τὰς δυσχερείας καὶ τὰ βάρη τοῦ μεγάλου ἔργου, ὅπερ ἀνελάμβανε. Δὲν ἦτο βεβαίως ἄγνωστος εἰς αὐτὸν ἡ θλιβερὰ τύχη τοῦ Κυβερνήτου καὶ πρόσφατος ἦτο ἡ ἔξωσις τοῦ Ὀθωνος. Οὐδ' ἠγνόει βεβαίως, ὅτι τὸ μικρὸν κράτος, ὅπερ προσέφερεν εἰς αὐτὸν τὸν ἀρτιπαγῆ θρόνον, δὲν ἀντεστοίχει

πρὸς τὴν ἑκτασιν καὶ διασπορὰν τοῦ ἑλληνικοῦ γένους. Ἄλλ' οὔτε τῶν προκατόχων αὐτοῦ ἡγητόρων τοῦ ἑλληνισμοῦ ἢ ἀδίκος τύχη, οὔτε ἡ σμικρότης τοῦ κράτους, ὅπερ ὄφειλε νὰ διεκδικήσῃ σὺν τῇ χρόνῳ διὰ μεγάλων καὶ παρατεταμένων ἀγῶνων τὰ ἐθνικὰ δίκαια, ἐπτόησαν τὸν νεαρὸν γόνον τοῦ οἴκου τῶν Γλυκοδούργων, ὅστις, γεννηθεὶς τῇ 12 Δεκεμβρίου 1845, εἶχε τότε ἡλικίαν μόλις δεκαοκτῶ ἐτῶν, νὰ περιβληθῆ στέμμα, ὅπερ ἄλλος θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρήσῃ ἀκάνθινον. Οὐδ' ἐφόβησε τὸν ὑπερδύρειον ἡγεμονίδην ἢ ἄγνοια τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν ἕξεων τοῦ μεσημβρινοῦ λαοῦ, οὐ ἔμελλε νὰ βασιλεύσῃ. Ἀναβαίνων ἐπὶ θρόνον χθιζὰ καὶ πρῶτα σαλευθέντα καὶ μὲ μόνην τὴν μικρὰν πείραν τῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης ἐθάρρησεν ὁ τέως δόκιμος τοῦ βασιλικοῦ ναυτικοῦ τῆς Δανίας νάντιμετωπίσῃ πέλαγος ἄγνωστον καὶ πολυκύμαντον, ἐν ᾧ διεσαλεύετο δίκην νηὸς ἀπηδαλιουχῆτου ἢ μικρὰ κιβωτὸς μεγάλων παραδόσεων καὶ ἐπιβλητικῶν ἐθνικῶν ἐπαγγελιῶν.

Ἔχων ἀκράδαντον ἐξ ἀρχῆς πεποιθήσιν ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἀντίληψιν καὶ φιλοπατρίαν, ἀφ' ἑτέρου δ' ἐπὶ τὸ μέλλον τοῦ ἔθνους, ἠτύχησεν εὐθὺς ἀμέσως ἅμα τῇ ἀναρρήσει νὰ καταδείξῃ, ὅτι προῦριστο καὶ ἐπεβάλλετο ναυξήσῃ καὶ μεγαλύνῃ τὸ κράτος. Ἐναντὶ δὲ δείγματα τῆς τοιαύτης αὐτοῦ ἐπιβολῆς εἶνε ἡ ἀποδοχὴ τοῦ ἑλληνικοῦ στέμματος ἐπὶ τῷ ὄρω τῆς προσαρτήσεως τῆς Ἑπτανήσου καὶ ἡ προσληφθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ προσωνομία «βασιλέως τῶν Ἑλλήνων» καὶ οὐχὶ «βασιλέως τῆς Ἑλλάδος», καθ' ἣν προσωνυμεῖτο ὁ ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου προκατόχος αὐτοῦ. Καὶ ἡ μὲν ἔνωσις τῶν χαριτωμένων ἐκείνων νήσων τοῦ Ἰονίου, ἐν αἷς αἱ καρδίαι ἔπαλλον πάντοτε ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ιδέας καὶ ὅπου ὁ νεοελληνικὸς πολιτισμὸς εἶχεν ἐκδηλωθῆ ἐν πολλοῖς πρωιμώτερον ἢ ἐν ταῖς πρὸ αὐτῶν ἐλευθερωθείσαις ἑλληνικαῖς χώραις, ἐχαιρετίσθη δικαίως ὡς ἡ ἀρχὴ τῆς ἐκπληρώσεως προαιωνίων πόθων τοῦ Ἑλληνικοῦ, τείνοντος εἰς τὴν ἐθνικὴν ἐνότητα. Ἡ δὲ νέα προσωνομία, ἥς τὴν βαθείαν

ἐννοίαν διέγνω ἢ Πύλη, ματαίως διαμαρτυρηθεῖσα, ἀπετέλει οἶονεὶ βασιλικὸν πρόγραμμα καὶ ὑπῆρξεν εὐρίωνος προαγγελία αὐξήσεως ἐθνικῆς.

Ἦδη τὴν ὑστεραίαν τῆς ἀφίξεως εἰς Ἀθήνας, τὴν 19 Ὀκτωβρίου 1863, ὤμνυεν ὁ βασιλεὺς Γεώργιος ἐνώπιον τῆς Ἐθνικῆς συνελεύσεως, προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ Ἀριστείδου Μωραΐτινῆ, τὸν ὅρκον, ὅτι θὰ προστατεύσῃ τὴν ἐπικρατοῦσαν θρησκείαν τῶν Ἑλλήνων, ὅτι θὰ διατηρήσῃ καὶ θὰ ὑπερασπίζεται τὴν ἀνεξαρτησίαν, τὴν αὐτονομίαν καὶ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους καὶ θὰ φυλάττῃ τοὺς νόμους αὐτοῦ. Οὐδεὶς ἐν τῷ ὅρκῳ ἐκείνῳ λόγος περὶ πολιτεύματος, ἀλλὰ μόνον περὶ νόμων, διότι ἡ συνέλευσις οὐ μόνον μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ καὶ πολὺ μετ' αὐτὴν δὲν εἶχεν ἀποπερατώσει τὸ κύριον τῶν ἔργων αὐτῆς, τὴν συζήτησιν καὶ ψήφισιν τοῦ νέου Συντάγματος.

Ἀτελεύτητοι συζητήσεις καὶ ἀτέρμονες ἀντεγκλήσεις ἐφαίνοντο συνεχίζουσαι τὸ χάος, ὅπερ εἶχε γεννήσει ἡ ἐπανάστασις ἢ κρημνίσασα τὸν θρόνον τοῦ Ὁθωνος. Τὸ πρῶτον αὐτόχρημα βασιλικὸν ἔργον τοῦ Γεωργίου, τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς παγίωσιν τῆς συντάξεως τοῦ βασιλείου ὑπῆρξε τὸ διάγγελμα ἐκεῖνο τῆς 6 Ὀκτωβρίου 1864, δι' οὗ ἔταξεν εἰς τὴν συνέλευσιν ὀλιγοήμερον προθεσμίαν πρὸς ἀποπεράτωσιν τῆς ψηφίσεως τοῦ Συντάγματος, καὶ ὁ ἐνώπιον αὐτῆς δοθεὶς τῆ 16 Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὅρκος περὶ τηρήσεως τοῦ Συντάγματος ἐκείνου. «Ὁρκιζόμενος ἐπὶ τοῦ Συντάγματος, κύριοι Πληρεξούσιοι, εἶπε τότε πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ ἔθνους ὁ βασιλεὺς, πιστεύω, ὅτι ἡ ἀκριβὴς καὶ πιστὴ ἐφαρμογὴ αὐτοῦ τε καὶ τῶν νόμων τοῦ Κράτους εἶνε ὑποχρέωσις τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἀρχομένων».

Ἡ εὐσταθὴς φωνή, μεθ' ἧς ἀπήγγειλε ταῦτα ὁ βασιλεὺς, ἐδείκνυεν ἤδη τὰς ταχείας προσόδους ἃς εἶχεν ἐπιτελέσει ἐν τῇ ἐκμαθήσει τῆς γλώσσης τῆς νέας αὐτοῦ πατρίδος ὑπὸ διδάσκαλον σοφὸν καὶ πιστὸν, τὸν ἀείμνηστον Στέφανον Κουμανούδην, ὃν οὐδέποτε ἔπαυσεν ἐκτιμῶν καὶ ἀγαπῶν.

Ἡ δοθεῖσα κατενώπιον τοῦ ἔθνους ἐπίσημος ἐπαγγελία περὶ τηρήσεως τοῦ Συντάγματος δὲν ὑπῆρξεν ὑπόσχεσις κενή. Παρηλθὸν ἔτη καὶ δεκαετηρίδες, παρηλθεν ἡμῖς ὅλος αἰὼν, καὶ ὁ βασιλεὺς Γεώργιος οὐδέποτε ἔλησμονῆσε τὰς δύο ἀγκύρας, ἐφ' ὧν εἶχε δηλώσει, ὅτι θὰ ἐστήριζε τὸ σκάφος τῆς πολιτείας. Λέγομεν πολλάκις, ὅτι ὑπερβάλλουσιν ἢ ψεύδονται οἱ νεκρολόγοι. Ἄλλ' ὁ λιθοξόος, ὅστις θὰ ἐπεχάρασεν ἐπὶ τῆς ἐπιτύμβιου πλακῶς τοῦ νεκροῦ βασιλέως τὰ δύο αὐτοῦ ῥητὰ, Ἰσχύς μου ἢ ἀγάπη τοῦ λαοῦ μου καὶ Ἀκριβὴς καὶ πιστὴ ἐφαρμογὴ τοῦ Συντάγματος καὶ τῶν νόμων τοῦ Κράτους, οὐδὲν ἄλλο θὰ ἔπραττεν ἢ νὰ φωτογραφήσῃ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τοῦ Γεωργίου Α'.

Τὸν λαόν του ἠγάπησεν ἀληθῶς ὡς πατῆρ. Εἶνε θαυμαστὸν πράγματι πῶς τὸ ἡγεμονικὸν ἐκεῖνο γέννημα τῶν ὀμιχλῶν τοῦ βορρᾶ κατώρθωσε νὰ διεισδύσῃ μετὰ διανοίας φωτεινῆς εἰς τὰ μύχια τῆς ψυχῆς τοῦ μεσημβρινοῦ, εὐκινήτου, εὐπαθοῦς, πολυσαλεύτου, εὐμεταβόλου λαοῦ του καὶ νὰ μεταβληθῇ εἰς ἀνακταλαῶν δημοκρατικὸν, εἰς πατέρα αὐτῶν ἅμα καὶ ἀδελφόν, ἀγαλλόμενος μετὰ τοῦ λαοῦ καὶ συμπάσχων, προαισθανόμενος τὰς θελήσεις αὐτοῦ καὶ πολλάκις προλαμβάνων αὐτὰς, συγκαταβαίνων μέχρις αὐτοῦ καὶ συνανυψούμενος μετ' αὐτοῦ ὑψοῦμένου. Ὑπῆρξε πάντοτε ὁ ἔμπειρος κλειδοῦχος τῆς ψυχῆς τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, κρατῶν πιστῶς τὴν κλεῖδα τὴν δυναμένην νανοῖξῃ τὰ ἐνδόμυχ' αὐτῆς καὶ γινώσκων, παρισταμένης ἀνάγκης, νὰ στρέφῃ ἐντέχνως τὴν δικλεῖδα τῆς ἀσφαλείας. Εἰς πάντας προσιτὸς, ἔχων τὰς πύλας τῶν ἀνακτόρων ἀνοικτὰς εἰς τοὺς μικροὺς ὅσον καὶ εἰς τοὺς μεγάλους, δεχόμενος τοὺς φοιτητὰς, τὰς συντεχνίας, τοὺς ἀνυπομόνους καὶ τοὺς ἐξημμένους μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκολίας μεθ' ἧς καὶ τοὺς συμβούλους τοῦ στέμματος, εἶχε πάντοτε εἰς τὰ χεῖλη τὸ μεῖδιμα, τὴν γλυκύτητα εἰς τὸν ὀφθαλμόν, ἓνα καλὸν λόγον δι' ὅλους. Ποσάκις, ἐν ᾧ ἐφαίνοντο ὀγκούμενα τὰ κύματα λαϊκῆς ἐξεγέρσεως, ἐθνικῆς ἀνυπομονησίας, πολιτικῆς ἀναστατώσεως, ἤρκει νὰ ἐπιφανῆ ἐπὶ τοῦ ἐξώστου

τῶν ἀνακτόρων ἀτάρακτος καὶ γαλήνης διὰ νὰπέλωσιν ἅπαντες ἡσυχῆ. ἐπανερχόμενοι εἰς τὸ κατὰ βῆθος εὐάγωγον τοῦ Ἑλληνος καὶ ἡρώχουσι, πολλάκις ἐπευφημοῦντες καὶ χειροκροτοῦντες τὸν εἰργαστοῦν. Ἄνευ ἀνθέων ῥητορικῶν, ἄνευ κομφεΐας λόγων, κατώρθονα πολλάκις νὰ μαλάξῃ, νὰ πείσῃ, νὰ κτευνάσῃ τὴν λαϊκὴν ὀρμὴν ἣ θύελλαν μὲ τὴν γνωστὴν του ἐκείνην ἐπιφθὸν *Παιδιά μου, πᾶς ἔχω ἔς τὴν καρδιά μου. Ἄλλ' ἢ φράσις ἐκείνη ἣ ἐν τῇ γλώσσῃ, τοῦ λαοῦ ἐκφαρομένη δὲν ἦτο δημοκρατικὴ σοφιστεία, ἀλλ' ἀπέρρεε φυσικῶς ἐκ χειλέων πατρὸς ἀπευθυνομένου πρὸς τέκνα, καὶ ὁ πατήρ εἶχε πεισθῆ, ὅτι τὰ τέκνα πιστεύουσιν εἰς αὐτὸν, καὶ οἶονεὶ ἀνενοῦτο ἐκάστην φρονίαν ἀπὸ τοῦ ἀνακτορικοῦ ἐξώστου τῶν Ἀθηναίων ἐν ὑπαίθρῳ ἢ ὁμολογία ἦν εἶχε δώσει ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Χριστιανοδούργου πρὸ τοῦ Κανάρη, τοῦ Ζαίμη, τοῦ Γρίβα Ἰσχύς μου ἢ ἀγάπη τοῦ λαοῦ μου.*

Καὶ πῶς νὰ μὴ ἀγαπᾷ τὸν βασιλέα του ὁ λαὸς ἐκεῖνος, ὅστις ἔδλεπεν αὐτὸν ἀναστρεφόμενον μεταξὺ τοῦ ἀπλοῦν, φιλομειδῆ καὶ εὐπροσέγγιστον, ὅστις εἶχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπικοινωνῇ μετ' αὐτοῦ ἄνευ δυσχερείας καὶ οἰκείως, συνήντα αὐτὸν πολλάκις συναγκωνιζόμενον ἀπερίττως μετὰ τῶν ὑπηκόων κατὰ τοὺς μονήρεις αὐτοῦ περιπάτους μέχρι τῆς τελευταίας ὥρας τοῦ βίου ἐν τελείᾳ ἀφοβία καὶ ἀπαραμειώτῳ ἐμπιστοσύνη καὶ εἶχε πολλαπλᾶ δείγματα τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος καὶ τῆς εὐαγγελικῆς ἀμνησικαχίας;

Ἐπισφράγισμα δὲ τέλος τῆς στοργικῆς αὐτοῦ ἀγάπης πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν, τὸν ἴδιον ἑαυτοῦ λαὸν, εἶνε ἡ βασιλικὴ διαθήκη, ἐν ἣ τὴν θερμὴν ἀγάπην ἐκείνην, ἣν ἐκεῖνος διὰ παντὸς τοῦ βίου διεδράνωσε, μετεβίβασε καὶ εἰς τὰ τέκνα ὡς κυριώτατον ἔρεισμα τῆς δλης αὐτοῦ δυναστείας.

Συμπαρομάρτημα δὲ τῆς πρὸς τὸν λαὸν ἀγάπης ὑπῆρξεν ἐν τῇ πολιτικῇ βίῳ τοῦ Γεωργίου Α' ἡ εὐορκος τήρησις τῶν συνταγματικῶν αὐτοῦ ἐπαγγελιῶν. Διὰ βασιλείας μακρᾶς, διαρ-

κεσάσῃς ἤμυσεν ὅλον αἰῶνα, εὐρέθη πολλάκις ἀντιμέτωπος πολιτικῶν δυσχερειῶν ἐσωτερικῶν τε καὶ ἐξωτερικῶν, εἶδε πολλάκις τὴν πολιτειακὴν μηχανὴν κινδυνεύουσαν νὰ σταματήσῃ ἢ νὰ συντριβῇ, καὶ ἦλθον περιστάσεις, καθ' ἃς ἄλλοτε μὲν ἐφαίνετο κινδυνεύων αὐτὸς αὐτοῦ ὁ θρόνος, ἄλλοτε δὲ ἀπ' αὐτοῦ καὶ μόνου προσεδόκατο ἡ σωτηρία. Ἄλλ' ὁ μὲν ἴδιος αὐτοῦ κίνδυνος ἦτο παροδικὸς καὶ ἀπεφεύγετο διὰ τῆς ἐκτάκτου αὐτοῦ εὐστροφίας καὶ τῆς παρακολουθήσεως τῆς λαϊκῆς θελήσεως ἐν πεποιθήσει εἰς τὴν καὶ παρὰ πάντα τὰ φαινόμενα ἐδραΐαν ἀγάπην τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ πρὸς τὴν βασιλείαν. Ἡ δ' αὐστηρὰ αὐτοῦ εὐορκία ἐν τῇ τηρήσει τοῦ μετὰ τοῦ ἔθνους συνταγματικοῦ συμβολαίου ἀπεμάκρυνεν αὐτὸν ἀπὸ πάσης ἐν οὐ δέοντι χρήσεως τῶν προνομίων τοῦ στέμματος καὶ ἀπὸ τοῦ κινδύνου τῆς μεταπτώσεως εἰς οἰανδήποτε ἐνέργειαν ἀπολυταρχικὴν. Οὐδέποτε καὶν ἐπεδίωξε νὰ συγκροτήσῃ ἴδιον βασιλικὸν κόμμα, νὰντιτάξῃ εἰς τὰ διαμαχόμενα ἐν τῇ κοινοβουλίᾳ κόμματα ἰδίαν φατρίαν αὐλοφίλων περισαινόντων τὸν ἡγεμόνα εἴτε καὶ ἀπλῶς προωρισμένων νὰ παρέχῃσι τὴν ἀναγκαίαν ἰσορροπίαν εἰς τὸ πολλάκις ὑπὸ τῆς ὀρμῆς τῶν πολιτικῶν παθῶν ταλαντευόμενον σκάφος τῆς πολιτείας. Ἦν ἐπ' αὐτοῦ ἐνίοτε κληθέντα βασιλικὰ ἢ αὐλικὰ ὑπουργεῖα μόνον τὸ ὄνομα φέρουσι τοιοῦτον, ὑπῆρξαν δὲ πολὺ μᾶλλον ἄχρσοι κυβερνήσεις ἐξ ἀνδρῶν τῆς ὑπηρεσίας συσταθεῖσαι. Ἦν κόμμα τοῦ βασιλέως Γεωργίου ὑπῆρξεν αὐτὸς ἐκεῖνος, ἐκεῖνοι δὲ, εἰς οἷς ἠναγκάζετο νὰ προσφύγῃ ἐν ἀνάγκῃ ἐκτὸς τοῦ κύκλου τῶν συνήθως κυβερνῶντων, δὲν ἦσαν ἐργάται αὐλικῶν σκευωριῶν, ἀλλ' εὐορκοὶ συνταγματικοὶ πολῖται, πρόθυμοι νὰ ὑπηρετήσωσι πιστῶς τὸ ἔθνος ὁμοῦ καὶ τὴν βασιλείαν. Καὶ ἐκτὸς δὲ τῶν πολιτευομένων δὲν ἐπεζήτει κόλακας, ἀλλ' ἐκτιμητὰς, συμβούλους καὶ φίλους, δυναμένους καὶ θέλοντας νὰ λαλῶσιν εἰς αὐτὸν μετὰ παρρησίας καὶ ἀνυποκρίτως. «Σὲ ἀγαπῶ, διότι μοῦ λέγεις τὴν ἀλήθειαν» συνείθιζε νὰ λέγῃ

εἰς πιστόν του ὑπήκοον οὐδέποτε πολιτευθέντα, ἀλλὰ τιμώμενον διὰ τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ ἐκτιμήσεως.

Οὕτως ἐξηκολούθησε πάντοτε μένων εὐόρκως ὁ πρῶτος συνταγματικὸς πολίτης καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ὥραις, καθ' ἃς ὁ ἑλληνικὸς λαὸς, βεβαρημένος ποτὲ ἐκ τῆς πολιτικῆς διαμάχης καὶ τοῦ ἀδιεξόδου τῶν ἀνωμαλιῶν, εἰς ἃς ἤγον αἱ κομματικαὶ συγκρούσεις, ἐφαίνετο διατεθειμένος εἰς τὸν βασιλέα καὶ μόνον νὰ ἐναποθέσῃ πᾶσαν ἐλπίδα καὶ αὐτὸν μόνον ἀπεξεδέχετο ὡς σωτῆρα. Ἐἴπερ τις καὶ ἄλλος ἦν γνώστης τῶν πραγμάτων καὶ τῶν προσώπων, ἀπέφυγε πάντοτε τὰς βιαίας λύσεις, τῆρῶν δὲ τὴν κεκανονισμένην γραμμὴν μεταξὺ τοῦ ἀνευθύνου καὶ τῶν ὑπευθύνων καὶ μένων ἐντὸς τῶν συνταγματικῶν ὁρίων εὑρισκεν αἴφνης εὐστρόφως ἀπροσδόκητον διέξοδον σώζουσαν ἑαυτὸν καὶ τὴν κατάστασιν καὶ ἐπαναφέρουσαν τὰ τεταραγμένα πνεύματα εἰς τὴν γαλήνην, τὰ διασεσαλευμένα πράγματα εἰς τὴν εὐθείαν τροχίαν. Ἡ δὲ πολλάκις ἐπιδειχθεῖσα τοιαύτη αὐτοῦ δεξιότης, καρπὸς ὑπερόχου διπλωματικῆς εὐφυΐας, διетρανῶθη μάλιστα κατὰ τοὺς κρίσιμους καιροὺς τῆς στρατιωτικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1909, ὅτε μετ' ἄλλους ἐνδομύχου προσήνεγκεν εἰς τὸ ἔθνος καὶ αὐτὴν τὴν θυσίαν τῆς πατρικῆς αὐτοῦ στοργῆς.

Ἡ δὲ διακρίνουσ' αὐτὸν διπλωματικὴ δεξιότης καὶ ἐμπειρία ἐν ἀποφυγῇ τῶν ἄκρων ὑπῆρξε τὸ πρόγραμ' αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ χειρισμῷ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Διὰ τὴν προαγωγὴν τῶν ἔθνικων συμφερόντων προὔτιμησε νὰ ἐπιδιώξῃ βραδύτερον μὲν πῶς, ἀλλ' ἀσφαλῶς δι' ἐπιτυχῶν συνδυασμῶν, διὰ τῆς μετὰ ξένων ἡγεμόνων, ἐν οἷς καὶ ὑψηλοὶ συγγενεῖς τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλικοῦ οἴκου, καὶ Εὐρωπαίων πολιτευτῶν συνεννοήσεως, ἦν ἐκαλλιέργει κατὰ τὰς συχνὰς αὐτοῦ ἀποδημίας, καὶ διὰ τῆς βαθμιαίας ἐξελιξεως τῶν ἔθνικων δυνάμεων μᾶλλον ἢ διὰ σπασμωδικῶν ἐνεργειῶν καὶ ἐνόπλου βίας. Οὕτω δ' ἐπιτυχῶς κατωρθώθη ἄνευ πολέμου ἢ εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ τῆς ἐν Βερολίῳ συνδιασκέψεως τοῦ 1880 ἐπιδίνασις νέων χωρῶν ἐν Θεσσα-

λία καὶ Ἡπεῖρω μετὰ τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῶν μέχρι τοῦ Θυάμιδος ἡπειρωτικῶν χωρῶν καὶ ἡ ἐν ἔτει 1881 ἀναίμακτος προσάρτησις τῆς νοτίου Θεσσαλίας καὶ μικροῦ μέρους τῆς Ἡπείρου.

Ἀλλὰ παρὰ τὴν προτίμησιν τῶν διπλωματικῶν ἐνεργειῶν καὶ τὴν ἐκ τῶν ἐνόμων ἀποφυγὴν συγκρούσεως πρὸς τὴν ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν, πρὸς ἣν ἐμελλε νὰ εἶνε ἄνισος ὁ ἀγὼν ἐφ' ὅσον ἡ Ἑλλάς ἀπεδύετο εἰς αὐτὸν μόνη καὶ μετὰ δυνάμεων ἀπαρασκεύων, αὐτὰ τὰ πράγματα καὶ ἡ ἀκάθεκτος ἐπιθυμία τοῦ ἔθνους πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ἀλυτρώτων καὶ ἐπέκτασιν τῶν στενῶν ὁρίων τοῦ κράτους ἤγαγον ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Γεωργίου ἐν περιστάσειν εὐρωπαϊκῆς ἀνωμαλίας ἢ διαταράξεως τῶν κατὰ τὴν χερσόνησον τοῦ Αἴμου εἰς ἀποπείρας ἀπελευθερωτικὰς καὶ ἀγῶνας ἔθνικους συγκινήσαντας μετὰ τῆς ψυχῆς τοῦ ἔθνους καὶ τὴν τοῦ βασιλέως καὶ κλονήσαντας ἐνίοτ' ἐκ βάθρων τὸ πολιτικὸν οἰκοδόμημα.

Κυριώτατον τοιοῦτο ζήτημα ὑπῆρξε τὸ κρητικὸν, διήκον δι' ὅλης σχεδὸν τῆς βασιλείας τοῦ Γεωργίου. Ἡ ἥρωικὴ Κρήτη ἢ πάντοτε δυσηθῶς δάκνουσα τὸν τουρκικὸν χαλινὸν ἀπέδειξεν ἤδη κατ' αὐτὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς νέας βασιλείας διὰ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1866-1869, ὅτι ὄργα ἀκαθέκτως πρὸς τὴν πολυπόθητον ἔνωσιν μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν κατάπνιξιν τῆς αἱματηρᾶς ἐκείνης ἐπαναστάσεως ὁ κρητικὸς ἀναβρασμὸς, συμπαρασύρων καὶ εἰς συμμετοχὴν καὶ ἐνεργειαν τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ἤγαγε τέλος τῷ 1898 εἰς τὴν αὐτονομίαν τῆς νήσου ὑπὸ τὸν βασιλόπαιδα Γεώργιον ὡς ὕπατον ἀρμοστήν, προωρισμένον νὰ ὑμφαγωγῆσθαι τὴν Κρήτην εἰς τὴν ὀριστικὴν αὐτῆς ἔνωσιν μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Παντοῖαι δὲ ἀναβολαί, ἐσωτερικαὶ ἀνωμαλῖαι καὶ παρεκλύσεις τῶν δυνάμεων καὶ τῆς Πύλης δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κάμψωσι τὴν ἔμμονον θέλησιν τοῦ κρητικοῦ λαοῦ περὶ τῆς συμπεριλήψεως τῆς νήσου εἰς τὰς χώρας τὰς τεταγμένας ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων.

Ἐν τούτῳ δὲ τῷ μεταξὺ πρὸς τῆς εἰς τὴν Κρήτην ἀκτιῶδου τοῦ βασιλοπαίδος Γεωργίου ἡ Ἑλλάς εὐρέθη πρὸς ὑποστήριξιν των δικαιωμάτων αὐτῆς ἐπὶ τῆς νήσου, ἐκ νέου ἐπαναστησάσης. Ἐπαγκασμένη γὰρ ἐπιχειρήσῃ μόνῃ τὸν ἄνισον πόλεμον τοῦ 1897, ὅστις ἀπέληξεν εἰς τὴν ἤτταν αὐτῆς.

Αἱ ἐπεληθούσαι ἐκ τοῦ πολέμου ζημίαι, ἡ διασάλευσις τῶν οικονομικῶν καὶ οἱ ἐσωτερικοὶ πολιτικοὶ κλονισμοὶ δὲν ἴσχυσαν εἰς τέλος νὰ γάγῳσιν εἰς ἀπογοήτευσιν καὶ νάρκην. Ὁ ἀτυχῆς ἐκεῖνος πόλεμος ἐχρησίμευσε λεληθότως καὶ κατὰ μικρὸν εἰς ἀναδάπτισιν τῆς χώρας οἰοεὶ ἐν νέᾳ κολυμβήτρει.

Ἦτο αἰσθητὴ ἡ ἐπιθυμία τῆς ἐκδικήσεως, ἡ ἀνάγκη, τῆς ἐπουλώσεως τῶν πληγῶν τοῦ παρεληθόντος, ἡ ἀνασύνταξις τῶν στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν δυνάμεων τοῦ κράτους, ἡ ἀναμόρφωσις τοῦ ἔθνους. Ὁ δὲ βασιλεὺς Γεώργιος, ἀχώριστος, ὡς πάντοτε, ἀπὸ τοῦ ἔθνους καὶ τῆς λαϊκῆς θελήσεως, ἐστράφη μετ' αὐτοῦ προθύμως τὴν ὁδὸν τῆς νέας ἐξελίξεως τῶν πραγμάτων, καὶ δὲν ἀπέδυσπέτησεν οὐδ' ὅτε αὐτὴ προσέλαβε χαρακτῆρα ἀνυπομονώτερον καὶ ἄρμητικώτερον, κινδυνεύουσα ἐν τῇ σπουδῇ τῆς ἀνοικοδομήσεως νὰ σαρώσῃ, πᾶν τὸ προστυχόν. Οὐδέποτε πρότερον ὁ βασιλεὺς Γεώργιος εἶχεν ἀνησυχῆσαι τόσον περὶ τῆς τύχης τοῦ κράτους, οὐδέποτε εἶχε παραστῆ ἀνάγκη τοσαύτης προσοχῆς. Τότε εἶπερ ποτὲ κατεφάνη, ἡ πραότης τοῦ χαρακτῆρος, ἡ ἀνεξικακία καὶ τὸ πρακτικὸν πνεῦμα τοῦ ἀγαθοῦ ἡγεμόνος. Τότε εἶπερ ποτὲ κατεδείχθη, ἡ δεξιότης τῆς οἰακοστροφίας αὐτοῦ, πύσαντος τὴν τρικυμίαν καὶ ἐπαναγαγόντος τὴν γαλήνην.

Ἄλλ' ἐν τούτοις τὸ ἔθνος εἶχε κατὰ μικρὸν ἀνυψωθῆ καὶ φρονιματισθῆ. Τὸ σύνολον τῶν διακυμάνσεων, τῶν πικριῶν ἡμίσεος αἰῶνος δὲν εἶχον ἀνασταίλαι τὴν πρόθεσιν τοῦ ἔθνους. Ἡ ἀπαρακώλυτος ἐξάσκησης τῶν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν εἶχε προαγάγει καὶ τονώσει τὴν φιλεργίαν καὶ ἐπιχειρηματικότητα καὶ τὴν τελεσφόρον ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν, ἐν τῶν ἀρίστων

ἀνθῶν τῆς βασιλείας τοῦ Γεωργίου, προστατευομένην ὑπὸ τῆς πολιτείας καὶ τοῦ θρόνου καὶ ἀρωματιζομένην πολλακίς ὑπὸ τῆς ἡγεμονικῆς συναγωγῆς καὶ συμπράξεως αὐτοῦ τοῦ βασιλέως, τῆς σεπτῆς ἀνάσσης καὶ τῶν βλαστῶν τοῦ θρόνου. Ἡ ληστεία ἢ λυμαινομένη, τὴν χώραν εἶχεν ἐκλίπει, τὸ ἐμπόριον, ἡ βιομηχανία καὶ ἡ ναυτιλία εἶχον προαχθῆ ἐν βαθμῇ καταπληκτικῇ, ἡ συγκοινωνία εἶχεν ἐπεκταθῆ, τὰ μέγιστα, ἡ παιδεία ἔβαινεν ὁσημέραι ἐπεκτεινομένη καὶ βελτιουμένη, ἡ οἰκονομικὴ εὐπραγία καὶ πίστις εἶχον μεγάλως προσδεύσει, σὺν δὲ τοῖς ἄλλοις ἡ στρατιωτικὴ καὶ ναυτικὴ σύνταξις εἶχε προσλάβει νέας δυνάμεις. Ἐγγυαλὸς δὲ πρόσωπον τῶν τοιοῦτων προσόδων ἡδύνατο νὰ θεωρηθῆ, αὐτὴ ἢ πρωτεύουσα τοῦ κράτους, ἣτις ἀντὶ πολίσματος οἰκουμένου ὑπὸ ὀλίγων δεκάδων χιλιάδων κατοίκων, οἷα ἦτο κατὰ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ βασιλέως Γεωργίου, εἶχεν ἐξελιχθῆ εἰς πόλιν μεγάλην καὶ ὡραίαν διακοσίων σχεδὸν χιλιάδων, κέντρον ἀντάξιον τοῦ ἔθλου ἑλληνισμοῦ.

Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος, τελῶν τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1913 τὴν πεντηκονταετηρίδα αὐτοῦ, θὰ ἡδύνατο νὰ ἐπαναλάβῃ εἰλικρινῶς τὸ τοῦ Ἀποστόλου τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγῶνισμαί, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα καὶ νὰ ἐπιδείξῃ εἰς τὸ ἔθνος καὶ τὸν πεπολιτισμένον κόσμον τὸ μὲν κράτος ἠύξημένον, τὰς δὲ γενομένας ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ παντοίας προόδους τελεσθείσας οὐχὶ κατ' ἀριθμητικὴν, ἀλλὰ κατὰ γεωμετρικὴν ἀναλογίαν. Ὡς ἐπίστεψιν δὲ τοῦ μακροχρονίου ἔργου, δι' οὗ συνεδέθη ἀρρήκτως πρὸς τὴν νέαν αὐτοῦ πατρίδα, θὰ ἡδύνατο νὰ δείξῃ καὶ τὸν βασιλεῖον αὐτοῦ θρόνον τὸν ἐστηριγμένον ἐπὶ τῆς ἀγάπης τοῦ λαοῦ του περιστοιχιζόμενον ὑπὸ ἀνάσσης πολυφιλήτου, ἑλαρᾶς μητρὸς τοῦ ἐλέους καὶ τῆς φιλανθρωπίας, καὶ βλαστῶν εὐθαλῶν συναποτελούντων οἶκον βασιλικὸν συντεθραμμένον ἐν τῇ ἀγάπῃ τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος καὶ προωρισμένων δικαίως νὰ συσφίξωσιν ἐσαεὶ τοὺς μεταξὺ τοῦ θρόνου καὶ τοῦ ἔθνους δεσμούς.

Ἄλλ' ἡ θεία πρόνοια ἐπεφύλασσε εἰς τὸν βασιλέα πρὶν ἢ συμπληρωθῶσι τὰ πενήτηντα ἔτη τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ καὶ ἑτέραν εὐτυχίαν, τὴν μεγίστην τῶν ὑπηρεσιῶν ἣν ἠδύνατο νὰ παράσχη εἰς τὸ ἔθνος. Ἡτύχησε μετὰ τοῦ λαοῦ του νὰ ἴδῃ τὴν Ἑλλάδα περιβαλλομένην τὴν πανοπλίαν τοῦ μεγάλου ἀγῶνος καὶ προβαίνουσαν ἐν μέσῳ τοῦ ὀρυμαγδοῦ τῶν μαχῶν νικηφόρον εἰς πάτρια ἐδάφη δεδουλωμένα, εἰς ἃ ὁ στρατηλάτης υἱός του, ὁ πρωτότοκος τοῦ ἔθνους, καὶ ὁ δαφνοστεφής του στόλος ἀπέδιδον τὴν πολυπόθητον ἐλευθερίαν. Ἡτύχησε νὰ ἴδῃ μυριάδας λαῶν ἐλληνικῶν ἀλυτρώτων βρεχόντων διὰ δακρύων χαρᾶς τὰ κράσπεδα τῆς πολεμικῆς στολῆς τοῦ ἐλευθερωτοῦ καὶ στεφόντων τὴν βασιλικὴν του κόμην μὲ τὴν δάφνην τῆς νίκης. Ὅνειρα προαιώνια τοῦ ἔθνους ἐπραγματοποιοῦντο ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν του, καὶ μεστὸς ὑπερηφανείας καὶ χαρᾶς ἐπὶ τῇ ἀναστάσει τοῦ γένους εἰσῆλθεν ὁ προσδοκώμενος Μεσσίας εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐλληνικῆς Μακεδονίας. Καὶ, ἐν ᾧ ἐδόμβουν εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ τὰλληλοῦια τῆς χαρᾶς καὶ τὰ ὠσαννά τοῦ θριάμβου, ἐμεινεν ἐκεῖ, ἀναμένων τὴν αὔριον, ἄγρυπνος φρουρὸς τῶν δικαιωμάτων τοῦ νικηφόρου ἔθνους, ἐπὶ τῶν ἐπάλλξεων, ἕτοιμος νὰ δεχθῆ εἰς τὴν μεγάθυμον καρδίαν πᾶσαν ἄλλην σφαῖραν μᾶλλον ἢ ἐκείνην ἣτις ἠδυνήθη νὰ ρίψῃ νεκρὸν χαμαὶ τὸν πατέρα τοῦ ἔθνους, τὸν φέροντα διὰ παντὸς τοῦ βίου καὶ ἐξακολουθήσαντα νὰ φέρῃ καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἓνα καὶ μόνον θώρακα, τὸν θώρακα πίστεως καὶ ἀγάπης, περὶ οὗ ἐπέστελλεν ὁ Παῦλος πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς.

Οἱ ἀνδριάντες, οὓς θὰ στήσωσιν αὔριον εἰς τὸν ἐλευθερωτὴν αἱ ἀλύτρωτοι τῆς χθὲς πόλεις, τὸ μαυσολλεῖον, ὅπερ θὰ ἐγείρῃ εἰς τὸν μάρτυρα εὐγνωμονοῦσα ἡ πολιτεία, δὲν θὰ δυνηθῶσι ποτὲ νὰ ἔχωσι τὸ μεγαλεῖον τοῦ δευτέρου θρόνου, ὃν θνήσκων ὑπὲρ τῆς μεγάλης Ἑλλάδος ἔστησεν εὐπαγῆ καὶ αἰώνιον ἐν αὐτῇ τῇ καρδίᾳ τοῦ γένους ὁ «βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων».

Ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφὴν ἡ ἐν Ῥώμῃ ἐκδιδομένη «Ἐφημερίς τῆς Ἰταλίας» (Giornale d' Italia) ἐδημοσίευσε τῇ 11)24 Μαρτίου τὸ ἐξῆς ἀνυπόγραφον ἀρθρίδιον.

«Ἄν, ὡς λέγεται, ὁ νέος ἡγεμὼν τῆς Ἑλλάδος χάριν τῶν γνωστῶν λόγων οὓς ἀποδέχονται οἱ ὀπαδοὶ τῆς πανελληνίου ἰδέας θελήσῃ νὰ συνεχίσῃ τὴν σειρὰν τῶν Κωνσταντίνων τῆς ἀνατολικῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, πρέπει νὰ λάβῃ τὸν ἀριθμὸν δεκάτου τρίτου.

«Πράγματι οἱ Κωνσταντῖνοι ὑπῆρξαν οἱ ἐξῆς:

«Κωνσταντῖνος Α' ὁ ἐπιλεγόμενος Μέγας, ὅστις, ἐγκαταλιπὼν τὴν Ῥώμην, ἐξέλεξεν ὡς νέαν πρωτεύουσαν τὸ Βυζάντιον (330—337).

«Κωνσταντῖνος Β' (337—340).

«Κωνσταντῖνος Γ' (641).

«Κωνσταντῖνος Δ' Πωγωνᾶτος (668—685).

«Κωνσταντῖνος Ε' Κοπρώνυμος (741—745).

«Κωνσταντῖνος Σ' (780—797).

«Κωνσταντῖνος Ζ' Πορφυρογέννητος (911—959).

«Κωνσταντῖνος Η' (1025—1028).

«Κωνσταντῖνος Θ' Μονομάχος (1042—1054).

«Κωνσταντῖνος Ι' Δούκας (1059—1067).

«Κωνσταντῖνος ΙΑ' Δούκας (1067—1068).

«Κωνσταντῖνος ΙΒ' Παλαιολόγος (1448—1453).

«Κατὰ τινὰς ὑπῆρξε καὶ ἕτερος Κωνσταντῖνος, βασιλεύσας μετὰ τοῦ πατρὸς Ῥωμανοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ Στεφάνου (928-945).

«Κατ' ἄλλους δ' οἱ Κωνσταντῖνοι ὑπῆρξαν ἑνδεκα. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν Βυζαντινὸν ἱστορικὸν Δούκαν δὲν πρέπει νὰ συγκαταριθμηθῆ εἰς τοὺς βασιλεύσαντας ὁ τελευταῖος, ὁ Κωνσταντῖνος Δραγάσης, ὅστις δὲν ἐδικαιοῦτο νὰ φέρῃ τὴν προσωυμίαν αὐτοκράτορος, ἀλλ' ἀπλοῦ δεσπότη. Ὁ τελευταῖος αὐτοκράτωρ κατὰ τὸν Δούκαν εἶνε ὁ Ἰωάννης Η'».

Τὸ ἱκανὰς ἀνακριθείας περιλαμβάνον ἄρθρον τοῦτο ἐπηνωρθώσαμεν δημοσιεύσαντες ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 14)27 Μαρτίου τῆς αὐτῆς ἐφημερίδος ἐνυπογράφως τὰ ἐξῆς, συμπληρούμενα ἐνταῦθα διὰ τινων ἐλίγων προσθηκῶν·

«Κύριε Διευθυντά,

«Ἐπιτραπήτω μοι νὰ ἐπανορθώσω ἀνακριθείας τινὰς καὶ νὰ συμπληρώσω τὸ ἀρθρίδιόν σας τὸ ἐπιγραφόμενον «Κωνσταντίνος ΙΒ' ἢ ΙΓ'» καὶ δημοσιευθὲν ἐν τῷ ὑμετέρῳ φύλλῳ τῆς 11)24 Μαρτίου.

«Ἐν τῇ ἀναγραφῇ τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου τῶν φερόντων τὸ ὄνομα Κωνσταντίνος, τῇ δημοσιευθείσῃ ἐν τῷ μνημονευθέντι ἄρθρῳ, σημειοῦνται δώδεκα Κωνσταντίνοι, ἀρχόμενοι ἀπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου. Τελευταῖος τούτων εἶνε ὁ Κωνσταντίνος Παλαιολόγος (1448—1453). Ἄλλ' εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον φθάνετε ἔνεκεν ἀνεπιστασίας, ἐπειδὴ ὁ Κωνσταντίνος Γ' Δούκας ἀναγράφεται ἐν τῷ ὑμετέρῳ σημειώματι δις, τὴν μὲν πρώτην φοράν ὡς βασιλεύσας μεταξὺ τοῦ 1059 καὶ τοῦ 1067, τὴν δὲ δευτέραν καὶ πάλιν μεταξὺ τοῦ 1067 καὶ τοῦ 1068, ἐν ἡμέραις τουτέστι καθ' ἃς ἤρχεν ἀντ' αὐτοῦ ὁ Ῥωμαῖνος Δ'.

«Διαγραφόμενου λοιπὸν τούτου τοῦ λάθους, μένουσι μόνον ἔνδεκα αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου ὀνομαζόμενοι Κωνσταντίνοι.

«Καὶ τοῦτο δὲ δὲν εἶνε ἀκριβὲς, τὸ ὅτι ὁ Βυζαντίνος ἱστορικὸς Δούκας δὲν συμπεριλαμβάνει εἰς τοὺς αὐτοκράτορας τὸν Παλαιολόγον, ὅτι ὁ Κωνσταντίνος Δραγάσης κατ' αὐτὸν δὲν δικαιούται νὰ ὀνομασθῇ αὐτοκράτωρ, ἀλλὰ μόνον δεσπότης καὶ ὅτι κατὰ τὸν Δούκαν τελευταῖος αὐτοκράτωρ εἶνε ὁ Ἰωάννης Η'.

«Τὸ δ' ἀληθὲς εἶνε, ὅτι ὁ Δούκας δὲν ποιεῖται μνείαν ὡς τελευταίου αὐτοκράτορος τοῦ Ἰωάννου Η', οὐδ' ἀποκλείει τὸν Κωνσταντίνον. Μόνον δ' ἀντιπαραβάλλει τὰς προσωνομίας τῶν δύο ἀδελφῶν, ἀποκαλῶν τὸν μὲν Ἰωάννην βασιλέα, τὸν δὲ Κων-

σταντίνον δεσπότην ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς πρώτης μνείας τοῦ Κωνσταντίνου ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ τὴν ἀφίξιν αὐτοῦ ἐκ Μυστρᾶ¹. Ἄλλὰ τὴν προσωνομίαν δεσπότης εἶχεν ὁ Κωνσταντίνος μόνον ὅτε ἤρχεν ἐν Πελοποννήσῳ. Ὡς διάδοχος δὲ τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννου ἐν Κωνσταντινουπόλει ἦτο βασιλεὺς, ἦτο αὐτοκράτωρ, καθ' ἃ οἱ πρόγονοι αὐτοῦ. Ἡ μόνη δὲ διαφορὰ εἶνε, ὅτι ἐν μέσῳ τῶν ἐσχάτων περιπετειῶν τοῦ Βυζαντίου καὶ τῶν κινδύνων, ὑφ' ὧν περιεβάλλετο ὁ Κωνσταντίνος, δὲν ἐτελέσθη ἐπισήμως ἢ στέφεις τοῦ νέου βασιλέως, τοῦλάχιστον κατὰ τὸν Δούκαν².

«Παρ' ὅλα ταῦτα ὁ Δούκας προσθέτει τάδε· οὐπω γὰρ ἦν στεφθεὶς, ἀλλὰ στεφθῆναι ἔμελλε διὰ τὸ προσρηθὲν, πλήρην βασιλείᾳ ἐκάλουν Ῥωμαίων.

«Κατὰ ταῦτα ὁ Κωνσταντίνος Παλαιολόγος Δραγάσης εἶνε πράγματι Κωνσταντίνος ΙΑ'. Ἄλλὰ δὲν ὑπολογίζουσιν ἅπαντες κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον. Ἄλλοι ἱστορικοὶ καὶ τινες νομισματολόγοι προσθέτουσι καὶ ἄλλους Κωνσταντίνους ἐξ ἐκείνων οἵτινες δὲν ἐβασίλευσαν καθ' ἑαυτοὺς, ἀλλ' ὑπῆρξαν ἀπλῶς συμβασιλεῖς, ὧν τὸ ὄνομα καὶ ἡ εἰκὼν εὕρισκονται ἐπὶ νομισμάτων βυζαντιακῶν.

«Κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὁ ἀριθμὸς τῶν Κωνσταντίνων δύναται ναὺξηθῆναι μέχρι ΙΔ' εἰ μὴ καὶ μέχρι ΙΕ'». Θὰ ἦτο δὲ μακρὸν νὰ παριθμήσω αὐτοὺς ἅπαντας ἐνταῦθα. Ἀρκεῖ νὰ παρα-

¹ Ἐκδ. Βόννης σ. 233. 18.

² Ἐκδ. Βόννης σ. 234. 17. "Ὅτι ὁ Κωνσταντίνος Παλαιολόγος δὲν ἐστέρθη, ἀποδέχεται καὶ ὁ Κωνσταντίνος Λάσκαρις (Ἀνέκδοτος σύντομος ἱστορικὸν γὺν τὸ πρῶτον ἐκδιδομένων ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 72 Μαδριτείου κώδικος ὑπὸ Σπυρ. Π. Λάμπρου. Ἐν Ἀθήναις 1910 σ. 80), λέγων τάδε· Μετὰ τὸν Ἰωάννην ἐκλήθη ὁ Κωνσταντίνος, δεσπότης ὢν ἐν Μυσηθῶν καὶ ἄρχων τῆς ἡμισείας Πελοποννήσου καὶ οὐκ ἐστέρθη.

³ Ὁῦτω δέκατον πέμπτον λέγει τὸν Κωνσταντίνον Παλαιολόγον ὁ Cicconius Vitae et gesta pontificum Romanorum. Ἐν Ῥώμῃ. 1677 Τόμ. Β' σ. 1004.

πέμψω εἰς τὸ πληρέστατον τῶν περὶ τῶν βυζαντιακῶν νομισμάτων βιβλίον, τὸ τοῦ Warwick Wroth¹. Ὡς δὲ δὲν εἶνε ὀρθὸν νὰ προσθέσωμεν ἄλλους Κωνσταντίνους εἰς τοὺς κοινῶς ἀναγραφόμενους ἑνδεκα, οὕτω δὲν εἶνε ἀνάγκη οὐδ' εἶνε πρακτικὸν νὰ αφαιρέσωμεν ἐκ τῆς ἀναγραφῆς ταύτης ἓνα ἢ δύο τῶν Κωνσταντίνων ἐκείνων τῶν ἐχόντων καὶ ἄλλο ὄνομα, οἷοι ὁ Τιθέριος (578—583), ὁ Ἡράκλειος Β' (641) ἢ ὁ Κώνστας Β' (642—668), ἐν ᾗ περιπτώσει οἱ Κωνσταντῖνοι περιορίζονται μόνον εἰς ἑννέα. Τοῦτο πράττουσιν ὀλίγοι μόνον ἱστορικοὶ, ἀλλ' ἢ γνῶμη αὐτῶν δικαίως ἀμφισβητεῖται.

«Ἄρα ἀκριβὲς εἶνε νὰ δίδηται εἰς τὸν Κωνσταντῖνον Παλαιολόγον ὁ ἀριθμὸς ΙΑ' καὶ εἰς τὸν σημερινὸν βασιλέα τῆς Ἑλλάδος ὁ ἀριθμὸς ΙΒ'.

«Δὲν γινώσκω ἂν ὁ νέος Κωνσταντῖνος θὰ προσλάβῃ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον· προσλαμβάνων αὐτὸν ἤθελεν ἀνταποκριθῆ εἰς τὸν πόθον πάντων ἐκείνων, ὅσοι θέλουσι νὰ ἔχωσιν ἐν τῇ προσώπῳ αὐτοῦ τὴν συνέχειαν τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων. Ἄλλως δὲ τὸ ζήτημα εἶνε μόνον ἐθνικὸν καὶ οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν πολιτικὴν. Καὶ διὰ τοῦτο δύναται νὰ γείνη ἐπίσης φυσικῶς καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς δυσκολίας καὶ ἐν τρόπον ὁ βασιλεὺς Γεώργιος εἶχεν εὐδοκήσει νὰ ἐπονομασθῆ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων καὶ οὐχὶ Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἀπεκαλεῖτο ὁ βασιλεὺς Ὀθων· ἢ δὲ προσωνομία αὕτη, ἣτις ἦτο οἶονεὶ πρόγραμμα βασιλικὸν, ὑπῆρξεν εὐλόγων ὑπὲρ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ».

¹ Catalogue of the imperial byzantine coins in the British Museum. Ἐν Λονδίῳ 1908. Πρόσθετε τὴν πραγματείαν τοῦ **Κ. Παπαρρηγοπούλου** Sur quelques monnaies byzantines du IX siècle ἐν τῷ Bulletin de correspondance hellénique. Τόμ. Β', 1878, σ. 622 κ. ἐ. Πρὸς τὸ αὐτοῦ «Ὁ ἄγνωστος Κωνσταντῖνος» ἐν τῇ Παρνασσῇ Τόμ. Γ', 1879, σ. 85 κ. ἐ.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΚΩΔΙΚΩΝ
ΤΩΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ
ΠΛΗΝ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ

Β'

ΚΩΔΙΚΕΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ¹

216.

Χαρτ. 0,212 × 0,153. Αἰῶνος *XVIII* (φ. 14).

1 (φ. 1^α). «Ἐξήγησις τοῦ Ἐἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τὸν ἐξισωτῆν Ἰουλιανὸν λόγου τοῦ θεοῦ πατρὸς **Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου**». Μεταξὺ τῶν φ. 11 καὶ 13 ἐλλιπὴς καὶ κολοβή.

2 (φ. 14^α). **Ξενοφῶντος** Κύρου Ἀναβάσεως Ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ βιβλίου Γ' ἐν πρωτοτύπῳ καὶ ἐξηγήσει.

Μένουσι κολοβὰ.

Κωδὶξ ἀσάχωτος.

217.

Χαρτ. 0,225 × 0,18. Αἰῶνος *XVIII* (φ. 252).

1 (φ. 1^α). «**Σοφοκλέους** Ἡλέκτρα».

Ἐν τέλει (φ. 28β) Παρεδόθη τοῖς φοιτῶσι μοι ἐν Χίῳ κατὰ τὸ ἀριθμ. ἔτος τὸ σιστήριον: Διαμαντῆς Χαλκηδόνιος.

2 (φ. 36^α). «**Τοῦ αὐτοῦ (Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου)** Γνωμικὰ δίστιχα».

Ἄρχ. Ἀρχῆς καλλίστης κάλλιστον εἶναι καὶ τέλος.

3 (φ. 41β). **Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου** ποιήματα.

α' (φ. 41β). «Σχετλιαστικὸν ὑπὲρ τῶν αὐτοῦ παθῶν». Ἄρχ. Πολλάκι Χριστὸν ἀνακτα.—β' (φ. 46^α). «Θρηνηστικὸν διὰ τῶν αὐτοῦ μόνων καὶ πρὸς Χριστὸν δέησις περὶ λύσεως τοῦ αὐτοῦ βίου». Ἄρχ. Γαῖα φίλη, καὶ πόντε.—γ' (φ. 47^α).

¹ Συνέχεια ἐκ τοῦ Θ' Τόμου τοῦ Νέου Ἑλληνομνημῶνος σ. 298.

«Πρὸς ἐκείτον κατὰ πῆδον καὶ ἀπὸ κρισην». Ἀρχ. Που δὲ λόγοι πτερόεντες. —δ' (φ. 48^α). «Περὶ τῶν καθ' ὧν ἐκείτων ἐπη δι' ὧν προξίνει λεληθότως ἡμῶς πρὸς τὸν ἐν Χριστῷ βίον». Ἀρχ. Χριστὲ ἀνάξ, ὡς ἀγναῖς. —ε' (φ. 67^α). «Παρθενίης ἐπη». —ς (φ. 88^α). «Υποθήκει παρθένους». —ζ' (119^α). «Περὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως». Ἀρχ. Χθιζὸς ἐμοῖς ἀχέεσαι. —η' (φ. 127^β). «Διαφόρων βίων μακαρισμοί». Ἀρχ. Ὀλβιος ὅστις ἔρημον ἔχει βίον. —θ' (φ. 129^α). «Ὅρκαι ἢ ἐπαγγελίαι δι' ὅρκου». Ἀρχ. Ὁμοπα τὸν λόγον αὐτόν. —ι' (φ. 129^β). «Κατὰ σαρκόσ». Ἀρχ. Σάρξ ὅλοή. —κ' (φ. 131^α). «Κατὰ τοῦ πονηροῦ». Ἀρχ. Ἠλυθες ὡ κακοεργέ. —ισ' (φ. 131^β). «Ἐπιτροπικὴ πρὸς θεὸν νοουθεσία». Ἀρχ. Ποῖ σοι φέρων Χριστοῦ τόσον ἀπενόσφισε δαίμων. —ιγ' (φ. 132^α). «Ἀποτροπὴ τοῦ πονηροῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ ἐπίκλησις». Ἀρχ. Φεῦγ' ἀπ' ἐμῆς κραδίης. —ιδ' (φ. 132^β). «Ἑρῆνος». Ἀρχ. Ὁ μοι ἐγὼν. —ιε' (φ. 132^β) «Πρὸς τὸν αὐτοῦ θυμόν». Ἀρχ. Θυμὲ βλέπον ἄνω.

4 (φ. 143^α) Ἐπιγράμματα.

α' «Ἀρχὴ εἰς τοὺς τέσσαρας ἀθῶνας». —ε' «Διοτίμου εἰς Ἡρακλῆν καὶ Ἀνταῖον». —γ' «Ἀντιπάτρου εἰς Ἀρίων». Τελευταῖον «Εἰς τὸ ἔαρ». Ἀρχ. Χείματος ἠνεμόεντος ἀπ' αἰθέρος οἰχομένοιο. Ἐν τέλει: Τέλος τοῦ πρώτου τμήματος.

Ἄπαντα τὰ ἐν τῇ κώδικι μετὰ διχοτίχου ἐρμηνεύεις.

Τὰ φ. 29-35, 118^β, 133^β-142^β, 245-252 ἀγραφα.

Στάχταις ἐκ χονδροῦ χάρτου, περιβεβλημένου διὰ πολυχρώμου μαρμαρωτοῦ χάρτου.

Ἐξ ἀγραφῆς.

218.

Χαρτ. 0,165 × 0,115. Αἰῶνος XVIII (φ. 43—195).

1 (φ. 43^α). «Γεωργίου τοῦ Λοκαπήνου Περὶ συντάξεως τῶν ῥημάτων».

2 (φ. 110^α). «Τοῦ σοφοτάτου Φ^ρελλοῦ Σύσταγμα εὐσύννοπτον εἰς τὰς τέσσαρας μαθηματικὰς ἐπιστήμας, ἀριθμητικὴν, μουσικὴν, γεωμετρικὴν καὶ ἀστρονομικὴν».

Προτάσσεται ἀφιερωτικὴ ἐπιστολὴ Ἀρσενίου τοῦ Μονεμβασίας (τοῦ Ἀποστόλου) «Τῷ αἰδευσιμωτάτῳ καὶ θειοτάτῳ καρδηνάλεϊ τῷ Ἰεδοῦλῳ».

Ἐν τέλει (φ. 194^α) Ἐνετίησι παρὰ Στεφάνῳ Σαβίῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, γιλιοσιτῷ πεντακοσιοσιτῷ τριακοσιτῷ δευτέρῳ, Ποσειδεῶνος τετάρτῳ.

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 2 εἶνε κατὰ ταῦτ' ἀντίγραφον τῆς οἰκείας ἐν Βενετία ἐκδόσεως, περὶ ἧς ἴδε *Le grand Bibliographie hellénique ... aux XVe et XVIe siècles*.

Ἐν Παρισίαις. 1884 Τόμ. Α' σ. 212 κ. ε., ἐνθα εὐρηγται καὶ ὅλη ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Ἀρσενίου Μονεμβασίας, ἧς μέρος καὶ παρὰ τῷ κ. Σάθῳ (Νεοελληνικὴ φιλολογικὴ σ. 129 κ. ε.).

Ὁ κώδιξ φέρει καὶ ἀριθμητικὴν πλαισίαν κατὰ σελίδας 73-376.

Τὰ φ. 104^β-109^β, 110^β, 146^β-196^β ἀγραφα.

Κώδιξ ἀστάχτως.

219.

Χαρτ. 0,159 × 0,111. Αἰῶνος XVIII (φ. 6).

1 (φ. 1^α). Ἐγῶμαι παραινετικά τοῦ ἁγίου Ἐρηγορίου τοῦ Θεολόγου εἰς πᾶσαν προξίν πῶς δεῖ διάγειν πᾶς ἄνθρωπος».

Ἀρχ. Διπλοῦς μὴ ἔσο, μηδὲ τέκταινε δόλους.

2 (φ. 1^α). Ἐγῶμικὰ Ἐρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Ἡλουτάρχου, Ἰσοκράτους, Βασιλείου τοῦ μεγάλου, Ἰσοκράτους, Αἰσώπου καὶ τρία Ἀποφθέγματα Ἡλουτάρχου, Ἀριστίππου καὶ Ββίαντος.

3 (φ. 3^α). Ἐπιγραφαὶ ἐπιστολῶν.

α) Πρὸς πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως ἀγνωμόως β') «Διονυσίῳ πατριλόγιῳ πιστῷ φίλῳ ἀνδρῶν αἰδευσιμωτάτῳ τῷ Μακρῷ Θεόδωλῳ ὁ Κορυθαλλεῖς, εὐ πράττειν» γ') Τῷ ἐν ἱερομονάχοις πανευκλεεῖ, ἢ πανευλαβεῖ, καὶ λογίῳ ἀνδρὶ, Νικοδίμῳ τῷ Μεταξῆ τῶν ποθουμένων ἐπίτευξιν».

Ἐν φ. 3^β μέιναντι ἀγράφῳ δοκίμῳ κονδυλίου.

4 (φ. 4^α). Ἐκκλησιαστικὰ μέλη.

Ἀκέφαλα καὶ κολοβὰ. Ἐν φ. 6^α «Ἐτεροι εἰρημαὶ τῆς λαμπροφόρου Ἀναστάσεως».

Κώδιξ ἀστάχτως.

Ἐκ δωρεᾶς Κωνσταντίνου Ψάχου.

220.

Χαρτ. 0,135 × 0,92. Αἰῶνος XVII (φ. 220).

Ἐκκλησιαστικὰ μέλη.

Ἀκέφαλος καὶ κολοβός. Ἐν φ. 1^β «Ἐτερον τοῦ Ῥαιδεστίνου». Περιέχονται μέλη Κορώνης, Ἰωάννου λαμπαδαρίου τοῦ Κλαδῆ, Ἀλεξίου Λαλούτζου, Μανουὴλ λαμπαδαρίου τοῦ Χρυσάφης, Ἰωάννου Κουκουζέλη, Γρηγορίου Ἀλιάτου, Ἰωάννου Γλυκέως, περσικόν Ἰωάννου τοῦ λαμπαδαρίου, ὁ Λατρινός (φ. 114^α), Θεοδούλου μοναχοῦ, Ἀνθίμου ἱερομονάχου, Δαυίδ τοῦ Ῥαιδεστίνου, Νικηφόρου τοῦ ἠθικοῦ.

Τὰ φ. 44^β, 45, 112^β, 117, 178 καὶ 188^β ἀγραφα.

Κώδιξ ἀστάχτως.

221.

Χαρτ. 0,21 X 0,152. Αἰῶνος XVII (φ. 20).

«Παλαιογραφία».

Περιέχονται στοιχεῖα ἐπιγραφικῆς.

Τὰ φ. 19β-20β ἄγραφα.

Ἐκ δωρεᾶς τοῦ συνταγματάρχου Χρυσάνθου Σισίνη.

222.

Χαρτ. 0,249 X 0,182. Αἰῶνος XVII (φ. 170).

1 (3^α). Λόγοι ἐκκλησιαστικοὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ.α' (φ. 3^α). «Ἐκφωνηθὲν ποιημὴ ἐν τῷ Ἑλληνομουσεῖο, παρουσίᾳ ἀρχόντων».Ἄρχ. Ὅταν λόγος εὐδαιμονίας ἐγένετο, τούτῳ δήπου οἶόν τε καὶ ἡλίκον σοφία. — β' (7^α). «Εἰς τὰ γενέθλια τοῦ Κυρίου». Ἄρχ. Φαιδρὰ ἡμῖν ἐπέλαμψεν ἑορτῇ, παναγιώτατε δέσποτα, τῶν πιστῶν τὰς καρδίας εὐφροσύνης πληροῦσα.

— γ' (φ. 8β). «Ποιήματα τοῦ παπᾶ Ἰωάννου Ἀλλαχᾶ ἀπὸ γε τῆς συντάξεως καὶ ὑφῆς τοῦ λόγου. Εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ». Ἄρχ. Πάλιν Ἰησοῦς ὁ ἐμὸς, κατὰ τὸν τῆς Θεολογίας ἐπώνυμον, καὶ πάλιν μυστήριον. — δ' (φ. 9β).

«Εἰς τὴν πρᾶμον ἡμῶν ἀγίων Θεοφανείων». Ἄρχ. Ὁ πάσης δημιουργὸς τῆς φύσεως. — ε' (φ. 10^α). «Εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν ἀγίων Θεοφανείων». Ἄρχ. Ἡλίου φαιδρῶτάραν εἶδομεν τὴν παρελθούσαν τῶν Γενεθλίων ἑορτὴν τοῦ Χριστοῦ.— ζ' (φ. 11^α). «Εἰς τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.Ἄρχ. Ἡ ὑπεράρχιος καὶ ὑπερούσιος οὐσία. — ζ' (φ. 15^α). «Εἰς τὸ ἅγιον πάθος».

Ἄρχ. Τίς οὐκ ἂν ἐκπλαγείη τὴν ἄφατον πρὸς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ οἰκονομίαν. — η' (φ. 15β).

Ἄρχ. Ἄλλορον τῶν ἀγίων πνευμάτων. Ἄρχ. Τίς ἂν εὐλαλὸς καὶ εὐκίνητος γλώσσα.

2 (φ. 17^α). [**Ματθαίου Αἴνου**] Λόγοι ἐκκλησιαστικοὶ ἐν τῇ καθωμιλημένῃ.α' (φ. 17^α). «Ἐγκώμιον τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης Παρασκευῆς». Ἄρχ. Πίνονται πολλάκις, ἀγαπητοὶ μου ἀδελφοί. — β' (φ. 19^α). «Ἄλλορον τῆς μεγάλης Παρασκευῆς». Ἄρχ. Ἡξεύρω Καλιώτατε () ἡξεύρω λέγω Καλιώτατε, τὸ νὰ παρασταθῇ ἓνα παιδάριον ἀνήλικον. — γ' (φ. 23^α). «Λόγος ἐκφωνητικὸς Βοσ εἰς ἡμῶν ὑπόθεσιν». Ἄρχ. Ὑψιστε πλαστοργε, γλυκύτερα ἀπὸ μέλι βέβαια εἶναι ὅλα τὰ θεῖά σου λόγια.3 (φ. 31^α). **Ματθαίου Αἴνου** Λόγοι εἰς ῥητὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἐν τῇ καθωμιλημένῃ.α' (φ. 31^α). «Τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου, καὶ ἐξ ἐξωνόμων, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἠτίμωσαι. Μαρκ: κεφ. ιϞ'. Ἄρχ. Δὲν εὐρίσκεται πρᾶγμα εἰςτὸν κόσμον. Ἐν τέλει (φ. 40^α) «Ποίημα τοῦ Ἁγίου Αἴνου Κ. Ματθαίου». — δ' (53^α). «Τὶ ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; Μαρ: κεφ. Β'». Ἄρχ. Δὲν εἶναι ἀπόνοια οὔτε αὐθάδεια ἢ τόλμα ὅπου λαμβάνω. Ἐν τέλει (φ. 53^α) «ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Αἴνου Κυρίου Ματθαίου». — γ' (φ. 53β). «Ἀπεκρίθη Ναθκναήλ καὶ λέγει αὐτῷ, Ἐξέλθι σὺ εἰ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἰ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ». Ἄρχ. Τί τρόπους δὲν ἔκαμε, ποῖα μέσα δὲν ἐμετεχειρίσθη. Ἐν τέλει (φ. 58β) «ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Αἴνου Κυρίου Ματθαίου». — δ' (φ. 59^α) «Ἀνθρώπου τινὸς πλουτοῦ εὐφρόνησεν ἡ χώρα. Λουκ: κεφ. ιϞ'. Ἄρχ. Καὶ ἓνα κάρφι, ἀγαπητοί, ὅπου εἰς τὴν μεγάλην ταύτην καὶ εὐρύχωρον εὐρίσκεται θάλασσαν. Ἐν τέλει (φ. 69^α) «ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Αἴνου Κυρίου Ματθαίου».4 (φ. 71^α). **Τοῦ αὐτοῦ** (;) Ἄλλοι λόγοι ἐκκλησιαστικοὶ ἐν τῇ καθωμιλημένῃ.α' (φ. 71^α). «Εἰς τὴν Βηθφόρον». Ἄρχ. Θαυμαστά καὶ ἐξαιρετὰ εἶναι τοῦ Ἰησοῦ μου τὰ ἔργα καὶ τὰ τεράστια. — β' (φ. 74β). «Εἰς τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου». Ἄρχ. Ἀχ ἄνθρωπε, ἄχ χαριτωμένον πλάσμα τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ. Μένει ἀτελὲς ἐν τέλει τοῦ φ. 76^α, ἐπομένων φύλλων ἀγράφων. — γ' (φ. 81^α).«Τὶ ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; Μαρ: κεφ. Β'». Ἄρχ. Ὁλος ἐκθαμβος γίνομαι, Παναγιώτατε Δέσποτα, ὅταν μὲ τὸν νοητὸν ὀφθαλμὸν τῆς ψυχῆς. — δ' (φ. 87^α). «Ὁμοιώθητι τῷ ἀδελφιδέ μου τῷ δόρκα, ἢ νεβρῶ τῷ πέλλη, τῶν ἐλάφων ἐπὶ τὰ ὄρη Βηθλή' ἄσμα ἁσμάτων». Ἄρχ. Θέαμα μέγα ἐστάθη, αἰνιγθίστον θέατρον ἐφάνη. — ε' (φ. 92^α).

«Ἰδοὺ ἀναβλίνομεν εἰς Ἱερουσόλεια, καὶ παραδοθήσεται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ταῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμματέσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτῷ θανάτῳ». Ματθ: κεφ. ιον'. Ἄρχ. Ἰδοὺ καιρὸς εὐφρόνηςδεκτος (ἔτζι πρέπει καὶ ἐγὼ) μὲ τὸ, Ἰδοὺ νὰ προσομιῶσω τὴν ὀμιλίαν μου). — ζ' (φ. 95β).

«Καὶ εὐρίσκει Φίλιππον, καὶ λέγει αὐτῷ ἀκολούθει μοι. Ἰωάννης κεφ. αῶ». Ἄρχ. Ὅταν ὁ καθαρὸς καὶ διαφανὴς ἀέρας εὐρίσκεται. — ζ' (φ. 101^α).

«Ἐθεώρουν τὸν Σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα. Λουκ: ὁ εὐχ. κεφ. ιϞ'. Ἄρχ. Δὲν εἶνε ἀμφιβολία (εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, εὐγενέστατοι ἄρχοντες καὶ λοιποὶ φιλέσρτοι ἀκροαταί).

5 (φ. 105^α). **Συνεσίου Φαλάκρας ἐγκώμιον**.6 (φ. 121^α). Ἄλλοι λόγοι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ.α' (121^α). «Τῷ διδασκάλῳ καὶ πνευματικῷ Κυρίλλῳ». Ἐν τέλει ἀψβ' Αὐγουστοῦ ιδ'. — β' (φ. 122β). «Τῷ ἀπὸ Θεσσαλονίκης δασίῳ Διονυσίῳ». — γ' (φ. 123β). «Τῷ αὐτῷ». Ἐν τέλει Αὐγουστοῦ ξη. — δ' (φ. 126^α). «Τῷ ὑμετέρῳ μοι χρυσῷ κορυφῇ τὴν προσήκουσάν μοι πρόσρησιν». — ε' (φ. 127^α).«Ἰσον ἀπαράλλακτον. Τῷ ὑμετέρῳ θεοσεβείᾳ καὶ σεβασμιωτάτῃ ἡμῖν πνευματικῇ τὴν δουλικὴν ἀπονέμομεν προσκύνησιν, ἀσπαζόμενοι πνευματικῶς τὴν ἱεράν αὐτῆς δεξιάν, σὺν τῇ περὶ αὐτὴν ἀγίᾳ καὶ ἱερᾷ συνόδῳ τοῦ ἀποστολικοῦ, καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας». Ἄρχ. Καὶ ἐλυπήθημεν καθ' ὑπερβολὴν καὶ ἐχάρημεν παραπλησίως, παναγιώτατε ἡμῶν αὐθέντα καὶ δέσποτα ἐλυπήθημεν πρώην, ὅτι ἀφηρέθη ἡ ἀγιωτάτη μητρόπολις ἡμῶν Λαρίσης, καὶ ἀπεστερήθη τὰ τέσσαρα ἐκεῖνα χωρία, τουτέστι τὸ Ὀμόλι, τὸ Χατζόμπαση, τὸ Σαροκαγιὰ, καὶ τὸ Πέγηπασι, ἅπερ ἐσφετερίσατο καὶ ἀφήρησεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Φαρσάλων ἄπαξ καὶ δις, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῶν πρὸ αὐτῆς. — ζ' (φ. 128^α).

«Τὴν ἡμετέραν σεβασμίαν μοι παναγιότητα εὐλαβῶς προσκυνῶ, σὺν τῇ ἀσπασμῇ τῆς παναγίας αὐτῆς δεξιᾶς». Ἀρχ. Ἦν ἡ πανσθενῆς τοῦ ἁγίου δεξιὰ περιφρουροίη. Ἐν ταύτῃ καὶ τάδε· κατενοδῶθην θείᾳ ἀρωγῇ ὑγιῶς εἰς τὴν Σμύρνην τῇ 15^ῃ τοῦ ἡδὴ φθίνοντος . . . τῇ γὰρ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς μετέβην ἐνταῦθα εἰς Μαγνησίαν καὶ ὑπεδέχθην παρὰ τῶν εὐλογημένων δούλων τῶν Χριστιανῶν μου μετὰ τῆς προσηκούσης εὐλαβητικῆς ὑποκλίσεως. — ζ' (φ. 128 β). «Τὴν φίλην μοι αὐτῆς ἱερολογιότητα ἀδελφικῶς κατασπαζόμενος ἡδέως προσεζορεύω». — η' (φ. 129 α). «Τὴν ἡμετέραν σεβασμίαν μοι Παναγιότητα ταπεινῶς προσκυνῶ». Ἐν ταύτῃ καὶ τάδε· μετὰ δὲ ταῦτα πολλῶν πολλαχόθεν ζητούντων με, τὸν ἐπιεικέστατον καὶ χριστιανικώτατον εἰλόμην τὸν ἀρχιεπισκόπον Γεώργιον Κατακουζηνὸν Πασχανὸν ὅστις ὑπὲρ πάντας διαπρέπει τῇ τε εὐσεβείᾳ καὶ ταῖς λοιπαῖς ἀρεταῖς ἔξ οὗ πεντήκοντα ἀργύρια κατὰ μῆνα λαμβάνω διδάκτρα, ἔωθεν ἄχρι τοῦ ἀγίου διδάσκων· μετὰ δὲ τὸ ἄριστον πρὸς ἕτερον βαδίζω κάκει ἄχρις ἑσπέρας, κάκειθεν τριάκοντα ἀποφέρω. Ἀναφέρεται ἔπειτα ἡ σύζυγος τοῦ ἐπιστέλλοντος Ἐλέγκω, ὄυγοπυρέτω συνεχομένη, καὶ ἡ θυγάτηρ Χρυσῆ. — θ' (φ. 130 α). «Τὴν ἡμετέραν θειοτάτην καὶ σεβασμιωτάτην παναγιότητα δουλικῶς προσκυνῶ (ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος προσκυνάμενος) ἀσπαζόμενος τὴν παναγίαν αὐτῆς δεξιάν». Ἐν ταύτῃ καὶ τάδε· διατελῶ εἰς θλίψιν ὑπέρομετρον καὶ ἄκραν στενοχωρίαν, διὰ τὴν δυστυχεστάτην κατάστασιν, καὶ παντελῆ ἐρήμωσιν, καὶ ἀφανισμόν καὶ ἐρήμωσιν τῆς ταπεινῆς μας ἐπαρχίας· νομίζω νὰ εἶναι γνωστὸν, καὶ πρὸς τὴν θείαν μοι αὐτῆς παναγιότητα, ὡς ἂν ὑποῦ κατέστη τὸ μόνον καταγῶγιον, καὶ σκῆνωμα τῶν ἐπιράτων ληστῶν, οἱ δὲ ταύτης δυστυχεῖς Χριστιανοί, ὡς κρόβατα πανταχοῦ γῆς διεσπάρησαν ἐν ἔλσεινῃ καταστάσει· κάγω δὲ διατρέβω ἐν τινι χωρίῳ τοῦ πανιερωτάτου ἁγίου Ἀνδριανουπόλεως Καρυάτζι, ἐν ἡμετέρῳ θλίψει, ἄκρα στενοχωρία συζῶν. — ι' (φ. 130 β). «Τὴν ἡμετέραν θεοφροῦρητον, καὶ σεβασμιωτάτην μοι πανιερότητα δουλικῶς προσκυνῶ κατασπαζόμενος τὴν πανίερον αὐτῆς δεξιάν». — ια' (φ. 131 α). «Τὴν ἡμετέραν σεβασμιωτάτην μοι πανιερότητα ταπεινῶς προσκυνῶ τὰς δεσποτικὰς τῆς χειρὸς κατασπαζόμενος». Ἐν τέλει Ἀπριλίου ιε'. — ιβ' (φ. 131 β). «Μέγα ἀρχιεπίσκοπος Κυρίλλου». Μένει ἀτελής, ἐπομένων φύλλων ἀγράφων.

7 (φ. 137^α). «Ἐκλόγιον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου».

8 (φ. 143^α). Ἐκκλησιαστικὸν λόγον ἐν τῇ καθωμιλημένῃ.

α' (φ. 143^α). «Εἰς τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου». Ἀρχ. Ἐφθασε τέλος πάντων ὁ χρυσορροῦς Νεῖλος, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος μέλλει νὰ πλουτήσῃ μετὰ τὰ θεῖα του νάματα ὅλον τὸν κόσμον. — β' (φ. 144^α). «Εἰς τοὺς τρεῖς ἱεράρχας». Ἀρχ. Μεσοφωτάτην σύνεσιν ἐσυνήθιζον οἱ παλαιοί.

9 (φ. 147^α). «Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου Τετράστιχα».

Μετάφρασις εἰς τὴν καθωμιλημένην.

10 (φ. 153^α). «αὐτῶν α' Ἰουνίου. Ἀρχὴ τῆς θεματογραφίας ἑλληνικῆς τε καὶ ἀπλῆς».

Ἐναλλάξ ἀπλοῦν καὶ ἑλληνικόν. Μένουσιν ἀτελῆ ἐν φ. 163 β, ἐπομένου φύλλου ἀγράφου.

11 (φ. 165^α). Δύο ἐπιστολαὶ ἐν τῇ ἀρχικῇ γλώσσῃ.

α' (φ. 165^α). «Ἐψηλότατε, Ἐσσεβέστατε, Μεγαλοπρεπέστατε, καὶ εὐμενέστατε μοι κῆθέντα». Ἐν ταύτῃ καὶ τάδε· Δόξη Κύριος τῷ εὐμενεστάτῳ μοι ἀθθέντῃ τῇ σταθερᾷ εἰρήνῃ εὐθὺ τοῦ ἡμελοῦ πατρῶου γενέσθαι θρόνου. — β' (φ. 166). «Ἐπίτλος ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν τοῦ ἀρχοντος πατέρα». Ἐν ταύτῃ καὶ τάδε· Διὸ κροτοῦσι πάντες ἐπὶ τῇ πανενδόξῳ ταύτῃ τοῦ φιλιτίου αὐτῆς ἀνακηρῶσει.

12 (φ. 166^β). Προσφωνημάτιον τῷ ὑψηλοτάτῳ καὶ θεοσεβέστατῳ ἀθθέντῃ καὶ ἡγεμόνι πάσης Δακίας Κυρίῳ Κ^ο Κωνσταντίνῳ Ἀλεξάνδρῳ Ἐψηλάντῃ Βοεβόδα.

Τὰ φ. 1, 2, 6, 21 β, 22, 26 β-30 β, 40 β-42 β, 70, 76 β-80 β, 100 β-104 β, 164, 169, 170 ἀγραφα.

Στάχσις ἐκ χαρτονίου.

Ἐκ δωρεᾶς Ἀχιλλέως Σχισθράκη.

223.

Χαρτ. 0,22 X 0,15. Αἰῶνος XV^{III} (φ. 174).

Ἰατροσοφρον καλὸν βγαλημενον ἀπο γιγτρούς καὶ σοφούς διδάσκαλους Π'αληνοῦ καὶ ηποκριστου καὶ ἀπο γενοσ μεξάτου γορὰν Λαμποδον Γεπελενιου καζας κηριου χερουργη βάσιλου. δημητριου παναγιουτο ηπο ηερεος παπαδιμου καιτακνου καὶ ἀπο τετόρου εβαγγελου καὶ ἀθανασιου καὶ δημητριου καὶ εβαγγέλου καὶ γεοργιου καὶ πετρου γενοσ μεξάτου χερουργη . . . »

Περιέχει συνταγὰς ἐν τῇ δημῶδε· φερούσας ἀριθμοὺς 1—777 (φ. 768).

Ἐν φ. 1^α. 1826 Γενναρηου προτη το γεαι τροσορηον εση του εβαγγελου χρησο κουτιλη μεξάτου . . . Ἐν τῇ παραφύλλῃ τῇ συνεσταχωμένῃ τῇ ξύλλῃ τοῦ ἐν ἀρχῇ περικαλύμματος 1815 νοεμβριου 13 ἀποτας γινηκα καλόγιρος . . . καὶ σημειώσεις ἐξόδων, ἐν δὲ φ. 175 β-176 β καὶ τῇ παραφύλλῃ τῇ συνεσταχωμένῃ τῇ ξύλλῃ τοῦ ἐν τέλει περικαλύμματος νεώτεραι ἀριθμητικαὶ πράξεις καὶ πρόσθετοι συνταγαί.

Ὡς φ. 175 ἠριθμήθη ἀπολογισμὸς μεγάλου σχήματος, συνεπτυγμένος ἀρχῆθεν ἐν τῇ κώδικι καὶ φέρων τὴν ἐπιγραφὴν τήνδε· 1864 Μαῖου 17. Διὰ ὅσα ἔχο νὰ λάβω ἐγὼ ὁ Δημήτριος Χ: Στέργιου ἀπο Γεόργιον Στάλου καὶ Παιῖα Κόσα παπα: Σπίλιου καὶ σήμερον κλητὸν τὸν λογαριασμόν μου καὶ τὸν δῖνα τὸν ἡαιρῶν κριτέον ὁποῦ ἐθάλαμεν τὸν Παιῖα Γεόργη Σουχδουρῆ καὶ Παιῖα Ποληχρόνη καὶ Παιῖα κῆρ Γιάκη Γεόργιον καὶ θέλουν κητάξουν ἐνδίκειον θεοῦ χορῆς καμῖξ ζιμῖξ καὶ εἰς ὅτη νὰ με βγάλη τὸ δίκειον καὶ ὁ θεὸς νὰ τοὺς φωτήσῃ εἰς τὸ δίκειον καὶ εἰς ὅσα γράφω με ἐβαγγελικὸν ὄρκιον νὰ εἶναι».

Τὰ φ. 1 β-2 β ἀγραφα.

Στάχσις ἐκ ξύλου περιεκαλυμμένου ὑπὸ βύρσης μεθ' ἀπλῶν ἐπιτυπωμάτων.

Ἐξ ἀγορᾶς.

224.

Χαρτ. 0,195 × 0,15. Αἰῶνος XVIII (φ. 10).

«Descrizione dell' Incendio della Bocca e Castello detto Campana di questa Fortezza Vecchia di Corfù seguito li. 21 Nouembre 1718 Scil. Nono, La Notte del Lunedì ueniente il giorno delli 22 Martedì uerso le sei ore e meza incirca».

Ἔπειτα α' (φ. 6^α). «Nota degl' estinti nel Primo Recinto detto La Campana ò Bocca incendiata, sui attrovatisi di alloggio». — β' (φ. 6^α). «Nota delli rimasti uiui, feriti in detta Bocca». — γ' (φ. 6^β). «Nota degl' estinti nel Secondo Recinto detto La Cittadella». — δ' (φ. 7^β). «Nota delli rimasti uiui feriti in detta Cittadella». — ε' (φ. 8^α). «Nota degl' estinti nel Terzo Recinto cioè nel Corpo della Fortezza di basso Lattini». — ς' (φ. 9^α). «Nota delli rimasti uiui feriti in d^ο Basso Recinto cioè Lattini». — ζ' (φ. 10^α). «Nota degl' Estinti Greci in d^ο Basso Recinto». — η' (φ. 10^β). «Nota delli Morti e Feriti in Mandrachio delle Gallere e Gallotte». Ἴσως κολαβός.

Κώδιξ ἀστάχωτος.

Ἐξ ἀγοράς.

225.

Χαρτ. 0,153 × 0,102. Αἰῶνος XVI (φ. 42).

1 (1^α). «Μαχωρίου [Ἰουσσάνου] Περὶ τῆς τῶν Καρτανιτῶν αἰρέσεως».

2 (φ. 28^β). Ἀρχιεπισκόπου Συμεῶν Ἱεροσολύμων Περὶ τῶν ἀζύμων».

Ἐν τέλει . . . ιερῶμόναχος προτερομένου δεξυμβλήτου ὀνόματος μονοκονδυλικῶς γεγραμμένου.

Κώδιξ ἀστάχωτος.

226.

Χαρτ. 0,28 × 0,19. Αἰῶνος XIX (φ. 2).

Ἰωαννικίου μητροπολίτου Κεφαλληνίας, Ζακύνθου καὶ Ἰθάκης Ἀφορισμός κατὰ καταπατητῶν τῶν κτημάτων τῶν ἀδελφῶν Γονέμη.

Ἐν τέλει Ἐδόθη 10 Ὀκτωβρίου (;) 1814 ε. α. Ἰωαννίκιος ὁ Μητροπολίτης.

Τὰ φ. 1^β-2^β ἀγραφα.

Κώδιξ ἀστάχωτος.

227.

Χαρτ. 0,24 × 0,18. Αἰῶνος XIX (φ. 23).

«Βίος καὶ ἀκολουθία τῶν ἐν Σαμοθράκῃ πέντε Ἀγίων Μαρτύρων. Ἐγγραφή δὲ καὶ συνετέθη αὐτ' ἡ ἀκολουθία τῇ χιλιοστῇ ἑκακοσιοστῇ τεσσαρακοστῇ τρίτῃ ἔτει προτροπῇ μὲν τοῦ κ. Ἀνθίμου ἐπισκόπου Ἰραϊανουπόλεως πόνῳ δὲ καὶ πολλῇ σπουδῇ Ἰακώβου Μοναχοῦ. 1843».

Κώδιξ ἀστάχωτος.

Ἐκ δωρεᾶς Ἰωάννου Στ. Δραγούμη.

228.

Χαρτ. 0,158 × 0,111. Αἰῶνος XVIII (φ. 29).

1 (φ. 1^α). «Περὶ μεθόδου ἐπιστολῶν».

Περιλαμβάνονται καὶ τύποι ἐπιστολῶν μ', ὧν α') παραινετική, β) μεμπτική, γ') παρακλητική ... λη') συμβουλευτική λθ') ἐρωτική καὶ μ') μικτή. Ἐκπεσόντων φύλλων μεταξὺ τῶν φ. 17 καὶ 18, λείπει τὸ τέλος τῆς ιη' («Ἀπαγγελτική») καὶ ἡ ιθ' («Σχετλιαστική»). Ὁμοίως ἐκπεσόντων φύλλων μεταξὺ τῶν φ. 21 καὶ 22, λείπει τὸ τέλος τῆς κς' καὶ ἡ κς' μέχρι τοῦ τέλους τῆς κη', ὧν οἱ ἀριθμοὶ δὲν συνέπιπτον πρὸς τὸν ἐν φ. 2^α κ. ε. πίνακα. Ἀρχεται δὲ πάλιν ἐν φ. 22^α ἡ συνέχεια τῶν ἐπιστολῶν (κθ' Ἐπιτιμητική), ὧν ἡ σειρά ὁμοίως δὲν συμπίπτει πρὸς τὸν πίνακα. Τελευταία δὲ τῶν περιεχομένων ἐπιστολῶν εἶνε ἡ λθ' («Ἐρωτική»), λείπει δ' ἡ ἐν τῷ πίνακι μ' («Μικτή»).

2 (φ. 28^α). Ὀνειρων κρίσεις διὰ στίχων λαμβικῶν κατὰ στοιχείον συλλεχθεῖσαι παρὰ Ἀναστασίου ἱερομονάχου τοῦ Γορδίου».

Ἀρχ. α. Ἀνθραξι βαίνειν ἐχθρικὴν δηλοῖ βλάβην.

Τέλ. ν. Νεκροὺς ὄρων, νέκρωσιν ἔξεις πραγμάτων
νενησιμένα κρατεῖν δε, προσδόκα λύπας.

Κώδιξ ἀστάχωτος.

Ἐκ δωρεᾶς Κωνσταντίνου Ψάχου.

229.

Χαρτ. 0,28 × 0,187. Αἰῶνος XIX (φ. 46).

[Στυλιανοῦ Βλασσοπούλου] «Dissertazione Seconda Apologetica sul vero luoco della Città d'Alcinoo descritta da Omero l'anno 1814».

Αὐτόγραφον τοῦ συγγραφέως. Τὰ φ. 41^β-16 ἀγραφα.
Κώδιξ ἀστάχωτος.
Ἐξ ἀγορᾶς.

230.

Χαρτ. 0,291 × 0,242. Αἰῶνος XVIII (φ. 26).

1 (φ. 1^α). [Στυλιανοῦ Βλασσοπούλου] «Giudizio d'un professore di giurisprudenza sulla Municipalità provvisoria di Corfù fatto li 30 Giugno 1797 S: V.»

2 (φ. 24^α). [Τοῦ αὐτοῦ] «Sforzi de' popoli per ricuperare, e conservare la loro libertà. Discorso pronunciato al Circolo il pmo Terminale anno VI li 10 Marzo 1798».

Τὰ φ. 1^β, 18-23, ὄν τὰ φ. 20^β-23 ἀγραφα, παρενθεθειμέναι ἐν τῇ κώδικι, περιέχουσιν ἔγγραφοι, μετ' ἄλλου συνημμένου, Dal Burrò del Comitato di Salute Pubblica li 18 Temidor (24 Luglio 1797) G.S. Anno primo della

Libertà Corfiotta . . . al Cittadino Avv^{to} Fiscale della Curia Arcivescovile: di Corfù.

Αὐτόγραφον τοῦ συγγραφέως. Κώδιξ ἀστάχωτος.

Ἐξ ἀγορᾶς.

231.

Χαρτ. 0,292 × 0,205. Αἰῶνος XVIII (φ. 20).

1 (φ. 1^α). [Στυλιανοῦ Βλασσοπούλου] «Sopra l'introduzione della tipografia in Corfù, detto nel circolo li 30 Floreale anno VI: li 8 Maggio 1798 G: S:»

2 (φ. 5^α). [Τοῦ αὐτοῦ] «Sopra l'influenza dell'amore nei guerrieri pronunciato li 10 Prairale an. VI 18 Magglo 1798 E: S:»

3 (φ. 8^α). [Τοῦ αὐτοῦ] «Della censura come ella fosse esercitata nelle Repubbliche antiche e della maniera con cui potrebbesi introdurre nelle moderne. Discorso pronunciato in circolo li 4 Messidor anno VI, li 11 Giugno 1798 S: V:»

4 (φ. 12^α). [Τοῦ αὐτοῦ] «Sopra i giurati e della loro utilità nella Criminale Giurisprudenza. Discorso pronunciato in Circolo io non so quando precisamente, ma che deve stare tra la data del precedente e quella del susseguente».

5 (φ. 16^α). [Τοῦ αὐτοῦ] «Sopra i mezzi piu proprij per formare la morale di un popolo libero. Detta nel Circolo li 22 Floreale an: VI li 29 Aprile 1798 E: S:»

Αὐτόγραφον τοῦ συγγραφέως. Κώδιξ ἀστάχωτος.

Ἐξ ἀγορᾶς.

232.

Χαρτ. 0,292 × 0,205. Αἰῶνος XVIII (φ. 22).

[Στυλιανοῦ Βλασσοπούλου] «Elogio di Cristofano Colombo composto da Biaggio Colonna l'anno 1786».

Ἐμπεριλαμβάνονται ἐν τῇ αὐτογράφῳ τούτῃ κώδικι τοῦ συγγραφέως α') «Copia estratta dal Libro Processi Verbali dell'Academia Ionica Corfù 21 Genajo 1810 S. N» περὶ τοῦ ἀναγνώσματος τούτου τοῦ Βλασσοπούλου φέρει τὴν ὑπογραφὴν τοῦ γραμματέως Γιοιαννί Δουά. β') Ἱταλικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Dupuis πρὸς τὸν Βλασσοπούλον περὶ τοῦ ἐγκωμίου τοῦ Κολόμβου, ἐκ Καρκύρας τῇ 27 Φεβρουαρίου 1810.

Τὰ φ. 1^β, 18^α-22 ἀγραφα.

Αὐτόγραφον τοῦ συγγραφέως. Κώδιξ ἀστάχωτος.

Ἐξ ἀγορᾶς.

233.

Χαρτ. 0,292 × 0,205. Αἰῶνος XVIII (φ. 19).

[Στυλιανοῦ Βλασσοπούλου] «Storia particolare dell'assedio di Corfù, avvenuta tra il fine del 1798, e'l principio del 1799 tratta da un giornale veridico».

Τὰ φ. 1^β καὶ 20 ἀγραφα.

Αὐτόγραφον τοῦ συγγραφέως. Κώδιξ κολοβὸς καὶ ἀστάχωτος.

Ἐξ ἀγορᾶς.

234.

Χαρτ. 0,237 × 0,136. Αἰῶνος XIX (φ. 8).

[Στυλιανοῦ Βλασσοπούλου] «Della necessità di moltiplicare il numero delle gregie per l' Ammigliorazione dell' Agricoltura ed aumento de' prodotti e di un mezzo atto a conseguire questo fine».

Τὸ φ. 8 ἀγραφοι.

Κώδιξ ἀστάχωτος.

Ἐξ ἀγορᾶς.

235.

Χαρτ. 0,292 × 0,205. Αἰῶνος XVIII (φ. 22).

1 (φ. 1^α). [Στυλιανοῦ Βλασσοπούλου] «Sopra la libertà e l'eguaglianza detto in circolo li 31 Brumaire anno VII 19 Nov^o 1798 E: S: in occasione che in esso circolo si fece una tal festa».

2 (φ. 4^α). [Τοῦ αὐτοῦ] Διατριβὴ ἰταλιστὶ (ἀκέφαλος).

Ἄρχ. . . . *abusa della Legge per sfogare la rabbia vendicativa.*

3 (φ. 6^α). [Τοῦ αὐτοῦ] «Sopra il potere dell' eloquenza in un governo libero, detta in circolo li 4 Fructidor anno VI, 10 Agosto 1798 E: S:»

4 (φ. 10^α). [Τοῦ αὐτοῦ] «Sugl' effetti del despotismo. Discorso detto in circolo li 17 Fructidor, anno VI, 23 Agosto 1798 E: S:»

5 (φ. 14^α). [Τοῦ αὐτοῦ] «Des effets des chants civiques sur l'esprit publique prononcé le premier vindemiaire ann: VII 11 Settembre 1798 E: S:»

6 (φ. 17^α). [Τοῦ αὐτοῦ] «Che alcun ordine non è penoso d'eseguire in una Repubblica bene organizzata, detto in circolo li 27 Vindemiaire anno VII, 7 ottobre 1798 E: S:»

7 (φ. 21^α). [Τοῦ αὐτοῦ] «Della necessità della guardia nazionale in un paese libero, detto in circolo li 24 Brumaire ann. VII, li 3 Novembre 1798 E: S:»

Ἦ 2 φ. 1β, 3β, 6β, 10β, 14β, 17β, 21β, ἄγραφα.

Ἀυτόγραφον τοῦ συγγραφέως. Κῶδιξ ἀστάχωτος.

Ἐξ ἀγορᾶς.

236.

Χαρτ. 0,285 × 0,192. Αἰῶνος XIX (φ. 16).

Στυλιανοῦ Βλασσοπούλου Ἐκθεσις «Sopra i diversi Rami d'Amministrazione di quest' Isola (Κέρκυρα), e sopra il modo d'accrescerli e migliorarli».

Ἰπέδωκεν ὁ Βλασσοπούλος τῇ 12 Μαρτίου 1808 Α sua Eccellenza Giulio Raperes Commissario Imperiale L'Amministratore del Governo di Corfù.

Ἦ 2 φ. 11-16 ἄγραφα. Κῶδιξ ἀστάχωτος.

Ἐξ ἀγορᾶς.

237.

Χαρτ. 0,30 × 0,20. Αἰῶνος XIX (φ. 6).

[Στυλιανοῦ Βλασσοπούλου] Λόγος αὐτόγραφος περὶ γεωργίας ἰταλιστὶ, ἐκφωνηθεὶς ἐν τῇ Accademia.

Τὸ φ. 6 ἄγραφο. Κῶδιξ ἀστάχωτος. Ἐξ ἀγορᾶς.

238.

Χαρτ. 0,275 × 0,192. Αἰῶνος XIX (φ. 6).

1 (φ. 1^α). [Στυλιανοῦ Βλασσοπούλου] Ἐκθεσις ἰταλιστὶ περὶ τῆς διατριβῆς τοῦ Du-Pin «Sul dominio del Mare e sul Contrabando».

«Letta nella sessione dell'Accademia delli primo Novembre 1812 S: N:». Αὐτόγραφον τοῦ συγγραφέως.

2 (φ. 5^α). [Τοῦ αὐτοῦ] Ἐκθεσις ἰταλιστὶ περὶ τῆς διατριβῆς νέου ἐταίρου τῆς Accademia «Sulla preferenza delle belle arti in confronto della Filosofia»

«Letta nella sessione dell' Accademia delli primo Novembre 1812 S: N:» Ἄλλη χεῖρ.

Ἦ 2 φ. 4β καὶ 6 ἄγραφα. Κῶδιξ ἀστάχωτος. Ἐξ ἀγορᾶς.

239.

Χαρτ. 0,315 × 0,215. Αἰῶνος XIX (φ. 46).

Πρωτότυπα γράμματα Ἀγαπίου πρὸς τὸν Οὐγγροβλαχίας Δοσίθεον (1808) καὶ Κλήμεντος (1830-31), ἡγουμένων τῆς πλειστον τῆς ἐν Ἡπείρῳ Ζίτσης μονῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς λεγομένης τῶν Πατέρων, τὰ πλεῖστα πρὸς τὸν ἅγιον Χρυσουπόλεως περὶ τῶν ἐν Βλαχίᾳ μετοχίων Σαραντᾶρι καὶ Μίσλα.

Μεταξὺ αὐτῶν δύο πρωτότυπα γράμματα πρὸς τὸν Χρυσουπόλεως τῶν πατριαρχῶν Ἀγαθαγγέλου ἀχρόνιστον (φ. 40) καὶ Κωνσταντίνου Α' (φ. 8 καὶ 37) αὐτῶν Ὀκτωβρίου κπ'.

Ἦ 2 πλεῖστα τῶν γραμμάτων τῶν ἡγουμένων φέρουσιν ἐπικακαυμένην τὴν σφραγίδα τῆς μονῆς.

Κῶδιξ ἀστάχωτος.

(Ἔπεται συνέχεια)

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

— *Οι τρεις ελληνικοί κώδικες τῆς ἐν Ταυρίνῳ Βασιλικῆς βιβλιοθήκης.* Ἡ ἐν Ταυρίνῳ τῆς Ἰταλίας Βασιλική βιβλιοθήκη (Biblioteca Reale) κέκτηται τρεῖς ἐλληνικούς κώδικας, ὧν εἷς καὶ μόνος ἦτο μέχρι τοῦδε γνωστός. Ἦνε δὲ οὗτος ὁ περιέχων τὸ μακρὸν στιχοῦργημα τοῦ Τζάνε Κορωνάου περὶ τῶν ἀνδραγαθημάτων τοῦ Μερκουρίου Μπούα τὸ ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Κωνσταντίνου Σάθα¹. Τὸν κώδικα τοῦτον πρῶτος ἰδὼν τῷ 1856 ἐν τῷ βασιλικῷ Μουσείῳ τοῦ Ταυρίνου ὁ ἐμὸς πατὴρ Παῦλος Λάμπρος, «ἐνθουσιῶν ἀνήγγειλεν ἀμέσως δι' ἐκτενοῦς ἐπιστολῆς τὰ περὶ τοῦ πολυτίμου χειρογράφου εἰς τὸν ἐκ Ζακύνθου κ. Π. Χιώτην. Μετὰ παρέλευσιν πέντε ἐτῶν μεταβάς ὁ κ. Χιώτης εἰς Ταυρίνον περιειργάσθη τὸν κώδικα, καὶ ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τὸν κ. Πρόμην ἐδημοσίευσεν ὀλίγα περὶ τοῦ ποιητοῦ καὶ τοῦ ὑμνουμένου ἥρωος»².

Πράγματι ὁ Χιώτης ἐλάχιστα μόνον ἔγραψε περὶ ὧν λέγει ὁ κ. Σάθας, εἰς ὃν ἐπεφυλάσσετο νὰ γράψῃ μακρὰ καὶ ἀξία λόγου περὶ τοῦ ποιητοῦ καὶ τοῦ ὑμνουμένου ἥρωος· περὶ δὲ τοῦ κώδικος αὐτοῦ ὅπως ἀνεπαρκῆ εἶνε τὰ γραφέντα ὑπὸ τοῦ Ζακυνθίου λογίου³. Διὰ μακρῶν δὲ καὶ ἀκριβῶς περιέγραψε τὸν κώδικα τοῦτον τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος καὶ τὰς κοσμοῦσας αὐτὸν ἐγχρώμους εἰκόνας σημαιῶν καὶ οἰκοσῆμων ὁ κ. Σάθας, ὅστις ἠτύχησε νὰ μελετήσῃ τὸν κώδικα καὶ νὰ παρασκευάσῃ τὴν ἐξ αὐτοῦ ἐκδοσιν τοῦ ποιήματος τοῦ Κορωνάου ἐν αὐταῖς ταῖς Ἀθήναις, ὅπου ἀπέστειλεν αὐτὸν ὁ τότε διευθυντῆς τοῦ Μουσείου καὶ τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Ταυρίνου κ. Fromis διὰ τοῦ ἐμοῦ πατρός⁴. Διὸ, παραπέμπων εἰς τὴν λεπτομερῆ περιγραφὴν

¹ Ἑλληνικά ἀνέκδοτα περιουναχθέντα καὶ ἐκδιδόμενα κατ' ἐγκρίσιν τῆς Βουλῆς δημοσίᾳ δαπάνῃ ὑπὸ Κωνσταντίνου Ν. Σάθα. Ἀθήνησι. 1867. σ. 1-158.

² Ἐνθ' ἀν. σ. II'.

³ Cenni sopra alcuni codici greci che si trovano nelle biblioteche d' Italia. Seconda edizione. Ἐν Σιένη, 1862 σ. 7. Ἡ πρώτη ἐκδοσις, γενομένη τῷ 1861 ὁμοίως ἐν Σιένη, μνημονεύεται παρὰ τῷ κ. Σάθα ἐνθ' ἀν. σ. II'. Ἴδε καὶ τὴν ἐλληνικὴν μετάφρασιν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Χιώτη ἐν τῇ Πανδώρα Τόμ. ΙΑ' (1861) σ. 607.

⁴ Ἴδε Κ. Σάθαν ἐνθ' ἀν.

τοῦ κ. Σάθα¹, ἀρκούμαι ἀναφέρων περὶ τοῦ κώδικος τούτου, ὅτι σύγκριται ἐξ 149 φύλλων καὶ εἶνε αὐτόγραφος τοῦ συγγραφέως, γραφεὶς ἀρχομένου τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος ἐπὶ περγαμινῆς, ὧν δὲ κατὰ ταῦτα πάντως ὁ νεώτατος τῶν ἐπὶ περγαμινῆς γεγραμμένων κωδίκων.

Ἰνωρίσας δὲ μοι ὁ διευθυντῆς τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Ταυρίνου, γεροσυκοτῆς κ. Μαννο, διατρέξων τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1913 προσωρινῶς ἐν Ῥώμῃ, ἐνθα κἀγὼ ἔτυχον παρεπιδημῶν, ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν τῇ αὐτῇ Βιβλιοθήκῃ καὶ τινες ἀπερίγραφοι ἐλληνικοί κώδικες, πιθανῶς μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1861 ἐπίσκεψιν τοῦ Χιώτη, ἀποκτιθέντες, συνέστησέ με εἰς τὸν βιβλιοθηκάριον καθηγητὴν κ. Zucchi, ὅστις προθυμότητά μοι ἐπέδειξε καὶ τοὺς μόνους λοιποὺς δύο ἐλληνικούς κώδικας τὴν 4 Φεβρουαρίου, καθ' ἣν ἐπεσκέφθην τὴν Βιβλιοθήκην.

Τούτων ὁ μὲν εἷς, φέρον ἀριθμὸν 377, ἔχει διαστάσεις 0,242Χ0,152 καὶ εἶνε γεγραμμένος ἐπὶ περγαμινῆς τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα. Περιέχει δὲ Ἰωάννην τὸν τῆς Κλίμακος, ἀκέφαλον καὶ κολοβὸν μετὰ τῶν ἀκείων συνήθως ἐν ταῖς κώδιξι τῆς συγγραφῆς ταύτης εὑρισκομένων εἰκόνων. Τοῦ κώδικος τούτου τὰ τελευταῖα φύλλα εἶνε καλίμψηστα. Ἦνε δ' ἡ κάτω γραφὴ μεγαλογράμματος τοῦ ὀγδόου αἰῶνος. Τὸ ἀνεπαρκὲς φῶς τῆς Βιβλιοθήκης ἐν τῇ ὀμιχλώδει καὶ χιονώδει ἡμέρᾳ τῆς εἰς τὴν Βιβλιοθήκην ἐπισκέψεώς μου δέν μοι ἐπέτρεψε νὰ ἐξακριβώσω ὅποιον τὸ περιεχόμενον τῆς ἀρχαιοτέρας ταύτης γραφῆς· διέκρινα δὲ μόνον ὅτι εἶνε ὕλης ἐκκλησιαστικῆς. Ἐν τῷ ἐσχάτῳ φύλλῳ ἀνέγνων τάδε·

ΠΡΟΣ

ΔΑΙΜΩΝ . . .

ΚΑΙΝΗ

ΠΡΟΤ

Ὁ κωδιξ φέρει ἀρχαῖον βύρσινον περικάλυμμα. Μετὰ δὲ τοῦ ἐπισθίου ξύλου τῆς σταχίσεως εἶνε συνδεδεμένον φύλλον περγαμινῆς ἑτέρου κώδικος γεγραμμένου τὸν δωδέκατον αἰῶνα κατὰ δύο σελίδας καὶ περιέχοντος μέρος κανόνος.

Ἦνε δὲ ὁ κωδιξ λίαν βεβλαμμένος ὑφ' ὑγρασίας, καὶ συνέστησα τὴν διάσπασιν αὐτοῦ, τὴν κατὰ φύλλα ἐκθεσιν μέχρις ἀποξηράνσεως καὶ τὴν νέαν αὐτοῦ μετὰ ταῦτα σύμπηξιν, διατηρουμένης τῆς παλαιᾶς σταχίσεως, χάριν διασώσεως ἀπὸ τῆς προδαινοῦσης αὐτοῦ φθορᾶς.

Ὁ δ' ἕτερος κωδιξ φέρει ἀριθμὸν 378 καὶ εἶνε μικροῦ σχήματος,

¹ Ἐνθ' ἀν. σ. θ' - ΙΑ'.

ἔχων διαστάσεις 0,12 × 0,088, γέγραπται δ' ἐπὶ περγαμηνῆς τὸν δέκατον τρίτον αἰῶνα. Περιέχονται δ' ἐν αὐτῷ τὰ ἑξῆς:

1. Στίχοι καταλογάδην γεγραμμένοι εἰς τὰς ἑορτὰς τοῦ ἔτους κατὰ μῆνας, ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου.
2. Ψαλτήριον.
3. «Ἕμνος πάνυ ἀξιάγαστος εἰς τὸν δεσπότην Χριστόν».
4. «Κανὼν παρακλητικὸς εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους».
5. «Ἕτερος κανὼν παρακλητικὸς εἰς τὴν ὑπεραγίαν δέσποινα Θεοτόκον».
6. Οἴκοι τῆς Θεοτόκου.
7. «Στιχηρὰ κατανουκτικὰ εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν ποίημα τοῦ ἁγιωτάτου μητροπολίτου [Παύλου] Ἀμορίου».
8. «Κανόνες παρακλητικοὶ εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν ποίημα Ἰωάννου μοναχοῦ».
 Εἶνε ἐν δλω ὀκτώ. β') «Ἕτερος κανὼν οὗ ἡ ἀκροστιχὴς αὕτη τὴν δευτέραν δέξιν, ὦ Σῶτερ, δέχου μοναχοῦ Ἰωάννου»· γ') «Ἕτερος κανὼν οὗ ἡ ἀκροστιχὴς αὕτη τρίτον σε μέλπω τῆς Τριάδος ὡς ἕνα ὁ τλήμων Ἰωάννης»· δ') «Ἕτερος κανὼν φέρων ἀκροστιχίδα τήνδε· τέταρτον ἄσμα σοι, θεοῦ λόγε, πλέκω μοναχὸς Ἰωάννης»· ε') «Ἕτερος κανὼν φέρων ἀκροστιχίδα τήνδε· πέμπτον φέρω μέλισμα τῷ θεῷ λόγι· ὁ μοναχὸς Ἰωάννης»· ς') «Ἕτερος κανὼν φέρων ἀκροστιχίδα τήνδε· ἕκτην ἄδω σοι, παντάναξ, μελωδίαν μοναχὸς Ἰωάννης»· ζ') «Ἕτερος κανὼν φέρων ἀκροστιχίδα τήνδε· ἐν ἑβδόμῳ μέλει σε μέλπω, παντάναξ, μοναχὸς Ἰωάννης»· η') «Ἕτερος κανὼν οὗ ἡ ἀκροστιχὴς αὕτη δέξιν ὀγδόῃ τῷ δεσπότη ἕξ ἀμαρτωλοῦ Ἰωάννου».
9. Εὐχὴ εὐχαριστίας.
 Ἔπονται ἄλλαι εὐχαί.
10. Τάξις ἑορτῶν κατὰ μῆνας ἐν χωλιάμβοις.
 Ὁ Νοέμβριος ἀρχεται ὡδε· Ἐγὼ δὲ χαίρω τοῖς δυσὶν Ἀναργύροις.
11. [Σεκούνδου φιλοσόφου] «Τί ἐστὶ γυνή».
 Ἄρχ. Διαβόλου ἄγκιστρον.
12. Τροπάρια.
13. Χεῖρες ἐξωγραφημέναι μετὰ σημειώσεων πρὸς εὐρεσιν τῶν ἡμερῶν τοῦ μηνός.
14. Πίναξ διηρημένος εἰς τετραγωνίδια, ἐν οἷς μῆνες καὶ ἡμέραι.

15. «Στιχηρὰ τῶν ἁγίων Πάντων».

16. Διάφοροι εὐχαί.

17. Μεσονουκτικόν.

18. Λειτουργία τοῦ ὄρθρου.

19. «Ἕμνοι τριαδικοί».

20. «Ἀκολουθία τῆς ἁγίας μεταλήψεως».

Ἔπονται ἄλλα λειτουργικὰ, ἐν οἷς καὶ τὸ Μέγα ἀπόδειπνον.

Σὺν τοῖς ἄλλοις «Εὐχὴ ἰκεσίας εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον Παύλου μοναχοῦ μονῆς τῆς Εὐεργέτιδος».

Ὁ κώδιξ κοσμεῖται ἐν ἀρχῇ τοῦ Ψαλτηρίου ὑπὸ εἰκόνας τοῦ Δαβὶδ, οὗ τὸ πρόσωπον ἐφθαρμένον· τοῦ δὲ ὑπ' ἀριθ. 3 Ἕμνου προηγείται εἰκὼν τῆς Σταυρώσεως ἐφθαρμένη. Τῶν δὲ ὑπ' ἀριθ. 6 Οἴκων τῆς Θεοτόκου προτάσσεται δισέλιδος εἰκὼν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἔχουσα ἐν μὲν τῇ ἑτέρᾳ τῶν σελλῶν τὴν Θεοτόκον, ἐν δὲ τῇ ἑτέρᾳ τὸν Ἀρχάγγελον. Ἔχει δὲ ὁ κώδιξ καὶ τινὰ ἀρχικὰ γράμματα καὶ ἐπίτιτλον ἐν ἀρχῇ τῶν Οἴκων. Τὰ δὲ ὑπ' ἀρ. 15-20 εἶνε γεγραμμένα ἐπὶ χάρτου τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα.

Ἐν τέλει τοῦ ὑπ' ἀρ. 19 ἀναγινώσκονται χειρὶ νεωτέρα γεγραμμένα τάδε· 1829 : φιλιβαρίου 15 : γεώργιος Κεραζὶ Ἰατροῦ ζαγούρωπέ (;).

Ὁ κώδιξ εἶνε ἐσταχωμένος διὰ ξύλου ἔχοντος περικάλυμμα λινοῦν ἐφθαρμένον.

— Ἐπιτύμβιον Ἀννης Σινωπίτου. Ἐν τῷ Παρισιακῷ κώδικι 3067, περιέχοντι πολλὰ ἄξια λόγου ἀπόγραφα ἀρχαιοτέρων ἐγγράφων ἀντιγεγραμμένα τὸν δέκατον ἕκτον καὶ δέκατον ἑβδόμον αἰῶνα ὑπὸ Ἑσπερίου βιβλιογράφου. (Ἴδε καὶ Νέου Ἑλληνομνήμωνος Τόμ. Α'. σ. 213. Τόμ. ς' σ. 295) ἀναγινώσκονται ἐν φ. 82^α τὰ ἑξῆς· Alla basilica di S. Pietro in Roma ci è questo epitaphio in terra a uno certo sepulchro. Ἔπεται δὲ τὸ ἑξῆς ἐπιτύμβιον·

Ἄννα· σινωπίτου· ξύμβιος· τῶν· εὐγενῶν ἐκ· νέας· Ῥώμης· πατρίδος· μεθ'· ὅτι· πλειοτας· πλάνας· ὑπέστη· ξὺν· ἅμα· τῇ· γαληνοτάτῃ· Καρόλῃ· Λουσιγνάνα· τυραννικῇ· βία· τῆς· βασιλείας· ἐξωσθεῖση· τῆς· Κύπρου· ἐν· Ῥώμῃ· τῆδε· τῇ· παλαιᾷ· τέθνηκε· Θεῷ· μὲν· τ'· ἀθάνατον· γῆ (κῶδ. τῆ)· δὲ· τὸ· θνητὸν· ἀποδοῦσα· υἱεῖ· δ'· εὐγνωμόνι· τάφου· ἐμέλησε· Δημητρίῳ.

Τὸ ἀξιόλογον τοῦτο ἐπιτύμβιον δὲν σώζεται σήμερον ἐν τῷ Ἁγίῳ Πέτρῳ, καθ' ὃ φαίνεται. Καὶ τὴν μὲν Ἄνναν Σινωπίτου ὡς καὶ τὸν

υῖόν Δημήτριον τὸν ἐπιμεληθέντα τοῦ τάφου τῆς μητρὸς δὲν γινώσκου-
μεν ἄλλοθεν, ὅσον οἶδα. Γνωστοτάτη δὲ εἶνε ἀπ' ἐναντίας Καρόλη ἡ
Λουσιανῆ, ἣς γίνεται μνεῖα ἐν τῇ ἐπιταφίῳ. Εἶνε αὕτη ἡ Καρλόττα,
ἡ Τζαρλόττα τοῦ Κυπρίου χρονογράφου Βουστρωνίου, θυγάτηρ τοῦ
Γάλλου βασιλέως τῆς Κύπρου Ἰωάννου Β' Λουσιανοῦ καὶ τῆς Ἑλέ-
νης Παλαιολογίνης, θυγατρὸς Θεοδώρου Β' τοῦ Δεσπότη τῆς Πελο-
ποννήσου, ἀδελφοῦ τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, καὶ τῆς Κλεόπης
Μαλατέστα. Αὕτη μετὰ πολυτρόπους τύχας, τοῦ δευτέρου συζύγου
Λουδοβίκου τοῦ Σαβαυδικοῦ, ἀποβαλόντος τὸν θρόνον τῆς Κύπρου,
περιελθόντα εἰς τὸν νότον τῆς Καρλόττας ἀδελφὸν Ἰάκωβον Β' τὸν
Λουσιανὸν, μετὰ ματαίας ἐν τῇ νήσῳ ἀποπειρας πρὸς ἀνάκτησιν τῆς
βασιλείας κατέφυγεν εἰς τὴν Ῥώμην πρὸς αἰτησιν βοήθειας παρὰ τοῦ
πάπα, καὶ δὲν ἔπαυσε βυσσοδομεύουσα τὴν ἰδίαν παλινόρθωσιν ἐπὶ τοῦ
θρόνου καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἰταλίας ὡς καὶ κατόπιν ἐν αὐτῇ τῇ Κύπρῳ
καὶ τῇ Ῥόδῳ, ὁπόθεν ἐπέστρεψε καὶ πάλιν εἰς τὴν Ῥώμην τῷ 1478·
ἀπέθανε δ' ἐν ταύτῃ τῇ πόλει τῷ 1487¹.

Καὶ ἡ μὲν ἐν τῇ ἐπιταφίῳ τοῦ Παρισιακοῦ κώδικος μνημονευο-
μένη τυραννικὴ βία, ἡ ἀγαγοῦσα εἰς τὴν ἐκ Κύπρου ἔξωσιν τῆς Καρ-
λόττας, εἶνε ἡ βοήθεια, ἣν παρέσχεν εἰς τὸν διαδεχθέντα τὸν σύζυγον
αὐτῆς, τὸν Ἰάκωβον Β', ὁ Μамελοῦκος σουλτᾶνος τῆς Αἰγύπτου. Ἡ
δὲ τὰς πλάνας αὐτῆς ἐν Ἰταλίᾳ, ἀγνωστον δ' ἂν καὶ ἔπειτα ἐν Κύπρῳ
καὶ Ῥόδῳ καὶ πάλιν ἔπειτα ἐν Ῥώμῃ συμμερισθεῖσα Ἄννα Σινωπίτου
ἦτο, καθ' ἃ δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, οὐχὶ ἀπλῆ αὐτῆς φιλη, ἀλλὰ κυ-
ρία ἐπὶ τῶν τιμῶν καὶ κατόπιν σύντροφος τῆς ἀτυχίας. Ὁ δὲ θάνα-
τος τῆς Ἄννης συνέβη ὅπωςδῆποτε μεταξὺ τοῦ 1461, ὅτε τὸ πρῶτον
μετέβη ἡ Καρλόττα εἰς Ῥώμην πρὸς τὸν πάπαν Πιον Β', καὶ τοῦ ἐν
ἔτει 1487 θανάτου τῆς ἀτυχοῦς δεσποίνης.

— *Εἰςφυγεῖν ἀντὶ τοῦ εἰς φυγὴν.* Ἐν τῷ ποιήματι περὶ τῆς ὑπὸ
τῶν Λατίνων ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῷ ἐκδοθέντι ὑπὸ τοῦ
Ἰωσήφ Müller ἐκ τοῦ κώδικος 408 τῆς Μαρκιανῆς βιβλιοθήκης ἐν
τοῖς Sitzungsberichte der philosophisch - historischen Classe

¹ Gregorovius Geschichte der Stadt Rom im Mittelalter. Ἐν Στουτ-
γάρτη. 1894. Τόμ. Ζ' σ. 198, 254. — Νέου Ἑλληνομνημόνων Τόμ. Δ' σ. 438 κ. ἐ. —
William Miller Balkan exiles in Rome. Paper read before the British
and American Archaeological Society of Rome. Ἐν Ῥώμῃ. 1912 σ. 9. ἑλλ.
μεταφράσεως Σπυρ. Π. Λάμπρου ἐν τῇ «Μελέτῃ» 1912 σ. 73.

der Kais. Akademie der Wissenschaften τῆς Βιέννης (Τόμ. Θ' σ.
336 καὶ 369 κ. ἐ.) καὶ ἐν τοῖς ἐξ αὐτοῦ ἀνατυπωθεῖσι Byzantinische
Analekten (ἐν Βιέννῃ. 1852 σ. 33 κ. ἐ.) ἀναγινώσκεται ἐν τῷ σι. 269
ἀλλ' εἰςφυγεῖν ἐτράπησαν ἅπαντες οἱ Ῥωμαῖοι. Εἶνε προφανές, ὅτι
ἀντὶ τοῦ εἰςφυγεῖν πρέπει νὰ γραφῇ ἐνταῦθα εἰς φυγὴν.

— *Ἐμμετρος θρήνος ἐπὶ τῇ ἀλώσει Κωνσταντινουπόλεως.*
Εἰς τοὺς ἐν τῇ Νέῳ Ἑλληνομνημόνων Τόμ. Ε' σ. 195 κ. ἐ. ἀλλογλώσσους
ἐμμέτρους θρήνους περὶ τῆς ἀλώσεως Κωνσταντινουπόλεως ἔχομεν νὰ
προσθέσωμεν καὶ τὸν περιλαμβανόμενον ἐν τῷ κώδικι C. 265 τῆς ἐν
Φλωρεντίᾳ Βιβλιοθήκης Marcuccelliana. Εἶνε δὲ οὗτος ποιῆμα ἐκ στρο-
φῶν 82 in ottava rima, ἐπιγραφόμενον Lamento della perdita
di Costantinopoli. Καθ' ἃ δ' ἐξάγεται ἐκ τῆς τελευταίας στροφῆς,
ποιητῆς αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ Bernardin Richulano.

— *Καὶ ἄλλη ἐκδοσις τοῦ Παιανίου.* Εἰς τὰς ἐν τῷ Νέῳ Ἑλλη-
νομνημόνων Τόμ. Θ' σ. 1 ἀναγραφείσας ἐκδόσεις τῆς ὑπὸ τοῦ Παιανίου
μεταφράσεως τοῦ Εὐτροπίου πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ H.
Droysen (Eutropii Breviarium ab urbe condita cum versionibus
graecis et Pauli Landolfique additamentis ἐν τοῖς Monumenta
Germaniae Historica. Ἐν Βερολίῳ 1879 σ. 9 - 177 παρα-
πλεύρως τοῦ πρωτοτύπου κειμένου. Κατὰ τὸ Προοίμιον τοῦ ἐκδότου
(Prooem. σ. XXI κ. ἐ.) ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ ἐγένετο χρῆσις μόνον τοῦ
Λαυρεντιακοῦ Pluteus LXX cod. 5, περὶ οὗ ἴδε Νέον Ἑλληνομνη-
μόνα ἐνθ' ἀν. σ. 5 κ. ἐ., καὶ τοῦ Cod. Pithoei «nunc deperditus»,
ἦτοι τοῦ κώδικος τοῦ Pithou, ὃν ἡμεῖς ἐταυτίσαμεν πρὸς τὸν ἐν τῇ
βιβλιοθήκῃ τοῦ μαρκίωνος de Rosambo (ἴδε ἀνωτέρω σ. 4 κ. ἐ.). Τοῦ
κώδικος δὲ τούτου ἐποιήσατο ὁ Droysen χρῆσιν ἑμμεσον μόνον ἐπὶ
τῇ βάσει τοῦ Pithou. καθ' ἃ καὶ ἡμεῖς (ἐνθ' ἀν.) ἡμετέρα ἐκ-
δοσις (ἐνθ' ἀν. σ. 9 - 113) εἶνε κατὰ ταῦτα πληρεστέρα τῶν προτέ-
ρων, ὅτι ἐν αὐτῇ ἐγένετο χρῆσις οὐ μόνον τοῦ εἰρημένου Λαυρεντια-
κοῦ κώδικος, τοῦ κώδικος Pithou (ἐκδ. Sylburg) καὶ τοῦ Μοναχελίου
101, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἰδριτικοῦ 812.

— *Μιχαὴλ Καντακουζηνὸς Σεϊτάνογλους καὶ Μιχαὴλ ὁ Γεν-
ναῖος.* Ὁ ἐν Τεργέστη κ. Μαργαρίτης Κωνσταντινίδης ἀπηθύθουνεν
ἡμῖν τῇ 9 Φεβρουαρίου τὴν ἐπομένην ἐπιστολήν·

«Πλανῶνται οἱ δυτικοὶ συγγραφεῖς ἐκλαμβάνοντες ὡς ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον Μιχαήλ τὸν Καντακουζηνόν, τὸν ὑπὸ τῶν Τούρκων «Υἱὸν τοῦ Σατανᾶ» ἐπικληθέντα ἕνεκα τοῦ πολυμηχάνου αὐτοῦ χαρακτήρος, καὶ Μιχαήλ τὸν Βοεβόδαν τῆς Βλαχίας, τὸν Γενναῖον τὸ ἐπώνυμον ἕνεκα τῶν κατὰ τῶν Τούρκων νικῶν. Ὁ πρῶτος οὐδέποτε ἔχρημάτισε Βοεβόδας τῆς Βλαχίας ἢ Μολδαβίας, ἀπηγγονίσθη δὲ ὑπὸ τῶν Τούρκων τῇ 1578 (Ἴδε *Hammer* Ἱστορία τῆς Ὀθωμ. αὐτοκρατορίας ἐξελληνισθεῖσα ὑπὸ Κ. Σ. Κροικιδᾶ Τόμ. Ε'. σελ. 207) ὁ δὲ δεῦτερος ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ φθονήσαντος αὐτὸν ἐπὶ ταῖς νίκαις Βάστα τῇ 1600 (Αὐτόθι Τόμ. Γ'. σελ. 6). Εἰς τὴν πλάνην ταύτην περιέπεσε καὶ ὁ Ἀββᾶς *Lorenzo Miniatì* ἐν τῷ συγγράμματι του *Le Glorie cadute dell' Antichissima ed Augustissima Famiglia Comnena. Venezia. MDCLXIII* σελ. 132-137 . . ., ὃν ὁμοίως διορθοῖ ὁ *Legrand* ἐν ὑποσημείωσει (*Bibliogr. Hellénique. . . au dix-septième siècle. Paris. Τόμ. Β' σελ. 173*). Τὸ ὑπὸ τοῦ *Legrand* ἐπανεχδοθὲν στιχοῦργημα τοῦ βεστιαρίου Σταυριανοῦ ὡς καὶ τὰ τοῦ Γεωργίου Αἰτωλοῦ καὶ Γεωργίου Παλαμήδους εἶναι πλέον ἢ πιθανὸν ὅτι εἰς Μιχαήλ τὸν Γενναῖον ἀναφέρονται. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν ὑπαρξιν πολλῶν ἱατρικῶν κωδίκων ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ Μιχαήλ τοῦ Καντακουζηνοῦ ἐνδέχεται νὰ ἠγοράσθησαν οὗτοι τῇ εἰσηγγήσει τοῦ ἐν Ἀγχιάλῳ τὸ ἱατρικὸν ἐπάγγελμα ἐξασκήσαντος τῇ 1576 Χίου Λεονάρδου Μινδονίου, ὅστις ἴσως ὑπῆρξε καὶ ἰδιαίτερος αὐτοῦ ἱατρός. Ἀτελεῖ βιογραφίαν Μιχαήλ τοῦ Καντακουζηνοῦ ἐδημοσίευσεν ἐν ἐπιφυλλίδι τῆς Νέας Ἡμέρας Τεργέστης κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1909».

—**Καὶ ἄλλοι δικέφαλοι ἀετοί.** Ὁ ἐν Ἀθήναις πρῶτον καθηγητῆς κ. Δημ. Χρ. Δουκάκης ἔγραψεν ἡμῖν τῇ 17 Ἰανουαρίου τάδε:

«Πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ καταλόγου τῶν παραδειγμάτων τῆς ἐπὶ τουρκοκρατίας χρήσεως τοῦ δικεφάλου ἀετοῦ (Νέου Ἑλληνομνήμωνος Τόμ. Γ' σ. 466 κ. ἐ. καὶ Ζ' σ. 338 κ. ἐ.) γνωρίζω ὑμῖν, ὅτι καὶ ἐν Λεβαδείᾳ εἶδον ἄνωθεν κρήνης ἐντετοιχισμένον δικέφαλον ἀετὸν παρὰ τὴν ἀγοράν. Ὡσαύτως καὶ ἐν Ἰῶνῳ παρὰ τὴν οἰκίαν Βουδοῦρη ἐντὸς τῆς αὐλῆς εὔρηται ἐντετοιχισμένος ὁ δικέφαλος ἀετός. Καὶ ἐν Ἀγίῳ Ἰωάννῃ, χωρὶς ἡμίσειαν ὥραν ἀπέχοντι τῆς ἀρχαίας Σπάρτης εἰς τὸ μέσον τοῦ ναοῦ ἐντὸς τοῦ δαπέδου εὔρηται ἐπίσης ὁ δικέφαλος ἀετός».

Εἰς τὰνωτέρω προσθετέον, ὅτι δικέφαλον ἀετὸν φέρει καὶ ἡ παρὰ τῷ κ. Σάθᾳ (Ἑλληνικὰ ἀνέκδοτα. Ἀθήνησι. 1867. Τόμ. Α' μεταξὺ

σελ. ΙΔ' καὶ ΙΕ') ἐν ὄλοσελίδῳ πίνακι παρεντεθειμένη ἔγχρωμος εἰκὼν τῆς σημαίας τῆς δοθείσης ἐν ἔτει 1510 εἰς τὸν Μερκούριον Μπούαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Μαξιμιλιανοῦ Α', ἐν ἣ καὶ τὰ πολυθρύλητα τέσσαρα Β τῶν Παλαιολόγων. Εἶπε δὲ αὕτη ἡ εἰκὼν πανομοιότυπον ἐκ τῆς ἐν σ. 31 τοῦ ἐν τῇ Βασιλικῇ βιβλιοθήκῃ Γαυρίνου ἀποκειμένου κώδικος τοῦ περὶ Μπούα ποιήματος τοῦ Γζάνε Κορωνάου, περὶ οὗ ἴδε ἀνωτέρω σ. 466 κ. ἐ. Ἀλλὰ παρατηρητέον, ὅτι ὁ δικέφαλος οὗτος ἀετός ἔχει μᾶλλον τὸν γερμανικὸν τύπον.

Ἄλλους δὲ δικεφάλους ἀετοὺς ἐσημείωσεν ὁ κ. Ν. Α. Βέης (*Zum Thema der Darstellung des zweiköpfigen Adlers bei den Byzantinern ἐν τῷ Repertorium für Kunstwissenschaft. Ἐν Βερολίνῳ. Τόμ. ΚΕ', 1912, σ. 323 κ. ἐ. καὶ ἐν χωριστῷ Separatabdruck μετὰ τῆς αὐτῆς σελιδώσεως*). Τὸ αὐτόθι μνημονεύμενον ἐν σ. 325 ἐκ τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου τῶν Πατρῶν ἀνάγλυφον μετὰ τοῦ δικεφάλου ἀετοῦ καὶ τῆς οἰκίας ἐπιγραφῆς προσθετέον, ὅτι περιέγραψεν ὁ κ. Στέφανος Θωμόπουλος πλὴν τοῦ Δελτίου τῆς Ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος (Τόμ. Α' σ. 525) καὶ ἐν τῇ συγγραφῇ αὐτοῦ «Ὁ ἀπόστολος Ἀνδρέας». Ἐν Ἀθήναις. 1899 σ. 55 κ. ἐ. καὶ σ. 71. Εἰκόνα δ' αὐτοῦ ἐδημοσίευσεν ὁ αὐτός ἐν τῷ λιθογράφῳ Πίνακι τοῦ βιβλίου ὑπ' ἀρ. 16.

—**Parocchia=παροικία.** Ὁ ἐν Τεργέστη κ. Α. Καρακάρης ἔγραψεν ἡμῖν τῇ 25 Ἰανουαρίου τάδε: «Ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἐν τῷ Θ' Τόμῳ τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμωνος σ. 304 ἐρώτημα τοῦ κ. Μ. Κωνσταντινίδου, προθυμοῦμαι νὰ ἀναγράψω τὴν τοῦ Κοραῖ ἐν τῇ «Συλλογῇ γαλλογραικικοῦ λεξικοῦ» ἀπόφασιν, καθ' ἣν τὸ *parocchia* παράγεται ἐκ τοῦ *παροικία*. Τὸ λατινικὸν *parochia*, ὅπερ εὔρηται παρὰ τῷ ἀγίῳ Ἰερωνύμῳ καὶ Ἰσιδώρῳ εἶναι ἡμαρτημένη γραφή ἐκ τοῦ πάροχος, ἐν ᾧ τὸ ἰταλικὸν *parocchia* παράγεται ἐκ τοῦ λατινικοῦ *parocia* (τῷ ἑλληνικῷ *παροικία*), ὡς ὀρθῶς ἀπαντᾷ παρὰ τῷ Αὐγουστίνῳ.

—**Ἐπὶ τοῦ καλουμένου χρονικοῦ «Περὶ τῆς κτίσεως τῆς Μόνεμβασιᾶς».** Εὐχαρίστως φιλοξενούμεν τὴν ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφὴν σταλεῖσαν ἡμῖν πραγματεῖαν τοῦ κ. Σωκράτους Κουγέα, ἣν προηγγείλαμεν ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Θ', σ. 312.

«Ἐπιτραπήτω μοι ν' ἀνακοινώσω διὰ τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμωνος τὸ κατωτέρω σχόλιον, τὸ ὅποσον ρίπτει νέον φῶς ἐπὶ τῆς ἐρεύνης τῶν πηγῶν καὶ τῆς συγκροτήσεως τοῦ «Περὶ τῆς κτίσεως τῆς

Μονεμβασίας» καλουμένου χρονικοῦ. Τὸ σχόλιον εἶναι τοῦ περιφήμου ἐπισκόπου Καισαρείας Ἀρέθα, γραφέν ἰδιοχείρως ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ ἡ' τοῦ κώδικος τῆς Δρέσδης Da 12 φ. 6^a ¹ τοῦ περιέχοντος «χρονογράφιον καθὼς οἱ ἑβδομήκοντα παρυδεδώκασι ἐρμηνευταὶ καὶ οἱ λοιποὶ ἐξηγηταί». ² Εἶναι γεγραμμένον ἐν τῇ συνήθει εἰς τὸν Ἀρέθαν κεφαλαιώδει γραφῇ, ἀρχόμενον ἀκριβῶς ἀπέναντι τῶν λέξεων τοῦ κειμένου: *Νικηφόρος ἔτη ἡ καὶ μῆνας ἦ* (*De Boor* σ. 101 ¹.) Παραπλεύρως τοῦ ἀμέσως ἀκολουθοῦντος σχολίου, τὸ ὁποῖον ἐκδίδω ἐξ ἀντιγράφου μου ληφθέντος ἐν Δρέσδῃ τῷ 1905, ἔκρινα καλὸν νὰ τυπώσω μέρος τῆς ἐν τῷ Ἰθρητικῷ κώδικι (I) παραδοθείσης παραλλαγῆς τοῦ χρονικοῦ ³, πρὸς ἣν πληρέστατα συμφωνεῖ τὸ σχόλιον.

Σχόλιον Ἀρέθα

Χρον. παραλλ. I¹

Νικηφόρος]: τῷ τετάρτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἡ Πατρῶν τῆς Πελοποννήσου τῆς πατρίδος ἡμῶν μετοικία ἀπὸ τῆς Καλαυρῶν πόλεως τοῦ Ῥηγίου ἀνεκομισθῆ εἰς τὸ ἀρχαῖον πόλισμα τῶν Πατρῶν. Ἐφυγαδευθῆ γὰρ ἤγουν μετωκίσθη ὑπὸ τοῦ Σκλαυηγῶν ἔθνους πολέμῳ ἐφορμησάντων Θεσσαλῶν τῇ πρώτῃ καὶ δευτέρῃ καὶ προσ-

Ἐν ἐτέρῃ δὲ εἰσβολῇ ἐχειρώσατο πᾶσαν τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν τὴν τε παλαιὰν Ἑπειρον καὶ Ἀττικὴν καὶ Εὐβοίαν. Οἱ δὲ καὶ ἐν Πελοποννήσῳ ἐφορμήσαντες πολέμῳ ταύτην εἴλον καὶ ἐκβαλόντες τὰ εὐγενῆ ² καὶ ἑλληνικὰ ἔθνη καὶ καταφθειράντες κατήκνησαν αὐτοὶ ἐν αὐτῇ.... Καὶ ἡ μὲν τῶν Πατρῶν

¹ Ἴδε τὸν κατάλογον *Schnorr von Carolsfeld*. Τὸ χειρόγραφον ἀπατέλει μέρος τοῦ ἐν τῇ Συνοδ. Βιβλ. τῆς Μόσχας πολυμιγοῦς κώδικος 394 (ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ *Βλαδιμήρου* 231), ὅστις ἐγράφη χάριν τοῦ Ἀρέθα ὑπὸ τοῦ διακόνου Στυλιανοῦ τῷ 932. Ἐκ τοῦ κώδικος τούτου ἀποσχίσας ὁ *Christ. Fr. Matthaei* δεκτοκτὼ φύλλα ἐπώλησε τῷ 1788 εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Δρέσδης. Ἴδε *O. v. Gebhardt*, *Christian Fr. Matthaei und seine Sammlung griechischer Handschriften* ἐν *Zentralblatt für Bibliothekswesen* Τόμ. 15 (1898) σ. 539 κ.έ.

² Ἐξεδόθη ὑπὸ διάφορον τίτλον ὑπὸ τοῦ *De Boor*, *Nicéphori opuscula historica*, Λειψία 1880 σ. 81 κ.έ. χωρὶς δυστυχῶς νὰ ληφθῆ ὅτι ἔπει τὸ χειρόγραφον τῆς Δρέσδης. Περὶ τῶν πορισμάτων τῆς ὑπὸ τοῦ μακαρίτου *D. v. Gebhardt* γενομένης ἀντιβολῆς τοῦ ἀπογράφου τούτου πρὸς τὴν ἐκδοσιν τοῦ *De Boor* γίνεται προσεχῶς λόγος ἄλλαχού.

³ Ἐξεδόθη ὑπὸ **Σπυρ. Π. Λάμπρου** Ἱστορικὰ Μελετήματα Ἀθῆναι, 1884 σ. 97 κ.έ., ἀνετυπώθη δ' ἐκείθεν καὶ ὑπὸ τοῦ *Νίκου Βέη* ἐν Βυζαντίδι, Τόμ. Δ', σ. 91 κ.έ.

¹ **Σπυρ. Π. Λάμπρου** ἔ. ἄ. σ. 102 κ.έ.

² Ἡ γραφὴ τοῦ σχολίου ἐγγενῆ εἶναι ἀσφαλῶς ὀρθοτέρη.

ἐτι Αἰνιάσι τε καὶ Λοκροῖς ἀμφοτέροις Ἐπικνημιδοῖς τε καὶ Ὀζόλαις καὶ δὴ καὶ τῇ παλαιᾷ Ἑπειρῷ καὶ Ἀττικῇ καὶ τῇ Εὐβοίᾳ καὶ Πελοποννήσῳ καὶ ἐκβαλόντων μὲν τὰ ἐγγενῆ ἑλληνικὰ ἔθνη καὶ καταφθειράντων, κατοικισθέντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ βασιλείας Μαυρικίου ἔτους 5^ο μέχρι τετάρτου ἔτους Νικηφόρου, ἐφ' οὗ τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους Πελοποννήσου ἀπὸ Κορίνθου καὶ μέχρι Μαλέας τοῦ Σκλαυηνοῦ καθαρεύοντος, εἰς ὃ καὶ στρατηγὸς κατεπέμπετο τῇ Πελοποννήσῳ. Ἐκ τούτων τῶν στρατηγῶν ἀπὸ τῆς μικρᾶς ὀρμώμενος Ἀρμενίας, φατρίας δὲ τῶν ἐπονομαζομένων Σκληρῶν, συμβαλὼν τῷ Σκλαυηγῶν ἔθνει, πολεμικῶς εἰλέν τε καὶ ἠφάνισεν εἰς τέλος καὶ τοῖς ἀρχῆθεν οἰκῆτορσιν ἀποκαταστήναι τὰ οἰκεία παρέσχεν. Βασιλεὺς γὰρ ὁ εἰρημένος ἀναμαθῶν τὴν μετοικίαν οὐ διατρέβειν κελεύσει αὐτοῦ τὸν τε λαὸν τῷ ἐξ ἀρχῆς ἐδάφει ἀποκατέστησεν καὶ μητροπόλεως δίκαια ταῖς Πάτραις παρέσχετο, ἀρχιεπισκοπῆς πρὸ τούτου χρηματιζούσης.

Ὁ παρατηρῶν τὴν συμφωνίαν καὶ τὴν καθόλου σχέσιν τοῦ σχολίου πρὸς τὴν Ἰθρητικὴν παράδοσιν τοῦ χρονικοῦ (I) ἀγεται εἰς τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι ὁ Ἀρέθας τὸ περὶ τῆς γενετῆρας αὐτοῦ πόλεως Πατρῶν σχόλιον ἠντλησεν ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς παραλλαγῆς I. Ἀλλ' ἐπειδὴ, ὡς θὰ δειχθῆ κατωτέρω, ἡ I παραλλαγή εἶνε νεωτέρα τοῦ περὶ τὸ 932 γραφέντος σχολίου, παρουσιάζει δὲ καὶ διαφορὰς τινὰς¹, δὲν

¹ Ἐν στίχῳ 10 π. χ. τὸ σχόλιον ἔχει «θεσ. τῆς πρώτης καὶ δευτ.», ἐνῶ τὸ ἀντίστοιχον χωρίον τοῦ I εἶναι συνεπτυγμένον «πᾶσαν τὴν θεσ.». Τὰ περὶ Αἰνιάνων καὶ Λοκρῶν τοῦ σχολίου παραλείπονται ἐν τῷ I.

πόλις μετωκίσθη ἐν τῇ τῶν Καλαυρῶν χώρα τοῦ Ῥηγίου... ὅπερ ἦν ἕκτον ἔτος τῆς βασιλείας Μαυρικίου καὶ μέχρι τοῦ «στιγ' ἔτους, ὅπερ ἦν τέταρτον ἔτος τῆς βασιλείας Νικηφόρου τοῦ παλαιοῦ..... Μόνου δὲ τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους τῆς Πελοποννήσου ἀπὸ Κορίνθου καὶ μέχρι Μαλέου τοῦ Σθλαβηνοῦ ἔθνους . . . καθαρεύοντος, στρατηγὸς Πελοποννήσου ἐν αὐτῷ τῷ μέρει ὑπὸ τοῦ Ῥωμαίων βασιλέως κατεπέμπετο. Εἰς δὲ τῶν τοιούτων στρατηγῶν ὀρμώμενος μὲν ἀπὸ τῆς μικρᾶς Ἀρμενίας, φατρίας δὲ τῶν ἐπονομαζομένων Σκληρῶν, συμβαλὼν τῷ Σθλαβηνῷ ἔθνει πολεμικῶς εἰλέ τε καὶ ἠφάνισεν εἰς τέλος καὶ τοῖς ἀρχῆθεν οἰκῆτορσιν ἀποκαταστήναι τὰ οἰκεία παρέσχεν. Τοῦτο μαθὼν ὁ προειρημένος βασιλεὺς Νικηφόρος . . . ἀναμαθῶν τὴν μετοικίαν οὐ διατρέβουσιν οἱ Πατρεῖς κελεύσει αὐτοῦ τούτους τῷ ἐξ ἀρχῆς ἐδάφει ἀπεκατέστησε . . . καὶ μητροπόλεως δίκαια ταῖς Πάτραις παρέσχετο, ἀρχιεπισκοπῆς πρὸ τούτου χρηματιζούσης . . .

ἀπομένει παρά ἢ μόνη ὀρθή ἐκδοχή, καθ' ἣν ἀμφότεροι, ὅτε Ἀρέθας καὶ ὁ συντάκτης τῆς I παραλλαγῆς, ἤντησαν ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πηγῆς. Τὰ δὲ συστατικά στοιχεία τῆς πηγῆς ταύτης ἠρευνήθησαν καὶ ἐπαρκῶς καθωρίσθησαν ὑπὸ τοῦ Σπυρ. Π. Λάμπρου¹.

Διὰ δὲ τοῦ σχολίου τοῦ Ἀρέθα τεκμηριοῦται μὲν ἡ γνώμη τοῦ Λάμπρου, καθ' ἣν ἡ ἀποτελοῦσα τὴν βᾶσιν τοῦ πρώτου μέρους τοῦ χρονικοῦ (κώδδ. Γ καὶ Κ.) παραλλαγή I δέον νὰ θεωρηθῆ παλαιά, ἀναιρεῖται δ' ὁμοίως ἢ ἄλλη, ἥτις καὶ παρ' ἀπάντων τῶν περὶ τοῦ πράγματος διαλαβόντων ἐγένετο δεκτὴ², καθ' ἣν τὰ περὶ ἐξοικισμοῦ καὶ διασπορᾶς τῶν Πελοποννησίων ἐπὶ Μαυρικίου καὶ ἐπανόδου αὐτῶν ἐπὶ Νικηφόρου ἐν τῷ χρονικῷ ἀναφερόμενα ἐθεωρήθησαν μυθεύματα καὶ προσθήκαι πλασταὶ μεταγενεστέρων. Ὡς ἐκ τοῦ σχολίου ἀποδεικνύεται, οἱ περὶ ἐρημώσεως καὶ ἀνακατοικίσεως τῆς Πελοποννήσου θρύλοι περιείχοντο ἐν τῇ παλαιᾷ ἱστορικῇ πηγῇ, ἐξ ἧς ἤντησαν ὁ Ἀρέθας, ὁ συντάκτης τῆς I παραλλαγῆς, ἴσως δ' ἐν μέρει καὶ αὐτὸς ὁ Πορφυρογέννητος.

Ἄλλ' εἶναι ὄντως χρονικὸν τὸ κείμενον τῆς Ἰδηριτικῆς παραλλαγῆς; Ὁ πρῶτος ἐκδότης εὐστόχως διέκρινεν ἐν αὐτῷ ἐκκλησιαστικὸν χαρακτήρα, προσαγαγὼν καὶ ἀποδείξεις³, ὧν τὸ κύριον καὶ ἡ πειστικότης οὐδόλως ἐμειώθη ὑπὸ τῶν ἀσθενῶς ἀντειπόντων⁴. Καὶ δὴ ὁ ἀναγινώσκων τὰς τρεῖς παραλλαγὰς τοῦ χρονικοῦ πείθεται, ὅτι ἡ I διαφέρει οὐσιωδῶς τῶν δύο ἄλλων, παρουσιάζουσα ἐν τε τῇ συνόλῳ καὶ ταῖς λεπτομερείαις τῆς διατάξεως αὐτῆς μορφήν ψυχωφελοῦς ἱστορικῆς διηγήσεως, συγγενοῦς πρὸς τὰς ἐν ταῖς συναξαρίοις ἀπαντώσας παραδοξογραφικὰς διηγήσεις. Εὐλόγως μὲν ἐλέχθη, ὅτι ἴσως θ' ἀνεγινώσκετο ἀπ' ἐκκλησίας⁵, ἀλλ' ὁμοίως οὐχὶ κατὰ τὴν ἐπάνυμον ἡμέραν τοῦ ἁγίου Γαλασίου, οὗ τὸ ὄνομα ἀπαξ μόνον καὶ ἐν παρόδῳ ἀναφέρεται. Ἐν τῷ κειμένῳ τῆς I παραλλαγῆς γίνεται λόγος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους σχεδὸν ἀποκλειστικῶς περὶ τῶν Ἀδάρων, περὶ τῆς ἐμφανίσεως καὶ προελεύσεως, τοῦ χαρακτήρος, τῶν ἐχθρικῶν πρὸς τὸ Βυζαντικὸν κράτος ἐπιχειρήσεων καὶ τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ αὐτῶν. Τοιαύτης δὲ ψυχωφελοῦς καὶ διδακτικῆς ὁμιλίας περὶ Ἀδάρων ἢ

ἀνάγνωσις οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ θὰ εἶχε τὴν προσήκουσαν θέσιν ἢ ἐν τῇ ὀλονυκτικῷ δεήσει, ἥτις ἐψάλλετο εἰς μνήμην τῆς ἀπὸ τῶν Ἀδάρων σωτηρίας τῆς Πόλεως (626). Ὅτι δ' ἐψάλλετο τοιαύτη δεήσις, μαρτυρεῖ ἀπόσπασμα παλαιοῦ Μηνολογίου, ὅπερ ἐξέδωκεν ἐσχάτως ὁ J. L. Heiberg¹ ἐκ τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχιακῇ πόλει Horsens τῆς Δανίας ἀποκειμένου ἑλληνικοῦ Εὐαγγελίου. Ἐκεῖ ἀναγινώσκωμεν: Ἰουνίου ε, εἰς τὴν λιτὴν τοῦ κάμπου διὰ τὴν ἐπέλευσιν τῶν Ἀδάρων ἐν μὲν τῇ Τριβουναλίῳ λέγει (γρ. λέγεται) εὐαγγ. ἐκ τοῦ κατὰ Ματθ. εἰς δὲ τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Βαβύλα ἀναγινώσκειται εὐαγγ. τοῦτο. Ἵστερον δὲ προσγενομένης καὶ τῆς ἀπὸ τῶν Περσῶν (677) καὶ τῆς ἀπὸ τῶν Ἀράβων (718) σωτηρίας, ἀπετελέσθη καὶ διὰ τὰ τρία ἱστορικὰ γεγονότα κοινῇ εὐχαριστήριος δεήσις, καθ' ἣν ἐψάλλετο καὶ ἡ μέχρι τοῦ νῦν διατηρουμένη ἀκολουθία τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου². Αἱ δὲ πηγαὶ τῆς παραλλαγῆς I, ἀποτελοῦσαι μωσαϊκὸν ἐκ χωρίων διαφόρων ἱστορικῶν καὶ χρονογράφων (Εὐαγγέλιου, Θεοφάνους, Θεοφυλάκτου, Γενεσίου, Μενάνδρου κ.τ.λ.), προσεπιμαρτυροῦσι τὸν χαρακτήρα συναξαριστικοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον συγκροτούμενον ἐξ ἀνθολογήσεως διαφόρων πολλαχοῦ ἐγκατεσπαρμένων εἰδήσεων ἀποδίδει πολλάκις πολύτιμος ἱστορικὴ πηγή. Καὶ ἡ διάσωσις δὲ τοῦ I κειμένου ἐν τῇ συλλογῇ ἐκκλησιαστικῶν καὶ πατερικῶν συγγραμμάτων, οἷα ἢ τοῦ κώδ. 329 τῶν Ἰδῆρων (ἴδε Κατάλογον Λάμπρου Τόμ. Β' σ. 84 κ. ἐ.), προσεπικυροῖ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τοῦ κειμένου τούτου προέλευσιν.

Περὶ δὲ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν συνετάχθη ἡ παραλλαγή I, δυνάμεθα, νομίζω, νὰ ἐξαγάγωμεν πιθανώτατα συμπεράσματα ἐκ τοῦ ἐπιθέτου τοῦ συνοδευόντος τὸ ὄνομα τοῦ αυτοκράτορος Νικηφόρου. Ἐνῶ ὁ Ἀρέθας γράφων ἀσφαλῶς τὸ σχόλιον αὐτοῦ περὶ τὸ 932 λέγει ἀπλῶς «δ' ἔτους Νικηφόρου», ὁ συντάκτης τοῦ Ἰδηριτικοῦ κειμένου λέγει «Νικηφόρου τοῦ παλαιοῦ τοῦ ἔχοντος υἱὸν Σταυράκιον. Διὰ νὰ γράψῃ δὲ ὁ συντάκτης τῆς I παραλλαγῆς «Νικηφόρου τοῦ παλαιοῦ» (τ. ἔ. Νικηφόρου τοῦ Α', 802 - 811), θὰ ὑπῆρχε καὶ ἄλλος βασιλεὺς Νικηφόρος, νέος· οὗτος δὲ εἶναι Νικηφόρος ὁ Β', ὁ Φωκᾶς (963—969).

¹ Ἱστορικά Μελετήματα ἔ. ἀ. σ. 109 κ. ἐ.

² Ἴδε καὶ Ν. Βένιν ἔ. ἀ. σ. 104.

³ Σπυρ. Π. Λάμπρου ἔ. ἀ. σ. 118 κ. ἐ.

⁴ Ἴδε Ν. Βένιν ἔ. ἀ. σ. 100 κ. ἐ.

⁵ Σπυρ. Π. Λάμπρου ἔ. ἀ. 119.

¹ Ein griechisches Evangeliar in Byzantinische Zeitschrift. Τόμ. 20 σ. 506.

² Ὅτι ἠπῆρχον ἱεῖς διὰ τὸν Ἀκαθίστον Ὑμνον λόγοι, ἀναγινώσκόμενοι κατὰ δόσεις καὶ ἐξηγουῦντες τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ, μαρτυροῦσι καὶ τὰ σημερινὰ ἐν ἡμέρῃ Τριψῆδία, ἐνθα ἀναγράφεται «Μετὰ ταῦτα ἀναγινώσκωμεν ἐκ τοῦ λόγου εἰς τὸν Ἀκαθίστον Ὑμνον δύοσιν μιαν». Τριψῆδιον ἐκδ. Ἀθηνῶν 1895 σ. 302. Ἴδε καὶ ἐν σ. 308 τὸ περὶ Πρακτείου κ.τ.λ. σημείωμα.

Τούτου δὲ τοῦ Νικηφόρου τοῦ Β' ἴσως ἦτο σύγχρονος ὁ συντάξας τὸ Ι κείμενον, εἰσὶν, ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους Νικηφόρου τοῦ Β' συνετελέσθησαν αἱ μεγάλαι συναξαριστικαὶ ἐργασίαι τοῦ Συμεῶν, δυνάμεθα οὐχὶ ἄνευ πιθανότητος νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι καὶ ἡ προκειμένη ὁμιλία Ι, πηγάζουσα ἐξ ἄλλης παλαιότερας καὶ ἐκτενεστέρας, ἣν εἶχεν ὑπ' ὄψει ὁ Ἀρέθας ἐν τῷ περὶ Πατρῶν σχολίῳ αὐτοῦ, ἀνήκει εἰς τὴν ἐρανιστικὴν ἐργασίαν τῶν συναξαρίων τῆς περιόδου ταύτης. Ἄλλως δὲ καὶ ἡ μνεία περὶ τῆς ἐπονομασίας τῶν Ἰζακωνίων ὡς περὶ προσφάτου γεγονότος («ἐν τοῖς παρακειμένοις τραχυνοῖς τόποις οἱ καὶ ἐπ' ἐσχάτων Ἰζακωνίαι ἐπωνομάσθησαν») ¹ δεικνύει, ὅτι ἡ συγγραφή δὲν ἀπομακρύνεται πολὺ τῶν χρόνων Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, παρ' ἣν τὸ πρῶτον ἀπαντᾷ τὸ ὄνομα Ἰσακωνες. Ὁ καταρτίσας τὸ ἐν ταῖς χειρογράφοις τοῦ Ταυρίνου (Τ) καὶ τοῦ Κουτλουμουσίου (Κ) παραδοθὲν χρονικόν, ὅστις ἦτο προφανῶς κληρικὸς, ἀπεδείχθη χρησιμοποιοῦν ἀποκλειστικῶς ἐκκλησιαστικὰς πηγὰς ². Ὡς λοιπὸν διὰ τὸ δεύτερον μέρος τοῦ χρονικοῦ αὐτοῦ ἀνέτρεξεν εἰς τὰ τακτικά, τὰς ἐπιγραφὰς τῶν ναῶν καὶ τὰ τυπικά, οὕτω καὶ διὰ τὸ πρῶτον ἠντλήσεν ἐκ βιβλίου ἐκκλησιαστικοῦ, ὅλον ἦτο τὸ Συνεξάριον.

Κατὰ τ' ἀνωτέρω τὸ ἐν τῷ Ἰδηριτικῷ χειρογράφῳ παραδοθὲν κείμενον οὐδόλως πρέπει νὰ ταυτίζεται πρὸς τὸ χρονικόν καὶ νὰ χαρακτηρίζεται ὡς παραλλαγή αὐτοῦ, ὅπως ἐγένετο μέχρι τοῦδε, ἀλλὰ νὰ θεωρητῆται ὡς ἐντελῶς χωριστὴ συγγραφή, χρησιμεύουσα μόνον ὡς πηγὴ ὠρισμένου τμήματος τοῦ χρονικοῦ ³.

Περὶ τοῦ πλήρους χρονικοῦ τοῦ παραδοθέντος ἐν ταῖς ἀπογράφαις Τ καὶ Κ πιστεύεται κοινῶς, ὅτι συνετάχθη ἐν Μονεμβασίᾳ, καὶ δὴ ὑπὸ μέλους τῆς λογίας καὶ ἱερατικῆς οἰκογενείας τῶν Λικινίων ⁴. Τοὺς ὑποστηρίξαντας τὴν γνώμην ταύτην παρέσυρεν ἴσως καὶ ἡ ἐπιγραφή τοῦ χρονικοῦ «*Περὶ τῆς κτίσεως τῆς Μονεμβασίας*». Ἄλλὰ προσεκτικωτέρα μελέτη τοῦ χρονικοῦ θὰ πείσῃ, ὅτι ἡ ἐκδοχὴ αὕτη

δὲν εἶναι ἀληθής. Διότι τοῦτο δὲν πραγματεύεται περὶ Μονεμβασίας εἰ μὴ ἐν παρόδῳ, καὶ δὴ ἐν μὲν τῷ α' μέρει ὡς ὑπὸ τῶν Λακῶνων κτισθείσης, ἐν δὲ τῷ β' ὡς τῆς μητροπόλεως αὐτῆς ἀντιποιουμένης δικαιώματα τῆς ἐπισκοπῆς Λακεδαιμονίας. Κυρίως δὲ ὁ λόγος ἐν τῷ χρονικῷ εἶναι περὶ Λακεδαιμονίας. Τὸ μὲν πρῶτον μέρος παρελήφθη ὅπως ἱστορήσῃ πρὸ πάντων τὰ τοῦ ἐξοικισμού τῶν Λακῶνων καὶ τῆς καταφυγῆς αὐτῶν εἰς Σικελίαν, Μονεμβασίαν καὶ Ἰζακωνίας. Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ μέρει μέχρι τέλους τοῦ χρονικοῦ περὶ οὐδενὸς ἄλλου γίνεται λόγος, εἰ μὴ μόνον ἀποκλειστικῶς περὶ τῆς ἐπισκοπῆς Λακεδαιμονίας. Ὁ γράφων εἶναι ἀφωσιωμένος εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς Λακεδαιμονίας. Εἶναι δὲ καταφανὴς ἡ προσπάθεια αὐτοῦ ὄχι μόνον νὰ ἐξιστορήσῃ ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξάρῃ τὰ εἰς αὐτὴν ἀφορῶντα γεγονότα, ὑποστηρίξων τὰ δικαιώματα τῆς Λακεδαιμονίας καὶ μεροληπτῶν ὑπὲρ αὐτῆς. Ὀνομάζων τὴν ἐπισκοπὴν Λακεδαιμονίας πάντοτε ἀγιωτάτην, τὰς ἄλλας ἀναφέρει ἀπλῶς «*ἡ Μεθώνη καὶ ἡ Κορώνη*», παραλείπων τὴν λέξιν «ἐπισκοπὴ», ἣν ἐπίσης καὶ διὰ τὰς τρεῖς ἀναγράφει τὸ κείμενον Ι, ἐξ οὗ παραλαμβάνει. Ὁμιλῶν περὶ τῆς ὑπαγωγῆς τῆς ἐπισκοπῆς Λακεδαιμονίας εἰς τὴν μητρόπολιν τῶν Πατρῶν δὲν μεταχειρίζεται ὡς συνήθως τὰς λέξεις τῆς πηγῆς αὐτοῦ Ι «*ὑποκείσθαι τῇ τῶν Πατρῶν μητροπόλει*», ἀλλὰ μεταβάλλει ταύτας ἐπὶ τὸ συμφερότερον ὡς ἐξῆς: «*ἐδόθη πρὸς αὐτὴν (τὴν τῶν Πατρῶν) καὶ ἐπίδοσιν καὶ ἡ ἀγιωτάτη ἐπισκοπὴ Λακεδαιμονίας*». Ἡ παράλειψις τῆς περικοπῆς τοῦ Ι, ἐν ἣ γίνεται λόγος περὶ ἀνοικοδομήσεως τῆς Λακεδαιμονίας καὶ ἐνοικήσεως ἐν αὐτῇ συμμίκτου λαοῦ, δὲν γίνεται «*κατ' ἀνεξήγητον τρόπον*» ¹, ἀλλὰ σκοπίμως, διότι δὲν ἐπιθυμεῖ διὰ τῆς ἀναγραφῆς τῆς εἰδήσεως νὰ χαρακτηρίσῃ τοὺς συγχρόνους αὐτῷ Λακεδαιμονίους ὡς ἀπογόνους «*Καφθῆρων τε καὶ Θρακησίων καὶ Ἀρμενίων*». Ἐκθέτων δὲ τὰ τῆς φιλονεικίας, ἣτις ἀνεφύη μεταξὺ τῶν μητροπόλεων Λακεδαιμονίας καὶ Μονεμβασίας διὰ τὴν ἐπισκοπὴν τοῦ Ἀρχιῆου φαίνεται τασσόμενος ὑπὲρ τῆς πρώτης διὰ τῶν λέξεων «*Ἐπὶ γοῦν ταῖς φιλονεικίαις ταῦτα ἀνεφάνη ὑπὸ πολλῶν μαρτυριῶν ὅτι τῇ τῆς Λακεδαιμονίας ὑπόκειται*». Ὅτι δὲ τὸ παρὸν χρονικὸν συνετάχθη ἐν Μυστρᾷ, καὶ δὴ ὑπὸ ἀνδρὸς ἀνήκοντος εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Λακεδαιμονίας, μαρτυρεῖ ἡ ἐν τῷ χρονικῷ παρεμβολὴ σειρᾶς ὅλης ἐπιγραφῶν, ὡς ξηρὰς καὶ ἐπὶ λέξει ἀντέγραφεν ἐκ τῶν κίωνων τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἐν Μυστρᾷ ὁ συντά-

¹ Τὸ χωρίον τοῦτο, τὸ ἐκείον δὲν εὐχε φαίνεται τῆς θεούσης προσοχῆς ὑπὸ τῶν περὶ Ἰσακωνίων πραγματευθέντων, εἶναι σπουδαιότατον διὰ τὸν ἀκριβέστερον προσδιορισμὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ ὀνόματος τῶν Ἰσακωνίων.

² Πρὸς Ν. Βένν ε. ἀ. σ. 83 κ. ε.

³ Τὴν συγγραφήν ταύτην εἶχεν ἐν μέρει ὑπ' ὄψει καὶ ὁ πατριάρχης Νικόλαος εἰς τὸ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξιον τὸν Κομνηνὸν συνοδικὸν αὐτοῦ γράμμα. Τὰ περὶ τοῦ ἀντιθέτου λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Βέη (ε. ἀ. σ. 82) δὲν εἶναι ἀκριβῆ.

⁴ Σπυρ. Η. Λάμπρου ε. ἀ. σ. 122 κ. ε. Πρὸς Ν. Βένν ε. ἀ. σ. 101 κ. ε.

¹ Βένν ε. ἀ. σ. 102.

κτης τοῦ χρονικοῦ. Οὐδ' εἶναι δυνατόν νὰ πιστευθῇ, ὅτι ἐπιγραφαι ξέναι παντελῶς πρὸς τὴν Μονεμβασίαν μετηνέχθησαν ἐκεῖ ἐκ Μυστρᾶ, ἀντιγραφεῖσαι ὅπως χρησιμοποιηθῶσιν εἰς τὴν σύνταξιν χρονικοῦ τῆς Μονεμβασίας, ἐν τῷ ὁποίῳ οὐδεμίαν εἶχον θέσιν τὰ ἐπιγραφικὰ ταῦτα μνημεῖα.

Τὰ πράγματα λαλοῦσι, νομίζω, ἀφ' ἑαυτῶν. Τὸ ἐν λόγῳ χρονικόν, τὸ ὁποῖον συνετάχθη ἐν Μυστρᾶ, δὲν εἶναι «Περὶ τῆς κτίσεως τῆς Μονεμβασίας» ἀλλὰ «τῆς ἐπισκοπῆς Λακεδαιμονίας», διότι εἰς τὴν ἐπισκοπὴν ταύτην ἀφορῶσιν ἅπασαι αἱ ἐν αὐτῷ ἀναγραφόμεναι εἰδήσεις. Ἐπειδὴ δ' ἐν αὐτῷ ἐγένετο ἐνιαχοῦ λόγος καὶ περὶ τῆς μητροπόλεως Μονεμβασίας, φυσικὸν ἦτο νὰ ἐπισύρῃ τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κλήρου αὐτῆς καὶ ἀντιγραφῆν νὰ εὕρη θέσιν ἐν τῷ οἰκογενειακῷ βιβλίῳ τοῦ ἱερατικοῦ καὶ φιλόστορος οἴκου τῶν ἐν Μονεμβασίᾳ Λακινίων. Ἐκεῖ δ' ἐν Μονεμβασίᾳ τὸ χρονικόν τῆς ἐπισκοπῆς Λακεδαιμονίας ἔλαβε τὴν ἀστόχως παραδοθεῖσαν ἐπιγραφὴν, ἣτις βεβαίως προήλθεν ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος τοῦ ὁποῖον ἐγέννα εἰς τὸν Μονεμβασιώτην ἀντιγραφέα ἢ ἐν τῷ χρονικῷ περιεχομένῃ εἰδήσεις «περὶ τῆς κτίσεως τῆς Μονεμβασίας».

— **Παροράματα.** Ἐν Τόμῳ Η' σ. 260 στ. 21 ἀντὶ Ἑλληνοσ γράφε ἀποσταλέντος Ἑλληνοσ.—σ. 394 στ. 30 ἀντὶ *Polcologii* γράφε *Paleo-logii*.—σ. 491 στ. 11 ἀντὶ ...πέσειτεν καὶ αὐτοί· γράφε ...πέσειτεν... καὶ αὐτοί· σ. 492 στ. 21 ἀντὶ *Κῶδιξ*... γράφε *Κῶδιξ* ἀστάχως.

Ἐν Τόμῳ Θ' σ. 162 στ. 13 ἀντὶ χρυσόβουλλον τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου γράφε γράμμα τῶν ἀρχόντων τοῦ σεκρέτου τῆς θαλάσσης.—σ. 255 στ. 14 ἀντὶ ἀετὸν γράφε αὐτὸν.—σ. 291 στ. 8 ἀντὶ νῶν γράφε τῶν.—σ. 307 στ. 30 ἀντὶ κύρκον γράφε κύρκου.—σ. 311 στ. 3 ἀντὶ *das* γράφε *der*.—σ. 311 στ. 22 ἀντὶ Κομπαιῆ γράφε Κομπαιῆ.—σ. 344 στ. 12 ἀντὶ κῶδικος γράφε κῶδικος 286.—σ. 346 στ. 18 ἀντὶ *Montiauson* γράφε *Montfauson*.—σ. 352 στ. 4 ἀντὶ *J 91* γράφε *I 91*.—σ. 367 στ. 3 ἀντὶ *Ei* γράφε *Ei*.—σ. 367 στ. 6 ἀντὶ αὐτῆς γράφε ἀντ' αὐτῆς.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Bürje Knös Codex graecus XV Upsaliensis. Akademische Abhandlung. Uppsala. 1908. Almqvist und Wiksells Buchdruckerei.-A-9. Εἰς 8ον σελ. 62.

Ἡ ἐξαιρετος αὕτη ἀκαδημαϊκὴ διατριβὴ ἔχει θέμα ἓνα τῶν ἐν τῇ Πανεπιστημιακῇ βιβλιοθήκῃ τῆς σουηδικῆς Οὐψάλης ἐξήκοντα καὶ ἕξ κώδικων, οὓς εὕρισκομεν περιγεγραμμένους παρὰ *Graux-Martin* Notices sommaires des manuscrits de Suède (ἐν τοῖς Archives des missions scientifiques et littéraires Σειρᾶς Γ' Τόμ. ΙΕ' καὶ ἐν χωριστῷ τεύχει. Ἐν Παρισίοις. 1889). Εἶνε δὲ ὁ ὑπὸ τοῦ κ. Knös διὰ μακρῶν περιγραφόμενος κῶδιξ ὁ ὑπ' ἀρ. 15 (4), ἀνήκων εἰς τοὺς ὑπὸ τοῦ Björnsthäl κατὰ τὸν δέκατον ὄγδοον δωρηθέντας. Συναπαρτίξουσι δὲ τὸν κῶδικα τέσσερα χωριστὰ ἀρχῆθεν μέρη ἐκ διαφόρου χάρτου, ὧν τὸ μὲν πρῶτον περιέχει τῆς εὐριπίδου Ἐκάθης τοὺς στίχους 1-171, τὸ δὲ δεῦτερον τῆς Ἐκάθης τοὺς στίχους 28 μέχρι τοῦ τέλους, τὸν Ὀρέστην καὶ τὰς Φοινίστας τοῦ Εὐριπίδου, τὸ τρίτον, ἕξ ἐνός καὶ μόνου συνιστάμενον φύλλου, μικρὸν ἀπόσπασμα φιλοσόφου τῶν βυζαντιακῶν χρόνων καὶ τὸ τέταρτον μύθους Ἀφθονίου τοῦ Σοφιστοῦ, τὸ ψευδοφωκυλίδειον ποίημα, τὰς ἐπιστολάς Θεοφυλάκτου τοῦ Σιμοκάττου καὶ βυζαντιακὸν ποίημα περὶ τῶν ἄθλων τοῦ Ἡρακλέους.

Δυστυχῶς παρὰ τὸ μακρὸν τῆς ἐρεῦνης δὲν ὀρίζεται ῥητῶς ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἐγράφη ὁ τετραμερῆς αὗτος κῶδιξ, ὃν οὐδὲ παρὰ τῷ *Graux-Martin* εὕρισκομεν προσδιοριζόμενον χρονικῶς. Ὁ κ. Knös ἐξετάζει τὸν κῶδικα μετὰ πολλῆς ἐπιστάσεως παλαιογραφικῶς τε καὶ φιλολογικῶς. Ἀξία λόγου εἶνε ἡ ἀναγραφὴ τῶν ἐξῆς ἐν τοῖς δώδεκα πρώτοις φύλλοις ἀπαντωμένων κρυπτογραφικῶν σημείων ἀπὸ τοῦ β μέχρι καὶ τοῦ μ. Εἶνε δὲ ταῦτα τὰ ἐξῆς ÷=β, 7=γ, δ, 3=ε, 7=ζ, =η, :|=κ, λ=λ, |||=μ. Τὰ δ' ἀντίστοιχα τῶν γραμμάτων α, η, θ καὶ ι λείπουσι. Τὴν ἀπόπειραν τοῦ συγγραφέως περὶ ὀρισμοῦ τοῦ χρόνου τῆς γραφῆς τοῦ κῶδικος σὺν τοῖς ἄλλοις ἐκ τοῦ τεκμηρίου τοῦ σχήματος τοῦ κῶδικος κατὰ τὰ παρὰ τῷ *Schubart* (Das Buch bei den Griechen und Römern σ. 119 κ. ἐ.) θεωρῶ ὅλως παρέλκουσαν τοῦ λόγου ὄγτος περὶ τῶν βυζαντιακῶν χρόνων

Ἀξιόλογος δ' εἶνε ἡ μακρὰ ἐξέτασις (σ. 7—9) περὶ τῆς προελεύσεως τῆς πλαγίας ἀνωθῆν γραμμῆς τῆς ἐμφανιούσης τὰ κύρια ὀνόματα, εἰ καὶ δὲν δύναται τις νὰ συμφωνήσῃ καθ' ἕλου πρὸς τὰ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου πορίσματα τοῦ συγγραφέως.

Ἰπὸ φιλολογικῆν ἐποψίν αἱ ἐν τῷ κώδικι τῆς Οὐφάλης περιλαμβανόμεναι τραγωδίαι τοῦ Εὐριπίδου δὲν παρέχουσιν τι τὸ ἀξίον λόγου. Αἱ διάφοροι γραφαὶ αὐτῶν, καθ' ἃ ἀποδεικνύει ἡ ἀντιβολὴ τοῦ κ. Κιῶς, δὲν συντελοῦσιν εἰς βελτίωσιν τοῦ κειμένου, ἀλλ' οὐχ ἦττον ἐξετάζονται ὑπ' αὐτοῦ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας παλαιογραφικῶς τε καὶ γλωσσικῶς.

Ἀλλ' ἀξίαι ὅμως προσοχῆς μεταξὺ τῶν ἐν ταῖς σχολαῖς καὶ ἰδίως ἐν ταῖς βραχέσι γλωσσῆμασι γλωσσικῶν φαινομένων εἶνε αἱ ἐγκατεσπαρμέναι δημῶδεις λέξεις, ἃς ἰδίως ἐξετάσεως ἀξιοὶ ὁ συγγραφεὺς. Ἐξάλρετος δὲ εἶνε ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Κιῶς διόρθωσις τοῦ σχολίου εἰς Ἑκάβης στ. 658 παρειάν' ἡγουν τὸ μέγα, ὅπου εὐφύεστατα διορθώνει τὸ μέγα εἰς μάγουλον, λαμβάνων ἐντεθῆεν ἀφορμὴν μακρᾶς ἐξετάσεως τῶν κατὰ ταύτην τὴν λέξιν (σ. 56—59). Ἄλλαι δ' ἀξιοσημείωτοι δημῶδεις λέξεις ἐν τούτοις ταῖς σχολαῖς εἶνε ἡ ζυμωτικὴ ὡς ἐρμηνεία τοῦ σιτοποιοῦν (εἰς Ἑκάβης στ. 362), ἣν ἐρμηνεύει ὁ κ. Κιῶς ἐκ τοῦ ζυμώτης (γρ. ζυμωτής), ζωντανή=ζῶσα (εἰς Ἑκάβης στ. 678), παλούκιον=πάσσαλος (εἰς Ἑκάβης στ. 920), πούκλας (ἐκ τοῦ λατ. bucula) ὡς ἐρμηνεία τοῦ πόρπη (εἰς Ἑκάβης στ. 1170), κουρεμ(μ)ένος=κεκαρμένος (εἰς Ὁρέστου στ. 458), μαθῆς (εἰς τὸ περὶ τοῦ Ἡρακλέους ποιήμα στ. 31: ὑπηρέτης' ὑπάρχει μαθῆς δοῦλος), βιβύζων=ὕλακτῶν (αὐτόθι εἰς στ. 190).

Ἰδίως δ' εὐχαριστιῶν ἀξίος εἶνε ὁ κ. Κιῶς ἐπὶ τῇ κριτικῇ ἐκδόσει τοῦ ἀνωτύπου ποιήματος τοῦ ἐπιγραφομένου μὲν «Εἰς οὓς ἄθλους ἦνυσεν Ἡρακλῆς πάλαι», συγκειμένου δ' ἐκ 211 χωλιάμβων. Ἐξετάζων δὲ τοῦ ποιήματος τούτου τὰς πηγὰς ἀποδεικνύει, ὅτι προήλθεν ἐκ τοῦ Ἀπολλοδώρου, ἀλλ' οὐχὶ ἀμέσως, ἐμμέσως δὲ διὰ τῆς βραχείας Περὶ τῶν δώδεκα ἄθλων τοῦ Ἡρακλέους συγγραφῆς τοῦ Ἰωάννου Πεδισαίμου, γραφείσης τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα. Διὸ ἀντιπαραβάλλει ἐν τῇ ἐκδόσει αὐτοῦ τὰνάλογα χωρία τῆς συγγραφῆς ταύτης.

Franz Steffens Proben aus griechischen Handschriften und Urkunden. 24 Tafeln in Lichtdruck zur ersten Einführung in die griechische Paläographie für Philologen und Historiker. Trier. 1912. Druck und Verlag: Kunst- und Verlagsanstalt Schaar und Dathe. Εἰς 4^{ον}.

Ἦν ἀισθητὴν ἀνάγκην προχείρου καὶ εὐώνου συλλογῆς πανομοιότυπων παλαιογραφικῶν χάριν διδασκαλίας καὶ ἀσκήσεως τῶν πρωτοπείρων, ἐξ ἧς προήλθον καὶ τὰ Specimina codicum graecorum Vaticanorum τῶν κ. κ. Franchi de' Cavalieri καὶ Ἰωάννου Lietzmann (Ἴδε Νέου Ἑλληνομνήμωνος Τόμ. Η' σ. 243 κ. ἐ.) ἐπιβάλλεται παραλλήλως πρὸς τὴν συλλογὴν ἐκείνην νάναπληρώσῃ ἡ ἐνταῦθα νῦν ἀγγελλομένη.

Τῶν δύο συλλογῶν ἡ κυρία διαφορὰ ἐγκεῖται ἐν τούτῳ, ὅτι τὰ μὲν Specimina περιορίζονται εἰς κώδικας ἐκ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ, αἱ δὲ Froben τοῦ καθηγητοῦ κ. Steffens ἐξελέχθησαν εὐρύτερον ἐκ διαφόρων βιβλιοθηκῶν. Πρὸς δ' ἐπὶ τούτοις ὁ κ. Steffens σκοπὸν προέθετο νὰ φανῇ χρήσιμος εἰς τε τοὺς φιλολόγους καὶ εἰς τοὺς ἱστορικούς· διὸ συμπεριέλαβεν οὐ μόνον πανομοιότυπα κωδίκων, ἀλλὰ καὶ ἀπότυπα ἐγγράφων.

Ἄπαντα τὰ πανομοιότυπα τοῦ κ. Steffens εἶνε ῥητῶς κεχρονησμένα πλὴν τοῦ 1, 3 καὶ 5, ὧν μόνος ὁ αἰὼν ὠρίσθη κατὰ προσέγγισιν καὶ ἐξ ἀναλογίας. Ἀρχονται δὲ τὰ πανομοιότυπα ἀπὸ τοῦ τέταρτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος καὶ λήγουσιν εἰς τὸ ἔτος 1493, εἶνε δὲ ἐν ὄλῳ 25, περιλαμβανόμενα εἰς πίνακας 24. Τούτων ἐξ μὲν εἶνε πανομοιότυπα ἐγγράφων, τῶν ἐτῶν 163 π. X. καὶ 145, 346, 545, 1053, 1257 μ. X., τὰ δὲ λοιπὰ ἀπότυπα κωδίκων. Ἀξίον δὲ λόγου εἶνε τοῦτο, ὅτι ὁ συλλογεὺς κατώρθωσεν ἐν ταῖς δέκα καὶ ἐννέα τούτοις ἀποτύποις κωδίκων μόνον πέντε νὰ δώσῃ πανομοιότυπα ἐκκλησιαστικά, δύο Εὐαγγελίων τῶν ἐτῶν 949 καὶ 967, ἐνὸς Ψαλτηρίου τοῦ 967, κώδικος τοῦ Μεγάλου Βασιλείου τοῦ 1175 καὶ ἑτέρου τοῦ Θεοφυλάκτου τοῦ ἔτους 1257· τὰ δὲ λοιπὰ πάντα εἶνε εἰλημμένα ἐκ κωδίκων κλασικῶν συγγραφέων. Εἶνε δὲ τὰ ἐκκλησιαστικά ταῦτα πανομοιότυπα βεβαίως ἐπαρκῆ, καὶ μόνον ἴσως θὰ πηχόμεθα νὰ ἰδῶμεν καὶ τι πανομοιότυπον τοῦ Σιναίτικοῦ ἢ τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ κώδικος ἢ πινος ἄλλου μεταγενεστέρου μὲν ἐκείνων, ἀλλ' ἀρχαιότερου τοῦ δεκάτου αἰῶνος. Πλουσιωτέραν δ' ὅπωςδὴποτε θὰ ἐπεθυμοῦμεν τὴν συγκομιδὴν ἐγγράφων, ἀφ' οὗ ἡ συλλογὴ περιορίζεται οὐ μόνον διὰ φιλο-

λόγους, ἀλλὰ καὶ δι' ἱστορικούς. Αἰσθητὴ εἶνε ἰδίως ἡ ἔλλειψις ἐνός ἢ δύο αὐτοκρατορικῶν χρυσοδούλλων.

Ἡ φωτοτυπικὴ ἐκτέλεσις τῶν πινάκων εἶν' ἐπιτυχῆς καὶ τὰ πανομοιότυπα λίαν εὐανάγνωστα, πρακτικωτάτη δὲ εἶνε ἡ ἐν τῷ περιθεωρίῳ κατὰ πέντε στίχους ἀρίθμησις· ἀλλ' εἰς ταύτην ἔπρεπε ν. ταποκρίνηται ἐν τῷ ἐξηγητικῷ κειμένῳ ἡ ἀνάγνωσις καθ' ἓνα ἕκαστον στίχον, ὡς ὀρθῶς ἔγεινε διὰ μόνους τοὺς πίνακας 1—4 καὶ 6, καὶ οὐχὶ κατὰ δεκάδας στίχων, καθ' ἃ ἐν τοῖς λοιποῖς.

Τὸ ἐξηγητικὸν κείμενον περιλαμβάνει βραχείας, ἀλλ' ἐπαρκεῖς εἰδήσεις περὶ τῶν κωδίκων ἐκάστων καὶ περὶ τῆς προελεύσεως τῶν πανομοιοτύπων καὶ ἄλλας τινὰς ἀναγκαίας κριθείσας σημειώσεις ὡς καὶ ἀνάγνωσιν τῶν πανομοιοτύπων. Ἀλλ' αὕτη δὲν εἶνε πάντοτε ὅσον ἔδει ἀκριδῆς. Οὐ μόνον παραλείπεται ἐνίοτε ἡ χρησιμωτάτη μάλιστα διὰ πρωτοπεύρους διάκρισις τῶν ἐξ ἀποξέσεως (Rasur) ἢ διαγραφῆς διορθώσεων, ἀλλὰ καὶ δὲν περιλαμβάνεται πάντοτε σύμπαν τὸ ἐν τοῖς πανομοιοτύποις κείμενον, παραλειπομένων ὅτε μὲν ἐπιγραφῶν ἢ παρασελιδίων σημειωμάτων, ὅτε δὲ τῶν ἐν τῇ ᾠδῇ σχολίων. Ἐπιμονώτερον δ' ἔπρεπε νὰ ποδοθῆ χάριν τῆς περὶ τὴν ἀκριβείαν ἀσκήσεως τῶν πρωτοπεύρων ἢ στίξις τῶν κωδίκων.

Μετὰ νέαν ἀνάγνωσιν ἀπάντων τῶν ἐκδιδομένων πανομοιοτύπων παρατηροῦμεν ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον τὰ ἑξῆς·

Πέν. 5 στήλη α' στ. 3 ἀντὶ ὑπεργῆρος γρ. ὑπέργηρος.—στήλη α' στ. 19· ἔπρεπε νὰ σημειωθῆ, ὅτι τὸ ΚΑΤ διαγραφέντος διὰ πλάγας γραμμῆς τοῦ Κ καὶ προστεθέντος ἄνω μεταξὺ τοῦ Α καὶ Τ μικροῦ Ν διορθώθη εἰς ΑΝΤ. Ὁμοίως ἐν στήλῃ β' στ. 7 τὸ ΕΞΕΤΑ-СΜΕΝΟС διορθώθη ἄνωθεν εἰς ΕΞΗΤΑΣΜΕΝΟС, ἐν δὲ στ. 28 τὸ ΠΡΟСΔΟΚΙΑС διὰ διαγραφῆς τοῦ ἐν τέλει С καὶ προσθήκης Ν ἄνωθεν διορθώθη εἰς ΠΡΟСΔΟΚΙΑΝ καὶ ἐν στ. 29 καθ' ὅμοιον τρόπον τὸ ΑΥΤΟΝ διορθώθη εἰς ΑΥΤΟΥ.

Πέν. 6 στ. 18 ἀντὶ βηχι παλαιως πάσμοισιν γρ. βηχι παλαιω σπάσμοισιν.

Πέν. 8 στ. 8 ἐν τῷ ἐντῆιδε ἔπρεπε νὰ δηλωθῆ ὅτι τὸ ι προσετέθη κατόπιν.—στ. 10 ἀντὶ δάι γρ. δαί. Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ πολλαχοῦ ἔπρεπεν οἱ τόνοι καὶ τὰ πνεύματα νὰ τεθῶσιν ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει, καί-περ ὀλίγον ἀπωτέρω μεταθεθειμένα κατὰ τὴν παλαιογραφικὴν συνήθειαν τῶν Βυζαντινῶν. Ἴδε ἰδίως τὰ παρατηρούμενα κατωτέρω περὶ τοῦ ἐν τῷ Πίν. 12 ἰδιογράφου.—στ. 20 τὸ βαδίζων εἶνε γεγραμμένον ἐπὶ γραμμῶν διεξεσμένων. Ἐν τῇ ἀναγνώσει τοῦ αὐτοῦ Πίνακος

ἐλησμονήθη ἡ ἀναγραφὴ τοῦ ἐν τῇ ᾠδῇ βραχυγραφικοῦ σημειώματος Ὡραῖον.

Πέν. 10. Παρελείφθη ἡ ἀνάλυσις τῶν παρασελιδίων σχολίων καὶ ἡ ἐξήγησις τῶν ἀντιστοιχῶν εἰς αὐτὰ παραπομπῶν.

Πέν. 13 στήλη β' στ. 11 ἀντὶ ουχ γρ. οὐχ.

Πέν. 14. Ἐλησμονήθη ἡ ἀνάλυσις τοῦ παρασελιδίου σχολίου ἐρπετὰ καλεῖ τοὺς ἰχθύας, ἐπειδὴ μᾶλλον ἔρπει ἢ περιπατεῖ.

Πέν. 15 στ. 5 ἀντὶ τοῦ καὶ μετὰ τὸ ἐν τῷ προηγουμένῳ στίχῳ ἀλλὰ γρ. δὲ.—στ. 26 παρελείφθη ἡ ἐπιγραφὴ κείμενον καὶ τὰ ἐν τῇ ᾠδῇ κερ. \bar{a} καὶ + ἕτερον.

Πέν. 16 στ. 1 τονιστέον Ἰνδικτιῶνος ἀντὶ Ἰνδικτίωνος, καθ' ἃ καὶ Ἰνδικτιῶνι ἀντὶ Ἰνδικτίωνι ἐν στ. 27. Ἴδε καὶ **Πέν. 12** στ. 29.—στ. 3 ἀντὶ μαμφρέδου γρ. μαμφρέδου.—στ. 22 (δὲς) ἀντὶ ποιῆς γρ. ποιῆς. Ἐν ταῖς ὑπογραφαῖς ἀντὶ μάρτυρ γρ. μάρτυς. Ἴδε καὶ κατωτέρω ἐν **Πέν. 12** στ. 30 κ. ἐ.

Πέν. 17 στ. 7 ἀντὶ τὸ παράπαν γρ. τοπαράπαν.

Πέν. 18. Οὔτε αἱ διὰ νεωτέρας χειρὸς κίρραι διάστιχοι ἐρμηνεῖται οὔτε τὰ παρασελιδία σχόλια ἀναλύονται.

Πέν. 21 στ. 9. Ἐδει νὰ σημειωθῆ, ὅτι ἀντὶ τῆς λέξεως ἐχθρὸν ὁ βιβλιογράφος εἶχε γράψει τὸ πρῶτον ἐρουθρὸν (z)

Πέν. 22 στ. 14. Ἐπρεπε νὰ παρατηρηθῆ, ὅτι τῆς λέξεως προσδεχομένων τὸ πρὸς εἶνε γεγραμμένον ἄνωθεν.—στ. 33 ἀντὶ Πιθεὺς γρ. Τιθεὺς.

Πέν. 23. Παρελείφθη ἡ ἄνω ἐπιγραφὴ Ἐρατώ.—στ. 5 ἀντὶ κοῖόν γρ. κοῖον.—στ. 5. Σημειωτέον, ὅτι τὸ δεύτερον α τοῦ ἀπεστᾶναι εἶνε γεγραμμένον ἐπὶ ἐτέρου γράμματος διεξεσμένου.—στ. 6. Τὸ δεύτερον ο τοῦ γεγονὸς εἶνε διορθωμένον ἐξ ω.—στ. 18 ἀντὶ κατ' ὅτι γρ. κατόι. Ἐν τῷ Πίνακι τούτῳ παρελείφθη ἡ ἀνάγνωσις τῶν παρασελιδίων σχολίων.

Πέν. 24 στήλη β' στ. 4-5. Τὸ ὀλιγορικῶς εἶνε γεγραμμένον ἐπὶ γραμμῶν διεξεσμένων.—στ. 8. Τὸ ποῖα διορθώθη διὰ διαξέσεως τῆς πρότερον γραφείσης περισπωμένης. Παρελείφθησαν τὰ ἄνω ἐν τῇ ᾠδῇ 5^{ον}, τὸ Βιβλίον 5^{ον} καὶ τὸ παρασελιδιον σημείωμα Ιρ. πόλιν. Ἡ δ' ἐν τέλει παράλειψις τῆς ἀναγνώσεως τῶν στ. 18-27 προήλθε πιθανῶς ἐξ ἐλλείψεως χώρου.

Πολὺ δὲ κλειονες παραναγνώσεις προήλθον ἐν τῷ ἐκ τῆς παρὰ τὴν Νεάπολιν μονῆς τῆς Κάβας ἰδιογράφῳ τοῦ **Πέν. 12**, ἀναγνωσθέντος κατὰ τὰς ἐκδόσεις τοῦ *Trincheira* (Syllabus graecarum

membranarum. Ἐν Νεαπόλει 1865 σ. 49 ἀρ. 40) καὶ Codex diplomaticus Cavensis. Τόμ. Ζ' σ. 193 ἀρ. 1175. Ἐν τῷ Πίνακι τούτῳ ἐπανορθωτέα τὰ ἑξῆς:

στ. 4 ἀντὶ παρακατιόντα γρ. παρακατιόντα.—στ. 5 ἀντὶ κάλαβρας γρ. κάλαυρας.—στ. 5 ἀντὶ ἀμεληθόντες γρ. ἀμεληθέντα.—στ. 6 ἀντὶ αὐτὸν γρ. αὐτὸν.—στ. 7 ἀντὶ αγία γρ. ἀγία.—στ. 7 ἀντὶ κεχλασμικὸς γρ. κεχλασμένη.—στ. 8 ἀντὶ εὐλαβεσιτάτων γρ. εὐλαβεσιτάτων.—στ. 10 ἀντὶ Ἀνδρέου γρ. Ἄνδρέου.—στ. 10 ἀντὶ αὐτοῦ γρ. αὐτοῦ.—στ. 14 τὸ βύ^ο ἀναγνωστέον μᾶλλον βάρθειαν ἀντὶ βαθείαν.—στ. 17 (δὶς) καὶ στ. 18 τὸ ρυάκ^α ἀναγνωστέον ρυάκην καὶ οὐχὶ ρυάκειν.—στ. 18 ἀντὶ τύμπαν γρ. τύμπαν.—στ. 21 ἀντὶ κυριοι γρ. κυριοί.—στ. 21 τὸ αυθεντ^α ἀναγνωστέον αυθεντες καὶ οὐχὶ αυθεντας.—στ. 22 ἀντὶ αὐτῶ γρ. αὐτῶ.—στ. 23 τὸ τολμ^α ἀναγνωστέον τολμην (τολμῆν=τολμᾶν) καὶ οὐχὶ τολμῶμεν.—στ. 26 τὸ στέργ^α ἀναγνωστέον στέργην καὶ οὐχὶ στέργειν.—στ. 27 ἀντὶ ἐργάφη γρ. ἐργάφη.—στ. 28 ἀντὶ ἀνθρώπων γρ. ἀνθρώπων.—στ. 29 ἡ βραχυγραφία ἀναλυτέα ἰνδικτιῶνος καὶ οὐχὶ ἰνδικτίωνος.—στ. 30 κ. ε. ἀντὶ μάρινο γρ. μάρτυς.

Ἔλεος δὲ παρατηρητέον, ὅτι ὀρθῶς μὲν εἶνε ἀνεγνωσμένη ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἐγγράφου ἡ λέξις τρωμάρχου, ἀλλὰ δὲν ἔπρεπε νὰ μεγαλογραφηθῇ, διότι σημαίνει τουρμάρχου καὶ δὲν εἶνε ὄνομα κύριον, ὡς ἐξέλαθεν ὁ Trinchera καὶ κατ' αὐτὸν ὁ κ. Steffens, γράφων ἐν σ. 4 τοῦ κειμένου Lucas Tromarchus.

Τὸ πλῆθος τῶν ἀνωτέρω παραναγνώσεων τοῦ ἐκ Κάδας ἐγγράφου τὸ ἐξαγόμενον ἐκ τῆς πρὸς τὸν φωτοτυπικὸν πίνακ' ἀντιβολῆς ἀποδεικνύει ὅπόσον ἐπισφαλεῖς πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν αἱ ἐν Ἰταλίᾳ ἐκδόσεις μεσαιωνικῶν ἐλληνικῶν ἐγγράφων.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

—Ἡ μόνιμος διεθνὴς ἐπιτροπὴ τῶν συνεδρίων τῆς Ἱστορίας τῆς τέχνης δι' ἐγγράφου τοῦ προέδρου αὐτῆς, τοῦ ἐν Ῥώμῃ καθηγητοῦ κ. Ἀδόλφου Βεντούρη, ἀνήγγειλεν εἰς τὸν διευθυντὴν τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμωνος, ὅτι ἐψήφισε τὴν εἰς αὐτὴν πρόσληψιν αὐτοῦ.

—ὑπὸ προστάτῃ τῷ Βασιλεῖ τῆς Σαξωνίας Φρειδερίκῳ Αὐγούστῳ θ' ἐτελεύτη τῷ 1914 ἐν Λειψίᾳ διεθνὴς ἐκθέσις τῶν εἰς τὸ βιβλίον ἀναφερομένων τεχνῶν καὶ τῆς γραφικῆς, τὰ εἰς τὰς διαφόρους τεχνὰς ἀναφερόμενα ἐκθέματα ὑποδικριθῆναι εἰς δεκάξέ ὁμάδας. Θέλει δ' ὑπάρχει καὶ ἱστορικὸν τμήμα μετὰ προσηρημένου ἐθνομολογικοῦ, περιλαμβάνον ἐν ἑαυτῷ τῆς ἐκθέσεως πᾶν ὃ τι ἐκ προγενεστέρων χρόνων καὶ πρὸ ἀρχαιοτέρων λαοῖς ἀναφέρεται εἰς τὴν γραφὴν καὶ τὸ βιβλίον. Τὸ τμήμα τοῦτο ὑποδικριεῖται εἰς δύο, εἰς τὰ πρὸ τῆς χρήσεως τῶν γραμμάτων προϊστορικᾶ σημεῖα καὶ εἰς τὸ περιλαμβάνον τὴν ἀξέλιξιν τῆς ἀλφβητικῆς γραφῆς μέχρι τῆς ἐφευρέσεως τοῦ μηχανικοῦ αὐτῆς πολλαπλασιασμοῦ. Ἡ πέμπτη ὁμάς τῆς δευτέρας ταύτης ὑποδικριέσεως θέλει περιλάβει τὴν γραφὴν τοῦ Αἰγαίου, τὴν κυπριακὴν καὶ τὴν μινωικὴν, ἐπιμελουμένου τοῦ καθηγητοῦ κ. von Lichtenberg, ἡ ἕκτη τὰ κατὰ τὸν ἐλληνικὸν καὶ ῥωμαϊκὸν κόσμον μέχρι τῶν μεταγενεστέρων αὐτοκρατορικῶν χρόνων ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ καθηγητοῦ κ. Gardthausen, ἡ δ' ἑβδόμη τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, διευθύνοντος τοῦ ὑφηγητοῦ κ. Dieterich.

Ἡ ἀντιπροσωπεία τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ ἐκθέσει ταύτῃ ἀνετέθη ὑπὸ τῆς διοικήσεως ἐπιτροπείας εἰς τὸν ἐκδότην τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμωνος.

—Μέγα ἀγγέλλεται τὸ πλῆθος τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀρχαιολογικῶν εὕρημάτων. Διὸ μελετᾶται ἡ ἐν τῇ πόλει ἱδρυσις ἰδίου ἀρχαιολογικοῦ μουσείου. Τὰ δὲ βυζαντινὰ μνημεῖα πρόκειται ν' ἀντιγραφῶσιν καὶ ἐκδοθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας κ. Εὐγενίου, ἐποπτεύοντος τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἀδ. Ἀδαμαντίου.

—Εἰς τὸν ἐν Ἐλασσῶνι ἔφορον τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Ἀρθανιτόπουλλον παρεδόθη ὑπὸ τοῦ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ οἰκοῦντος Α. Χατζίντα ὀρειχαλκίνη ἀνάγλυφος προτομὴ τῆς Θεοτόκου βρεφυκρατούσης. Τὸ ἀνάγλυφον λέγεται καλῆς τέχνης καὶ ἀρχαιοτάτον, ἡ δὲ διατήρησις αὐτοῦ εἶνε καλή.

—Ἡ ἀρχαιολογικὴ συλλογὴ Ἐλασσῶνος πλουτίζεται ἡμέραι, περιλαμβάνουσα ἤδη ἑκατὸν εἰκοσι καὶ τρία μαρμάρινα ἀρχαῖα. Τούτων εἰκοσι περίπου ἐκ Δομενίκου τῆς Ἐστιαιωτίδος, ὧν ὑπερέχει τὸ ὑπ' ἀριθ. 92 ἀκέραιον ἀνάγλυφον τῶν μέσων τοῦ πέμπτου αἰῶνος π. Χ., παριστάγον νεανίαν καὶ νεάνιδα ἰσταμένους ὀρθίους ἐγκνῆ ἀλλήλων καὶ ὁμοιάζοντας πολὺ πρὸς τ' ἀνάγλυφα τῆς ζυφόρου τοῦ Παρθενῶνος. Μεταξὺ τῶν ἤδη εἰς Ἐλασσῶνας μετακομισθέντων εἶνε καὶ λατινικὴ ἐπιγραφὴ ἐρεθείσα κατὰ τὴν εἰσοδὸν τοῦ Σαρανταπόρου καὶ περιέχουσα διάταγμα τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων τῆς Ῥώμης περὶ καθορισμοῦ τῶν ὁρίων Δολιχηνῶν Περραιβῶν καὶ Ἑλιμειωτῶν Μακεδόνων καὶ περὶ τῆς χρήσεως τοῦ ὕδατος τοῦ Σαρανταπόρου καὶ τῆς πεδιάδος περὶ τὸ Χάνι Χατζηγάγου. Ἐπ' ἐσχάτων δὲ

παρεδόθη εἰς τὸ μουσεῖον Ἐλασσῶνος καὶ κεφαλὴ ὀλίγη μεγάλειτέρα φυσικοῦ μεγέθους, ἣς σώζεται ἀκέραιον μόνον τὸ ἄνω ἡμισυ μέχρι τοῦ στόματος. Ἡ κεφαλὴ αὕτη εἶνε ἀρίστη τέχνης, φαίνεται δὲ ἀνερχομένη εἰς τὸν τρίτον αἰῶνα π. Χ., ὁμοιάζει δὲ πολὺ πρὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἑρμοῦ τοῦ Πραξιτέλους καὶ ἴσως κατεσκευάσθη ἐν Ἀθήναις, διότι τὸ μάρμαρον εἶνε πεντελῆσιον.

Ἐν τινι δὲ μονῇ πεντάκωρον ἀπεχούσῃ τῆς Ἐλασσῶνος ἀνευρέθησαν περὶ τὰ εἰκοσιπέντε βάρβαρα μεγάλα ἔγκου, περιέχοντα ψηφίσματα σπουδαιότατα καὶ ἐπιγραφὰς ἀπελευθερωτικὰς. Ἐκ τῶν ψηφισμάτων τούτων ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἐνθα σήμερον τὸ Δομένικον ἔκειτο ἐν τῇ ἀρχαιότητι πόλις καλουμένη Κορετρία, ἀγνωστος μέχρι τοῦδε.

Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς περισυλλογῆς τῶν ἀρχαίων Περραιβίας καὶ Ἑστιάτιδος ὁ κ. Ἀρβανιτόπουλος θέλει προχωρήσει εἰς Σέρβια, Κοζάνην καὶ Σιάτιστα πρὸς περισυναγωγὴν καὶ τῶν ἐκεῖ ἀρχαιοτήτων.

Ἐν τούτοις ὁ διοικητικὸς ἐπίτροπος Κοζάνης κ. Χωματικὸς ἀτηλεγράφησεν εἰς τὸ Ἰπουργεῖον τῆς Παιδείας, ὅτι ἐν τῇ χωρίῳ Τζιτζιλιέρ εὐρέθη καὶ ἐκομίσθη εἰς τὴν Νομηρχίαν Κοζάνης πλάξ ἐνεπίγραφος μήκους 1.8ῆ, πλάτους 0.45 καὶ πλάτους 0.16, περὶ ἣς, ἄλλως εὐανηγνώστου οὐδενός, λείπουν καθέκαστα.

— Ὁ ἐκ Σύμης κ. Ν. Καβιάρης ἀπέστειλεν εἰς Ἀθήνας δύο παπύρους, οὓς μέλλει νὰ ὑπομνηματίσῃ προσεχῶς ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ ἐφημερίδι ὁ κ. Σωκράτης Κουγιάς. Προέρχονται δ' οἱ πάπυροι οὗτοι ἐκ Κροκοδειλοπόλεως τῆς Αἰγύπτου. Καὶ ὁ μὲν εἰς περιέχει ἐπιστολὴν γραφείσῃ τῇ 180 μ. Χ., δι' ἣς Πολυδεύκης τις ἐκ Μητροπόλεως τῆς Φρυγίας ὁμολογεῖ, ὅτι πωλήσας ὄνον ἄρρενα ἔλαβεν ἑκατὸν ἐξήκοντα ἀργυρᾶς δραχμᾶς, ὁ δὲ ἄλλος εἶνε ἐγγράφον, δι' οὗ ἀνώνυμὸς τις ἐγκκλεῖ τοὺς μισθωσμένους τὸν παράδεισον αὐτοῦ, διότι τρυγήσαντες δὲν κατέβαλον αὐτῷ τὸ μίσθωμα, εἰ καὶ εἶχον παρέλθει πέντε μῆνες, κατέλιπον δὲ καὶ τὸν παράδεισον ἀφύλακτον, ἀποπέμψαντες ὄν φύλακα.

— Τὸ Ἰπουργεῖον τῆς Παιδείας ἀνέθεκεν εἰς τὸν ἐπιμελητὴν τῶν χειρογράφων τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης κ. Θεμ. Βολιζην νὰ περιοδεύσῃ τὴν Μακεδονίαν, ἐπιμελούμενος τῶν ἐν αὐτῇ εὐρισκομένων κωδίκων.

— Ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς ἐνταῦθα Βρετανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς τῆς 16 Ἀπριλίου ὁ διευθυντὴς αὐτῆς κ. Dawkins ὠμίλησε περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Γεωργίου Φίνλαιου, τοῦ γνωστοῦ ἱστορικοῦ τῆς μεσαιωνικῆς καὶ νεωτέρας Ἑλλάδος καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον οἰκίσαντος ἐν Ἀθήναις, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῇ 1875, ἐντεῦθεν δ' ἀνταποκρινόμενος εἰς τοὺς Κιριούς τοῦ Λονδίνου ἐν ἀρχαιοτέρῳ χρόνῳ. Ὁ Φίνλαιου κατεῖχε καὶ πλουσίαν βιβλιοθήκην, περιέχουσαν σὺν τοῖς ἄλλοις ἐξαιρετικὴν συλλογὴν μονογραφῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ δωρηθεῖσαν εἰς τὴν Βρετανικὴν Σχολήν. Ἐφ' ᾧ δαπάναις τοῦ ἐγγόνου αὐτοῦ Γεωργίου Cooke ἀνηρτήθη ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ ταύτῃ χαλκῆ πινακὶς ἀπομνημονεύουσα τὴν δωρεάν αὐτοῦ δι' ἐπιγραφῆς λατινικῆς καὶ τοῦ ἐξῆς ἑλληνικοῦ ἐπιγράμματος:

Πατρίδος ὡς ἐφάνη ξεῖνος οὐδὲν Ἑλλάς ἐραστής

Σὴν χθόνα γὰρ ναίων σὰς συνέγραψε τύχας

Ὡς διὰ μακρῶν ἤλθες ζῶφον, ὡς δ' ἴδες αὐθις

Φωσφόρον ἱμερτῆς ἀστέρ' ἐλευθερίας.

Πολλοὺς μὲν φιλέεσκε κατοικήσας ἐν Ἀθήναις,

Δραῖν δὲ τιν' εὖ χριζῶν πρὸς χάριν οὐκ ἔλεγεν.

Ζῆ καὶ ἀποφθίμενος μνήμην δὲ σύνοικον ἀγήρων

Βιβλία τὰν μεγάρους τοῖςδ' ἀποκαίμεν' ἔχει.

— Ὁ ὑποπλοίαρχος τῆς ἐν Ἀθήνῃ σταθμευούσης τορπιλλοθέτιδος «Κανάρη» κ. Δημ. Μπακόπουλος ἀνήγγειλεν εἰς τὸ Ἰπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν, ὅτι πρὸς ἀνατολὰς τῆς νήσου ἀνεκαλύφθη παρὰ τὸν ἀκόπελον Χάρως βεθυβιασμένη πόλις, ἣς φαίνονται καλῶς σωζόμενα τὰ εἶρημα, καὶ ἐζήτησε νὰ ἐπιτραπῇ ἡ περαιτέρω ἐρευνῆ τοῦ ὑποβρυχίου εἰρηπιῶνος. Ἐβλόγως δὲ παρατηρήθη, ὅτι δὲν εἶνε ἀπίθανον τὰ εἶρημα ταῦτα νῆνῃκωσιν εἰς πόλιν κειμένην ποτὲ ἐπὶ τῆς παρακειμένης τῇ Ἀθήνῃ νησιδος Χρύσης, περὶ ἣς ἀναγινώσκονται παρὰ τῇ Πλευρασίᾳ (VIII, 33) τὰδε: Ἀθήνου γὰρ πλοῦν ἀπείχεν οὐ πολὺν Χρύση νήσος, ἐν ἣ καὶ τῷ Φιλοκτήτῃ γενέσθαι συμφορὰν ἐκ τοῦ ὕδρου φασί· ταύτην κατέλαβεν ὁ κλύδων πᾶσαν, καὶ κατέδου τε ἡ Χρύση καὶ ἠφάνισται κατὰ τοῦ βυθοῦ. Τὴν Χρύσην ἤδη ἀρχαιότεροι γεωγράφοι καὶ ἀρχαιολόγοι συναταύτιζον πρὸς τοὺς τοῦτο μὲν ὄλως ὑποβρυχίους, τοῦτο δ' ὀλίγον μόνον ἐξέχοντας τῆς θαλάσσης σκοπέλους πλησιέστατα τῶν ἀνατολικῶν παραλλίων τῆς Ἀθήνου. Ἴδε Mannert Geographie der Griechen und Römer. Ἐν Νυρεμβέργῃ καὶ Λειψίᾳ. 1788. Τόμ. Ζ' σ. 254 κ. ἐ. (Forbiger) ἐν τῇ τοῦ Pauly Real-Encyclopädie. Ἐν Στουτγάρτῃ. 1846 Τόμ. Δ' σ. 910. Πρὸβλ. Lolling Hellenische Landeskunde und Geographie ἐν τῇ τοῦ Iwan Müller Handbuch der klassischen Altertums-Wissenschaft. Ἐν Νόρδλινγ. 1889 Τόμ. Γ' σ. 222.

— Ἐξεδόθη ἐν Βιέννῃ τύποις Ἀδόλφου Holzhausen ὁ πρῶτος τόμος τῶν Acta et diplomata res Albaniae mediae aetatis illustrantia, ὧν τῆς ἐκδόσεως ἐπιμελοῦνται ἀπὸ κοινοῦ ὁ ἐν τῇ Ἰπουργείῳ τῶν Οἰκονομικῶν τῆς Αὐστρουγγαρίας τμηματάρχης καὶ διευθυντὴς τοῦ ἀρχείου κ. Κωνσταντῖνος von Thallózy, ὁ ἐν τῇ Πανεπιστημίῳ Βιέννης καθηγητὴς κ. Κωνσταντῖνος Jirecek καὶ ὁ καθηγητὴς γυμνασίου κ. Αἰμίλιος von Sufflay.

Τὸ ἔργον θέλει ἀπαρτιοθῆ ἐκ τεσσάρων ἐν ὄλῳ τόμων, περιλαμβανόντων ἐγγράφα ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀλβανίας, ὅτινα ἐκδοθήσονται ἐν τῇ πρωτοτύπῃ ἕκαστα γλώσσῃ, καὶ ὑπομνηματισμοὺς αὐτῶν γεγραμμένους λατινιστί. Συνελέχθησαν δὲ τὰ πλεῖστα τῶν ἐγγράφων τούτων ἐκ τῶν ἀρχείων τοῦ Βατικανοῦ, τῆς Νεαπόλεως, τῆς Βενετίας, τῆς Ραγούσης, πρὸς δὲ τούτοις ὡς πρὸς τοὺς χρόνους τοῦ Σκενδέρβη καὶ ἐκ τῶν τοῦ Μεθιολάνου, τῆς Μαντούης καὶ τῆς Βαρκελώνος. Ἐλάχιστα δὲ εἶνε τὰ ἐξ αὐτῆς τῆς Ἀλβανίας ἢ καθόλου κἂν ἐν αὐτῇ τῇ Ἀλβανίᾳ συντεταγμένα.

Καὶ ὁ μὲν πρῶτος τόμος περιέχεται μετὰ τοῦ ἔτους 1343, ὅτε ἡ Κρόια, τὸ τότε κέντρον τῆς Ἀλβανίας, περιήλθεν ὑπὸ τὸν κράτην τῆς Σερβίας Δουσαν. Ὁ δὲ δεύτερος θέλει ἐκταθῆ μέχρι τοῦ 1407 ἢ τοῦ 1421, ὅτε ἤδη ἡ βενετικὴ πολιτεία εἶχε γέινει κυρίᾳ ἀπάντων τῶν λιμένων τῆς Ἀλβανίας, ἄρχεται δὲ ἤδη ἐν τοῖς ἐνδοτέροις τῆς Ἀλβανίας ἢ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐμφάνισις τῆς δευτέρας γενεᾶς τοῦ οἴκου τῶν Καστριωτῶν. Ὁ δὲ τρίτος καὶ τέταρτος τόμος θέλουσιν ἀναφέρεσθαι εἰς τοὺς χρόνους τῶν ἐναντίων τῶν Τούρκων ἀγῶνων τοῦ Γεωργίου Καστριώτου (Σκενδέρβη) μέχρι τοῦ ἔτους 1479, ὅτε ἡ Κρόια, ἡ Σκόδρα καὶ ἄλλα ἄλβανικά κέντρα ἐκυριεύθησαν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν.

Τοιοῦτον ἐν τῷ ἔργῳ τοῦτο προώριται νάποδῆ χρησιμώτατον οὐ μόνον πρὸς μελέτην τῆς ἀλβανικῆς ἱστορίας· καθ' ἑαυτήν, ἀλλὰ καὶ ὡς συμβολή εἰς τὴν βυζαντιολογίαν, τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν καὶ τὴν ἐθνολογίαν καὶ ἱστορίαν τῶν γειτόνων λαῶν τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Τουρκίας.

Τοῦ ἔργου τούτου ἐξεδόθη ἤδη ὁ πρῶτος τόμος, περιλαμβάνων ἑκατὸν περίπου μακρὰς ἢ βραχείας μελέτας περὶ διαφόρων ἐγγράφων ἢ διπλωμάτων τῶν ἐτῶν 814-1313, δι' ὧν οὐκ ὀλίγα τὸ πρῶτον γνωρίζονται ἢ ἀρχαιότερον γνωστὰ διασαφηνίζονται καὶ ἐπανορθοῦνται. Οὕτω περικεῖται τις βοῦλλα τοῦ ἔτους 1067, δι' ἧς ὁ ἐπίσκοπος Ἀντιθέρεως προεδάξεται εἰς ἀρχιεπίσκοπον, ἀποδεικνύεται πλαστή, πολλὰ ἐπιστολαὶ τοῦ Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας καὶ τοῦ ἀρχιερέως Νικηταίου Ἀποκαύου καὶ διάφοροι κανονικαὶ διατάξεις τῶν παρὰ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Βουλγαρίας Δημητρίῳ Χωματιανῷ, ἀκμάσαντι κατὰ τὸν δέκατον τρίτον αἰῶνα, καθορίζονται χρονολογικῶς. Πολλῶν δὲ διπλωμάτων βασιλέων τῆς Σερβίας ἀναλύονται τὰ μέρη, καὶ ἐξετάζεται ἡ πραγματικὴ αὐτῶν ἀξία. Κοσμεῖται δὲ ὁ πρῶτος τόμος καὶ ὑπὸ ἐνός γεωγραφικοῦ πίνακος.

— Ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 8 διπλῷ φύλλῳ τῆς 7/20 Φεβρουαρίου τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ ἐκδομένης ἐβδομαδικῆς φωνῆς (Voce) ὁ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει φιλος καθηγητῆς κ. Π. Ε. Παβολίνης ἐδημοσίευσεν μακρὸν ἄρθρον περὶ τῆς γλώσσης καὶ τῆς λογοτεχνίας τῶν Ἀλβανῶν, πραγματευθεὶς καὶ τὰ τῆς οἰκείας βιβλιογραφίας. Ἐξετάζει δὲ εἰδικώτερον καὶ τὰ κατὰ τοὺς Ἀλβανούς τῆς νοτίου Ἰταλίας καὶ τὰ ἐν αὐτῇ εἰς τὴν ἐν τῇ ἀλβανικῇ γλώσσῃ ἐκπιδευσιν ἀποσκοποῦντα καθιδρύματα. Περὶ δὲ ἀλβανικῆς λογοτεχνίας ὄντος τοῦ λόγου, εὐλόγως γράφει τάδε· «Εὐκόλως θέλει κατανοηθῆ, ὅτι παρὰ λαφὶ διηρημένῃ καὶ υποδιηρημένῃ, πάντοτε ταλιπωρηθέντι ὑπὸ πολέμων καὶ ἐπιδρομῶν καὶ τυραννίας, ἀποκεκλεισμένῃ δὲ καὶ ὡς τὸ πλεῖστον ἀπροσίτῃ εἰς τὴν παιδευσιν καὶ εἰς τὸν νέον πολιτισμόν, ἡ λογοτεχνία μόνον ὑπὸ τὴν μορφῇν δημῶδους ποιήσεως ἠδυνήθη νάκμαση». Ποιούμενος δὲ βραχὺν λόγον περὶ τῶν μικρῶν ἄλλως ἔχουσῶν ἀξίαν ἐλαγείων τοῦ μόνου κατ' ὄνομα γνωστοῦ ποιητοῦ, τοῦ Νεσίν βέη, πραγματεύεται διὰ μακρῶν τὰ κατὰ τοὺς Ἀλβανούς ποιητὰς καὶ τὴν δημῶδη ἀλβανικὴν ποίησιν τῆς νοτίου Ἰταλίας, ἀντιπραβάλλων ταῦτα καὶ πρὸς τὰ ἄσπρα τῶν Ἀλβανῶν τῆς Ἑλλάδος· πρὸς δὲ καὶ δείγματα τῆς τοιαύτης δημῶδους ἀλβανικῆς ποιήσεως ἐν ἰταλικῇ μεταφράσει, ἀναφερόμενα εἰς πρωτότυπα ἐκδομένα τοῦτο μὲν ἐν τοῖς Albanesische Studien τοῦ Hahn, τοῦτο δ' ἐν τῷ Β' Τόμῳ τῆς Λογογραφίας τοῦ κ. Πολίτου (σ. 88 κ. ε.).

Τοιοῦτο τὸ ἐξαιρετικὸν ἄρθρον τοῦ κ. Παβολίνης. Δυπούμεθα δὲ μόνον, ὅτι ἐξεδόθη ἐν τῷ εἰδικῷ ἐκείνῳ φύλλῳ τῆς φωνῆς, ὅπερ γνωστοὶ τῆς Ἰταλίας ἐξ ἐπαγγέλματος ἀλβανόφιλοι ἐμέστωσαν ἀνγκριθειῶν περὶ τῶν κατὰ τοὺς Ἀλβανούς ἐν σχέσει πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ ἐπεδύλοντο νὰ παρεστήσωσιν ὡς ἀλβανικὰ τὰν μωφιοδητήτως ἑλληνικά. Ἐίμεθα δὲ βέβαιοι, ὅτι πρῶτος αὐτὸς ὁ κ. Παβολίνης θὰ ἠσθάνθη λύπην ἐπὶ τῇ κακῇ συντροφίᾳ.

BIBLIA STALENTA

EIS THN AIEYΘYNEN TOY NEOY ELLHNOMNHMONOS

Ashburner Walter The Farmer's Law. Reprinted from the Journal of Hellenic Studies, Vol. XXX, 1910.

Ascurri Gustavo Alcune Osservazioni sopra la Demarialità del sottosuolo archeologico nel Regno d'Italia... Roma. Tipografia Editrice della Sapienza. 1911.

Βέη Νίκου Α. Ἰπῆρχε jus primae noctis παρὰ Βυζαντινοίς; (Sonderabr. aus der Byzant. Zeitschrift XXI 1912).

• Βυζαντιναὶ ἐπιγραφαὶ Ἀττικῆς (Sonderabr. aus Römische Quartalschrift für christliche Altertums-Kunde und für Kirchengeschichte, Bd. XXVI, 1912). Rom. 1912.

• Ueber zwei Codices des Alten Testaments aus den Bibliotheken von Meteoron und Megaspelaion. Sonderabdruck aus der Zeitschrift für die Alttestamentliche Wissenschaft, XXXII (1912).

• À propos de la monnaie ελοκότινον. Extrait de la Revue numismatique 1912 p. 84. Paris. Chez C. Rollin et Feuermann. 1912.

• Die Kollation der Apokalypse Johannis mit dem Kodex 573 des Meteoronklosters (Sonderabdr. aus der Zeitschrift für Neutestamentliche Wissenschaft. 1912).

• Ὁ ἐν τῇ Μονῇ Βηρλαάμ κώδιξ τῶν ἐπιστολῶν καὶ κερυλαίων τοῦ ἀββᾶ Νεῖλου τοῦ Ἀγκυρανοῦ καὶ Μαρξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ. Extrait de la Revue de l'Orient chrétien t. XVII 1912, N° 1.

• Ueber einen Kodex der serbischen Königin Milica oder Helene als Nonne Eugenia genannt in den Meteoren. Sonderabdr. aus Archiv für slavische Philologie Bd. XXXIV, 1912.

Beri Caterina Figarini Costumi, miti, superstizioni popolari. Dalla Nuova Antologia 1 Nov. 1912.

Billia Michelangiolo Un economista Greco del secolo VI. Sunto del discorso fatto alla R. Accademia dei Georgofili. Firenze. Tipografia di M. Ricci. 1911.

• Pourquoi le Libre-Echange n'est pas populaire. Allocution de —. Paris. Chez A. Fontemoing. 1912.

Boll Franz Eine arabisch-byzantinische Quelle des Dialogs Hermippos. Mit einem Beitrag von Carl Bezold (Sitzungsb. der Heidelberger Akademie der Wissensch. Philos.-hist. Klasse. 1912. 18 Abhandlung). Heidelberg. 1912. Carl Winter's Universitätsbuchhandlung.

- Congrès international des Orientalistes. Actes du seizième —. Session d'Athènes (6-14 Avril 1912). Athènes. Imprimerie Hestia. 1912.*
- Δαυίδ Ἐμμανουήλ Ἀνέκδοτοι ἐπιγραφαὶ Λέσβου. Ἐν Μυτιλήνῃ. Τύποις Ἐφημερίδος «Ἑλλάγιος». 1913.
- Dihigo Juan M. El Congreso de Orientalistas y el Jubileo de la Universidad de Grecia (Republica de Cuba. Secretaria de Instrucción pública y bellas Artes). Habana. Imprenta El Siglo XX de A. Miranda. 1912.*
- Δραγούμη Στεφ. Ν. Χρονικῶν Μορέως ἱστορικά καὶ τοπωνυμικά. Ἀντιτύποις ἐκ τοῦ ΚΕ' τόμου τῆς Ἀθηνᾶς. Ἐν Ἀθήναις. Τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου. 1912.
- Δρόσου Δημ. Ι. Δ. Τὸ πρόβλημα τῶν εἰργνηκῶν ἀποκλεισμῶν. Μελέτη Διεθνoῦς δικαίου. Ἐν Ἀθήναις. Τυπογρ. τῆς Β. Αὐλῆς Α. Ῥαφτάνη. 1912.
- Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον. Τὰ κατὰ τὴν ἐβδομηκοστὴν πέμπτῃν ἀμφιετηρίδα τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου (1837—1912). Ἐν Ἀθήναις. Τυπογραφεῖον Ἐστία. 1912.
- Elleno Epiro e Albania (Dalla Nuova Antologia 10 Gen. 1913).*
- Fago Vinc. Arte araba. Roma. Officina di fotoincisione in San Michele a ripa. 1909.*
- Frickenhans August Lenäenvasen. Zweiundsiebzigstes Programm zum Winckelmannsfeste der Archaeol. Gesellschaft zu Berlin. Mit 5 Tafeln und 19 Abbild. im Text. Berlin. Druck und Verlag v. G. Reimer. 1912.*
- Georgewitch Vladan Die Albanesen und die Grossmächte. Leipzig. Verlag von S. Hirzel. 1913.*
- Hedén Erik Homerische Götterstudien. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde mit Genehmigung der Humanistischen Sektion der Philos. Fakultät. Uppsala. 1912. K. W. Appelbergs Bektryckeri.*
- Heisenberg August Der Philhellenismus einst und jetzt. C. H. Beck'sche Verlagsbuchh. O. Beck. München. 1913.*
- Hesseling D. C. Euripides' Alcestis en de Volkspoëzie. Bijdrage. Overgedrukt uit de Verslagen en Mededeelingen der Koninkl. Akademie van Wetenschappen. Afdeling Letterkunde Le Reeks Deel XII. Amsterdam. J. Müller. 1912.*
- Heuse Max Die handschriftliche Ueberlieferung der Reden des Aeschines. Erster Teil: Die Handschriften der ersten Rede (Königliches Gymnasium zu Ohlau). Wissenschaftl. Beilage zum Jahresbericht 1912. Ohlau. Buchdruck. A. Hoffmann. 1912.*
- Hiller v. Gaertringen und Lattermann H. Hira und Andania. Einundsiebzigstes Programm zum Winckelmannsfeste der Archäol. Gesellschaft zu Berlin. Mit 6 Tafeln und 12 Abbildungen im Text. Berlin. Druck und Verlag von G. Reimer. 1911.*
- Θωμοπούλου Ἰακώβου Πελασγικά ἤτοι περὶ τῆς γλώσσης τῶν Πελασγῶν. Ἐν Ἀθήναις. Τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου. 1912.

- Ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος Πρακτικά τῶν ἐτῶν 1910-1911. Ἐν Ἀθήναις. Τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου. 1911.
- » Πρακτικά τῶν ἐτῶν 1911-1912. Ἐν Ἀθήναις. Τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου. 1912.
- Κακριδῆ Θεοφ. Κικέρωνος ὁ ὑπὲρ Ἰτίου Ἀννίου Μιλωνος λόγος διορθωθείς καὶ ἐρμηνευθείς ὑπὸ —. Ἐν Ἀθήναις. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου Νομικῆς. 1912.
- » Ἰπόμενιμα τῶν ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν — ὑποψηφίου διὰ τὴν ἐν τῷ Καποδιστριακῷ Πανεπιστημίῳ χηρεύουσιν ἔδραν τῆς λατινικῆς φιλολογίας. Ἐν Ἀθήναις. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου Νομικῆς. 1912.
- Kalitsunakis Joh. E. Der neugriechische Thesaurus (Sonderabdruck aus den Neuen Jahrbüchern. 1912. XXIX B.).*
- Καλλιμάχου Δ. Αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τῆς ἐλληνικῆς κυριαρχίας ἐν Αἰγύπτῳ. Ὁ Μακουκᾶς. Βυζαντινὴ μελέτη κριτικὴ τῆς θεωρίας τοῦ Α. Ι. Butler, Πατριαρχικὸν τυπογραφεῖον. Ἀλεξάνδρεια. 1911.
- » Οἱ Ἕλληνες ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τὴν γαλλικὴν κατοχὴν 1798-1801 ἐξ ἀνεκδότων πατριαρχικῶν ἐγγράφων. Κᾶϊρον. 1912. (Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Ἡμερολογίου τοῦ Αἰγυπτιώτου Ἑλλητισμοῦ τοῦ 1912).
- Καστόρη Δημ. Σωφρονιστικὴ μελέται. Συμβολαὶ εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς ἐν Ἑλλάδι σωφρονιστικῆς διοικήσεως. Ἐν Ἀθήναις. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου Π. Λεῶνῃ. 1911).
- Κεραμέως Α. Παπαδοπούλου Ἰπόμενιμα ἀδήλου ἱατροῦ Λεοβίου τοῦ 14ου αἰῶνος (Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Journal du Ministère (Russe) de l'Instr. Publique. 1910).
- » Τρεῖς ἀνέκδοτοι προσωποπαγεῖς ἢ διάλογοι Θεοφυλάκτου Σιμοκάττου. (Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Journal du Ministère de l'Instruction Publique. Fasc. Novembre 1910. Partie classique).
- » Ἀνύπκρτος κώδιξ νομοκάνονος τοῦ 838ου ἐτους (Ἐκ τοῦ Δελτίου τοῦ (Ῥωσ.) Ἰπουργείου τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Δεκ. 1909).
- Κουδύλη Δ. Α. Περί καταγωγῆς τῆς μακεδονικῆς γλώσσης καὶ τῶν λαλούντων αὐτὴν λαῶν. Τύποις «Κράτους» Θάνου Τζαβέλλα. 1912.
- Μαλανδράκη Μ. Η. Ἡ ἐν Πάτριῳ τελετὴ τοῦ ἱεροῦ Νικητῆρος. Ἐκδίδεται τῇ ἐπιστάσει τοῦ ἱερομον. Ἱερεμίου Βάλλα. Ἐν Ἀλεξάνδρεια. Ἐκ τοῦ Πατριαρχ. Τυπογραφείου. 1912.
- Negrís Ph. La régression quaternaire. Athènes chez Éleuthéroudakís et Barth. Paris chez Beranger 15 Rue des Sts Pères. 1912.*
- Oberhammer Eugen Eine Reise nach Griechenland. Bilder von der zweiten Universitäts-Reise. Wien. 1912. K. K. Schulbücher-Verlag. Druck v. P. Gerin.*
- Παπούλια Δημ. Η. Τὸ ἐλληνικὸν ἀστικὸν δικαίον ἐν τῇ ἱστορικῇ αὐτοῦ ἐξελίξει. Λόγος ἀπαγγελοῦς ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν Πανεπιστημιακῶν παραδόσεων ὑπὸ —. Ἐν Ἀθήναις. Τυπογραφεῖον Ἐστία. 1912.
- Persson P. Beiträge zur Indogermanischen Wortforschung. Teile 2. (Arbeten Utgifna med Understödd of Vilhelm Ekman's Universitetsfond. Uppsala, 12: 1). Uppsala—Leipzig. Otto Harrassowitz. 1912.*

Pianu Const. Zece zile la Atena. Braila. 1912.

Salonius A. H. De dialectis Epirotarum, Acarnanum, Aetolorum, Aeni-
anum, Phthiotarum. Scripsit —. Helsingforsiae. Ex officina ty-
pographica heredum J. Simelii. MCMXI.

Soyter Gustav Untersuchungen zu den neugriechischen Sprach—Komö-
dien Babylonia von D. K. Byzantios und Korakistika von
K. J. Rhizos. Inaugural-Dissertation der Philos. Fakultät
Sekt. I der Ludwig-Max.-Universität München. 1912. Buch-
druckerei von J. B. Lindl.

Tommaso Niccolò Canti popolari illirici a cura di Domenico Bulferetti
(Autori del Rinascimento italiano. Vol. I). Milano. Libreria
Editrice Milanese. 1913.

Villari Luigi Una spedizione russa nell' Egeo al tempo di Caterina II.
Firenze. Tipografia Galileiana. 1912.

Χατζιδάκι Γ. Ν. Ἑλληνικὰ μελέτη. (Ἀνατύπωση ἐκ τῆς Ἐπατηρίδος τοῦ
Πανεπιστημίου). Ἐν Ἀθήναις. Τύποις Η. Δ. Σκελλάρου. 1913.

Cessi Camillo Demetrio Paparrigopoulos. Opere scelte, tradotte ed an-
notate da —. Bari. Gius. Laterna e Figli. 1912.

Gardner Alice The Lascarids of Nicaea. The story of an Empire in
exile. With eight illustrations and a map. Methuen and Co
Ltd. London (1913).

Gerola Giuseppe I costumi muliebri nelle Tredici Sporadi. Estratto dell'
Emporium. Vol. XXXVII, N. 219, Marzo 1913.
Le Tradizioni Italiane nei Monumenti di Rodi. Torino.
Unione tipografico-editrice Torinese. 1913.

Hesseling D. C. et Hubert Pernot Ἐρωτοπαίγνια (Chansons d'amour) pu-
bliées d'après un manuscrit du XVe siècle avec une traduc-
tion, une étude critique sur les Ἐκαστόλογα (Chanson des
cent mots), des observations grammaticales et un index.
Paris (H. Welter). Athènes (Éleutheroudakis & Barth). 1913.

Koimzoglu Michel Geschichte der griechisch-orientalischen Kirchen-
gemeinde «zum heil. Georg» in Wien. Wien. 1912. Buch-
druckerei Arthur Stern.

Rambaud Alfred Études sur l'histoire byzantine. Préface de Charles
Diehl. Librairie Armand Colin. Paris (1913).

Τσοποῦ Α. Κ. Ἦν καὶ γεωργοὶ τῆς Θεσσαλίας κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν ἐπὶ τῇ
βίῳ· ἱστορικῶν πηγῶν. Ἐν Βόλῳ. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς ἐφημε-
ρίδος ἡ «Θεσσαλία». 1912.

ΠΙΝΑΞ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ

ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

(Τὸ IB σημαίνει κώδικα ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας).

*Αβυρες σ. 476 κ. ἐ.

*Αγαθαγγέλου Κωνσταντινουπόλεως
γράμμα ἐν IB σ. 465.

*Αγαλλιανού μέλη ἐκκλησιαστικὰ σ.
197.

*Αγαπίου ἡγουμένου μονῆς Ζίτσης γράμ-
ματα πρὸς τὸν Οὐγγροβλαχικῆς Δασ-
θεον ἐν IB σ. 465.

ἀγέννητον χαρτίν σ. 195.

*Αγιογράφοι πλάστοι Ὀλύβθιοι, Ῥόδιοι
καὶ Σορκοῖ ἐν Ἀγίῳ ὄρει σ. 225 κ. ἐ.

*Ἅγιον ὄρος (*Ἄθως) σ. 116 κ. ἐ., 209
κ. ἐ. καταδρομὴ μοναχῶν αὐτοῦ σ.

143 κ. ἐ. κώδικες σ. 430. Μοναὶ ἐν
αὐτῷ ἄθλοισι σ. 223. *Ἴδε καὶ Ἀμαλ-
φινῶν, Ἄρκου, Βαρναβίτζη, Βασι-
λείου Ἁγίου, Βατοπεδίου, Βορρο-
σκόπου, Βουλευτηρίων, Γερόντων

καθέδρα, Γιοβάντζα, Γομάτου, Γυ-
ρευτῆ, Δημητρίου Ἁγίου, Διονυ-
σίου, Ἐσφιγμένου, Ζυγοῦ, Ζωγράφου,
Ἰβήρων, Ἰερισσός, Ἰεροπάτο-
ρος, Ἰχθυοφάγου, Καλαθᾶ, Καλλιᾶ-
γρας, Καλλιγράφου, Καλυμμαυκᾶ,

Καρπούλη, Καρακάλλου, Καρδιο-
γνώστου, Καρυαί, Κάσπακος, Κο-
λοβοῦ, Κοχλιαρᾶ, Μακασίγη, Μα-
κρηί, Μηνίτζη, Μονοξυλίτου, Μυ-
στάκωνος, Νεακίτου, Νικηφόρου

Ἁγίου, Ξενοφῶντος, Ξέστου, Ξηρο-
κάστρου, Ξηροκάστρου τῶν Ἁγίων
Ἀποστόλων, Ξηροποτάμου, Ξυ-
λουργοῦ, Παύλου Ἁγίου, Παρλα-
γόνος, Πλακᾶ, Πρωτάτον, Ραβδᾶ,

*Ραβδούχου, Σιδηροκάστρου, Σιδη-
ροκάστου, Σικελοῦ, Σισώη, Σκο-
ποῦ, Σταυρονικήτα, Τορνάρη, Τρά-
γος, Τριχαλᾶ, Τρύφωνος, Φακηνοῦ,
Φαλακροῦ, Φιλοθέου, Φιλοπάτορος,
Χαλαρᾶ, Χάλδου, Χαρζανᾶ, Χει-
μάρρου, Χουρμίτζης.

*Ἀδαμαντίου Ἄδαμ. ἐπιμελεῖται ἐκθέ-
σεως βυζαντινῶν εἰκόνων καὶ ἐκδό-
σεως μνημείων σ. 192, 487. ἔφορος
μυσειῶν ἀρχαιοτήτων σ. 430.
καθηγητῆς σ. 204.

*Ἀδριανουπόλεως ἔμπορος Ἰάκωβος
Ῥάλλης σ. 258. ἱστορικός καὶ λαο-
γραφικός διαγωνισμός σ. 207. μητρό-
πολις καὶ χωρίον Καραγάτζη σ. 458.

*Ἀετός δικέφαλος σ. 472 κ. ἐ.

*Ἀθηνῶν Ἀρχαιολογικὴ ἐταιρεία καὶ
μουσεῖα σ. 408, 417, 427 κ. ἐ. κώδικες
σ. 430 κ. ἐ. Λατίνος ἀρχιεπίσκοπος
σ. 271. μητροπολίτης Ἱερόδωρος σ.
485. Κύριλλος σ. 181. σχολαὶ ἀρ-
χαιολογικαὶ σ. 417. *Ἴδε Βαρνάβας,
Γαλανός, Μάρκου, Συμεῖον.

*Ἀθωνιάς σ. 118.

*Ἄθως. *Ἴδε Ἅγιον ὄρος.

Αἰγαῖον θαλασσοκρατεῖται ὑπὸ Σαρα-
κηνῶν σ. 163.

Αἰγίνης ἀντάκαφαλ σ. 418. ἐστὶ Ἀθ-
νασία σ. 144.

Αἰγύπτου πάπυροι ἑλληνικοὶ σ. 488.

Αἴνου ἱστορικός καὶ λαογραφικός δια-
γωνισμός σ. 207. *Ἴδε Ματθαίου.

Αἰσώπου Γνωμικὰ ἐν IB σ. 455. *Ἴδε
Γεωργίου Αἰτωλοῦ.

Αἰτωλός. *Ἴδε Γεωργίου Αἰτωλοῦ.

Ἀκάθιστος ὕμνος σ. 477.
 Ἀκαπνίου μονή ἐν Θεσσαλονίκῃ σ. 409.
 Ἀκαπνιώται μοναχοὶ σ. 409 σημ. 2.
 Ἄλλαχῶ Ἰωάννου παπᾶ Λόγοι ἐν IB σ. 466.
 Ἀλβανίας γλώσσα καὶ ποιησις σ. 490. ιστορικὰ μνημεῖα σ. 489.
 Ἀλιάττου Γρηγορίου μέλη ἐν IB σ. 455.
 Ἀμαλφινῶν μονή ἀγιορειτικὴ σ. 217.
 Ἀμασείας Ἰωαννίκιος σ. 181.
 Ἀμορίου ἐπαρχία σ. 293.
 Ἀμπελάκια Θεσσαλίας σ. 298.
 Ἀμυκλίου ἐπισκοπὴ σ. 247, 479.
 Ἀναργύρων ἁγίων βίος σ. 195.
 Ἀνασκαφαὶ Λιγίνης σ. 418. Ἀντικυθήρων ὑποβρύχιοι σ. 429. Δελφῶν σ. 417, 424, 426, 428. Δήλου σ. 418, 426, 428. Δαυδῶνης σ. 431. Ἑλλάδος σ. 424. ἐλληνικῶν χωρῶν νέων μέλλουσαι σ. 435. Ἡλίδος σ. 418. Θάσου σ. 313, 434, 435. Θεσσαλίας σ. 424, 425. Θήρας σ. 418. Ἰθάκης σ. 426. Κεφαλληνίας σ. 426. Κερκύρας σ. 418. Κορίνθου σ. 418. Κρήτης σ. 425. Λευκάδος σ. 418. Λουσῶν σ. 418. Μεγάρων σ. 418. Μήλου σ. 418. Μυκηνῶν σ. 417, 424. Ὀλυμπίας σ. 417, 422, 426. Πάρου σ. 418. Πόρου σ. 418. Σκλαμίνος ὑποβρύχιοι σ. 428. Σικυῶνος σ. 418. Σπάρτης σ. 418. Τίρυνθος σ. 417, 424. Χαιρωνείας σ. 428, 435.
 Ἀνατολικῶν χειρογράφων ἐκθεσις ἐν Ἀθήναις σ. 192.
 Ἀνατόλιος Θεσσαλονίκης σ. 414 σημ. δ.
 Ἀνατολιστῶν συνέδριον ἐν Ἀθήναις σ. 182 κ. ε.
 Ἄνδρου ἐπιγραφαὶ σ. 205. κώδικες σ. 431. μνημεῖα χριστιανικά σ. 205. μοναστηριολογία σ. 205.
 ἀνεμοφύδρος ἐν ἐνεργητικῇ σημασίᾳ σ. 165.
 Ἄνέμων νέα ὀνόματα σ. 165 κ. ε.
 Ἄνθιμος Οὐγγροβλαχίας σ. 344, 413.

Ἄνθιμου ἱερομονάχου μέλη ἐν IB σ. 455.
 Ἀντάκεια ἢ Ἀντιόχεια παρὰ Σαρακηνούς σ. 175.
 Ἀντιβάρεως ἐπίσκοπος σ. 490.
 Ἀντικυθήρων ὑποβρύχιοι ἀνασκαφαὶ σ. 429.
 Ἀντίλαλος μεσαιωνικὸν ὄνομα Ὀλυμπίας σ. 422.
 Ἀντιόχεια παρὰ Σαρακηνούς Ἐντάκειον καὶ Ἀντάκεια σ. 175.
 Ἀντιπάρου κώδιξ σ. 292.
 Ἀπόκαυκος μητροπολίτης Ναυπάκτου σ. 490.
 ἀπολιβάζω μετὰ νέας σημασίας σ. 165
 Ἀπολλόδωρος περὶ Ἡρακλέους σ. 482.
 Ἀραβες δηροῦσιν ἐλλ. χώρας σ. 144. πολιορκοῦσι Κωνσταντινούπολιν σ. 477. Ἴδε καὶ Σαρακηνῶν.
 Ἀρβανιτόπουλλος ἔφορος ἀρχαιοτήτων σ. 485, 487 κ. ε.
 Ἀργους καὶ Ναυπλίου Ἀμβρόσιος σ. 178 κ. ε. Λέων σ. 409 σημ. Πέτρου εἰκὼν ἐξ ἀργύρου σ. 409 σημ. Σιλβέστρος σ. 179.
 Ἀργυρόπουλος Ἰωάννης ὁ Θεσσαλονίκης σ. 254.
 Ἀρέθας Καισαρείας σ. 312, 474 κ. ε.
 Ἀρείας Νέκ μονή σ. 409 σημ.
 Ἀριστίππου Γνωμικά ἐν IB σ. 455.
 Ἀρκλᾶ Ἰωάννου Κανῶν ἐν IB σ. 297
 Ἄρκου μονή ἐν Ἄγιφ δρεϊ σ. 122, 217.
 Ἀρμένιοι Μεχίταρισταὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει σ. 271.
 Ἀρμενοπούλου Λεξικὸν κατὰ στοιχεῖον σ. 306.
 Ἀρσενίου Μονεμβασίας (Ἀποστόλη) ἐπιστολὴ ἐν IB σ. 454.
 Ἄρτης μνημεῖα μεσαιωνικά σ. 429.
 Ἀρχαιολογία ἐν Ἑλλάδι σ. 415 κ. ε.
 Ἀρχαιολογικὴ ἐταιρεία καὶ σχολαὶ Ἀθηνῶν σ. 417 κ. ε., 427.
 Ἄστρον ὀνόματα παρὰ Βυζαντινοῖς σ. 165 κ. ε., 175 κ. ε.
 Ἄσωπίου Κ. Μετρικὴ σ. 310.

Ἄφθονίου σοφιστοῦ Μῦθοι σ. 481.
 Ἄχτιναμέδες νησιωτῶν σ. 205.
 βαθυστροφία νέκ λέξις σ. 165.
 Βαρλαάμ καὶ Ἰωάσαφ ἱστορία σ. 305.
 Βαρνάβας ὄσιος ἐξ Ἀθηνῶν σ. 142, 235.
 Βαρναβίτζη μονή ἀγιορειτικὴ σ. 223.
 Βασαράβας Ἰω. Κωνσταντίνου βοεβόδης Οὐγγροβλαχίας σ. 236.
 Βάση Σπυρ. θάνατος σ. 204.
 Βασίλειος Θεσσαλονίκης σ. 414.
 Βασιλείου Ἀγίου τοῦ Πύργου μονή ἀγιορειτικὴ σ. 215.
 Βασιλείου Μακεδόνοσ χρυσόβουλλον περὶ Ἀγίου ὄρους σ. 160 κ. ε.
 Βασιλείου μεγάλου Γνωμικά ἐν IB σ. 455.
 Βατοπεδίου μονή ἀγιορειτικὴ σ. 127 κ. ε., 161, 209 κ. ε., 225, 235.
 Βελήπασσας υἱὸς Ἀλήπασσας σ. 249.
 Βενετίας Ἑλληνας σ. 274. Πατριαρχικοῦ ἱεροσπουδαστηρίου (Seminario Patriarcale) ἐλληνικά ἱστορήματα σ. 271 κ. ε.
 Βέστης Κωνσταντίνος Θεσσαλονίκης σ. 343, 434.
 Βιάντος Γνωμικά σ. 455.
 Βιβλιογράφοι. Ἴδε Κάλλιστος, Κύρκος, Μαλῶταράς, Μυλωνᾶς, Νικόλαος ἱερεὺς, Παφνούτιος, Πολυαίνης, Στάμος.
 βιβύζων = βλακτῶν σ. 482.
 Βλασσοπούλου Στυλιανοῦ Κερκυραίου ἔργα ἐν IB σ. 461-465.
 Βλαχίας βοεβόδης Μιχαήλ ὁ Γενναῖος σ. 471. Πέτρος σ. 252. Ἴδε καὶ Δακίας, Μολδαβίας, Οὐγγροβλαχίας, Χαντζερῆς.
 Βογιατζίδου Ἰω. Νησιωτικὰ σ. 205.
 Βοΐλας Εὐστάθιος ὑπάτος σ. 303.
 Βοΐλας Ῥωμανὸς ἦτο γελωτοποιὸς; σ. 301 κ. ε.
 Βολίδης Θεμ. ἐπιμελητῆς χειρογράφων σ. 192, 430, 488.
 Βόλου μουσεῖον σ. 428.
 Βορροσκόπον μονή ἀγιορειτικὴ σ. 223.
 Βοτανειάτου Νικηφόρου Χρονικὸν σ. 258.
 Βουλγαρίας ἀρχιεπίσκοπος Δημήτριος Χωματιανὸς σ. 490.
 Βουλευτηρίων μονή ἀγιορειτικὴ σ. 217, 231.
 Βουτᾶς Γρηγόριος σ. 247.
 Βροντολόγιον ἐν IB σ. 293.
 Βυζαντίου αὐτοκρατόρων εἰκόνας σ. 285. εἰκόνων ἐκθεσις σ. 192. μνημεῖα καὶ μουσεῖον σ. 190, 427, 429. ναυτικὸν σ. 162 κ. ε. Ἴδε Γελωτοποιοί.
 Γαβριήλ Θεσσαλονίκης σ. 343, 400 σημ. 5, 434.
 Γαλανὸς Δημήτριος ὁ Ἀθηναῖος σ. 191.
 Γαληνοῦ συνταγαὶ ἐν IB σ. 459.
 γαλλοῖα (galera) σ. 165.
 Γελωτοποιοὶ Βυζαντινοὶ σ. 301.
 Γενεσποαρομίαι σ. 121.
 Γερόντων καθέδρα μονή ἀγιορειτικὴ σ. 152, 155.
 Γεώργιος Α' βασιλεὺς Ἑλλήνων σ. 437 κ. ε.
 Γεωργίου Αἰτωλοῦ στιχοιργήματα σ. 252 κ. ε., 472.
 Γεωργίου ἀμαρτωλοῦ Χρονικὸν σ. 321.
 Γιαννιτσὰ Μακεδόνιας πλησίον Πέλλης σ. 434.
 Γιοβάντζα μονή ἀγιορειτικὴ σ. 223.
 Γκαγκελλάριος. Ἴδε Καγκελλάριος.
 Γκιούρας Σίμενδρος Γεώργιος δεσπότης Σερβίας σ. 236.
 Γλαβᾶς ἀδελφὸς τοῦ Θεσσαλονίκης Ἰσιδώρου Γλαβᾶ σ. 368, 413.
 Γλαβᾶς μητροπολίτης Θεσσαλονίκης ἀλλῶς παρὰ τὸν Ἰσιδώρον σ. 344, 392.
 Γλαβᾶς Ἰσιδῶρος μητροπολίτης Θεσσαλονίκης σ. 344 κ. ε.
 Γλύκεος Ἰωάννου μέλη ἐν IB σ. 455.
 Γομάτου μονή ἀγιορειτικὴ σ. 222, 232, 233.

- Γορδίου Ἀναστασίου Ὀνειροκρίτης ἐν IB σ. 461.
- Γρεβενῶν Μακεδονίας ἀρχαιότητες σ. 435.
- Γρηγορᾶ Νικηφόρου ἐπιστολὴ τῆ Θεσσαλονίκης Γλαβᾶ σ. 344 σημ. 1.
- Γρηγόριος ἀρχιμανδρίτης ἐγκωμισατῆς Μουρούζη καὶ Ὑψηλάντου σ. 195.
- Γρηγόριος Παλαμᾶς Θεσσαλονίκης σ. 343, 434.
- Γρηγορίου Θεολόγου ἐπιστολαὶ σ. 307. ἔργα ἐν IB σ. 297, 454, 455, 458.
- Γριμάνη Φραγκίσκου εἰκῶν ὑπὸ Δοξαρά σ. 267.
- Γυλοῦ. Ἴδε Φυλακτήριον.
- Γυρευτῆ μονὴ ἀγιορειτικὴ σ. 223.
- Δαιμονογιάννης. Ἴδε Εὐδαιμονογιάννης.
- Δαίρπελδ Γουλιέλμου εἰκοσιπεντατηρῆς σ. 204.
- Δακίς βοεβόδας Κωνσταντῖνος Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντης ἐν IB σ. 195. Ἴδε καὶ Βλαχίας, Μολδαβίας, Οὐγγροβλαχίας.
- Δαμασκηνὸς Στουδίτης σ. 252, 253.
- Δαμασκηνοῦ Ἰωάννου Κανόνες σ. 468. ἐν IB σ. 297.
- Δαυὶδ Ῥαιδεστηνοῦ μέλη ἐν IB σ. 455.
- Δαφνί σ. 429.
- Δελφῶν ἀνασκαφαὶ καὶ μουσεῖον σ. 417, 424, 426, 428.
- Δέρβος Γ. ἐν Ἀρχαιολογικῷ συνεδρίῳ Ῥώμης σ. 280, 285.
- Δήλου ἀνασκαφαὶ καὶ μουσεῖον σ. 418, 426, 428.
- Δημητρίου Ἀγίου μονὴ ἀγιορειτικὴ σ. 220.
- Διακῆς Νικηφόρος ἐπίσκοπος Ἀμυκλίου σ. 247.
- Διδασκάλων ἀμοιβαὶ ἐπὶ τουρκοκρατίας σ. 185.
- Διδυμοτείχου Ἱερεμίας σ. 181.
- Διογένους Λαερτίου ἀποφθέγματα φιλοσόφων σ. 306.
- Διονύσιος ὄσιος ἀπὸ Θεσσαλονίκης σ. 457.
- Διονυσίου μονὴ ἀγιορειτικὴ σ. 235, 238 κ. ε.
- Δοκειανὸς, σεβαστὸς, πατὴρ Σοφίας Κομνηνῆς σ. 147.
- Δομένικον ἢ ἀρχαία Κορετῖα σ. 488.
- Δοξαράς Παναγιώτης ζωγράφος σ. 265 κ. ε., 285. Πανομοιότυπον κωδίκων καὶ ζωγραφιῶν αὐτοῦ Π(ν. Α'-Δ').
- Δούκα Νεοφύτου ἐκδόσεις Παιανίου σ. 1 κ. ε.
- Δουραχάνης μονὴ σ. 305, 311.
- Δωδώνης ἀνασκαφαὶ σ. 431.
- Ἐθνικά ὀνόματα εἰς ἠνὸς σ. 412.
- Ἐξεροῦ ἐπίσκοπος Βασιλείος σ. 247.
- εἰκονισμένος ὁ ἐξωγραφημένος σ. 299.
- εἰκονιστοριογράφος σ. 299.
- Ἐλασσῶνος μουσεῖον σ. 435, 437 κ. ε.
- Ἐλευσῖνος μουσεῖον σ. 428.
- Ἐλους ἐπίσκοποι σ. 247.
- Ἐνθυμήσεων σχόλια σ. 198 κ. ε., 199 κ. ε.
- ἐνίστορα χειρόγραφα σ. 299.
- Ἐντάκειον ἢ Ἀντιόχεια παρὰ Σαρακηνούς σ. 175.
- ἔξαμα πλοίων σ. 166 κ. ε.
- Ἐπιγράμματα ἐν IB σ. 454.
- Ἐπιστολαὶ ἐν IB σ. 457, 459. τύποι ἐπιστολικοὶ ἐν IB σ. 461.
- ἐπταγάληνα--Ἀλκυονίδες ἡμέραι σ. 165.
- Ἐσφιγμένου μονὴ ἀγιορειτικὴ σ. 232, 233, 235.
- Εὐαγγέλιον ἐν Ζωσιμαίᾳ σχολῇ Ἰωαννίνων σ. 305.
- Εὐγενίδου Εὐσταθίου ἱστορικοὶ καὶ λαογραφικοὶ διαγωνισμοὶ περὶ Θράκης σ. 207.
- Εὐγενικὸς ἀναγνώστης σ. 344, 413.
- Εὐγένιος νομοφύλαξ σ. 346.
- Εὐδαιμονογιάννης(Δαιμονογιάννης) Σοφριανὸς διοικητὴς Κεφαλληνίας σ. 274.

- Εὐπράξης Νικηφόρος πρωτοσπυλάριος σ. 153.
- Εὐριπίδου τραγωδία σ. 481, 482.
- Εὐρίπου Ἀμβρόσιος, εἰτα μητροπολίτης Ἄργους καὶ Ναυπλίου σ. 178 κ. ε.
- Εὐστάθιος Θεσσαλονίκης σ. 343, 434.
- Εὐστρατιάδης Π. ἀρχαιολόγος σ. 420.
- Εὐστρατίου Ἀγίου. Ἴδε Σικελοῦ.
- Εὐτροπίου μεταφράσεις ὑπὸ Πικινίου σ. 1 κ. ε., 471.
- Ἐφραίμ Σύρου λόγοι σ. 194.
- Ζακύνθου Ἰωαννίκιος ἐν IB σ. 460. περὶ κώδικες σ. 273, 275, 279. Ἴδε Μελισσηνῶν.
- Ζερλέντη Περ. Νησιωτικὰ σ. 205.
- Ζίτσης ἐν Ἡπειρῷ μονὴ Κοιμήσεως Ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν IB σ. 465.
- Ζυγομαλᾶς Θεοδόσιος καὶ Ἰωάννης σ. 253.
- Ζυγοῦ μονὴ ἀγιορειτικὴ σ. 145, 214, 232, 233.
- ζυμωτικὴ σ. 482.
- Ζωγράφοι. Ἴδε Ἀγιογράφοι.
- Ζωγράφου μονὴ ἀγιορειτικὴ σ. 130 κ. ε., 135 κ. ε., 137 κ. ε., 236.
- Ζωδίων ὀνόματα παρὰ Βυζαντινοῖς σ. 165 κ. ε.
- Ζωσιμαίας σχολῆς Ἰωαννίνων κώδικες σ. 304 κ. ε.
- Ζωσιμᾶς Ν. Ἰωαννίτης σ. 311.
- Ἡθικός. Ἴδε Νικηφόρου.
- Ἡλιδος ἀνασκαφαὶ σ. 418.
- ἠνὸς κατάληξις ἐθνικῶν ὀνομάτων σ. 412.
- Ἡπειροῦ κώδικες σ. 437. Ἴδε καὶ Ζίτσης, Ζωσιμαίας Σχολῆς, Ἰωάννινα, Κουβαράς, Λάμποβον, Μέτζοβον.
- Ἡρακλέους ἀθλων περὶ ποίημα σ. 481, 482.
- Θαλασσίου Λίβυος Κεφάλαια ἐν IB σ. 295.
- Θάσου ἀνασκαφαὶ σ. 313, 434, 435.
- Θεοδούλου μοναχοῦ μέλη ἐν IB σ. 455.
- Θεοδώρας τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ βίος σ. 194.
- Θεόδωρος Στουδίτης ἀδελφὸς Ἰωσήφ Θεσσαλονίκης σ. 343, 434.
- Θεοδώρου Τύρωνος θαῦμα σ. 195.
- Θεοκτίστη ὁσία Λεσβία σ. 144.
- Θεοφίλου Κορυθαλλέως φιλοσοφικὴ πραγματεία σ. 308.
- Θεοφύλακτος. Ἴδε Σιμοκάττου.
- Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας ἐπιστολαὶ σ. 490.
- Θερμίων (Κόθνου) συμφωνητικὰ ἐγγράφα ἐν IB σ. 293.
- Θέρμου ἀνασκαφαὶ σ. 435.
- Θεσσαλίας ἀνασκαφαὶ σ. 424, 425. Ἴδε Λαρίσης, Τύρναβος, Φαρσάλων.
- Θεσσαλονίκης ἀλωσις (1387) σ. 404. ἀρχαιολογικὴ ἐφορεία σ. 313, 436. ἀρχαιότητες καὶ βυζαντινὰ μνημεῖα σ. 433 κ. ε., 487. κώδικες σ. 431. τόχα: ἐπὶ Σέρβων σ. 236. Ἴδε καὶ Ἀκαπνίου, Ἀκαπνιώται, Ἀργυρόπουλος, Βασιλείος, Βέστης, Γαβριήλ, Γλαβᾶς, Γλαβᾶς Ἰσιδώρος, Διονύσιος, Εὐστάθιος, Ἰσιδώρος, Ἰωάννης, Ἰωσήφ, Καβάσιλας, Καρναντηνὸς Δοσίθεος, Κληματικός, Λάσκαρις, Λατόμων, Μιχαήλ, Μουράτ, Νέα μονὴ, Νεαμονίται, Νικήτας, Παλαμᾶς, Ῥασωτᾶς, Τζυμισχῆς.
- Θηβῶν μουσεῖον σ. 428.
- Θήρας ἀνασκαφαὶ σ. 418. ἐκκλησιαστικαὶ διαφοραὶ σ. 205.
- Ἰάκωβος Ἀγιορείτης σ. 118 κ. ε.
- Ἰακώβου μοναχοῦ Ἀκολουθία πέντε μαρτύρων Σαμοθράκης ἐν IB σ. 461.
- Ἰατροσόφιον ἐν IB σ. 453. Ἴδε καὶ Παπαδάκη.
- Ἰβάγκου μοναχία ἐπὶ Ἰσιδῶρῳ Γλαβᾶ Θεσσαλονίκης σ. 401 σημ., 410.
- Ἰβηρες πῶς ἐπίστευσαν σ. 126.
- Ἰβήρων μονὴ ἀγιορειτικὴ σ. 127, 129 κ. ε.

- Ἱερακάρης Γρηγόριος μοναχός σ. 218.
 Ἱερισσός σ. 127, 216. ἐναρξία σ. 154, 155. ἐπισκοπή σ. 142.
 Ἱεροπάτορος μονή ἀγιορειτική σ. 219.
 Ἱεροσολύμων κώδικες σ. 430. Ἴδε καὶ Κοσμᾶ, Συμεών.
 Ἰθάκης ἀνασκαφαί σ. 426. Ἰωαννίκιος ἐν IB σ. 460.
 Ἰπποκράτους γνωμικά ἐν IB σ. 455. συνταγαί ἐν IB σ. 459.
 Ἰσίδωρος Θεσσαλονίκης σ. 233, 414.
 Ἰσίδωρος Γλαβᾶς Θεσσαλονίκης καὶ ἔργα αὐτοῦ σ. 343 κ. ἐ., 434.
 Ἰσιδώρου Πηλουσιώτου ἐπιστολαί σ. 307.
 Ἰσοκράτους γνωμικά ἐν IB σ. 455.
 Ἰστορημένα χειρόγραφα σ. 299.
 Ἰστορία ἢ ζωγραφία σ. 299.
 Ἰστορίας τέχνης συνέδριον ἐν Ῥώμῃ σ. 206, 487.
 Ἰστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας κώδικες σ. 431. μουσεῖον σ. 428. προκήρυξις σ. 314.
 Ἰστοριογράφος ὁ ζωγράφος σ. 299.
 Ἴταλοὶ ἑλληνομαθεῖς σ. 276.
 Ἰχθυοφάγου μονή ἀγιορειτική σ. 223.
 Ἰωάννης. Ἴδε Δαμασκηνοῦ.
 Ἰωάννης Θεσσαλονίκης σ. 343, 434.
 Ἰωάννης ὁ τῆς Κλίμακος σ. 467.
 Ἰωαννίκιος Ζακύνθου, Ἰθάκης καὶ Κεφαλληνίας ἐν IB σ. 460.
 Ἰωαννίνων Ζωσιμαίας σχολῆς κώδικες σ. 304 κ. ἐ., 431. κοινότης σ. 311. Ἴδε καὶ Ζωσιμᾶς.
 Ἰωάννου λαμπαδαρίου μέλη ἐν IB σ. 455.
 Ἰωάσαφ Β' Κωνσταντινουπόλεως σ. 252.
 Ἰωσήφ Θεσσαλονίκης σ. 342, 434.
 Ἰωσήφ Κωνσταντινουπόλεως σ. 201.
 Καβαλλούριος Κωνσταντῖνος στρατηγός Κιβυρραιωτῶν σ. 164.
 Καβάσιλας Νεῖλος μητροπολίτης Θεσσαλονίκης σ. 343, 410, 413, 434.
 Καβάσιλας Νικόλαος μητροπολίτης Θεσσαλονίκης σ. 343, 434.
 Καββαδίας Παν. ἐν Ἀρχαιολογικῆῖ συνέδριῳ Ῥώμης σ. 280, 285. ὡς ἀρχαιολόγος σ. 427.
 Καγκελλάριος (Γκαγκελλάριος) Ἀλέξανδρος σ. 298.
 Καισαρείας Κυπριανός σ. 181. Ἴδε καὶ Ἀρέθας.
 Καισαρείου γένους πέρι ἀνώνομος συγγραφή σ. 6.
 κακοταγία σ. 165.
 Καλαθᾶ μονή ἀγιορειτική σ. 223.
 Καλέργης Ἀνδρέας σ. 271.
 Καλλιάρχου μονή ἀγιορειτική σ. 222.
 Καλλιγράφου μονή ἀγιορειτική σ. 223.
 Καλλινίκου Κωνσταντινουπόλεως συνδικόν γράμμα σ. 178 κ. ἐ.
 Κάλλιστος Ἱερομόναχος ὁ μουσικός, βιβλιογράφος σ. 306.
 καλοταγία σ. 165.
 Καλυμμαυκᾶ μονή ἀγιορειτική σ. 223.
 Κανελλάκη ἀρχαιολογικὴ συλλογὴ ἐν Χίῳ σ. 435.
 Καντακουζηνός Ἀνδρόνικος υἱὸς Μιχαήλ σ. 252, 255 κ. ἐ.
 Καντακουζηνός Μιχαήλ ὁ Σεϊτάνογλους σ. 252, 255, 256 κ. ἐ., 471. Βιβλιοθήκη αὐτοῦ σ. 257 κ. ἐ., 471. Ἴδε Μιχαήλ ὁ Γενναῖος.
 Καντακουζηνός Πασχανός Γεώργιος ἀρχιεπιστολίας σ. 458.
 Καποδίστριας Ἰωάννης Ἰδρυτῆς τοῦ Νομισματικοῦ μουσεῖου σ. 427.
 Καπρούλη μονή ἀγιορειτική σ. 223.
 Καργατζεὶ χωρίον Ἀδρικνουπόλεως σ. 458.
 Καρακάλλου μονή ἀγιορειτική σ. 241 κ. ἐ.
 Καρανδα ἴσως ἐν Καρία ἢ Λυκία σ. 412.
 Καρανδηνοὶ (Καραντηνοὶ, Καραντινοὶ) Κεφαλλῆνες σ. 411.
 Κάρωντα ἄγνωστος τόπος σ. 412.
 Καραντᾶ χωρίον τοῦ δήμου Θίσσης σ. 412 σ. 5.
 Καραντηνός Δοσίθεος Ἱερομόναχος σ. 410.
 Καραντηνός Κωνσταντῖνος, στρατηγός Νεοπλίου σ. 411.
 Καραντηνός Νικήτας ἐπὶ Μιχαήλ Παλαιολόγου σ. 411.
 Καραντηνός Νικηφόρος νικητῆς Ἀράβων σ. 411.
 Καραντ(δ)ινᾶτα χωρίον Κεφαλληνίας σ. 412.
 Καραπάνου ἀνασκαφαί ἐν Δωδώνῃ σ. 431.
 Καρατζᾶς Νικόλαος κτήτωρ κωδικῶν σ. 199.
 Καρδιογνώστου μονή ἀγιορειτική σ. 152.
 Καρτανιτῶν αἵρεσις ἐν IB σ. 460.
 Καρυαὶ Ἀγίου ὄρους σ. 122.
 Κάσπακος (Κάσπαρος, Κασπάρως) μονή ἀγιορειτική σ. 221, 232, 234.
 Καστόρης Εὐθ. ἀρχαιολόγος σ. 420.
 Καστριώτης Γεώργιος (Σκενδέρβης) σ. 489.
 Κατάδεσμοι ἐν IB σ. 293.
 Κατσουροῦ Ἰω. Νησιωτικὰ σ. 205.
 Κεδρηνοῦ ἀποσπάσματα σ. 323 κ. ἐ.
 Κεραμέως Παπαδοπούλου Ἀθανασίου νεκρολογία καὶ βιβλιογραφία σ. 287 κ. ἐ. παλαιογραφικαὶ ἔρευναι σ. 430.
 Κερκύρας ἀνασκαφαί σ. 418. διοίκησις ἐν IB σ. 464. πολιτορξία (1716) σ. 265. (1798-9) ἐν IB σ. 463. τοπογραφικά ἐν IB σ. 461. φρουρίου πυρκαϊὰ ἐν IB σ. 460. Ἴδε καὶ Βλασσοπούλου.
 Κεφαλᾶς Νικόδημος πρωτοσύγκελλος σ. 292.
 Κεφαλληνίας ἀνασκαφαί σ. 426. φρούριον σ. 273. Ἴδε Ἀνασκαφαί, Εὐδαιμονογιάννης, Ἰωαννίκιος, Καρανδηνοὶ, Καραντινᾶτα.
 Κιβυρραιωτῶν θέμα σ. 163. στρατηγός σ. 163, 164.
 Κιμῶλου συμφωνητικὰ ἔγγραφα ἐν IB σ. 293.
 κίρρος ἄνεμος σ. 165.
 Κλαδᾶ Ἰωάννου λαμπαδαρίου μέλη ἐν IB σ. 455.
 Κληματικός Θεσσαλονικεὺς σ. 380, 412.
 Κλήμεντος ἡγουμένου μονῆς Ζίτσης γράμματα ἐν IB σ. 460.
 Κοζάνης ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα σ. 313, 439, 488.
 Κολοβοῦ (Ἰωάννου) μονή ἀγιορειτική σ. 145, 151, 153, 154, 155.
 Κολυβᾶ Ἀλεξίου συλλογὴ βυζαντικῶν εἰκόνων σ. 192.
 Κομπατῆς Σταῦρος σ. 365, 311.
 Κοντοκόττης κληρικὸς Λακεδαιμονίας σ. 247.
 Κορέση Γεωργίου παραδειγματα ἐν IB σ. 295.
 Κορετῖα ἀρχαία πόλις, τὸ νῦν Δομένικον σ. 488.
 Κορίνθου ἀνασκαφαί σ. 418.
 Κορυθαλλέως Θεοφάνους ἐπιστολαί ἐν IB σ. 455.
 Κορωνάιος Τζάνες σ. 466, 473.
 Κορώνη μέλη ἐκκλησιαστικά σ. 197. ἐν IB σ. 455.
 Κοσμᾶ Ἱεροσολύμων Κανόνες ἐν IB σ. 297.
 Κουβερᾶς, πολυμιγῆς κώδιξ ἡπειρωτικὸς σ. 117.
 Κουγέας Σωκράτης σ. 312, 479, 488.
 Κουκουζέλη Ἰωάννου μέλη σ. 197. ἐν IB σ. 455.
 Κουκουμᾶς πολυέλεος σ. 196 κ. ἐ.
 Κουμανούδης Στέφανος σ. 420, 422.
 Κούρτιος Ἐρνεστος σ. 423.
 Κοχλιαρᾶ μονή ἀγιορειτική σ. 221.
 Κρήτης ἀνασκαφαί σ. 425. πέρι ἔγγραφα καὶ κώδικες σ. 271 κ. ἐ., 273, 274, 275, 279. μητροπολίτης Νικηφόρος σ. 247 κ. ἐ. Ἴδε Μέρονα, Σούδας.
 Κρυπτογραφικὰ σημεῖα σ. 291, 481.
 Κυδώνη Δημητρίου ἐπιστολαί πρὸς Ἰσίδωρον Θεσσαλονίκης σ. 391 κ. ἐ.

- Κυθήρων περί κώδικες σ. 275.
 Κύθνος. Ἴδε Θεομίον.
 Κυκλάδων ἀνασκαφαί σ. 424. ἐκπι-
 ζευσις ἐπὶ τουρκοκρατίας σ. 205. μνη-
 μεία μεσαιωνικά σ. 429. νοταριακά
 ἔγγραφα, λαογραφικά, δημόδη ποιή-
 ματα σ. 205, 293.
 Κυπαρισσίας τοπογραφία σ. 285.
 Κύπρου ἀρχαία γραφή σ. 425. κώδι-
 κες σ. 431. περί ἔγγραφα καὶ κώδι-
 κες σ. 274, 275, 276, 418. Ἴδε Λου-
 σινιανή.
 Κύριλλος ἀρχιδιάκονος σ. 458.
 Κύρκος Νικόλαος Ματζοβίτης βιβλιο-
 γράφος σ. 307, 308.
 Κωνσταντῖνοι αὐτοκράτορες Βυζαντίου
 σ. 449 κ. ἐ.
 Κωνσταντῖνος Βέστης μητροπολίτης
 Θεσσαλονίκης σ. 343, 434.
 Κωνσταντῖνος Πορφυρογέννητος αὐ-
 τοκράτωρ σ. 210.
 Κωνσταντῖνου Α' Κωνσταντινουπό-
 λεως γράμμα ἐν IB σ. 465.
 Κωνσταντινουπόλεως θρήνος σ. 471.
 κώδικες σ. 430. λοιμός σ. 378, 406.
 μουσεῖον σ. 432. περί ἐκθέσεις Βε-
 νετῶν πρέσβων σ. 273, 274, 275,
 276. περί κώδικες σ. 273. πολιορ-
 χία σ. 477. Φργκισκανοί σ. 274.
 Ἴδε Ἀγαθαγγέλου, Ἰωάννα Β',
 Ἰωσήφ, Κωνσταντῖνου Α', Μακά-
 ριος, Νεῖλος, Νικόλαος Δ', Ταρά-
 σιος.
 Κῶς ἐν τῇ θέματι Κιθυρραιωτῶν σ.
 163.
 Λάζαρος κρᾶλης Σερβίας σ. 211.
 Λακαπηνῶ Γεωργίου Περὶ συντάξεως
 ῥημάτων ἐν IB σ. 454.
 Λαμπαδάριος. Ἴδε Ἰωάννου, Κλαδᾶς,
 Χρυσάφης.
 Λάμποβον ἐν καζῆ Τεπελενίου σ. 459.
 Λάμπρος Παῦλος σ. 420, 466.
 Λάμπρος Σπυρίδων ἐν Ἀρχαιολογικῇ
 συνεδρίῳ Ῥώμης σ. 280 κ. ἐ., 284,
 285. ἐν συνεδρίῳ Ἱστορικῆς τέχνης
 σ. 285. μέλος μονίμου διεθνoῦς ἐπι-
 τροπείας συνεδρίων Ἱστορίας τέχνης
 σ. 487. ἀντιπρόσωπος ἐκθέσεως Λει-
 ψίας σ. 487. παλαιογραφικαὶ αὐτοῦ
 ἐργασίαι σ. 430 κ. ἐ. τιμητικαὶ δια-
 κρίσεις αὐτοῦ σ. 207.
 Λαογραφικῆς ὕλης περιουναγωγή σ.
 189.
 Λαρίσης μητρόπολις καὶ χωρία σ. 457.
 Λάσακαρις ὁ ἐκ Νεστέγκων, Θεσσαλονι-
 κεύς σ. 33, 413.
 Λατόμων μονή ἐν Θεσσαλονίκῃ σ. 409
 σημ. 2.
 Λατρηνὸς πολυέλεος σ. 196 κ. ἐ., ἐν
 IB σ. 455.
 Λείψανα ἅγια ἐν Ἀγίῳ ὄρει σ. 237,
 243.
 Λευρίας ἐκθέσεις σ. 487.
 Λεόντιος ἱερομόναχος βιογράφος Δο-
 ξαρᾶ σ. 167 κ. ἐ.
 Λέοντος γραμματικοῦ ἀποσπάσματα
 σ. 322 κ. ἐ.
 Λέοντος Σοφοῦ χρυσόβουλλα περὶ Ἀ-
 γίου ὄρους σ. 152.
 Λέρος ἐν τῇ θέματι Κιθυρραιωτῶν σ.
 163.
 Λέσβου ἀρχαιότητες σ. 439.
 Λευκάδος χωρικῶν στάσις σ. 198.
 Λῆμνος πατρὶς Μαρούλλας σ. 434. τά-
 φος συζύγου Κωνσταντῖνου Παλαιο-
 λόγου σ. 434. ὑποθρύχιος πόλις σ.
 489.
 Λικινίων οἶκος ἐν Μονεμβασίᾳ σ. 478,
 480.
 Λουγδούνου (Lyon) πνευματικὰ
 μαθήματα περὶ Ἑλλήνων σ. 206.
 Λουκᾶς Ὁσιος σ. 429.
 Λουκιανοῦ διάλογοι ἐν IB σ. 298, 307.
 Λουσινιανὴ Καρλόττα βασίλισσα Κύ-
 πρου σ. 469 κ. ἐ.
 Λουσῶν ἀνασκαφαί σ. 418.
 Μαγικά γράμματα σ. 195, 203. ἐν
 IB σ. 293.

- μάγουλον σ. 482.
 Μαδύτιον κώδικες σ. 431.
 μαθῆς σ. 482.
 Μαΐνης ἐπίσκοποι σ. 247. Ἴδε καὶ
 Μάνης.
 Μακάριος Κωνσταντινουπόλεως σ. 406.
 Μακαρίου ἀββᾶ βίος σ. 194.
 Μακεδονίας ἀρχαιολογικὴ ἔρευνα σ.
 313, 435. κώδικες σ. 430. λαῶν ὄρια
 σ. 487. Ἴδε καὶ Ἅγιον ὄρος, Γιαν-
 νιτσά, Γρεβενῶν, Θεσσαλονίκης,
 Ἱερισσὸς, Πέλλας, Σαρανταπόρου,
 Στάγειρα.
 Μακροβίγη μονὴ ἀγιορειτικὴ σ. 223.
 Μακρῆ μονὴ ἀγιορειτικὴ σ. 122.
 Μακρῆς Διονύσιος σ. 455.
 Μαλωταρᾶς ἀκελλᾶριος Λακεδαιμο-
 νικὸς σ. 247. Μονεμβασίας σ. 300.
 Μαλωταρᾶς Νικόλαος βιβλιογράφος σ.
 300.
 Μάνης χωρία τὸν 17 αἰῶνα σ. 295 κ. ἐ.
 Ἴδε καὶ Μαΐνης.
 Μανάρης Σ. σ. 308, 309.
 Μαξίμου Πικραδείματα ἐν IB σ. 295.
 Μαρδαῖται ντυτικοί σ. 163, 164, 171
 κ. ἐ.
 Μαρίας Αἰγυπτίας βίος σ. 195.
 Μάρκου Ἀθηναίου βίος σ. 194.
 Μαριμάρι νέον ὄνομα τοῦ Στρυμόνος σ.
 142.
 Ματθαίου Αἴνου Λόγοι ἐν IB σ. 455
 κ. ἐ.
 Μαυροκορδάτος Θεοφάνης ὁ Πικρο-
 ξίας σ. 205.
 [Μαυροκορδάτου] Ἀλεξάνδρου Περὶ
 γραμματικῆς συντάξεως σ. 306.
 Μεγάρων ἀνασκαφαί σ. 418.
 Μεθώνη σ. 199 κ. ἐ.
 Μέλη ἐκκλησιαστικὰ ἐν IB σ. 455.
 Μελισσηνῶν οἶκος ἐν Ζακύνθῳ σ. 268.
 Μεξᾶτοι χειρουργοὶ ἐκ Λαμπόδου ἐν
 IB σ. 459.
 Μέρονα χωρίον ἐπαρχίας Ἀμφίλου
 Κρήτης σ. 293.
 Μεσημβρίας μητρόπολις σ. 400.
 Μεταξῶς Νικόδημος ἐν IB σ. 455.
 Μέτζοβον. Ἴδε Κύρκος.
 Μετοχαὶ ἀναγτανόδοτοι σ. 123 σημ.
 ἀρσενικαὶ ἀντιθηλυκῶν σ. 124 σημ.
 Μηθύμνης Ἰππόλυτος σ. 253.
 Μήλου ἀνασκαφαί σ. 418. μονὴ Ἅγιος
 Ἰωάννης Σιδηρικνός σ. 205. συμφω-
 νητικὰ ἔγγραφα ἐν IB σ. 293.
 Μηναῖον ἐν IB σ. 292.
 Μηνίτζη μονὴ ἀγιορειτικὴ σ. 222.
 μικρογραφία, μυκρογραφία, μιλο-
 γραφία, μινουογραφία (miniature)
 σ. 299, 300.
 Μινδόνιος Λεονάρδος, Χίος ἰατρός σ.
 472.
 μινυθικῶς (en miniature) σ. 299.
 Μίσλα μετόχιον μονῆς Ζίτσης ἐν Βλα-
 χίας ἐν IB σ. 466.
 Μιχαὴλ ὁ Γενναῖος, βοεβόδας Βλαχίας
 σ. 472.
 Μιχαὴλ Δούκας αὐτοκράτωρ σ. 218.
 Μιχαὴλ Χοῦμνος μητροπολίτης Θεσ-
 σαλονίκης σ. 343, 434.
 Μολδαβίας βοεβόδας Ἰωάννης Πέτρου
 σ. 244. Πέτρος σ. 242.
 Μοναί. Ἴδε Ἅγιον ὄρος, Ἀκαπνίου,
 Δουραχάνης, Ζίτσης, Μήλου, Νά-
 ξου, Ναυπλίου, Νέα μονὴ, Στρου-
 μνίτσης, Τραπεζοῦντος.
 Μονεμβασίας ἐπισκοπὴ σ. 247 κ. ἐ.,
 479. Γρηγόριος σ. 300. χρονικόν σ.
 245 κ. ἐ., 300, 312, 473 κ. ἐ. Ἴδε
 καὶ Ἀρσενίου, Μαλωταρᾶς.
 Μονοξυλίτου μονὴ ἀγιορειτικὴ σ. 223.
 Μορέως (Πελοποννήσου) περί ἐκθέσεις
 Ἀγγέλου Ἐμου σ. 274. περί κώδικες
 σ. 274, 275.
 Μουράτ Α' σουλιᾶνος διατάσσει ἀρπα-
 γὴν τέκνων Θεσσαλονικέων σ. 351.
 ἔχει σύζυγον Μαρίαν, θυγατέρα Γεωρ-
 γίου δεσπότη Σερβίας σ. 236.
 Μουρούλης Ἀλέξανδρος Κωνσταντι-
 νου σ. 195.
 Μουστοξύδης Ἀνδρέας σ. 420, 428.
 Μπούα Μερκουρίου ἀνδραγαθῆματ

- ὕπὸ Τζάνα Κορωνάου σ. 466, 473.
Μπραγκοβάνος Ἰωάννης Κωνσταντι-
νου, βοεβόδας Οὐγγροβλαχίας σ. 306.
Μυκηναϊκῆς ἐποχῆς ἐπισκόπησις ἐν
διαγωνισμῷ Σοφίας Σχλημάν σ. 208.
Μυκηνηδῶν ἀγκασκαφαί σ. 417, 422, 424.
Μύκωνος σ. 205.
Μυλωνᾶς Γεώργιος ἱερεὺς, βιβλιογρά-
φος σ. 291.
Μυστάκωνος μονὴ ἀγιορειτικὴ σ. 152.
Μυστάκωνος Χριστοφόρου μέλη σ.
197.
Μυστρᾶ Ἁγίου Δημητρίου ἐπιγραφαί
σ. 250, 479. μνημεῖα μεσαιωνικά σ.
429. χρονικὸν σ. 479.
Νάξου γλωσσικὰ ἰδιώματα καὶ τοπωνυ-
μικά σ. 205. μονὴ Ἁγίου Ἀντωνίου
σ. 205.
Ναυπάκτου βενετικὸν φρούριον σ. 313.
μητροπολίτης Ἀπόκαυκος σ. 490.
Ναυπλίου (καὶ Ἄργους) Ἀμβρόσιος σ.
178 κ. ἐ. Λέων σ. 409 σημ. Σίλβε-
στρος σ. 179. Νέα μονὴ Ἀρείας σ.
408 σημ. 2 κ. ἐ. περὶ ἐγγράφων σ.
275. στρατηγὸς Κωνσταντῖνος Καραν-
τηνός σ. 411.
Ναυτικοῦ Βυζαντινῶν ἱστορία σ. 162
κ. ἐ.
Νέα μονὴ Θεσσαλονίκης σ. 408. Χίου
σ. 408 σημ. 1. ἔνομα ἄλλων μονῶν σ.
408 σημ. 1.
Νεακίτου μονὴ ἐν Ἁγίῳ ὄρει σ. 122,
216.
Νεαμονίται Θεσσαλονίκης σ. 400.
Νεαμονίτης οἰκογενειακὸν ἐπώνυμον σ.
408. Φιλόθεος ἐν Θεσσαλονίκῃ σ.
408.
Νεῖλος Καβάσιλας μητροπολίτης Θεσ-
σαλονίκης σ. 343, 434.
Νεῖλος Κωνσταντινουπόλεως σ. 402.
Νεοελληνικὸν λεξικὸν σ. 190.
Νεσίν βέης Ἀλβανὸς ποιητῆς σ. 490.
Νεστέγκοι (Νεστόγγοι) Βυζαντινοὶ σ.
413.
Νεστοριανὸν μνημεῖον Σικκῆς σ. 191.
Νικαίας Γεννάδιος σ. 181.
Νικήτας Θεσσαλονίκης σ. 343, 421,
434.
Νικηφόροι αὐτοκράτορες σ. 477.
Νικηφόρου Ἁγίου μονὴ ἀγιορειτικὴ
σ. 215.
Νικηφόρος Ἰθινοῦ μέλη σ. 197, ἐν
IB σ. 455.
Νικόλαος Δ' Κωνσταντινουπόλεως σ.
478.
Νικόλαος ἱερεὺς καὶ ἐκκλησιαρχὸς,
βιβλιογράφος σ. 292.
Νικόλαος Καβάσιλας μητροπολίτης
Θεσσαλονίκης σ. 343, 434.
Νικομηδείας Παρθένιος σ. 181.
Νικοπόλεως ἀρχαιότητες σ. 457.
Νομισματικὸν Μουσεῖον Ἀθηνῶν σ.
427 κ. ἐ.
Νομοκάνων ἐν IB σ. 291.
ντάτσια (dazio) = φόρος σ. 199.
Ξανθοπούλου Νικηφόρου Καλλίστου
ἔργα ἐν IB σ. 294 κ. ἐ.
Ξενοφῶντος ἀποσπάσματα ἐν IB σ.
453.
Ξενοφῶντος μονὴ ἀγιορειτικὴ σ. 236.
Ξέστου μονὴ ἀγιορειτικὴ σ. 220, 221.
Ξηροκάστρου ἀγρός ἐν Ἁγίῳ ὄρει σ.
120 κ. ἐ., 216.
Ξηροκάστρου τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων
μονὴ ἀγιορειτικὴ σ. 216.
Ξηροποτάμου μονὴ ἀγιορειτικὴ σ. 132,
161, 230 κ. ἐ.
Ξυλουργοῦ μονὴ ἀγιορειτικὴ σ. 223.
Οἰκονομίδης Ἰω. ἀρχαιολόγος σ. 420.
Οἰκονόμος Γ. ἔφορος ἀρχαιοτήτων σ.
435.
Οἰσύμη ἢ νῦν Ἰενδλίνα σ. 142.
Ὀλυμπίας ἀγκασκαφαί καὶ μουσεῖον σ.
417, 422, 423, 425, 428.
Ὀμόλι χωρίον μητροπόλεως Λαρίσης
σ. 457.
Ὀνειροκρίτης. Ἴδε Γορδίου.

- Οὐγγροβλαχίας ἄριθμος σ. 344, 413.
Δοσίθεος ἐν IB σ. 465. Ἴδε Βασιριά-
βας, Μπραγκοβάνος. Πρβλ. Βλα-
χίας, Δακίας, Μολδαβίας.
Παβολίνης Π. Ε. Περὶ ἄλβανικῆς γλώσ-
σης καὶ ποιήσεως σ. 490.
Παγασῶν πολύχρωμοι στῆλαι σ. 428,
435.
πάγες = μισθοὶ σ. 199.
παθήματα λέξεις ἐν νέῃ σημασίᾳ σ. 165.
Παιανίου μετάφρασις Εὐτροπίου σ. 1
κ. ἐ., 471.
Παλαιογραφία (Ἐπιγραφικὴ) ἐν IB σ.
456. Πρόοδοι αὐτῆς ἐν ταῖς ἑλληνι-
καῖς χώραις σ. 430 κ. ἐ. Πίνακες σ.
483.
Παλαιολόγος Ἀνδρόνικος αὐτοκρά-
τωρ σ. 160. Χρυσόβουλλον αὐτοῦ σ.
243.
Παλαιολόγος Θεόδωρος Β' δεσπότης
Πελοποννήσου, πατὴρ Καρλόττας
Λουσιανῆς σ. 470.
Παλαιολόγος Ἰωάννης Ε' αὐτοκρά-
τωρ σ. 400, 405.
Παλαιολόγος Ἰωάννης Η' ἐν Μεθώνῃ
σ. 199.
Παλαιολόγος Κωνσταντῖνος ΙΑ' σ.
499 κ. ἐ. δὲν ἐστέφθη σ. 451.
Παλαιολόγος Μανουὴλ συμβασιλεὺς
πατὴρ Ἰωάννου Ε' σ. 405.
Παλαιολόγος Μιχαὴλ αὐτοκράτωρ σ.
211. ἐν Ἁγίῳ ὄρει σ. 157 κ. ἐ.
Παλαιολόγου Θωμᾶ ἀργυρόβουλλον σ.
413 σημ. 1.
Παλαιολόγων εἰκῶν ἐν Πινακοθήκῃ
Περουσίας σ. 285. τέσσαρα Β σ. 473.
Παλαῖος Γεώργιος ἱερεὺς καὶ σκευο-
φύλαξ Σίφνου σ. 293.
Παλαμᾶς Γρηγόριος μητροπολίτης
Θεσσαλονίκης σ. 343, 434.
Παλαμήδους Γεωργίου ἱστορία Μι-
χαὴλ Καντακουζηνοῦ σ. 256, 471.
Παλίμνηστος κώδιξ Ταυρίνου σ. 467.
παλούκιον σ. 482.
Παπαδάκη ἱατροῦ ἐκ Λαγείας Μόνης
σημειωματάρειον ἐν IB σ. 295 κ. ἐ.
Παπαδόπουλος Κεραμεύς. Ἴδε Κερα-
μεύς.
Πάπυροι ἑλληνικοὶ ἐξ Αἰγύπτου σ. 488.
Παρασακουντηνὸς σκευοφύλαξ Λακε-
δαιμονίας σ. 247.
παροιμία = παροσχία σ. 473.
Παροναξίας Θεοφάνης Μικροκορδαῖτος
σ. 205. Νεόφυτος σ. 292.
Παροράματα σ. 480.
Πάρου ἀγκασκαφαί σ. 418. Ἐκκτομυ-
λιανή σ. 429.
παροχεὺς καὶ πάροχος ἐκ τοῦ πάροι-
κος; σ. 304.
Πασπάτης Ἀλέξανδρος σ. 191.
Πασσαρώνος ἐρείπια σ. 437.
Πασχανὸς Καντακουζηνὸς Γεώργιος
ἀρχιεπιστολὸς σ. 459.
Πάτριου γράμμα τῶν ἀρχόντων τοῦ σε-
κρέτου τῆς Θυλάσσης (Ἴδε Παρορά-
ματα σ. 480) σ. 162. κώδικες σ. 430.
Πάτρια Ἁγίου ὄρους σ. 116 κ. ἐ.,
209 κ. ἐ.
Πατρῶν Παλαιῶν ἀνάγλυφον ἐκκλη-
σίης Ἁγίου Ἀνδρέου σ. 473. Ἰγνά-
τιος σ. 376 κ. ἐ., 405, 410. μητρό-
πολις σ. 248, 474 κ. ἐ., 479.
Παύλου Ἁγίου μονὴ ἀγιορειτικὴ σ.
224, 225, 233, 235 κ. ἐ., 238 κ. ἐ.
Παύλου Ἀμορίου Στιχηρὰ σ. 468.
Παύλου Εὐεργετηνοῦ Εὐχὴ σ. 469.
Παφλαγόνος μονὴ ἀγιορειτικὴ σ. 233.
Παφνούτιος βιβλιογράφος σ. 291.
παχνίτης ἄνεμος σ. 165.
Παχώμιος. Ἴδε Ρουσάνου.
Πέγηπαισι χωρίον μητροπόλεως Λαρί-
σης σ. 457.
Πεδιασίμου Ἰωάννου Ἄθλοι Ἰερα-
κλέους σ. 482.
Πέλλα Μακεδονίας πλησίον Γιαννιτσῶν
σ. 434.
Πελοποννήσου κώδικες σ. 431. Ἴδε Μο-
ρέως.
πεντηκοστάριος ἄνεμος σ. 165.

- Περιστερή χωρίον δήμου Ἀθηναίων σ. 304.
 Περιστερῆς Μακάριος σ. 304.
 Περιστερῆς Νικήτας σ. 304.
 Ρεγιοὶ Οὐμβέρτος καθηγητῆς ἐν Περσιόις καὶ ἔργα αὐτοῦ σ. 313.
 Πιπτάκης Κυριακὸς ἀρχαιολόγος σ. 420, 421.
 Πλακᾶ μονὴ ἀγιορειτικῆ σ. 223.
 Πλειοδυσία=δύοις Πλειάδων σ. 165.
 Πλοίου βυζαντιακοῦ κατμέτρησης σ. 162 κ. ἐ. ὑπόδειγμα σ. 167.
 Πλουτάρχου γνωμικὰ ἐν IB σ. 443.
 Πλωτίνος Θεσσαλονίκης σ. 343, 434.
 Πολίτης Ν. ἐν Ἀρχαιολογικῷ συνεδρίῳ Ῥώμης σ. 280, 284, 285.
 Πολυαίνης Νεόφυτος ἱερομόναχος, βιβλιογράφος σ. 244.
 Πόρου ἀνασκαφαί σ. 418.
 Πορτολάνος σ. 275.
 Ποστολάκκας Ἀχιλλεὺς σ. 420.
 πούκλα (=bucula) ἢ πόρπη σ. 482.
 Peger Θεοδώρου θάνατος σ. 204.
 προδρομῆτος ἄνεμος σ. 165.
 Πρόδρομος Θεόδωρος σ. 200.
 Προύσης Κύριλλος σ. 181.
 Πρωτότον ἐν Ἀγίῳ ὄρει σ. 127.
 Ῥαβδᾶ μονὴ ἀγιορειτικῆ σ. 221, 233.
 Ῥαβδούχου μονὴ ἀγιορειτικῆ σ. 232.
 Ῥαγκαβῆς Ἀλέξανδρος σ. 420, 423.
 Ῥαιδεστηνός. Ἴδε Δαυίδ.
 Ῥαιδεστοῦ διχωνισμὸς ἱστορικὸς καὶ λογογραφικὸς σ. 207.
 Ῥάλλης Ἰάκωβος ἔμπορος Ἀδριανουπόλεως σ. 258.
 Ῥάχων σ. 121.
 Ῥενδῖνα ἢ ἀρχαία Οἰσῦμη σ. 142.
 Ῥήγας Βελεστινλῆς ὡς ἀρχαιολόγος σ. 419.
 Ῥήκτης ἄνεμος σ. 165.
 Ῥητῶρων ἀμοιβαὶ ἐπὶ τουρκοκρατίας σ. 195.
 Ῥόδος ἐν τῷ θέματι Κιθυρραιωτῶν σ. 163, μητρόπολις σ. 205.
 Ῥόσας Ἰγνάτιος, Ἀπτίνος ἐπίσκοπος Ἀνδρου καὶ Ἰεσοποτηρητῆς Σύρου σ. 203.
 Ῥουσάνου Παχωμίου Περὶ Καρταντιῶν ἐν IB σ. 460.
 Ῥουσόπουλος Ἀθ. ἀρχαιολόγος σ. 420.
 Ῥωγῶν Παρθένιος σ. 292.
 Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας ἀγιορειτικὰ ἀποσπάσματα σ. 321 κ. ἐ.
 Ῥωμανός Ἀργυρόπουλος αὐτοκράτωρ σ. 234.
 Ῥωμανοῦ Β' χρυσόβουλλον περὶ Ἀγίου ὄρους σ. 155 κ. ἐ.
 Ῥωσατῆς (ἴσως Ῥωσωτῆς) Ἰωάννης σ. 412.
 Ῥωσωτῆς Θεσσαλονικεὺς σ. 380, 412.
 Σάθα Κ. Ἑλληνικὰ ἀνέκδοτα σ. 466, 472 κ. ἐ.
 Σακελλίωνος παλαιογραφικαὶ ἐργασίαι σ. 430.
 Σαλαμίνος ὑποβρύχιοι ἀνασκαφαί σ. 428.
 Σαμοθράκης Νίκη ἐν Λούδρῳ καὶ μέλλουσι ἀνασκαφαί σ. 434, πέντε ἅγιοι μάρτυρες ἐν IB σ. 461.
 Σάμου μέλλουσι ἀνασκαφαί σ. 434.
 Σαρακηνῶν θαλασσοκρατία σ. 163. Ἴδε καὶ Ἀραβες.
 Σαρανταπόρου ἐπιγραφή λατινικῆ σ. 487.
 Σαραντᾶρι μετόχιον μονῆς Ζίτης ἐν Βλαχίᾳ σ. 465.
 Σαραντᾶρια σ. 291.
 Σάρδεων Διονύσιος σ. 201.
 Σαροκαγιὰ χωρίον μητροπόλεως Λαρίσης σ. 457.
 Σβορώνος I. διευθυντῆς Νομισματικοῦ μουσείου σ. 427.
 Σεισμολόγιον ἐν IB σ. 293.
 Σεϊτάνογλους. Ἴδε Καντακουζηνὸς Μιχαήλ.
 Σεκοῦνδος φιλόσοφος σ. 468.
 Σεληνοδρόμιον σ. 202.

- Σερβία. Ἴδε Γκιούρας.
 Σέριφος σ. 205.
 Σεργῶν ἄλωσις ὑπὸ Τούρκων σ. 403, 407, μητροπολίτης Ματθαῖος Φικρασῆς σ. 353, 403, 406 κ. ἐ. τύχαι ἐπὶ Σέρβων σ. 236.
 Σιδηροκάστρου μονὴ ἀγιορειτικῆ σ. 222, 333.
 Σιδηροκάστρια ἐν Ἀγίῳ ὄρει σ. 152.
 Σικελοῦ Ἀγίου Εὐστρατίου μονὴ ἀγιορειτικῆ σ. 223, 232, 233.
 Σικυῶνος ἀνασκαφαί σ. 418.
 Σίμενδρος. Ἴδε Γκιούρας.
 Σιμοκάττου Θεοφυλάκτου ἐπιστολαί σ. 481.
 Σινωπίτου Ἄννης ἐπιτύμβιον σ. 469.
 σιόρ (sior=signor) καὶ θηλ. σιόρα σ. 199.
 σιρ οἱ ἀγγλιζοντες τῶν ἀρχόντων ἐν Ἑπτανήσῳ σ. 199.
 Σισιῆ μονὴ ἀγιορειτικῆ σ. 223.
 Σίφνου προικοσύμφωνον ἐν IB σ. 298, σκευοφύλαξ Γεώργιος Παλαῖος σ. 293.
 Σκενδέρβης σ. 489.
 Σκληρῶν γένος σ. 475.
 Σκοποῦ μονὴ ἀγιορειτικῆ σ. 122.
 Σουδαίας μητροπολίτης Λουκάς σ. 248.
 Σούδας φρούριον σ. 276.
 Σουλεϊμᾶν συνθήκη μετ' Ἀνδρέου Σουμρῆπα δυνάστου Ἀνδρου σ. 205.
 Σουμμυρίπα Ἀνδρέου. Ἴδε Σουλεϊμᾶν.
 Σοφριανός. Ἴδε Εὐδαιμονογιάννης.
 Σοφίας ἁγίας οἰκοδομῆ σ. 202.
 Σοφοκλέους Ἠλέκτρα ἐν IB σ. 453.
 Σπάρτης ἀνασκαφαί σ. 418, μουσεῖον σ. 428.
 Στάγειρα ἐν Χαλκιδικῇ σ. 434.
 Στάης Βαλέριος σ. 428.
 Σταματάκης Παν. ἀρχαιολόγος σ. 420.
 Στάμος Δημήτριος βιβλιογράφος σ. 296, 298.
 Σταυρονικήτα μονὴ ἀγιορειτικῆ σ. 232.
 σταυρωτῆς ἄνεμος σ. 165.
 Στιχηράριον σ. 305.
 Στουδίτης. Ἴδε Δαμιασκηνός.
 Στραβορωμανὸς Μανουὴλ σ. 299.
 Στρουμνίτζης μονὴ σ. 312.
 Στρομόνος νέον ὄνομα Μαρμᾶρι σ. 142.
 Συγγρός Ἀνδρέας κτίστης μουσείων σ. 423.
 Συμεῶν δαίος Ἀθηναῖος σ. 142, 295.
 Συμεῶν Θεσσαλονίκης σ. 343, 434.
 Συμεῶν Ἱεροσολύμων περὶ ἀζύμων ἐν IB σ. 460.
 Συμεῶν Συνεχριστῆς σ. 478.
 Συνέδριον Ἀνατολιστῶν ἐν Ἀθήναις σ. 182 κ. ἐ. ἀρχαιολογικὸν ἐν Ῥώμῃ σ. 280 κ. ἐ. ἱστορικὴ τέχνη ἐν Ῥώμῃ σ. 280 κ. ἐ., 488.
 Συνεσίου Φιλίππου ἐγκώμιον ἐν IB σ. 457.
 Συρία θαλασσοκρατούμενη ὑπὸ Σαρακηνῶν σ. 163.
 Σύρος. Ἴδε Ῥόσας.
 Σχουλεμβούργος σ. 276, ἐξωγραφῆθη ὑπὸ Δοξοῦ σ. 265 κ. ἐ.
 Σχλήμιαν ἀνασκαφαί Μυκηθῶν σ. 424. Ἴδε Μυκηναϊκῆς.
 Σωτηριάδου Γ. ἀνασκαφαί σ. 313, 435.
 Ταμιντζος Κωνσταντῖνος σ. 292.
 Ταράσιος Κωνσταντινουπόλεως σ. 476.
 Τατίου Ἀχιλλέως Κλειτοφῶν καὶ Λευκίππη σ. 309.
 Ταυρίνου ἑλληνικὸι κώδικες σ. 466, 473.
 Τενέδου μέλλουσι ἀνασκαφαί σ. 434.
 Τεπελενίου καζᾶς σ. 459.
 Τέταρτοι ἤχοι σ. 196 κ. ἐ.
 Τέτραδον σ. 293.
 Τετραευάγγελον ἐν IB σ. 295.
 Τζακωνίαι σ. 478, 479.
 Τζερετζέλης (Τριουτζέλης) Νικόλαος Κυριακοῦ σ. 307, 309.
 Τζιμισκῆς (Τζιμισχῆς) Ἰωάννης αὐτοκράτωρ σ. 123, 156.

- Τζουμοχής Θεσσαλονικῆς σ. 380, 412.
 Τίρυνθος ἀνασκαφαί σ. 417, 424.
 Τορνάρη μονή ἀγιορειτικῆ σ. 223, 232, 233.
 Τούκας Ἀναστασίου Κυριακῆς σ. 311.
 Τουρκίας περί ἐκθέσεις, ἔγγραφα καὶ κώδικες σ. 275, 276-278, 279.
 Τράγος χειρόγραφον ἀγιορειτικόν σ. 117, 122 σημ. α., 157.
 Τραϊανουπόλεως Ἄνθιμος σ. 461.
 Τριπελοῦντος μονή Θεατόκου Μελαῖ (Σουμελαῖ) σ. 142.
 Τρίτη ἡμέρα τῶν ἀποφράδων σ. 165.
 Τριχαλᾶ μονή ἀγιορειτικῆ σ. 122.
 Τρύφωνος Ἁγίου μονή ἀγιορειτικῆ σ. 221, 233.
 Τρωάδος ἀνασκαφαί σ. 424.
 Τσακωνες σ. 478.
 Τύρναβος Θεσσαλίας σ. 243.
- Ἐψηλάντης Κωνσταντίνος Ἀλεξάνδρου βοεβόδας Δακίας σ. 195. ἐν IB σ. 459.
- Βινεὶ Λεονάρδου μετάφρασις ὑπὸ Δοξαρά σ. 268 κ. ἐ.
- Φαβιέρου πολιορκεὶ Ἀκρόπολιν σ. 421.
 Φακηνοῦ μονή ἀγιορειτικῆ σ. 220.
 Φακρασῆς ἐπάνυμον Βυζαντινῶν σ. 407 σημ. 12 κ. ἐ.
 Φακρασῆς Θεόδωρος σ. 408 σημ.
 Φακρασῆς Ἰωάννης πρωτοστράτωρ καὶ συγγραφεὺς σ. 408 σημ.
 Φακρασῆς Ματθαῖος μητροπολίτης Σερρών σ. 353 κ. ἐ., 403, 406 κ. ἐ., 413.
 Φαλακροῦ μονή ἀγιορειτικῆ σ. 219.
 Φαρσάλων ἀρχιεπισκοπῆ σ. 457.
 φεγγίον σ. 270.
 φέγγος σ. 312.
 Φίλιππουπόλεως Νεόφυτος σ. 181.
 Φιλόθεος Νεαμονίτης σ. 359 κ. ἐ., 408 κ. ἐ., 410.
 Φιλοθέου μονή ἀγιορειτικῆ σ. 236.
- Φιλόμουσος ἑταιρεία ρ. 419 κ. ἐ.
 Φιλοπάτορος μονή ἀγιορειτικῆ σ. 218.
 Φίνλαιν Γεωργίου βιβλιοθήκη καὶ ἀναμνηστικὸν ἐπίγραμμα σ. 488.
 Φρυγισκανοὶ ἐν τῷ Πέραν Κωνσταντινουπόλεως σ. 274.
 Φυλακτήριον εἰς τὴν μαρὰν Γυλοῦν ἐν IB σ. 203.
 Φωκυλίδης. Ἦτε Ψευδοφωκυλίδειον.
- Χαγὲ Κωνσταντίνος στρατηγὸς Κιβερραιωτῶν σ. 164.
 Χαιρωνείας λέων, ἀνασκαφαί καὶ μουσεῖον σ. 428, 435.
 Χαλαρᾶ μονή ἀγιορειτικῆ σ. 223.
 Χάλδου μονή ἀγιορειτικῆ σ. 228.
 Χαλκηδόνος μητροπολίτης σ. 360, 410. Γαβριήλ σ. 181.
 Χαλκίδος μουσεῖον σ. 428.
 Χαντζερῆς ἡγεμῶν (Βλαχίας) σ. 196.
 Χατζανᾶ μονή ἀγιορειτικῆ σ. 232, 233.
 Χατζόμπαση χωρίον μητροπόλεως Ααρσίσης σ. 457.
 Χειμάρρου μονή ἀγιορειτικῆ σ. 226.
 Χειρόγραφα ἐν ἑλληνικαῖς χώραις σ. 430 κ. ἐ. Χειρογράφων Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης θανεισμός εἰς τὸ ἐξωτερικόν σ. 191.
 Χιλιῶδων ἐν χρονολογικοῖς ἀριθμοῖς δὴλωσις σ. 291.
 Χίου ἀρχαιολογικαὶ συλλογαὶ σ. 313, 435. μέλλουσαι ἀνασκαφαί σ. 434.
 Νέκ μονή σ. 408 σημ. 2.
 Χλουμουταίου ἐρείκια σ. 429.
 Χαθμνος Μιχαὴλ μητροπολίτης Θεσσαλονίκης σ. 343, 434.
 Χουρμίτζης Κοιμητίσης μονή ἀγιορειτικῆ σ. 122, 223.
 Χριστιανικῆς ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας Ἀθηνῶν μουσεῖον σ. 428.
 Χρυσάνθος Νικόλαος πκπᾶς σ. 298.
 Χρυσάφη Μανουὴλ λαμπραρίου μέλη ἐν IB σ. 455.
 Χρυσάφης ὁ νέος σ. 197.

- Χρῦση ἀρχαία υποβρύχιος πόλις πλησίον Ἀθήνων σ. 489.
 Χρυσόβουλλα περὶ Ἁγίου ὄρους σ. 149 κ. ἐ., 152, 155 κ. ἐ. πλαστὸν σ. 229 κ. ἐ.
 Χρυσολωρᾶ Γνωμικὴ ἐν IB σ. 297.
 Χρυσοστόμου Ἰωάννου Ἐκλόγιον ἐν IB σ. 458. Λόγοι σ. 195. ἐν IB σ. 296.
 Χωλομουτλῶν ἢ Χωλομῶντος βουνόν ἐν Ἀγίῳ ὄρει σ. 151, 152.
 Χοματιανὸς Δημήτριος Βουλγαρίας σ. 490.
 Ψαλίδα Ἀθανασίου Λογικῆ καὶ Μεταφυσικῆ σ. 308.
 Ψελλοῦ Μιχαὴλ Σύνταγμα εὐσύνοπτον σ. 454.
 Ψευδοφωκυλίδειον ποίημα σ. 481.

BIBLIOTHEKAI KAI APXEIA

ΩΝ ΚΩΔΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΓΓΡΑΦΑ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΝ ΛΟΓΟΥ
ΕΝ Τῷ Θ' ΤΟΜῳ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΟΝΟΣ

- Ἁγιον ὄρος. Μονῆς Διογυσίου κώδ. 132 φ. 380α-388α σ. 123 κ. ἐ. — κώδ. 167 σ. 408 σημ. — κώδ. 261 σ. 270.
 — Μονῆς Δοχειαρίου κώδ. 127 φ. 436α σ. 403. — κώδ. 195 φ. 135β σ. 403.
 — Μονῆς Ἰβήρων κώδ. 152 σ. 252. — κώδ. 286 φ. 54β-55β σ. 344, 413. — κώδ. 329 σ. 245 κ. ἐ., 474 κ. ἐ. — κώδ. 382 φ. 974α σ. 117. — κώδ. 717 σ. 252. — κώδ. 812 φ. 1-98 σ. 5 κ. ἐ., 471.
 — Μονῆς Καρακάλλου κώδ. 64 σ. 321 κ. ἐ. — κώδ. 187 φ. 36α-39α σ. 241 κ. ἐ.
 — Μονῆς Κουτλουμουσίτου κώδ. 220 σ. 245 κ. ἐ., 478.
 — Μονῆς Παντελεήμονος κώδ. 137 (5643) σ. 408 σημ. 2. — κώδ. 152 σ. 408 σημ. — κώδ. 280 (σ. 214) σ. 157. — κώδ. 281 σ. 118 κ. ἐ. (σ. 281 καὶ 286) σ. 117. — κώδ. 281 μέρ. β' (σ. 13-19) σ. 209 κ. ἐ. (σ. 173-182) σ. 214 κ. ἐ. (σ. 202-220) σ. 149 κ. ἐ. — κώδ. 282 σ. 118 κ. ἐ. (σ. 49-51) σ. 143 (σ. 62-65) σ. 146 κ. ἐ. (σ. 72-73) σ. 132 κ. ἐ. (σ. 75-77) σ. 135 κ. ἐ. (σ. 83-85) σ. 137 κ. ἐ. (σ. 96-97) σ. 140 (σ. 183-203) σ. 224 κ. ἐ. (σ. 233-5) σ. 120 κ. ἐ. (σ. 281-5) σ. 157 κ. ἐ. — κώδ. 299 φ. 334β σ. 157. — κώδ. 759 (σ. 222) σ. 117. — ἔγγραφοι σ. 270.
 — Μονῆς Παντοκράτορος 135(1160) σ. 123.
 Ἀδριανουπόλεως Βιβλιοθήκης Ἑλλ. Γυμνασίου κώδ. 10 σ. 253.
 Ἀθηνῶν Βιβλιοθήκης Ἐθνικῆς κώδ. 893 σ. 198. — κώδ. 1285 σ. 268 κ. ἐ.
 — Βιβλιοθήκης Ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἑταιρείας κώδ. 6 σ. 269. — κώδ. 207-215 σ. 290 κ. ἐ. — κώδ. 216-239 σ. 453 κ. ἐ.
 Βενετίας Μαρκεζανῆς βιβλιοθήκης κώδ. 135 φ. 240 β-423 β σ. 163 κ. ἐ.

- κωδ. 408 σ. 404 σημ. 1, 470.
— Cl. IV. Cod. I. σ. 268 κ. ε.
- Βενετίας Πατριαρχικοῦ ἱεροσπουδαστηρίου (Seminario Patriarcale) κώδικε ἑλληνικῶς σ. 194 κ. ε., 274 κ. ε. κώδικες ἑλληνικῶν ἱστορημάτων σ. 271 κ. ε.
- Βιέννης Λήτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης κωδ. Hist. gr. 129 σ. 202 κ. ε. — κωδ. Theol. gr. 35 φ. 256 κ. ε. σ. 316. — κωδ. Theol. gr. 193 σ. 409 σημ. 2.
- Βουκουρεστίου Βιβλιοθήκης Ῥωμανικῆς Ἀκαδημίας κωδ. 745 (414) σ. 195.
- Δρέσδης Βασιλικῆς βιβλιοθήκης κωδ. Dz 12 σ. 474.
- Ἐσκουριάου κωδ. Q-II-5 σ. 300.
- Horsens ἐν Δανίᾳ Μηρολόγιον σ. 477.
- Ἰωαννίνων Ζωσιμαίας σχολῆς κώδικες 1-27 σ. 304 κ. ε.
- Κάβας μονῆς πρὸς τὴν Νεάπολιν ἔγγραφοι σ. 485 κ. ε.
- Καραθεοδωρῆ Ἀλεξάνδρου βιβλιοθήκης κωδ. Καρτζᾶ σ. 199.
- Κωνσταντινουπόλεως Βιβλιοθήκης Ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου κωδ. 10 σ. 253.
- Λονδίνου Βρετανικοῦ μουσείου κωδ. Βουρνεϊκῶς (Burgesianus) 79 σ. 392, 408 σημ.
- Λουγδούνου (Leyden) Δημοσίας βιβλιοθήκης κωδ. Vossianus σ. 346.
- Μεγάλου Σπηλαιίου μουσικῶς κωδ. 21 σ. 198.
- Μεδιολάνου Ἀμβροσιακῆς βιβλιοθήκης κωδ. F 29 sup. φ. 45 α-47 β σ. 344. — κωδ. Q 14 sup. σ. 409 σημ.
- κωδ. 191 inf. φ. 1-62 σ. 345, 352.
- Μονάχου Βασιλικῆς βιβλιοθήκης κωδ. 101 σ. 2 κ. ε., 471.
- Μόσχας Συνοδικῆς βιβλιοθήκης κωδ. 394 (Βλαδμηέρου 231) σ. 474 σημ. 1.
- Ὁξωνίου Βοδληϊανῆς βιβλιοθήκης κωδ. Κλαρκιανός (Clarke) XIII σ. 198.
- Ὀυβιάλης Πανεπιστημιακῆς βιβλιοθήκης κωδ. 15 (4) σ. 481 κ. ε.
- Παρισίων Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης κωδ. 316 σ. 256. — κωδ. 1192 σ. 345, 351, 400. — κωδ. 1213 σ. 392. (φ. 298^α) σ. 410 σημ. 7. — κωδ. 1712 σ. 322 κ. ε. — κωδ. 3067 σ. 469. — κωδ. Coislin 263 σ. 303.
- Βιβλιοθήκης μαρκίωνος De Rosanbo κωδ. 105 (296) Παιχνίου σ. 4, 471.
- Πάτριου Ἀρχείου γράμμα τῶν ἀρχόντων τοῦ σεκρέτου τῆς θλάσσης (Ἴδε Παροράματα σ. 480) σ. 162.
- Ῥώμης Βιβλιοθήκης Ἀγγελικῆς (Angelica) κωδ. 51 φ. 169 α-224 β σ. 345, 347 κ. ε., 352.
- Βιβλιοθήκης Βατικανῶ κωδ. Ὀττοδονικῶς 379 φ. 146-200 σ. 352 κ. ε. — κωδ. Παλατινός 367 φ. 88 β - 91 α σ. 162 κ. ε. — κωδ. Πίου Β' ἀρ. 24 σ. 409 σημ. — κωδ. Reginae Svecorum 43 φ. 161 σ. 345. — κωδ. Vaticanus graecus 163 σ. 322 κ. ε. — 651 σ. 345 κ., 352, 414. — 1369 σ. 403 σημ. 3.
- Ταυρίνου Ἀθηνάϊου κωδ. Χρονικοῦ Μονεμβασίας (CCCXVI) σ. 246, 409, 476.
- Βασιλικῆς βιβλιοθήκης κώδικες σ. 466 κ. ε., 473.

- Φλωρεντίας Λαυρεντιανῆς βιβλιοθήκης Plut. LXX cod 5 σ. 5 κ. ε., 471. — San Marco 356 σ. 408 σ. 1.
- Φλωρεντίας Marucelliana Βιβλιοθήκης κωδ. C 265 σ. 471.
— Ῥικκαρδιανῆς βιβλιοθήκης κωδ. 3 φ. 256 β σ. 196.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ἩΔΗ ΕΚΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

ΧΩΡΙΑ ΔΙΟΡΘΟΥΜΕΝΑ ΑΝΤΙΒΑΛΛΟΜΕΝΑ ἢ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΑ

- Παχυμέρους ἐκδ. Βόννης Τόμ. Α' (σ. 27, 20) σ. 409 σημ. 2. Φραντζῆ ἐκδ. Βόννης (σ. 47, 7) σ. 405, σημ. 5.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΑΛΛΩΝ

- Ἀδαμαντίου Ἀδ. Ἀπόγραφα ἀγιορειτικά σ. 121 σημ. *, σ. 132 σημ. *, σ. 135 σημ. *, σ. 140 σημ. *, σ. 146 σημ. *, σ. 157 σημ. *, σ. 209 σημ. *, σ. 224 σημ. *
- Βελανιδιώτου Ἰεζεκιήλ Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος ἐν Μεθώνῃ σ. 199 κ. ε.
- Γεωργαντᾶ Φιλίππου Ἀντιβολή Παιχνίου σ. 5 κ. ε.
- Δεσκάκη Δημ. Περὶ δικεφάλων ἀετῶν σ. 472.
- Καρακάση Α. Parocchia=παιροικία σ. 473.
- Καργαδοῦρη Βασιλείου Ἀπόγραφα ἀγιορειτικά σ. 137 σημ. *, σ. 209 σημ. *
- Κουγέα Σωκράτους Ἀπόγραφα ἀγιορειτικά σ. 123 σημ. *, σ. 143 σημ. *, σ. 209 σημ. *, σ. 224 σημ. *. — Τὸ πρῶτον τμήμα τοῦ Χρονικοῦ Μονεμβασίας σ. 312. — Ἐπὶ τοῦ καλουμένου χρονικοῦ «Περὶ τῆς κτίσεως Μονεμβασίας» σ. 473 κ. ε.
- Κυριακίδου Στίλιππος Κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς ἐν Ἰωαννίνοις Ζωσιμαίας σχολῆς σ. 304 κ. ε.
- Κωνσταντινίδου Μαργαρίτου Παροχὸς καὶ πάροχος ἐκ τοῦ παροικίος; σ. 304.
- » Μιχαήλ Καντακουζηνός Σαίτανογλους καὶ Μιχαήλ ὁ Γενναῖος σ. 471 κ. ε.
- Σακελλαροπούλου Σ. Σχόλια μιᾶς ἐνθυμήσεως σ. 198 κ. ε.
- Ψάχου Κ. Περὶ μουσικῶν βιβλίων σ. 197 κ. ε.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ Θ' ΤΟΜΟΥ

	Σελ.
Παναγιου Μετάφρασις εἰς τὴν τοῦ Εὐτροπίου Ῥωμαϊκὴν ἱστορίαν.....	1
Τὰ Πάτρια τοῦ Ἁγίου ὄρους.....	116, 209
Τρία κείμενα συμβάλλοντα εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ναυτικοῦ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς.....	162
Συνδικὸν γράμμα τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Καλλινίκου.....	178
Τὸ ΙϚ' Συνέδριον τῶν Ἀνατολιστῶν.....	182
Νέος κώδιξ τοῦ Χρονικοῦ Μονεμβασίας.....	245
Γεωργίου τοῦ Αἰτωλοῦ δύο ἀνέκδοτα στιχοῦργήματα εἰς Μιχαὴλ καὶ Ἀνδρόνικον τοῦ Καντακουζηνούς.....	253
Συμπληρωματικαὶ εἰδήσεις περὶ τοῦ ζωγράφου Παναγιώτου Δοξαρά.....	265
Ἑλληνικὰ ἱστορήματα ἐν χειρογράφοις τοῦ ἐν Βενετίᾳ Πατριαρχικοῦ Ἱεροσπουδαστηρίου.....	271
Δύο Συνέδρια ἐν Ῥώμῃ.....	280
† Ἀθανάσιος Παπυδόπουλος Κεραμεύς.....	287
Ἀγιορειτικὰ ἀπσπόμενα Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας.....	321
Ἰσιδώρου μητροπολίτου Θεσσαλονίκης δικτῶ ἐπιστολαὶ ἀνέκδοτοι.....	343
Ἡ σημερινὴ ἀρχαιολογικὴ κίνησις ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς χώραις.....	415
† Γεώργιος Α'.....	437
Κωνσταντῖνος ΙΒ' ἢ ΙΓ';.....	449
Κατάλογος τῶν κωδικῶν τῶν ἐν Ἀθήναις βιβλιοθηκῶν πληρῆς τῆς Ἑθνικῆς Β'. Κώδικες τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἑθνολογικῆς ἐταιρείας (ἀρ. 206—239) σ. 290, 453	

Σύμμικτα

Ἑλληνικὸς κώδιξ τοῦ ἐν Βενετίᾳ Πατριαρχικοῦ Ἱεροσπουδαστηρίου.....	194
Ἀμοιβαὶ διδασκάλων καὶ βητόρων ἐπὶ τουρκοκρατίας.....	195
Σχόλια μετὰ ἐνθυμήσεως.....	198
Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Παλαιολόγος ἐν Μεθώνῃ.....	199
Ὁ κώδιξ Historicus Graecus 129 τῆς ἐν Βιέννῃ Αὐτοκρατορικῆς Βιβλιοθήκης.....	202
Μινυθικῶς, Μινυθογραφία.....	299
Ὁ Μαλωταρὰς τοῦ Χρονικοῦ Μονεμβασίας.....	300
Ἦτο ὁ Ῥωμανὸς Βαίλας γελωτοποιός;.....	301
Τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου Περιστέρη.....	304
Παροχὸς καὶ πάροχος ἐκ τοῦ πάροικος;.....	304
Κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς ἐν Ἰωαννίνοις Ζωσιμαίας Σχολῆς.....	304

Φέγγος = φεγγίον.....	312
Τὸ πρῶτον τμήμα τοῦ Χρονικοῦ Μονεμβασίας.....	312
Οἱ τρεῖς ἑλληνικοὶ κώδικες τῆς ἐν Ταυρίνῃ Βασιλικῆς βιβλιοθήκης.....	466
Ἐπιτύμβιον Ἀννης Σινωπίτου.....	469
Εἰςφυγεῖν ἀντὶ τοῦ εἰς φυγὴν.....	470
Ἐμμετρος θρήνος ἐπὶ τῇ ἀλώσει Κωνσταντινουπόλεως.....	471
Καὶ ἄλλη ἐκδοσις τοῦ Παιανίου.....	471
Μιχαὴλ Καντακουζηνός Σεϊτάνογλους καὶ Μιχαὴλ ὁ Γεννατός.....	471
Καὶ ἄλλοι δικέφαλοι ἀετοί.....	472
Parocchia = παροικία.....	473
Ἐπὶ τοῦ καλουμένου χρονικοῦ «Περὶ τῆς κτίσεως τῆς Μονεμβασίας».....	473
Παροράματα.....	312, 480

Βιβλιοκρισίαι

Börje Knös Codex graecus XV Upsaliensis.....	481
Franz Steffens Proben aus griechischen Handschriften und Urkunden.....	483

Εἰδήσεις

Θάνατος Σπυρ. Βάση σ. 204.— Εἰκοσιπενταετηρὶς Γουλιέλμου Δαίρπφελδ σ. 204.— Θάνατος Θεοδώρου Preger σ. 204.— Καθηγεσία Ἀδ. Ἀδαμαντίου σ. 204.— Νησιωτικὰ Ζερλέντη, Βογιατζίδου καὶ Κατσουροῦ σ. 205.— Γ' Διεθνὲς Ἀρχαιολογικὸν Συνέδριον ἐν Ῥώμῃ σ. 205.— Γ' Διεθνὲς συνέδριον τῆς Ἱστορίας τῆς τέχνης ἐν Ῥώμῃ σ. 206.— Διδασκαλία Ἑλλήνων καθηγητῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Λουγδούνου (Lyon) σ. 208.— Τιμητικαὶ διακρίσεις Σπυρ. Π. Λάμπρου σ. 208 κ. ε.— Διαγωνισμοὶ ἱστορικοὶ καὶ λαογραφικοὶ περὶ Ῥαιδεστοῦ, Αἴνου καὶ Ἀδριανουπόλεως, χορηγούντος Ε. Εὐγενίδου σ. 207.— Διαγωνισμὸς περὶ μυκηναϊκῆς ἐποχῆς, χορηγούσης Σοφίας Σχλημαν σ. 208.— Ἀρχαιότητες ἐν ταῖς νέαις ἑλληνικαῖς χώραις σ. 313.— Ἐπισκευαὶ φρουρίου Ναυπάκτου σ. 313.— Καθηγεσία καὶ ἔργα Οὐμβέρτου Pernot σ. 313.— Προκήρυξις Ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας σ. 314.— Συμπερίληψις Σπυρ. Π. Λάμπρου εἰς τὴν μόνιμον διεθνῆ ἐπιτροπείαν τῶν συνεδρίων Ἱστορίας τῆς τέχνης σ. 487.— Διεθνὴς ἐν Λειψίᾳ ἔκθεσις τῶν εἰς τὸ βιβλίον ἀναφερομένων τεχνῶν καὶ τῆς γραφικῆς σ. 487.— Ἰδρυσις μουσείου ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ ἐκδοσις τῶν ἐν αὐτῇ μνημείων σ. 487.— Ἀνάγλυφος προτομὴ τῆς Θεοτόκου ἐν Ἐλασσώνι σ. 487.— Ἀρχαῖα τοῦ μουσείου Ἐλασσῶνος σ. 487.— Ἐβραεὶς ἐπιγραφὴ ἐν Κοζάνῃ σ. 488.— Ἑλληνικὸς πάπυρος ἐξ Αἰγύπτου σ. 488.— Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Φίνλαιου καὶ ἀναμνηστικὸν αὐτοῦ ἐπίγραμμα σ. 488.— Ὑποβρύχιος πόλις Χρῦση παρὰ τὴν Ἀθήμον σ. 489.— Ἐκδοσις τῶν Acta et diplomata Albaniae σ. 489.— Πραγματεία Παβολίνη περὶ γλώσσης καὶ ποιήσεως τῶν Ἀλβανῶν σ. 490.

Βιβλία σταλέντα εἰς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Νέου Ἑλληνομνημόνος... Σελ. 315, 491

	Σελ.
Πίναξ ἀλφαθητικός κυρίων ὀνομάτων καὶ πραγμάτων.....	495
Βιβλιοθήκαι καὶ ἀρχεῖα ὧν κώδικες καὶ ἐγγραφα γίνονται ἀντικείμενον λόγου ἐν τῷ Θ' τόμῳ.....	509
Συγγραφέων ἤδη ἐκδοσθέντων χωρὶα διορθούμενα, ἀντιβαλλόμενα ἢ ἐρμηνεύόμενα.....	511
Ἀγκυκινώσεις ἑλλίων.....	511

Εἰκόνες ἐν τῷ κειμένῳ

Ὑπόδειγμα πλοίου (βυζαντιακοῦ).....	167
Ζωγραφία τοῦ κόμητος Ἰωάννου von Schulenburg ὑπὸ Παναγιώτου Δοξαρά.....	267
Πανομοίωτον τοῦ ἐν τῇ Ἱστορικῇ ἐταιρείᾳ κώδικος τοῦ Δοξαρά.....	270

Πίνακες περιένθετοι

Α'. Πανομοίωτον τοῦ φ. 99α τοῦ ἐν τῇ Ἑθνικῇ βιβλιοθήκῃ Ἀθηνῶν ὑπ' ἀρ. 1285 αὐτογράφου κώδικος τοῦ Παναγιώτου Δοξαρά.....	270
Β'. Πανομοίωτον τοῦ φ. 86α τοῦ ἐν τῇ Μαρκιανῇ βιβλιοθήκῃ αὐτογράφου κώδικος τοῦ Παναγιώτου Δοξαρά ὑπ' ἀρ. Cl. IV Cod. 2.....	270
Γ'. Πανομοίωτον τῆς ἐν φ. 2α τοῦ ἐν τῇ Ἑθνικῇ βιβλιοθήκῃ Ἀθηνῶν ὑπ' ἀρ. 1285 κώδικος τοῦ Παναγιώτου Δοξαρά· εἰκόνας τοῦ Ἰησοῦ.....	270
Δ'. Ἡ ἐν τῇ Ἱστορικῇ ἐταιρείᾳ ζωγραφία τοῦ Δοξαρά ἢ παριστάνουσα τὸν κόμητα Schulenburg.....	270